N. Inv. 6824

1102

30

Ex Libris Antonij Driesbergij

In Nomine Domini Amen

IN LIBROS QVATVOR
SANCTI IMPERATORIS
IVSTINIANI INSTITVTIONVM IVRIS
CIVILIS PRAEFATIO

Iuris ciuilis Institutiones & Lectum me aggredi oportere
dere videar, nullas hic tantis tuae Maiestatis
Imperatoriam Vestram armis decoratam quam legi
bus armatam fuisse tuti Orbi Romano constat. Leg
itimis quod scitissimum, et Materiae dignitate et Methodo
docendi elegantiae compendiariae commendatissimum
veritati operis Laudes quaeramus solitae, et Bonitatem
am, vel Deo potius quo propensibus mortis est Captori
bus, qui iam rem Iudicii Exponere Vitae ad hanc Le
gem dandam, nonnisi facta praefatione accedunt. quod
nec ipse Imperator Noster faciendum omittit. Cum
istius Operis prooemio, gravitatis et artificii plen
um putat benevolentiam ab Officio et Laboris commenda
tione, Utilitate eius & Operi et facilitate demonstra
ta attentionem et alacre Studium auribus Iuven
tuti immittere conatur. quod idem et ego in quanta
cumque tenuis ipsum opus explicandum aggredior
aliqua in Vim Praefationis, quae ad operis exactiorem co
gnitionem faciat dicere dixerit, ex eius Imperatoris

AMUS

prœmio decerpta breuiter comittam ab Inuocatione
Diuini Numinis inchoiendo.

PROŒMIUM

In Prœmio hoc Imperatoris hæc quatuor sunt Notanda 1mo Quo Consilio Imperator Institutiones has fieri iusserit. 2do Historia totius ab illo Iuris compositi. 3tio De Authoritate earum Institutionum 4to Quomodo Intitulari debeant, et quæ Methodus in illis seruanda.

Sententia Justiniani

Primum Imperator cum videret Ius Ciuile eiusmodi fuisse ad tantum egressum immenso cumulo superabile coacreatum videret q; immensa Legum Volumina extare, atq; ea vetera Leges fusissime tractari Volentes studiosæ Iuuentuti prodesse et Optimorum Virorum Consilio et Suggestione hanc Institutionum opus coadunauit, partim vt eis Iuuentuti ad studia Iurisprudentiæ anhelanti principia et ipsa Legum fabula, certo ei tog' ordine et via compendiaria traderet, partim vt Materia immensis Voluminibus comprehensa breui Iudicio ostenderet, et tanquam digitum ad Fontem porrigeret.

Historia Operis

Secundum Licet Iulius Cæsar et Pompeius Magno Vtilissent ponere remedia immensis Iuris ciuilis Difficultatibus, sed multis impediti bellis hoc opus minime potuerunt. Deo Imperator Noster hoc faciendum in animum sumpsit. Anno à Christo Deo Nato

531

531. Itaq; cum Leges essent dispersæ in tres Codices
Sit Gregorianum, Hermogenianum et Theodosianum
cognapte interse intolerabili Dissimilitudine.
Deus Imperator reiectis inutilibus et superadditis ne
cessarijs, pas omnes Leges in Unum Volumen congessit
Deus ad hæc hominum doctissimorum Coetu Sibi Tribu
nian Theophili et Dorotei, quemquidem libenter et
plurimi pondens, et Authoritatis habet Dicenappel
lari et inscribi Voluit, qui tamen hodie non extat de
inde post Stum annum in numera soriota Iurisconsul
torum quæ habebam Privilegia in Duo Milia
librorum et tricies Centena Milia Versuum in Quin
quaginta libros digessit Nomen ei Pandectarum
Imponens, eo quod istud Volumen omnis generis do
ctrinam complectat, quod tamen antequam di
vulgaret anno Imo Mandauit componi Institutiones
quibus continentur Elementa seu Rudimenta Juris
post Annos Imperij Octavo adiecit animum ad Vulgati
anteà Codicis Emendationem adiectis de integro mul
tis Novis Constitutionibus, quæ in priori Codice non habe
bantur, detractis etiam quam plurimis, potiorem Novel
las Constitutiones, quas Vulgo Authenticorum libros
Nuncupant, Et aptissimam ac maxime necessariam
partem Juris Civilis protulit quos libros Merito Quis
nam et Utroque Legum Legum dixerit Utrasque le
ges reliquo Juri simili Authoritatem adiunxit, Et detrahunt,

sola Nouam formam et Normam tribuunt, hic etiam liber additus Pheudorum, qui a Veteribus appellabat Jura Melfora.

Pertium Omnia haec quae his libris quatuor continentur habent Vim et Auctoritatem per ipsum Imperatorem, ita Vt possimus Vti legendo, Respondendo, Adiuuando ex ipsorum librorum proemiis et Edictis Veteris Juris emendando quam Vim et Auctoritatem Institutiones Juris Canonici non habent. Legendo quidem eis non est eadem Aplicandi eadem Authoritas data, Nec nos assumimus illis Vti in allegando, interpretando, Judicando Vbi

Observandum Quod in his Libris est quidam Credo quasi ad allegandum, Nam si illud Verum est, Quod posterius Edictum et prioribus certe si quid in posterioribus Voluminibus Juris reperiatur quod sit contrarium prioribus, Illud omnino Valet. Vnde quia Vt dictum est Nouellarum liber est posterior Codice ideo Lex quae reperitur in hoc libro et si Videretur Contraria Legi in Codice posita, Illa derogat tanquam priori. Cod ex Vero Quale et Digestis. Institutiones Vero an Quale et digestis dubitatur ex eo quia aliqui putant Digestum promulgatum esse posterius quam Verius post Vnu Mense Verius Vero quod Quale et Digestis non attento eo quod prius Institutiones edite sint, Nempe Mense Decembri et Digesta Januario. Vel compositione et Materia quod continent posteriorem desumptam quippe ex Veteri

pris

ptis Imperatorum. Digestum vero compositum ex
Veterum Iurisperitorum Responsis

Quantum ad Intitulat vero iste Liber Instituta vel
Institutiones, quamuis inter Multos Controversia est
quali potius Nomine vocari debeant. Laurentius Valla
lib. 2 cap. 4mo ceu et appellandum Institutiones, rati
onem assignans, quia Institutiones sunt Preceptiones
quibus docentur homines. Instituta vero designant
moves ex consilio et ratione sumptos, vel his omissis
Utrog Nomine vocari possunt tam Institutionum quam
Institutionum quandoquidem et ipse Imperator, qu
tis in locis dixit esse Institutiones prout et Theophilus
et passim Graci interpretes.

Quantum vero ad Methodum horum librorum, hac est Metho
commoda et apta et prae Papoga quam alias ostendi dus
ceneccinit, cum Utin Elementis alia sunt artium 4mo
generalia tradi solent apte quam ad Specialia deveniat
Ita et hic Imperator a gnalibus incipit et progredit ad Spe
cialia. 4mo enim generalia Juris Principia primis duo
bus Titulis proponit, post sequentibus singulos Juris
titulos explicat quanquam suo loco et Ordine quem sua
Subjecta postulant: quae ordinem ego etiam sequar ex
plicationem et illaqui quae potero breviter et facili Non
omittendo, haec quae ad Regni Nri Usum accommodari
possunt. Axiomata ex Proemio Imperatoris
Christi Nomen Coronum Pio vere invocandum in Rubricis 1
Laudis sua Titulos, etiam sine ambitione asserebat. 2

Vt etiam hoc fecit Imperator. Rubrica.
3 Qui ad Legum Studium animum adjicit Iuuenis et Legum auditor esse debet. Ibidem.
4 Principes Armis et Legibus ornari habet. in Principio
5 Eorum qui sunt Legibus regendi. 5 Imo.
6 In Magistratibus requiritur Solertia Scientia, et fides §3.
7 Ad Reipublicæ Romanæ rationes, et Dignitates aspirare licet §.

LIBER PRIMVS

Continens Titulos 25

Titulus I. Primus.

De Iustitia et Iure.

Recte Imperator Noster tractaturus Iuris a Iustitia auspicatur, licet enim Vltimus finis sit in Executione tamen prior est in Intentione et cognitione. Proinde cum Iurisprudentia finis est Iustitiæ conseruatio, a qua debet a Matre et fonte quodam in ima deriuandi, Ideo eandem oportet fonte omni cognoscere. quare Et cognoscatur hoc Titulo Mean Imperator definit. 2do Diuidit et postea Subdiuidit 3tio Iuris Prudentiam describit. 4to Iuris Præcepta dat. Vltimo Iustitiam diuidit.

Definitio Primum Iustitia sic definitur. Quod sit Constans et Iustitiæ perpetua Voluntas Ius Suum cuique tribuendi. In qua Definitione loco generis ponitur Voluntas per Methonimiam per habitu: et Latio est quia habitus in sola Voluntate consistit, et Eo quod in ea Iustitia et non in sola Actu

loco

hoc Differentia ponitur. Jus Suum quod, alicui tribuendum ab alio, quod illi et Jure et Legibus debetur. Ex hac Definitionis ipse sensus est. Quod Justitia sit habitus seu affectio Voluntatis, qua inclinamur cum constantia et firmitate Jus Suum alijs reddere.

Dixi Justitia

Idum Ait Justitia quae ponit in Definitione est Duplex Alia Universalis, alia Particularis. Universalis illa dicitur quae est Mater omnium Virtutum, et cum omni Virtute convenit, ad illam omnia pertinent in quae Vir bonus versatur. Particularis vero Justitia est quae privatum ad Alium et cetera alijs Virtutibus specie distat, prout cetera Virtutes, et ista Justitia Particularis habitu comparantur. Hoc igitur hic Universalis definit Justitia. Hanc posterior Particularis, quae versus dividit in Commutativam et Distributivam. Commutativa illa est quae versatur circa aequalitatem in commercijs, rerum, privatarum commutationibus, secundum proportionem Arithmeticam, Vt sit commutatio fiat secundum aequivalens Vt si Vestis aestimatur duobus Solenis Justitia commutativa requirit Vt pro tali Veste detur quae etiam constet duobus Solenis. Distributiva vero Justitia est quae versatur in distribuendis functionibus provinciis Merito. id est secundum proportionem Geometricam, ita ut enim aequalitatem proportionis Non rei idem Nec numeri ad numerum, sup etiam dari possit aequalis proportio inter aequales et Proxeneta Meritorum. Hoc modum se habent Duo ad Duo juxta proportionem

Arithmeticam, ita etiam 3 ad 5 et 6 ad 12, in ista proportionem Geometricam. Hinc

Colligo Veram Justitiæ speciem consistere in eo, quod tam Unaquæque altera respiciat Debitum, sed commutativa Justitia hoc ei erat ad rem posit obligare ad restitutionem, sinon vederet æquivalens. Hæc vero Distributiva potius respiciat habitudinem quam Subjectum ob hic quia non sequitur proportionem in distribuendis bonis, peccet quidem non tamen tenetur ad restitutionem.

Jurisprudentiæ Definitio. Pertium Jurisprudentia sic definitur est Divinarum rerum et humanarum Notitia, atq; Justi et injusti Scientia id est habitus quo quis agnoscit res divinas et humanas, quatenus veras vel falsas vel Justas vel injustas illas ut faciamus, hoc vero ut faciamus vel ut Dei vel definitis Jurisprudentia est Scientia hoc ultimo.

Regulæ Juris. Quantum Juris hic capita traduntur, quæ sunt ista. Honeste vivere neminem lædere Jus suum unicuique tribuere. et hæc tria sunt Principia et fundamenta totius Juris unde Leges tanquam secundum quam ad normam Leges dijudicant et examinant, quæ quidem licet in specie ad singulas Civitates pertinent, ad hæc tamen ad capita ejus Leges singulæ et ita licet Juris sint inter se tamen connectuntur. Sic vel Jus sic alio Jus unum ex Regnum

Divisio Ultimum hic Divisio Juris bifaria, quod Alterum Naturale Juris. Civile alterum Divinum. Naturale est quod ex publicis personis consistit et ad Statum Reipubl. Romanæ pertinet, in quo agitur de Jure Magistratibus Jure Belli et similibus. Divinum est quod ad Religionem Christianam pertinet causam et Veritatem Scripturarum et pari

et principaliter. Nam secundario et per quandam co
gnationem id quod publice utile est Iustitiae quo
etiam et in priuato aliquo modo prodest et ei conue
nit. Cum Reipublicae interest habere locupletes et
bonos suos ciuium etiam interest habere bene con
stitutam Rempublicam

Axiomata huius Tituli

Ad Iudicibus et simplicioribus sic tractandum est 1
hic et canone oportet. Diuina quae sit Anima
Diffidentia saepe Iuuenem a studio auocat § hic 2
Honeste est uiuendum § 3 hic 3
Neminem laedere oportet Ibidem
Ius suum cuique tribuere ibidem. 4
5

Titulus Secundus

De Iure Naturali Gentium et Ciuili

In hoc Titulo Imperator diuidit Ius Priuatum de quo
praecedenti Titulo ad Ius quod dictum. Deinde ex breuitatis
occasione considerationem hominis. Nam si consideretur
homo prout est Animal, eo respectu subiacet Iuri Naturali
si vero consideretur homo subiacet Iuri Gentium si
denique consideretur ut ciuis, ita debet seruare Iura Ciuili
tatis. Dividit hic Ius Ciuile in Naturale, quo
tuplex et quid eius effectus. 2do Dividit Ius Gentium
quo tuplex et quid eius effectus. 3tio Dividit Ius Ciui
le quotuplex et singulae eius species explicantur. Vltio
Vrgo Iuris Legis Deinde § Consuetudinibus dicetur.

Definitio Iuris Naturalis.

Primum Principale Ius Naturale definitur sic. Est illud quod Natura omnia Animalia docuit. Id quod solo instinctu eorum tatet Inclinatione Naturali, et est tam hominibus quam alteris animantibus commune. Hoc Ius ipsum Lex est Aliorum Primarium. Alterum Secundarium.

Divisio in Primarium et Secundarium.

Primarium est quod a Natura profluit ad necessitatem corporis tantum spectat, et hoc est tam Brutis quam hominibus commune. Secundarium est quod etiamsi ex Natura profluit, tamen Magis ex animi necessitate et id solum solis hominibus, qui animo editi sunt a Natura inditum.

Effectus Primarii

Effectus Iuris Primarii Naturalis sunt hi. Maris et Feminæ coniunctio, quod Nos Matrimonium appellamus. Liberorum procreatio, huiusque cura ac defensio. Communia Naturæ sunt Inclinationis quidem Iuris Naturalis Primarii in omnibus bonis videmus esse vestigia.

Secundarii Effectus.

Secundarii vero Effectus Iuris Naturalis sunt Religio in Deum, Pietas in Patriam, et Parentes, in Magistratum et Seniores Reverentia, Amor in Virtutes, Rerum communium communis Privatarum privatus Usus, Fare promissis Servare Pacta, Reminem Lædere.

Definitio Iuris Gentium

Secundum Principale Genus Iuris Gentium hic definitur, quod est id quod Naturalis ratio inter Gentes constituit, et per æquitatem æque omnes populos custodit, et observat. Hoc est Ius Gentium Dicatur, quod eo solo Genus humanum utitur, ideoque a Differentia Iuris Naturalis Primarii, quod Hominibus atque Brutis animantibus commune est. L. 1 in fine ff de Iustitia et Iure

Hoc Ius

Hoc Jus itidem ex plex est Primarium et Secundarium uista Diffio
Doctore. Vt hic apud Barth. & Alios. L. Si id quod ff in Princ
de condictione indebiti. & Primarium est illud quod Naturalis et Diuina
ratio inter omnes homines constituit. Quocum eo ipso quo Gentes cepe
runt, et est proprie Jus Naturale Secundarium. Secundarium
Vero est quo Gentes vtuntur ex earum constitutionibus quod
ex Naturali quodam Judicio profici solet. Non tamen ab
initio sic fuit. Sed postea communi omnium Gentium vsu et
Necessitatibus vita exigentibus constitutum est vbi.
Et Secundum Quod Jus Gentium aliquando accipitur
pro Jure Naturali, aliquando vero pro eo Jure quo omni
humano genere, ex quadam constitutione et obseruatione
generali communi et aliquando etiam Jus Naturale pro
Jure Gentium ponitur. & Gentium infra de Verum Diuisione.
Effectus vero Juris Gentium Primarii sunt Religio in Effectus
Deum Pieta erga Patriam Parentes Bella quia hec Primarii
a Jure Gentium introducta ad defensionem Personarum
et Rerum Suarum. Secundarij Vero sunt hi effectus. Secundarii
uitutes, distinctio Dominiorum et rerum Diuisio ex Effectus
contractus obligationes permutationes locationes Emptio
nes. Gloss. hic in Verbo Pena & Vis autem Gentium Item
Jus Gentium introduxit Pacta seruare. Item Religio est
Juris Gentium Legatos non violare quo seruato habiles
esse iubet. Canon. Jus Gentium dis. 1. Quod Leges dicunt
debere esse sanctos Legatos iuxta Jura Gentium.
Tertium Principale Jus Ciuile seu Positiuum sic definit Definitio
quod quisq; Populus sibi constituit. Canon. Jus Ciuile dis. 1 Juris Ciuilis
et hic & Jus autem Ciuile. Quod Jus neq; in totum a Jure Na

turali et Gentium dissedit Regie per ora seruit Interdum ei aliquid detrahit interdum vero addit. Jus Ciuile
A de Jure et Justitia.

Diuiditur autem Jus Ciuile In Jus Scriptum Publicum
Diuis in Pub. Scriptum et Jus Scriptum Priuatum, et Jus non Scriptum. Publicum
et non Scriptum. autem Jus Ciuile Scriptum est Illud quod Authoritate pu-
Subdiuisio Pub. Juris Scripti blica in Scriptis redigit. et hoc Jus Scriptum subdiui
ditur. Imo in Legem quam Populus Romanus, antequid
in Principes transferret potestatem Senatorio Magi
stratu interrogante constituebat 2do in Plebiscitum quod Pleb. Plebiscito Magistratu interrogante con sti
tuebat. 3tio in Senatus Consultum quod Senatus iube
bat et constituebat. 4to In Constitutionem, quæ Prin
cipi placet, Vt legis Vigorem habeat. 5to in Edicta Ma
gistratuum, quæ dum ius Illa quæ Practores Aediles,
Vel Cæteri publice ponebant, tanquam ex ijs Judi
cturi. 6to in Responsa Prudentum, quæ erant Sen
tentiæ et Opiniones Jurisperitorum, quibus ipsæ are
permissum erat de Jure Respondere. Et quoniam Vt
dictum est Constitui pertinet ad Jus Ciuile Scriptum
ideo de hac Notandum est quod tripartita haec sub
diuidatur Imo est Constitutio in Rescriptum. 2do
In Decretum 3tio In Edictum. Rescriptum est Prin
cipis Responsum ad consulentes missum. Decretum
est quod Princeps causa cognita inter duos litigantes
pronuntiat. Edictum est quod Princeps publice Boni
tatis gratia proponit.
Jus autem Priuatum Scriptum est illud quod Vna

quaq;

quas limitat ad expresso populi consensu sibi oppositi Definit
et quasi sua & priuum limitatis ipsa dicit. Vt hic. Sic simile Iura Parti
autem et dicta alias Statutum seu Iura Municipalia Obiectio Scripta
Nota dictam ee in Definione cum sonsensu Populi expres-
so ad differentiam consuetudinis que tacito consensu po
puli introducitur.

Item Sic simile Vltra Scriptum etiam dicit dicit in Non Scripta
quod alias Requirine dicit consuetud et est quod Moribus et
Usu Populi Vel Majore Parte ipsius populi Initiatum conti
nuatum et introductum est sibi legi habet. Vt hic cum texta
& Nostri et L. de legibus & de Legibus &
Quare hic Quare requiuant ad Consuetudinem Legitime
Introducendam R. Imo quod sit Ratione habilis, alias enim
potius Corrupte la dicenda. Et ita de consuetudine et
L. quod Non Ratione & de Legibus Ordenon debet esse
contra bonos mores. 2do debet esse Scripta Inuete
rata, Continuata, et non Interrupta. C. humana de Ele
ctione et dicta L. de Legibus Inueterata ad minus consue
tudinis Scriptionem de Iure simili sufficiant Decem an
ni secundum Glossam in L. Diuturna & de Legibus. De
Iure Vero Canonico requiritur et consuetudo si Ecclesia Jus
Scribatur Scriptione & Annorum Glossa ibi Expli
in Verbo Legitima in Principio. Post Jus Vero consuetudo
inducit 40 Annis Sto requiritur Frequentia Actuum
Vt hic Diuturni Mores, attamen quot Actus sufficiant
ad introducendam consuetudinem, hoc in Arbitrio Judicis
esse debet.

Vltimum In hoc Puncto dicit Imo de Iure Regni et ori Jus De
gine illius. 2do de Constitutione illius. Imo de Ratione

est, a Primordijs Gentis Ilrè Populus sine Legibus et Jure certis, agebat omnia q̃ potestate Principis gubernabantur: à Lecho autem 9mo eius Nominis pe nes Duces, postea à Potestate Chrobri, penes Reges Imperium erat. qui quidem Reges cum potestate ejute rentur Annus Casimirus Magnus convexit Judicia, Magistratuum licentiam cõarguit, Legibus Leopbun auxit. 2do Constitutiones Reipubæ tunt Meæ eæque ab Vniversâ Reipubâ sanciuntur. In Comitijs igitur ceteris alibus Evidente Lege, Senatorio et Equestri Ordine ex quibus Respubæ constat, consentientibus, constitu tiones fiunt et constituuntur quarum plura Exemplaria Volumina relata publicè et passim habentur, ita q̃ hæ Constitutiones dicuntur Jus Civile Regni Pol quæ prout alia Respubæ, Mansibietiam conservavit.

Titulus Tertius

De Jure Personarum

In duobus præcedentibus Titulis, Obi Principia q̃ aqui et boni item causas Jurisprudentiæ quasi Normã Legum Im peratpr explicavit, tandem in 3tio finali g̃ finis præcedentis Titulj Objecta hujus Operis tradit quæ Et Memoriæ Me rium tradeventur et Scitu habeantq̃ in Principio hujus Titulj, quod etiam dat principium Rerum omnium quæ hic tractantur et ad ea q̃ Objecta referuntur non ad hoc Titulj sed hic commodius q̃ poterit dicendum. in quo Titu lo 1mo Objecta recensentur. 2do fit Personarum Divisio 3tio Quid sit et quod sit omnes homines Natura

Liberi

liberi Nascantur serui fiant quæritur.

Quantum ad 1mum Obiecta Iuris proponuntur et hæc sunt tria, Persona, Res, et Actiones. Obi

Notandum 1mo Res hic stricte accipi, non vero laxe pro in latâ significatione Personæ, quia et Res

Notandum 2do Obiectum Iuris ee quum tgt a Re id Obiectum est Iudicium. Alioquin si ee nt plura Obiecta Iuris Iuris totalis Nov esset una Scientia Iuris. De pluribus hæc autem quæ hic Obiecta numerant sunt Partialia.

2dum Hic dividuntur Personæ quarum quidq sunt 1mo Divisio Liberi, 2do Serui. Liberi sunt quibus est libera Ad. Personam est Naturalis facultas faciendi illud quod cuilibet facere nisi illud non licet, si quid vi aut Iure prohibetur. Est ple na et libera potestas per Naturam hominibus data et permissa rerum licentia pro Arbitrio agendar. Et hic Est Libertas. Serui sunt qui libertate amissâ Dominio alterius subiecti. Est enim Seruitus Constitutio Iuris Gentium, quo Quis alterius Dominio contra Naturam subjicitur. Nam Natura omnes liberos produxit, et tales esse permisit.

3tium Quæritur hic, quæ causa sit, Et hinc liberi Quot modo aliqui serui fiant. Itaq sciendum est, quod una causa dividuntur Seruitutis est Proveniens ex Natiuitate. Natiui ex Matre Serâ quamuis Patre libero, Sequi tamen sunt Et hic iuncta Lex. in Verbo Ancillis. licet enim Putet in Vtro Regno, Partus Sequatq Patrem quoad Dignitatem et Nobilitatem et Non Matrem. Cum Lentibus iuncta, Do sabilis. de Statu homin. in casu tamen Vtro quoad libertat.

tem, Partus sequit Matrem l. Partus ff. de rei vendicatione. 2da Seruitutis causa est captiuitas, et qui capti ab hostibus in Bello serui fiant, seu tamen hodie inter Christianos ob heresim, apud quos etiam in Bello captiui, Regi aegram serui fiunt, vnde etiam non detinentur. 3tia causa libertatis, quando homo liber vltra maiorennes annis ad participandum pretium se se vendi passus est, vt hic notatur. 4ta Qui propter crimen capitale condemnatus est per sententiam ad Mortem, Nam tunc seruus per effectum, et libertatem amittit, nec testamentum condere potest C. in Vltimo. ff. de Pœnis.

Diuisio Iuris Regni de Personis.

Quantum ad Ius Regni Personæ diuiduntur primiter in Nobiles et Ignobiles seu Plebeios. Nobiles sunt, quibus dignitas, seu celebritas Nominis Maiorum, vel propriis Meritis acquisita est, ob quam Meritis Iure Reipublicæ gaudent. Plebei sunt, quibus Nulla Natalium honor, qui Nemo ex Ignobilibus Parentibus, Nullis in Patriam Meritis illustribus Natus existunt. Sicetiam ex his generis sunt Alij Ingenui, Alij Serui. Ingenui sunt, qui a Regibus vel Nobilibus Priuilegijs ab ijs concessis libertate et Iure Municipij donati, Ciuitates, vel Oppida Regia vel Nobilium habitant, seruitia autem diuinitus qui in bello capti, vel in pendis vel tributis Regijs, aut Nobilium habitant, Manci et proprietati Dominorum subiecti, Agris adscripti, arbitrio Dominorum vtuntur, Non obstante ipsi in potestate Dominorum

minorum sunt Pedetiam ex ejs progeniti. De his Videlt
Nobilibus et Plebejis Statutum Iterburti sub Nomine Plebej
Item sub Noë statuta Item sub Noë Dignitates Item sub Noë
civium et civis Item sub Noë Stephani Constitutione inserven
ta Varsavien Anni 1528 folio 109

Axiomata Tituli Secundi

Servitus est Juri Naturali Contraria hic § 2 Inst. Jus. aut. 1
Imperialis Potestas est a populo constituta hic § 6. 2
Privilegium non egreditur Personam Privilegiatam hic 3 6. 3
De Legibus Unigenitorum non licet Judicare videre § 8. 4
Consuetudo Legem vincit § Ideo 5

Axiomata Tituli Tertij

Parum est servos esse, si Personæ ignorentur quarum causa Jus 1
est constitutum.
Homini libero quod libet facere licet nisi aut Lege aut Ju-
re prohibeatur § 3. 2
Satius est Captivum vendere quam occidere hic § 3. 3
Servorum omnium eadem est conditio § Ultimo.
Libertorum horum non Earum eorum alij Majus, alij Minus 4
Liberi § Ultimo. 5

Titulus Quartus

De Ingenuis.

Superiori Titulo Divisio facta est prima Personarum
in Liberos et Servos. Sequitur Liberarum Personarum A
lij sunt Ingenui, Alij Libertini. Deo in hoc Titulo subjicit

Imperator de Ingenuis. De quibus primo dicit, qui dicat Ingenuus 2do An Ingenuo officiat fuisse In seruitute. 3tio Quinam habeantur loco Ingenuorum.

Ingenui Definitio

Primum Ingenuus ille dicit, qui statim Vt Natus est liber est Vel Sufficiente ventris quem liberum esse dicat ad Ingenuitatem Partus, Sufficiente eum liberum esse Vel tempore conceptionis Vel tempore Partus, Vel etiam Medio tempore Vt textus hic. Nec est aux per Libertatem Venti, id est Matris semel quesitam quaerentur partus sui status.

2do Sit Notatq Quod non Officiat Natalibus siue Ingenuitati, si quis Ignarus sui status, tanquam seruus in seruitute extiterit et postea sit Manumissus, Nam Iusta Ignorantia non potest ei aliam Detrimento. 3tium Sic etiam Notatq Quod illi Ingenuorum loco habeantur, qui sunt Natalibus restituti per Principem et quos Sententia Ingenuos pronunciauit Quia res Iudicata habetur pro Veritate prout etiam fit in Regno Nro, si aliquis in alterius Plebeia conditionis, et tiam si Vere sit Plebeius, et hoc falsis testibus et Instrumentis probet suam Nobilitatem et per Sententia declaretur in Tribunali Regni, Vel Comitys, Nobilis iam evit omnino.

Titulus Quintus

De Libertinis

Quia supra dictum est de Liberis et Ingenuis hic di

end

cendum est de Libertinis, et 1mo Qui dicantur Liber
tini. 2do Qua Differentia inter Libertinum Ingen
et Ingenuum. 3tio Quid est Manumissio eiusq; Origo
4to Quomodo fiat. 5tio Quomodo etiam in Regno
Nro fiat.

Quoad Primum Libertini sunt qui ex Justa Seruitu Definitio
te sunt Manumissi, hoc est qui ab Jure Seruitutis Libertini
bertate donati sunt Vt hic L. Libertini ff de Statu hom.

Quoad 2dum Libertinorum Libertorum et Ingenuo Differen
rum multa hodie Differentia est, quia Libertini sequun inter Ing
tur libertatem hanc quam Ingenui habent seu Manu nuum
missores, et per Manumissionem fiunt liberti Ingenui
Veri Nascuntur Vt hic L. finali. Libertini autem dicuntur
illi qui Nati sunt ex his qui Manumissi sunt.

Quoad 3tium Sic quaritur Quid sit Manumissio quae Definitio
est ejus finis Nisi Libertatis Datio: quamdiu enim est Manumis
aliquis in seruitute tamdiu est potestati Domini hu sionis.
biectus est at Vbi Manumissus est liberatur a Domi
ni potestate, Vt hic ex L. Manumissionis ff de Justi
tia et Jure.

Quoad 4tum Modi autem Manumissionis sunt hi illius. Modi
in Nra Jus Ciuile quos ipse Imperator refert. Primus
est in Ecclesia Vbi in aspectu Antistitis et Plebis ser
uus Manumittitur. 2dus per Vindictam, erat autem
Vindicta Virga qua Prator vel Lictor Pratoris
Emissis solemnibus Verbis tangebat Seruum et ajeb
bat Hic te liberum esse et nos Dominus apprehen
sum Seruum manu dare vindicabat, et sic ab hostium

dimittebat 3tius licebat inter Amicos in Presentia 3 testium extra Judicium. 4tus per Epistolam seu Scripturam et Testium Manibus Subscriptam etiam et Patroni Manu itidem subscriptam. 5tus in Testamento et Ultima Voluntate qua Testator libertatem servo relinquebat.

Ultimo tres modi hic notantur Manumittendi sub ditos observandi libi in Regno Hoscio. Anno Lusado Domino Actis pervenientibus recognovit se liberum facere subditum suum et hic est 6tus signus manumissionis Modus. 2dus Quando id testa 6 Literis Manu sua subscriptis sed hic Manumissionis Modus non ita tutus est 3tius Quando subditi per bonitatem Regni liberalibus artibus exulti gradum professionis alicuius aggressi taliter enim educatos et liberalibus artibus exornatos contra equitatem esset omnem si servitute amplius premerentur. 4tus Modus erat subditis se in libertatem vendicandi ipso Jure propter Nimias servitiam Dominorum et enormes injurias hic tamen Modus ignorantiam penitus in Disuetudinem abiit propter eminentiam et potentiam Nobilitatis Dum de Jure Dominis suis subditi Dixere Jure quidem quod ipsi possunt Johannes Albertus in Concilio Petricoviensi 1496 in Capitulo Lapis fol. 99

Axiomata Tituli Quarti et Quinti

A Partus sequitur Ventrem in Principio Tituli.

Calamitas Matris non debet ei nocere qui in Utero est § 2
Manumissio non offuit Ingenuitati § Ultimo ibi § 3
Prjuatio Z supponit habitum. In Principio sc. tituli. 4
Quæ sunt Voluntariæ Jurisdictionis, quo uis tempore 5
et loco expediri possunt. hic § 2.

Titulus Sextus

Qui et ex quibus Causis manumittere non possunt

Quanquam illa Regula tradat Jure Utquisque habeat Libertatem de suis rebus disponendi, attamen ab hac Regula in hoc Titulo excipiuntur Duo casus ob quos Non potest aliquis Servum suum Manumittere et ideo de his Casibus Imo 2do Causa Manumissionis tradantur.

Ludad Imum Quando quis in fraudem Creditorum alienum Subditum Vel alios Servum Manumittit et taliter agens Nihil agit, et eius modi Libertas ipso Jure Nulla est Vt hic textus In Principio et Dais Et qui non est in alterum Malitiæ Nihilominus tamen hic Observandum Vt Censeatur aliquis in fraudem Manumissionem fecisse Requiritur Imo Debitis et animus fraudandi in Debitorem qui fiat per Manumissionem se desiturum Solvendo ee § hic in fraudem.

Ludad 2dum Vt Lucretius animo Respondeat Utsit Vel eo tempore quo Manumittit, Solvendo Non sit Vel data

libertate sit desiturus Soluendo.

2do Domino 25 Annis non licet Seruos Suos Manumittere, Nisi Vindicta prius apud consilium, iusta causa Manumissionis probata fuerit. hic 5 Imo et Ratio huius est Nam Minores 25 Annis dictis et Blandicijs circumuenti Seruorum facilè solent esse ad Manumittendum, quas et etiam ob quas Manumittere licet has tunc hic 5 Justo a. Vt pote potest Manumittere liberos Iuuentes fatuos, sordore, sue Nobiles, item Pedagogum, Putrem quia hec ex affectu potius fiunt, quam ex prodigalitate l. Illud in Principio ff de Manumissione.

Titulus Septimus

De Lege Fusia Caninia

Iste Titulus non summatur, nec diuiditur, nisi breuis, in quo dicit Legem à Fusio Caninio et Sabino Caninio Consulibus dictam, id est Fusiam Caniniam in quâ certus Numerus Manumissionis Seruorum Scribendus erat. et Ratio huius erat, quod Manumissio videretur fieri in fraudem hæredum: Verum Iustinianus istam Legem Sustulit. Vt pote Libertatis inuidam, quæ non permittebat hoc facere Morientibus, quod concessum erat Viuis, permittens Vt à Viuis ita et Morientibus, prohibet testamenta condierentur ne Nemo posset Legitimum defraudare qui Iure suo Vtitur. hinc colligit, fideicommissum tale. Illud quod est licitum in Vita, id Vt et in Vltimâ Voluntate facere licitum est. Vnde si licitum est facere

est fa dve aliquem contractum viuenti, Multò magis hic tim
Vltimâ Voluntate facere quod vult Moriendi. Hic tamen
Notandum Quod hæc Lex tam in Multis Principijs, et Regno
Nro etiam limitatur, cum Testamenti non liceat Principio
bilia legare tam Hæreditaria quam Obligatoria Dedunctat
Mobilia Bona, tum Regali Regi Sigismundo I. Cracovie 1510

Axiomata Sexti et Septimi Tituli

Quod Lege prohibitum est non valet In Principio ff. 56. 1
et L. 3. C. de Legibus
Fauorabile est habere heredem §. 1. 2
Ignominiosum est pati Bonorum distractionem §. 1. 3
Qui Vult consequens, Vult etiam antecedens §. 2. 4
Sæpe homines putant, se plus habere in bonis, quam in re 5
habeant hic §. 3tio
Cui conceditur quod est plus, concedi debet quod est minus §. 4t. 6
In Dubio media est via eligenda §. Vltimo 7
Quod inter Viuos fieri permittitur, multo magis permittendum 8
est in Vltimâ Voluntate Titulo 7

Titulus Octauus

De his qui sui vel Alieni Iuris sunt.

Factâ Diuisione Personarum in Titulo præcedenti, alteram
hic Imperator ponit Diuisionem, Eandemq; subdiuidit §mo
2do Quomodo Potestas Dominorum diminuta sit 3tio
Quomodo Dominium Seruorum suorum Vendere tenebatur.
Quòd primum hic diuidantur Personæ, in eas quæ sunt
sui Iuris, Vt sunt Patres familias, Matres familias, quæ ideo
dicuntur sui Iuris esse, quia in sui Dominium non agnoscunt
Vllius potestatem, Alia Personæ sunt Alieni Iuris id est

2dus

Alijs Personis subiecta, et hæ sunt Species. Alia in Potestate Parentum, Alia in potestate Dominorum.

Quòd 2dum Quæ vero Dominica Potestas est de jure Gentium, et Potestas Parentum de Jure Ciuili. Dein hoc Titulo primo de hâc, et hac Potestas terminata erat, quod Jus Domus dabat, vt libere possent disponere secundum suum Arbitrium, non tamen de vitâ seruorum, de cuius etiam seruis, siue eorum corporibus, quæ Dominis in seruos etiam Vitæ Potestas atq; Necis seruire vnquam. Quæ Potestas hodie occidendi seruos in tota Christianitate sublata est. Excepta in certis casibus, quod hic Notant Doctores, Nam licet seruus fortunâ sit seruus, Non tamen necessitate seruiunt, et hoc Naturâ. Sunt tamen homines existimandi Deo indignum Imperatore existimârunt vt eos homines, tale imperium exercerent, sicut exercent in Jumenta.

Observandum tamen hic Domino non prohibitam esse Correctionem seruis sed tamen Moderatam, qualem Pater habet in filium, Maritus in Vxorem, Magister in Discipulum.

Quòd 3tium Quamuis Jus vnum commune disponat, et cogit quemquam vti re sua vendat, tamen ab hoc Jure discessum est, vt Dominus seruum suum vendere cogatur si enim atrocius tractat, et ista Ratio est, quod interest Reipublicæ, et Ciuitatis illius postulat, Regi res sua debuta tuta, hâc in parte, quibus non vacat Magna Reipublicæ detrimenta, vt patet ex bellis seruilibus, propterea etiam bene experti sumus in Regno Nro. Hispaniarum licentiâ Numinis pro Arbitario suo tractandi subditos, in Re-

sua

sit hac que hucusq; sentimus bella Normanda, vel ob quid exitit causa.

Quod vero ad Sue Regni Vrii attinet Li et Nonnulli Reges Vri Regni Nos Imperatore, et potestatem Patronatum Pium Iusitianum mitati in favorem Subditorum quos Dominio seo Seruorum habent plura Statuta Ediderunt Nempe quod possent ipsos causas timore Dni et fundos relinquere. et Imo Propter tuitionem et Lenitatem Dnorum. 2do Si in excommunicatione Dni vltra annum perseueraueriut. 3tio Si Dominus sibi vellet vsurpare Subditi oppresserit tunc omnes Subditi eius no Dominum relinquere poterant. 4to Successores Dominorum pignoribus Multabantur Subditi, de quibus vide Statutum Ferburti in conuentu Vsshiensi anno 1302 Sub Casimiro Magno Sub Boquine Cmetho, tum etiam et Eorum ex Cmethonum filij si plures essent licebat Studij literarum endlenos tendere. Joanne Alberto in conuentu Petricouiensi 1496 de quo vide ac Statutum Lasicij fol. 99. Hec his Statutis alia Subsequentia derogantia eis et licet non reperiantur tamen Multum est derogatum illis, per consuetudinem et Abusum, excepto eo quod Vsus optinet adhuc et illi libertate gaudeant quin aliqua Professione et potestate Philos Medicine, Iuris gradum assequuti sunt. Ita et etiam per Iniurias licet atrocissimas vnio et capite occisi Cmethonis alicui contra Dominum non redditur, idque ex eo quod Subditi Iurisdictionem capitis non habeant. Hinc est quod sine assistentia Domini

qui Iniurijs etiam ab alijs sibi illatis, et qui eaque occiso in Iudicio agere non possunt et prout apud Romanos olim Seruitia subditi in Polonia, a Dominis suis pro Arbitrio venduntur alienantur, comparant, et si se clam aut vi, aut alio quopiam Modo contra Dominorum Voluntatem in libertatem vindicauerint ad Dominos Vbi confugerint eos & Subditos Domini Iure vendicant etiam alias vindicant.

Summata huius Tituli

1 Contrariorum est eadem Scientia. Hinc in primis pro
2 Cognito Vno contrario cognoscitur et alterum ibid
3 Potestas in Seruos Dominor & Iure Gentium Sed
Vide plura de hac Iure simili 5 penultimo et Vltimo.
4 Iure Gentium habent Domini in Seruos Jus Vitæ et
Necis 5 1mo.
5 Quicquid Seruus acquirit Domino acquirit. hic 5 1.
6 Semini licet Seruum occidere Suum et Iuris tractare
quod parvit 5 Vltimo
7 Signis apertis est cœundum & cod
8 Interdum aliquis cogitur rem suam vendere 5 Vltimo.
9 Expedit Reipubl à Negligentia & Malevolentia ibid
10 Semini suis Suum detrahi debet ibid.

Titulus Nonus

De Patria potestate

Quoniam dictum est In Duobus libris de Personis
eas, dimisit, quibus is est alias esse quas sunt in
potestate Parentum, alias quæ sub potestate

Dnon

Dominorum, et dictum est de his qui sunt sub Potestate
Dominorum. Consequenter dicendum de his qui sunt
sub Potestate Parentum, Imo ita, hic dicitur Quid sit
Patria potestas, et quo iure introducta. 2do Qui dicuntur
esse in Patria Potestate 3tio De effectibus eius &
tit. Quo ad primam Patria Potestas est ius per quod
Filij et filiæ, cæteriq; descendentes ex his eam Ma
sculinam vtrinq; Personæ seu Bonorum suorum sub
jiciuntur Patri et Auo Paterno, quoad certos effectus
de quibus infrà et quoniam de iure Parentum est re
uerentia et Obedientia Parentibus debita ff. Voluti
ff de Iure et Iustitia hæc tamen postea à Iure Ciuili
est introducta vt hic §. 1. et L. Nam Ciuium ff de his
qui sunt

Quoad 2dum In Potestate Patris sunt Imo Fi
lij et filiæ, quos ex Iustis Nuptijs procreauerit vt hic
in Principio, 2do Qui ex filijs vxore ha sunt vt sint
Nepotes et Neptes et cæteri descendentes ex linea
Paterna Masculina. vt hic. et L. 4. de his qui sunt
3tio Filij Naturales postea legitimati §. finali infra
de Nuptijs. 4to Filij legitimati tantum seu Adoptiui.
vt in Principio infra de Adoptionibus hinc
Inferes sumpto argumento a contrario quod filij Legi
timi extra Matrimonium ex illicitis cõitys non sunt in
Patris potestate L. Conuentionali et ibi Doctores de
Episcopis et Cleris
Inferitur 2do Nati ex filiâ non sunt in Patris
Potestate, filia enim in potestate Aui Materni non

sunt, sed in Patris eorum. Vt hic in fine Tituli et Cas est qui filij quo ad familiam sequuntur Patrem non Matrem. Item sequitur de statu hominum 3tio. Nec potest Natus ex filio emancipato, quia ex eo non nascitur Patria potestas. 3. Restat Infra Quibus modis Patria Potestas Soluitur.

Quod Tertium sic sequitur causae quae ex supra dictis colligunt sunt Patriae potestatis. 1ma Iustae Nuptiae seu Matrimonium Vide infra L. 3 ff de his qui sunt sui Definitionem videbimus in sequenti Titulo. 2da Adoptio de qua infra Tit. de Adoptionibus. 3tia Legitimatio filij Naturalis qui licet ex quo Nasci potest statim in Parentum potestate sed tum demum subijcitur quando Legitimatus est Patri de quo in sequenti titu.

Axiomata huius Tituli

1 Coniugalis vita de Consuetudo est Indivisibilis &c.

2 Patria Potestas est Iuris gentis et fuit Romanis pro pria &c.

3 Quod Patriam Potestatem liberi Patrem non Matrem sequuntur. &c Vltimo.

Titulus Decimus

De Nuptijs

Patriam Potestatem quo sit et in quo sit superio ri titulo cognouimus, hic de Causis cognoscemus, et 1mo de Causa 1ma scil Nuptijs deinde 2do de 3tia Causa scil Legitimatione.

Quod

Quoad unum Punctum Principale in hoc tractatu
1mo De dicang Impotia Legitimo. 2do qua re
quirunt ad tales Nuptias 3tio De Incestis Nuptis
4to de Pena eorum 5to De Differentia Consangui
neitatis et affinitatis. 6to traduntur Certa Regula
ad Computationem graduum tam in Jure Canonico quam
Civili. 7mo de Cognatione Legali et de impedimentis quae
ex hac Cognatione oriuntur quoad Matrimonium rescindi
Octavo de Cognatione Spirituali in Ordine ad cognoscendam
pertinentia Matrimonij

Primum In hoc Puncto Justas Nuptias definit Impe
rator dicendas esse quae sunt inter Cives Romanos et con
trahuntur secundum Legum Precepta 2dum hic recenset
quae requirunt ad Legitimum Matrimonium contrahendum
1mo Ut qui contrahere volunt sint Cives Romani Jure
enim Jure simili non potest Jus Connubij Unde
Notandum Quod hodie omnes fideles habent Romani
qui Christo Nomen dederunt quare quoad hoc similes
Romanis contrahere cum Servis et Peregrinis, ita etiam
et Christiani non licet contrahere cum Judeis Paganis
Hæreticis propter defectum Sacramenti item et cum Here
ticis cum quibus licet teneat Matrimonium quia etiam
et hi Christo Nomen dederunt, et tamen prohibetur propter
periculum perversionis. Canon etenim opponit § 1.
2do Ut contrahentes habeant Aetatem Scil Masculi
qui 14 Puberes filiæ autem Viri Potentes in Masculis
determinata est pubertas ad annum 14. in Feminis
ad annum 12. De Jure tamen Canonico si ista Mali
tiam supplet et cum ante dictam aetatem Matrimonium

permittit & de illis de dispensatione sanguinem et
contractum tenet. Ita consensus eorum qui contrahunt
qui solus facere Nuptias dicit. sine quo ea libero
Nulla sunt Nuptiæ l. Nuptias de l. Romanorum ff.
dicta tamen ex Decreto Concilij Tridentini. Sessione
24 cap. 6. de Reformatione Matrimonij Nonalias
rata sunt Nuptiæ quam si consensus coram proprio
Parocho, et tribus aut duobus testibus fuerit ex gratis
familias filij qui contrahunt et eorum consensum habeant
Parentum in quorum potestate sunt. hoc tamen in quibus
pio et l. in sponsalibus ff de sponsalibus Ubi
Notabis Iure Canonico etiam sine consensu Paren-
tum sunt valida contrahentium Nuptiæ, dicto Concilio
Tridentino, Quantumcumque tamen canones exhortentur Pa-
rentum consensum requiri, quorum consilio liberi di
gnum

Quod 3tium In hoc puncto agitur de Incestis Vel
ut generaliter dicuntur de Illegitimis Nuptijs, quæ sunt
in 2plici Differentia. Nam alia sunt Nefariæ alia in
cestuosæ aliæ Inutiles. Nefariæ sunt illæ quæ Natu
rali et Divina Lege ubique et perpetuo interdicuntur
tes et Descendentes in infinitum
sive sint illi Naturales ac legitimi simul, sive Naturales
tantum, et etiam spurij. Incestæ vero dicuntur Nuptiæ
quæ inter collaterales consanguineos usque ad 4tum
gradum inclusive et inter affines ad eundem gradum
4tum contrahuntur. Similiter Inutiles vero sunt illæ
omnes viride et impropriæ quæ ex Naturali Vel Jure

Divino

Diuino, sed canonica lege ꝓhibentur eadem. L. Lanca
uaine cognationis spiritualis, tum etiam L. Emiliationis &
galiun. Et potè inter Adoptantes et Adoptatos in cer
tis gradibus. Item ratione ætatis. Et potè Impubes qui
non possunt contrahere. Item inter Raptorem et Rapti
tam quod Raptor capitis supplicio puniri debeat. L. Ju
dicà C. de Raptu Virginum. Item ratione tutelæ, quia Tu
tor nec filium eius dum pupilla Matrimonium contrahere
potest. L. Tutor C. de Sponsalibus. et hoc titulo. quod
hodie correctum est. Abbas in Consilio Num. 2. de Jure
dis Nuptijs. Item ratione Ordinis, quia Clerici in Sacris
constituti contrahere non possunt.

Quoad Quartum Sciendum Pœna contrahentium
Nefarias et Incestas Nuptias et Amc Quod tale
Matrimonium non Valet Nec Homen Matrimonij Merce
Si quis uersus hoc titu 2do Nec Dotis promissione
Nec Donationis propter tales Nuptias Valet, Nec quis
Nec cogi potest ad exoluendam promissionem. L. In
cestæ ff. de Vitio Nuptiarum. 3tio ex talibus Nuptijs
filij non sunt in Patriâ potestate Dicto Jure Ro
mano. 4to Tales filij ex tali Incestu Nec filij Nominandi
nec à Patre alendi de Jure Ciuili in Regnis: ex
Complexu C. de Incestis Nuptijs. 5to Contrahentes
Incestas Nuptias Infames sunt et etiam Defenden
tes eas Et Patrocinantes Canon. consanguinei
3. qu. 5. Ratione 4. et Ipso Jure sunt Excommunicati
Clement. 1. de Consanguinitate et Affinitate 6to
Confiscatio omnium Bonorum priuatio Dignitatis

Legatio et si Vilis Persona sit Coponis Instigabo
Authent: Incestus C de Incestis Nuptijs. quod li
mitat. Nam si Patres habent filios ex Imo legi
timo Matrimonio, non adhibitum ad eos filios legitimos Pona deueniunt. Vbi etiam
Notandum, Quod si ignorantes aliquis talis Nupti
as contraheret. Non omnes has poenas incurreret
Vbi intelligitur ignorantia facti Non Iuris. L. qui
contrahunt. Iuncta Glossa C de Incestis Nuptijs
Quod ad Quintum Quia dictum est Inter Con
sanguineos et affines Nuptijs prohibita seu Nec
hic Consanguineitatis et affinitatis tradit Diffe
rentiam &c. Consanguineitas est Coniunctio
Sanguinis. Illi dicuntur inter se Consanguinei qui
ex eodem stipite descendunt, et dicuntur Sanguinem habent Parentes quibus sunt parenti. Vg.
Pater et Soror et horum filij dicuntur Consangui
nei quia ab eodem stipite i. e Patre descendunt.
Vel. Mater vel Aviae Parentela etiam pertinet
Affinitas si est accessus ad finem Vnius familiae
alterius familiae. Vg. Serenissimus Rex Mi
chaël accepit in Sponsam Imperatoris Romanor
Leopoldi Sororem, contraxit affinitatem ideo non
solum cum Imperatore sed etiam cum Consangui
neis eius vsq ad 4tum gradum Inclusiue et
Imperatrix Viennensis contraxit affinitatem non
solum cum Serenissimo Rege sed etiam cum fami
lia Coniuthorum vsq ad 4tum gradum Vbi

Notand.

Notandum Quod Maritus cum Uxore non sunt
si di Affines, Non enim dicitur Uxor Mariti affinis
Nec è contra. Nec sunt Consanguinei, sed sunt Prin
cipium Affinitatis et Consanguineitatis Adhicetur
Notandum Quod cum parum esset Nosse solum
modo quid Consanguinitas et Affinitas essent
impedimenta Nuptiarum Nisi etiam sciamus ad quos
gradus hæc impedimenta extendunt. Deo ado
gnoscendum ea, Et tam de Jure Canonico quam Civili
traduntur aliqua Regulæ. Aliquæ igitur ad
cognitionem Legalem et cognationem Spiritualem in
Jure itaq; Canonico traduntur tres Regulæ Mediante
rectâ tot sunt gradus, quot sunt personæ, uná de
ptâ: Vg. Pronepos distat à suo Proavo tertio gra-
dû, Nam Numerabi Patrem imo loco 2do loco fi
lium post Nepotem, 4to Pronepotem, demonstrat
Pater tanquam communi stipite, quem non Numera
bis in graduum computatione. Nec per eum communem
nem stipitem demonstratur. 2da Regula In
Linea transversali æquali quot gradibus una Persona
a communi stipite distat, tot gradibus illa Persona di
stabant, Vg. Filius Patris et Nepos Joannis, distant
inter se gradu 3tio. Nam licet filius Patris sit in 2do
gradu a communi stipite, Nepos vero Joannis sit in
3tio gradu, Nihilominus tamen à Remotione Per
sonæ computantur gradus, quoad Matrimonium in du
cendo, et si illa Persona una sit in 4 gradu a com

Notand.

muni stipite, alia in 3to jam dicentur distare
a se iquicen in 3to gradu, et sic inter illas Perso
nas licite potest contrahi Matrimonium. Nam solum
impedimentum erat in consanguinitate et affinitate
ad 4tum gradum inclusive. Quantum vero ad Jus
Civile Ora tantum Regulata erat, hoc. In quâ
unq; Linea sive transversali sive æquali, sive
inæquali, tot sunt gradus, quot sunt Personæ. dem
pto stipite Vg. Nepos fratris et Pronepos sororis
sunt inter se distantes gradu 1mo Nam unus lo
co Numerabis Nepotem fratris, 2do filium eius &
3tio Ipsum patrem 4to Patrem tanquam commu
nem stipitem 5to sororem 6to filium sororis,
7mo Nepotem eius & sororis, 8vo Pronepotem
sororis, dempto igit communi stipite sit 8vo di
stantia secundum computationem Juris civilis gradu 7mo
et hæc computatio est graduum Juris civilis, non
modo, quoad Successiones, Non vero quoad impedi
menta Matrimonij, ad quæ cognoscenda sufficit Co
gnitio computandi eos & gradus, juxta præscriptum.
Item est et alia Cognatio Legalis, quæ ex
Adoptione oritur estq; 2plex. 1mo Inter Ascenden
tes et Descendentes, Vg. Inter Adoptantem et A-
doptatum, seu Adoptantis Descendentes et Ascen
dentes. 2do Inter Transversales Vg. inter A
doptatum filium & genitos ex Adoptante. 3tio Inter
affines Vg. Inter Uxorem Adoptati et Adoptantem.

Obi

Vbi hoc fuiatur Legalem istam Cognationem Primum et tertiam dirimere Matrimonium in perpetuum Eâd post dissolutam Adoptionem, sed solum modo secundam durat durante Adoptione si enim Emancipat Adoptatus cum filijs vel filiâ sive Naturalis sive adoptatâ tunc dissolutâ adoptione, dissolvit etiam Cognatio Legalis Vel per Mortem alterius adoptantis, Vel per Emancipationem inter collaterales.

Cognatio Spiritualis est ex Sacramento Baptismi, Imo Inter Baptizantem et Baptizatum 2do Inter Patrem et Matrem Baptizati 3tio Inter Ponentem Baptizatum. 4to inter Ponentem et Patrem et Matrem Baptizati. Similiter ex Confirmatione et Cognatione proveniente inter Confirmatum et Confirmantem. 2do Inter Patrem et Matrem Confirmati 3tio Inter tenentem et Patrem Matrem Confirmati

In Secunda Parte huius Tituli tradunt Modi tres in L. 3. C. de Naturalibus liberis, quibus etiam Nati ex Incestis Nuptijs filij sibij iuntur Patria potestati et fiunt legitimi.

Imus Modus est Per Oblationem curiæ dum Subditi dat aliquis in Seruitium Imperatoris, Vel Patris Patriæ qui Modus legitimandi ortus est ex Constitutione Theodosij Imperatoris, qui pro[hi]bet in L. 3. C. de sed hujusmodi legitimatio non est hodie in Vsu.

2dus Modus est Per Rescriptum Principis, Non agnoscentis Superiorem, per quod omnes exquacunq; illegitimâ coputâ Nati possent legitimari, non solū

quoad honores sed etiam quoad successiones. Unde dum
mus Pontifex et Imperator, et Rex in sui Regni po
testatem habent. Abbas in capitulo per Venerabilem
Exparte filij sunt legitimi sed hic
Notandum Duplicem posse fieri legitimationem
aliam Plenam aliam limitatam. Plena tunc dica
legitimatio est, quando Legitimatus plenum Jus in
genitalis, et Naturalium consequitur, et pro legitimo
in omnibus habetur. Limitata vero quae et Dispen
satio dicitur est, Quando tollitur qui & defectus Natu
lium, sed tamen in certo casu (puta ad honores Di
gnitates, et quoad hoc legitimus esse reputatur
non obstante Naturalium Manula ad alia vero Jn ha
bilis est, vt Notat Gajdius in suis Observationibus.
proinde et Dispensatio quae non dare solet Papa
sub Natalibus fit et dari in certo casu vt pote ad
Ordines accipiendos, Montanam ad beneficia acci
pienda Maxime curata, et Dignitates, Nam cum
sit Dispensatio Stricti Juris non est extendenda ad
casus non expressos in Dispensatione.
Notandum 2do Quod ex eâ Patris regula Partus
Sequitur Ventrem Jure Regni Vnici Materni filij Ille
gitimi oriundi dabet ei Actio contra Patrem quem
cunque ita vt caput Matris illegitimae illegitimo filio
juxta Statuta et aestimationem solvat Casimiri
Magni 1378 de quo Videas Statutum Lasij fo. 22.
Herburtus sicen Sub Nomine filius.

Tertio

Tertius Modus est Legitimandi per subsequens Matrimonium, et hic est Quinque legitimandi Modus et fit eo Modo, quando quis eam, quam extra Matrimonium cognouerat in Matrimonium duxit, per textum expressum in Authentica, Quibus modis adquiritur filius Naturalis. Seu Verbis. Quod etiam ampliatur in articulo Mortis si contrahit Matrimonium, filij Naturales ex Concubina suscepti fiunt Legitimi.

Limita tamen Nisi filij qui suscipiunt ex ea, quae non poterat duci in Vxorem, vt Consanguineitate, Affinitate coniuncta, Delictum cum eo tempore quo concepit fetum non poterat duci in Vxorem, quia erat alterius Mariti Vxor, per subsequens Matrimonium non potest tolli, id est post Mortem Mariti primi. L. Communis eodem. ad Legem Iuliam de Adulterijs et Stupro. Negatur in iuxta Praescriptum Iuris communis communium Adulterium cum eo cui se potest Nuptijs adijcit Testamento Matrimonij extinguitur.

De Iure Regni Hic non agnitur Lex, Nisi inter Plebeios, nam Nobilis etiam si Concubinam in Matrimonium accipiat, ex qua si suscipiat filios ante Matrimonium, Minime per subsequens Matrimonium Legitimi fiunt Nec pro Nobilibus reputantur Nec ad Successionem aliquo Stratique, quos ex ea Concubina Legitimos Matrimonio sibi iuncta Agnatos admittuntur. Stephanius Conuentu Varsauiae Anno 1578. in Statutis fol. 189.

Titulus Vndecimus

De Adoptionibus.

Duabus causis in Edicto Praetor enumeratis, per quas Patria Potestas acquiritur tertiam hic addit, qua fit ex Adoptione. Dein hoc titulo 1mo definitur quid sit Adoptio. 2do Quot sunt eius species. 3tio Lex. Differentia inter Adoptionem et Arrogationem. Primum Adoptio definitur sic. Est Actus Legitimus Naturam imitans, introductus ad eorum solatium qui liberos non habent. Vel Vt Ulpianus definit hic lib. 1. Instit. titulo. 3to Est Naturae Similitudo, Vt habere quis filium possit quem non genuerit.

Secundum Quia Vero Adoptio est Genus Dein dividitur in suas species. Est enim Adoptionem specialem et Arrogationem. Adoptio est specialis quando filius familias, Vel alius qui sui non est Iuris. Haec Naturali Superstite, in quem adhuc potestate est Imperio Magistratus efficit filium alterius, sit Adoptivus Vt hic. Arrogatio Vero est Actus Legitimus, per quem liber homo sui Iuris, et sic etiam Pater familias authoritate Principis id est Imperatoris, in alterius Potestatem et familiam transit, et eius legitimus filius efficit. Et adoptio hoc titul.

Tertium Differunt autem Adoptio ab Arrogatione in pluribus. 1mo Quia Adoptio potest fieri coram quolibet Magistratu. Arrogatio Non nisi per Authoritatem Principis. 2do Quia qui adoptabatur erat sui Iuris, et qui arrogabat potest esse et Paterfamilias

lias

lis, et qui erat sui Juris subjacebat alterius Potestati.

3tio Qui Adoptatus non transibat in Patrem Adoptantis cum Bonis suis et liberis cum eorum Bonorum et liberorum suorum non haberet potestatem. Arrogatus vero cum esset sui Juris et potestatem haberet suorum Bonorum et liberorum fiat subjiciebat eam Bona sua quam liberos alterius Potestati.

Sed Quæritur hic An etiam Clausi fuerunt Adoptionum sit aliquis in Regno Pro. Et Nullam penitus fuisse necesse, nisi quod aliqua similitudo Adoptionis et Arrogationis in quibusdam Dominibus insignioribus asservatur et quidem Adoptionis in Domo Ducum in Oswog, Castellanus enim Cracoviensis Dux in Oswog Antonius Maternus adoptavit sibi Ducem Pastorem ejusq; suis posteritatem habendo tam Mobilium quam Immobilium omnium Bonorum suorum sectis aliis fratribus eum & germanis.

Arrogationis Similitudo est in Domo Zamoj sig. anâ per Joannem Zamoj Sui Supremum Exercitus Regni Ducem facta, tum in Domo Radiviliana per Nicolaum Christophorum Albertum et Stanislaum Radivilos Ducum in Biela. De quibus vide Pomarium Pauli Szczerbicz Parte 2. cap. 10 Pacto de Testamentis. Qui etiam in casu quo deficeret ex linea Paterna Naturali Heres, sectis sororibus et ab germanis ad extraneos hæreditas & Ordinationem devolveretur. Ex lex linea Collateral debere esse proximior et Primogenitus. Vide Constitutiones Sigismundi

terej Anni 1580 et 90, tum etiam eius & Arroga
tionis similitudo videt ee in Domo Marchionum
in Mirow, confirmata ita & per consonem Sigism. 3ij.
Hic aduerte Ordinationem Ducum in Strog: ha
bere similitudinem cum Adoptione, quia adoptatus ne
mo potest nisi a Parente suo Naäli vel potè a Pare
suo filius emancipatus, tum a suo Auo vel Proauo.
Arrogationis verò similitudinem videre est in Domo
Lamoij Radiuilij etc. quia Arrogari potest etiã
extraneus & est ille qui ex linea consanguineo vel
literali. Axiomata Tituli Decimi et Undecimi
1 In Nuptijs contrahentium de Iure ciuili debent habere
consensum Parentum filij sub quorum potestate sunt huiusmodi
2 Ad ijdem onera hendis Non tam spectatum quod stricto
Iure liceat, quam quod deceat et publicae honestati sit
Consentaneum. hic §1. et L. Semper. ff. de Ritu Nuptiar.
3 Emancipatio dissolut Adoptionem §2.
4 Cuius Patris vel Socrus filiam vxorem ducere non li
cet, eius et Nepotem ducere non permittit §3.
5 Soluto Matrimonio Affinitas Iure ciuili dissolui §6.
6 Major Patrio obscurat Minorem §6. hic et Repentibus.
7 Frater Mei Affinis Non est Consanguineus Affinis §8.
8 Quod Iure prohibet non Inuito habet §. penultimo
9 Spurij non intelliguntur habere Patrem eos
10 Quo Vinculo Magis ligant, quam Duum §2.
11 Adoptio Naturam imitatur
12 Adoptati assimilantur liberis Naturalibus §8.
13 Sui non concedit effectus, et causa concedi non debet.

Titulus Duodecimus
Quibus modis Jus Patriæ Potestatis Solvitur

Superius dictum est de Patriâ potestate, quo modo acquiratur, hic dicendum quomodo solvatur et extinguatur. Sunt autem Modi.

Primus Modus est Solvendæ Patriæ Potestatis per Mortem Naturalem. Mors enim omnia solvit et tollit inde et Patriam Potestatem.

2dus. Tollit per Mortem Civilem. id est quando aliquis deportatur id est propter delictum, et per Sententiam. Capitalem condemnatur, est autem. Deportatio Nil aliud quam perpetua in Insulam aliquam exilium propter aliquod Maleficium condemnatio. et differt Deportatio à Relegatione. Non ex eo quod haec sit temporanea ille et Relegatio perpetua esse potest. L. 4 ff. de Pœn. sed quod haec Bona Reipublicæ auferat. Ita etiam et Potestatem relinquit salvam. §. hic in fine.

3tius est Quando tollit per dignitatem Patriciatus filio collatam.

4tus Per Emancipationem. 5tus per Monachationem, quando ingreditur in Monasterium aliquis in Potestate Patris fuerat. 6tus Per Captivitatem, quando aliquis Patrem filii capiunt Justo Bello, accessit Servus hostium, sed hodie hoc non practicatur. Nam captus in bello non amittit libertatem, et postliminio cum reversus Victoriam obtinet Veniam et eundi.

7mus Per Adoptionem Specialem factam ab Ascendente

Aug. Vel Pro quo. Nam talis Vel dictum est Adoptio de
denti titulo, soluit Patriam potestatem et subjicit
Adoptanti Sed
Quaeres hic Quis Modus servetur in Nro Regno sol
uendi Patriam potestatem per Emancipationem Q
uel quid Manifesti Iuris Ptono de Emancipatione
Nobis traditum est tamen hoc modo fieri solet in ijs libe
ris qui per prios Lares Segregati a familia Paterna
sibi constituerunt, quod fit cum a dulcis ex Manu et
Educatione Paterna exit. De quo Vxorem duxit, aut
cum filia in Matrimonium Locatur, Vel etiam Pater
inter liberos Bona dividit et certas partes singulis
assignat. Casimirus M. in Consuetud. Pisinen. 1368
De quo Dicet Statutum Herburti sub Noe Dog. Tasilon

Axiomata huius Tituli

1 Dui sui tatem amittit per Mortuos habet. hic §. 1
2 Pbi ead. est Ratio idem etiam debet. et Sus. dicto §.
Verbo Pari Ratione
3 Restituto in Integrum, omnia Jura amissa resti
tuit dicto §. 1. Vbi Sed etsi
4 Argumentum ductum ab eo quod Minus est, ad id quod
Magis est Valet. Affirmative hic §. 4
5 Idem operatur fictio in casu fictio, quod Veritas in casu Vero
§. 5. iuncta L. 1. in Principio ff. in adoptionibus.
6 Filius in eius potestate Natus, in alius potestate
est non aptus hic §. Ultimo.

Titulus Decimus tertius
De ijs qui sunt sui Juris.

Hactenus dictum est in hac præcedenti Rubrica de Personis quæ sunt sibi Juris. Nunc dicendum de Personis quæ sunt sui Juris. Et quia harum quædam sunt in tutela, quædam in curatione Deo Rubrica agit de Tutelis, Vig. ad Digestorum primum Titulum post de curationibus alij tituli Vig. ad finem libri in hoc vero præsenti Titulo Dicendum Rubrica Quid sit Tutela, 2do Quotuplex, 3tio hæc earum distributio, 4to Quæ sunt Officia Tutoris.

Primum Tutela definitur sic Est Vis ac potestas in capite libero ad tuendum eum, qui ob ætatem se defendere nequit Jure civili data et permissa. In hac Definitione Notanda hæc. Rubrica Potestatum Differentia hoc est Dominica Potestatis, Patria, Tutoris, et Curatoris, quæ talis est. Quia Dominica Potestas ei Utilis est qui potestatem habet Vg. Dominus quia habet potestatem servi Deo ex eo habet Utilitatem. Tutoria et curatoria Potestas ei Utilis est qui eam Potestati subjicit Patria, Utriq. 2do Notandum Quod illa Particula in Definitione posita, libero capite sic intelligi debet. Quod Pupillus qui est in Potestate Tutoris, Non est ita in ejus potestate, quin ita sit esse Alieni Juris, Utest illa Potestas Patria, et Dominica, qui subjicit filios Non Emancipatos et servos Sed est in potestate tali, in qua qui sunt Nihilominus sui Juris sunt.

2dum Tres Species sunt Tutelæ Rubrica Testamentaria

Quando Parentes Liberis Impuberibus quos in potestate habent adsistunt Tutores per Testamentum.

2da Est Legitima tutela, cum Tutor a Lege datur. Unde et Legitima dicitur, quia Lex eam defert proximis consanguineis non extantibus testamentariis Tutoribus.

3tia est Datiua Tutela, quæ a Iudice datur quando ei desunt non extant testamentarij nec Legitimi Tutores.

Tertium Legitima tutela Ciuium dividitur in 2 species. Alia enim est Agnatorum tutela Legitima, Alia patronorum, aka Fiduciaria, de quibus in sequentibus titulis.

Quartum His autem Personis dari possunt Tutores 1mo filijs Impuberibus in potestate patris existentibus 2do Impuberibus et reliquis descendentibus. 3tio filijs etiam Postumis id est Postumis de hac §. 1. per autem, vel de generaliter dicatur de Tutelatoribus illis qui se propter ætatis infirmitatem defendere non possunt, vt sunt Masculi minores 14 annis, Fœminæ minores 12 annis, dementes et furiosi, quibus vt eis Tutores prouideant et sua ipsorum Pupilli tueantur. Duarum omnium tutelarum causa efficiens est vel ex delictis originis 3 plex Videlicet Testator 2da Lex 3tio Iudex. Quod ad Ius vero Regni Eadem est Tutorum quæ et de Iure similis differentia, ita vt etiam alij sint Testamentarij, alij Legitimi, alij Dati. Hoquey Officium est vt initio gerendæ Tutelæ accipiat dum pro ratione minoribus agnatis Pupillorum exhibeat Patenam

bona

Bona omnia tam Mobilia, quam Immobilia eorundem
Pupillorum annotent, et Inventarium conficiant, et
postea Pupillis adultis Juxta Inventarium rei
modo debito factum rationem reddant, etiam si tutores non satisfaciant in reddendis rationibus Inventa
annotationem, et Inventarium possunt agere in
Judicio Terrestri illius Districtus in quo Bona Tutor
consistunt Juxta Statutum et Constores in Inventa
Petricovien. Anni 1565 quod videre est in Statut. Herban.

Axioma Tituli huius

Posthumi habentes potiam Natis hic & penultimo in
fra L. 6. et Penult. ff. de statu hom.

Titulus Decimus Quartus.

De Testamento Tutores dari possunt.

In hoc Titulo Enumeratis Speciebus Tutelæ in Pedep
tionis, Manu agredis, Jocien explicandam Adit
Testamentariam videndum 1mo. De Qui possunt
dari Testamento Tutores, 2do. De Quibus modis dantur.
Primum dari possunt 1mo Tutor ex Testamento
Patrfamilias, liberi homines Maiores 25 annis et
etiam illi qui sunt sanæ Mentis. 2do Filiusfami
lias, qui etiam sine peculio Manumissus, attamen quo
minus in scriptus Tutor non impedit. Nec Lucri vete
ratur publica Functio in ea non attendit. Licet po
test & cum filiusfamilias. Eo. Parentem habet &
L. filiusfamilias ff. de his, qui sui vel alieni Juris sunt.

3tio Etiam Servus proprius potest dari Tutor cum libertate ei relicta et Ratio est quia in tutela administranda non conditio aut fortuna hominis sed fides et integritas perpendenda est. 4to Etiam Servus alienus aut sub conditione tamen si liber factus fuerit 5to Etiam furiosus sub conditione tamen si furere desierit 6to Minor etiam 25 annis cum onere dari potest Tutor id est vbi 25 annum exacti sunt. Tunc demum fungit Tutoris Officio vt hic & furiosus et l. si heredi eius §. si furiosus ff de testament. Tutorum et Interim alius Tutor a Judice subrogat. Ne Pupillus Negligat et ipse Tutor erit Datius. 7mo etiam Mater et Avia per sua verba a Patre dari Tutrices liberis suis possunt. Per text. in Authent. Matri et Aviae l. quando Mulier Officio tutelae fungat. Imo licet in Testamento Matri non deferat tutela filij tamen permittitur ei tutelam administrare si voluerit et defertur vobis aliis Tutoribus tam legitimis quam Datiis, Non tamen Testamentarijs Dicta Authen. Matri et Aviae hic tamen.

Notandum Quod Mater se nubens ad secundas Nuptias non solum a Tutela sed etiam ab Educatione liberorum suorum removeri potest. per textum ipse l. 1. in Verbo Educationem liberorum. ff. Vbi Pupillus educari debet, quod Multo magis dicendum est quando Mater in honeste luxurioseq; Vivit vt Notat ibi in glossa Authent: Sacramentum in Verbo Generali 2dis nc

Videlicet

Videlicet plus habeat Privilegij Tutpitudo Mulieris
dum in honeste Vivit quam si sola habet dum ho
neste Nubit. Juxta Novellam Constitucionem Capitulo in Ver
bis Nisi enim

2dum De Jure Regni hic agitur de Modis quibus
Tutores in Testamento dari possunt Videlicet his §
Ad certum posse dari Tutorem aut pure Videlicet
Meus tutor esto aut ad Tempus Veluti ad biennium
Tutor esto aut ex Die Vel Ex. ex Calendis sis tutor
esto Vel sub Conditione Dotis filiam Meam duxeris
in Uxorem Liberis aliis tutor esto Ubi

Observandum hoc autem esse in Testamentaria tutela
non Vero in Datiua. Judex enim Non debet dare Tu
torem sub Conditione

De Jure Veri Regni Liberi et Matri dat. Testamen
to Tutor a Patre cui debent subesse cum Matre Cum
etiam talem Tutorem Regis Consanguinei a tutela re
mouere possunt Juxta Statutum Jagiellonis Anno 1423

Allomata huius Tituli

Qui Vult consequens Vult etiam Antecedens hic §. 1. 1
Error impedit consensum pleb 2
Sublato Impedimento tollitur effectus illius impedi- 3
menti in §. 2. Junctis §. aliquando Inpar de Usucapionib
Tutor dat. Personae Non rei Vel Causae. §. penultimo. 4
Diuersa Vocabula arguunt diuersitatem Rem §. Vlt: 5

Titulus Decimus Quintus

Ztius

De Legitimâ Agnatorum Tutelâ.

Hic tractat de secunda specie tutelæ Vbi facta connexione Imperator Gentis cum Agenti dicit quod defficiente tutelâ Testamentariâ legi debet tutela Agnatorum Vnde videndum hic quæ requisita tutelam eius modi spectantia et

Primo Vt hæc legitima alicui deferatur tutela requirit Vt scitu dignum sit examinare de quo Masculos quia per Masculos sunt agnati per fœminas dicuntur Cognati. Hæc autem tutela non Cognatis sed Agnatis defertur. Sed hoc per Nouellam Constitutionem est Nouella 118 dicta Authentica. Per quæ Tutela æquè defertur Cognatis et Agnatis.

2do Vt Nullus sit datus a Tutor Testamentarius hic S. quidem Lucius secundum Regulam suam Dispositio hominis id est Testatoris facit cessare dispositionem Legis.

3tio Vt Agnatio non sit sublata per Capitis diminutionem, de quâ dicetur Paulo sequenti. 4to Vt is qui vocatur ad tutelam sit proximus Agnatus ita vt Nemo gradum excedat quod etiam

De Iure Regni procedit Vt defficiente Testamentario Tutore ad Agnatos proximiores Tutela deuoluatur.

Axiomata huius Tituli.

1 Para sunt aliquid non facere et non Iure hinc Inde licere facere §§.

2 Ciuilis Ratio Iura Ciuilia tollere potest Non tamen Naturalia

turalia 5. Ptolem.
Jus Ignationis Minima capitis diminutione perit. eod. 3

Titulus Decimus Sextus.
De Capitis Diminutione.

Quia dictum est ad finem Tituli Quibus ex causis Hereditates deferuntur, quem à Successionibus per Capitis Diminutionem Jus veteris Hunc ad alios Titulos, alias Successionum species tanquam intra Parenthesim inspectivas de ea Capitis diminutione, in quo tria Dicenda sunt Quae fuerint Leges et quis effectus.

Unum Diminutio Capitis sic definitur Quod sit prioris Status Mutatio. Ubi Notandum hic caput non debere intelligi pro Capite Naturali hominis, sed Metaphorice pro Statu hominis et Conditione. Unde dicimus Servum Mopachum, servum, non habere caput, id est Statum ipsum, quem habent liberi homines. 5. Servus sic.

Duum Capitis Diminutio est Legis Unus Maxima per quam quis amittit Libertatem, Civitatem et Familiam, Ut hic in glossa in Verbo Status et in Finali eod. Unde ei qui ob crimen condemnatur ad Mortem, dicitur diminutus Capite, et officia Senatus, plene. et in Nostro Regno Omnes Infames dicuntur esse diminuti Capite, Maximâ Capitis Diminutione. Duae Capitis Diminutio est Media qua Civitate Libertate vel Civitatem et aliquis fit Peregrinus, sive exulat Pro per quam Aquâ et Igni sic Diminuto Interdicatur. In

civius bonum Iure successit Deportatio fuijn Regno Ntro respondet Bannitio et de iure canonico equiparatq Excommunicationi Maiori, quia etiam hijsunt excommunicati taliter carent hominis commercio.
hic Notandum Differeanjn Regno Ntro Infamie et Bannitionis esse talem quia ille dr Infamis qui ob crimen aliquod ad competens Judicium Curiq sive ille pens siepe controversian, sive absens per contumaciam ad pœnas Legum condemnatq et Infamis per Decretum Judicij pronunciatur. Bannitus de vo est illeq aliquis si pro causâ civili, sive pens se sistat, sive absens per contumaciam citatq bine condemnatur, et pro satisfaciens Judicio Banniq finita tq, et illius lure non gaudet, nempè a suffragijs et honoribus Nobilitatq competentibus arctq quamuis fortassis in Regni ditione Manere non omnino dr non licuit de hoc Vide Statutum Herbarti sub Nomine Infamis, et sub Nomine profugi.
3tia capitis Diminutio est Minima quod accidit ei qui amisit suum fuerit, q egerunt esse Alieni juris, et se illi subiecerunt.
In Regno vero Ntro Aliquis dicit diminui capite diminutione vè Minimâ quando amittit statum Nobilitatis, nempè si qui Nobilis ad Munus honorem stando bilig hnè indignam conditionem se se contulerit et Mercaturam Minutiorem Cauponariamue, et sordes Mechanicas exercuerit, Vide Statuta Herbarti sub

Titulo

Titulo Tertio Fine

Infere 1mo Dignitate aliquem Motum, non posse dici diminutum esse capite quia retinet talis et libertatem et civitatem et familiam. l. 3. et l. 4 in fine ff de capitis diminutione.

Infere 2do Servum Manumissum non posse dici diminutum esse capite, quia illud non habuit. Immo per Manumissionem caput acquisivit.

3tius Effectus autem Diminutionis capitis est talis, quod per Minimam et Medianam Diminutionem capitis Minime tollitur Jus cognationis, sed bene tollitur Jus Agnationis. Et est Nullus capite diminutus etiamsi sit omnium eximior Agnatus possit esse tutor. S. I. hic. Jus vero Cognationis tantum per Mediapiet Maximam tollitur. Sed hic.

Dubitabis Quomodo Cognatio cum sit Jus Naturale possit tolli per Capitis Diminutionem cum Cognatio sit a Jure Naturali. Et Quia hoc Jus cum sit Naturale non possit tolli per Jus Civile. Sed tamen illud potest tollere quoad successionem et sic Mulieres et Sanniti non sunt capaces successionis post hos Agnatos.

Axiomata huius Tituli

Servus nullum caput habet. Est statum non habet. 1.

Quod Honest Mutari Recipitur potest. Et Vulgo dicitur non Entis non sunt qualitates. 2.

Dignitas a Statu differt. 3.

Eximior remotioni in tutela subsipenda Servus. 4

Titulus Decimus Septimus

De Legitimâ Patronorum Tutelâ

Cursu fecit ad explicanda alias species Tutelæ
gitimæ Imperator. Quam tutelam legitimam quoniam
subauriit in istam speciem. Et dicit est titulus singu
cto à fine expeditæ speciei primæ. Et Agnatorum tu
telæ de quâ hoc titulo agit continuando eandem etiam
obus sequentibus scilicet et sequitur hic ea quæ oda
de Patronorum tutelâ quæ aliter dicitur lama
hic solummodo extenditur.

Licet juxta Legem Duodecim Tabularum illa
tantum juxta veram significationem dicatur Legitima
tutela quæ ad Agnatos deducitur. Attamen ex Inter
pretatione Legis dicitur etiam et Patronorum tutela
per quam interpretationem invenitur est. Et Patro
nus libertum invitum habere esset tutor. ergo ita si non
Verbis mente tamen continuata et Ratio est propter
quam debeat succipere Patronus tutelam sui liber
ti. Et quia ubi successionis est emolumentum ibi
et tutelæ onus esse debet. et quia si Libertus
sine prole legitima decedat in cujus bonis ex Lege suc
cedere debet Patronus. Ideo etiam debet ex interve
tatione ejus. & Legis subire ejus. & Libertini. et
Omnes Tutelæ. Et textus hic. Legum quia Cui modi
tutelæ Nec apud Nos Nec alibi Nonest Usus. Ideo
breviter de illa. hoc tamen

Notandum

Dominus de
sedus Mo
essent ty
dum ad quo
Dominus
deveniet
liceat bo
illius veru
Dominus
modum de
dictis co
Dux Pa
linqueret
si impube
deveret.
tos ultimo
tamen h
pilli ad
tinere
cessione

Ex Lege
quod est
Fol. 4 de
Et Lege

Notandum ex hic quod per Imperatum solummodo Domino directo eius modi tutela defertur. Et Vasallus Moriatur et relinquat filium impuberem et nubiles essent Agnati qui sint capaces successionis in feudum ad quos devoluerent ista tutela omnino directo Dominus debet habere tutelam eius modi pupilli derelicti a suo feudatario. Quia si talis filius non nubilis potest legitimè morereq; feudum post mortem illius reverteretq; ad Dominum directum, et quoniam Dominus directus ex morte impuberis posset tenere feudum debet etiam et ejus tutella tenere vide ex dictis colligere licet. Quod si Elector Brandeburgicus Dux Prussiæ qui est de Vasallus Regni moreretur et linqueret impuberem filium certè Rex Poloniæ ejus impuberis tanquam sui Vasalli tutelam habere deberet. De Jure Saxonico etiam si habet Agnatos ultimi Vasallus successionis capaces exemplo tamen huius ultimi Patronum tutelæ tutellapupilli ad Dominum feudi ad quem feudum reverteretq; pertinere videt. argumento capitulo 9 nisi. De hac cessione feudorum in Vitam feudorum.

Summata huius Tituli

Ex lege cessi non solum quod est ex Verbis sed etiam quod est ex Mente et Interpretatione Legis 6. §. 1. ff de Vsufructu significatione. Et valet regula in cessionibus ab Hæreditate ad Pupillam. 1 2

in Glossa. l. 13. cap. 5.

3 Qui certit commodum debeat etiam onera et incommodum etc. contra hic per Bo. e. Jaso.

4 Quia autem ibi dicitur etiam Jus hic 31. Ver. Pari Ratione

Titulus Decimus Octavus
De Legitimâ Parentum Tutelâ

In hoc Titulo tria sunt legitima tutelae legitimae veniunt quae proxime Patroni ita et Parentibus datur. Interpretatio juris communis et ex limitatione Patronorum. et ratio quia Identitate. Siautem Datus est sui Libertinus tutor impuberis videlicet Filii servi illius, quem Manumisit Itaeo quo modo Patenti filii Emancipati impuberis fit legitimus Tutor vide hic et l. 3. § finali De legitimis tutoribus. Adde tamen in distincte Parentes sunt legitimi Tutores filiorum suorum seu Administratores.

Titulus Decimus Nonus
De Tutelâ Fiduciariâ

Hic dicit de ultimâ specie legitimae Tutelae quae dicitur fiduciaria. Nam cum defuncto fratre qui est major 25 annis filius impubes succedit in tutelam impuberis fratris sui. dicitur quae haec tutela fiduciaria ex eo quod fiducia delata est in tutelam impuberis succedentem, cum fuit fratris sui diligentem curam

et cura

et auratum eius & Bona eum fide bona & poter Iux
sanguinis hic tapen
Notandum Quod tum temporis defenebat Tuella
patribus si testamento alius non datus fuerit a
tre filio qui impubes Tutor quia testamentaria tuella
semper legitimam excludit. L 9 §1 ff de tutelis et
Rationibus distrahentibus.

Titulus Vigesimus.

De Attiliano Tutore.

In hoc Titulo Imperator tertiam Speciem Tutelae
dicit Datiua tradit Vbi Duo dicuntur Imo Inde
orum habeat Ex quo Magistratu detur.
Quantum ad Imum Datiui Tutores coperunt tan
dem dari cum Neq; ex Testamento neq; ex Agna
tis idoneus Tutor supperebat. Famiu. Ita Regulan
Iuris habenti Tutorem alius Tutor dari non potest.
et Tom eque & ex Lege Attilia a quo ite Titulus Inu
ngatur. Pretores non habentibus Tutorem Inde
bant cum Maiore parte Tribunorum Plebis. In Pa
triis Vero Inde ex Lege Iulia Titia Pro respon
les Praefectus Vrbi Imperator. In Regno Nro datur
Tutor Datiuus a Lege Nobilibus pupillis deficiente
Testamentario et Imo Agnato de qua tatis Loyse
lusei l. 3 cap. 4.
Quantum ad Datum Iux Veri Saxonium disponit

quod quilibet Magistratus dare potest Tutorem non habenti de possessione Cum quibus in uno eodem titulo ff et C qui petant Tutores et curatores da Leges Lex a Persona sunt quae debeant petere Tutorem. Et quod Mater et Liberti. Alioquin non petentes aut Legato priuantur aut puniuntur. Matrem non expedit a Legitimi filij hereditate quasi indigna exire accipere hereditatem tutelam. Negligens filio suo constituere Tutorem. quod intelligi debere id tam hoc facere si commodat ad secunda Nota. Cognati Veri Veligui pro arbitrio et Voluntate petant Impuberibus Tutorem Vide hic et L. 2 ff. de Tutore da Lege petant attamen Hereditate impuberis aut ex testamento aut ab Intestato Veniunt Indignos se faciunt si intra Annum petere Tutorem Pupillo negle xerint. L. 1 § 1 ff. de Tutore Tutora qui petant.

Quantum ad Stum. Vltimo hic breuiter tradit Et finit omnium Tutorum Imperator et Mo Officium Tutoris est ante libet, instituere Pupillum bonis Moribus, Mercedem Recipientibus constituere, et alimenta eius Ministrij Et tam corpus et salutem pupilli tueri, et si ab alio comunitas defendere. L. Tutoris finem ff de Administratione tutelae Do Confiteor Inventarium de quo supra dictum est, Deberi tionem videre hanc tamen non teneri de iure communi, nisi ita tutelae videre Vide hic. et L. nisi finita etc. Si tutor Dejo de S. Ide etsi quis testamento fecerit et

Rosius

Casibus subsequentibus

Finis huius Tituli

Naturali equitati consentaneum est, vt is qui est in perfecta ætatis alterius auxilio regatur.

Titulus Vigesimus Primus

De Authoritate Tutorum

Hactenus dictum est Quid tutela, Quotuplex species eius sit, quos, quod eorum officium. Dicendum consequenter quid sit Auctoritas, proinde hoc titulo Definitur haec Auctoritas 1mo 2do Adiungenda Regula tradunda in quibus dicit Quando sit vel non sit necessaria Auctoritas Tutoris. 3tio Quando non admittenda Auctoritas. Quantum ad 1mum Auctoritas Tutoris quae fit Statur Pupillo ab eo a Tutore dicit aliud est quam visilla ac Potestas quam habent vel ex Testamento, vel ex Lege, vel per Iudicem recipiunt In persona pupilli defendendi alijs obligationibus administrandis. Auctoritatem vero Stare dicit aliud est quam approbare id quod agitur a Pupillo vt l. 3. hoc Quantum ad 2dum Sic tradunda Regula quando est vel non est necessaria Auctoritas 1ma Quod Pupillus potest facere sine Tutore condictionem quam Mutuum non vero Detentionem, inde potest alium sibi obligare non tamen ipse obligari alteri. Sicin principio. Unde Iure Legis Illi hoc constitutum est quod Minor resideat ante 25 Annos completos, si cupiant bona

sua i Tutoribus talibus bonis receptis possunt o-
tiosi, non tamen gozer imbecillitatem consilgali
en re. Quod tamen limitat Nisi Necessitate postalan
te id fecerint. accedente consanguineorum consensu
et per consuetudo recepta et in statuta ab Alexan
dro Lege relata, de quo Videat statut Lasiffo. 120
2da Regula ex contractibus Utilibus ab eo qui cum Pupillo contrahit obligatur is cum Pupil
lo. sed Pupillum obligatum non habet. Hac tamen
Regula perit in bonis casibus quibus Pupillus si-
ne tutore obligatur. Imo si Pubertati proximus
contractum fecerit et Dolum commisit. 2do si loupple
tior factus sit L. 1 ff de Posit et ejus contra Gan in
Pupillum 3tio si Obligatio sine consensu Tutoris fa
re Veniat Ut quia obligavit in rem Pupilli commune im
pendit L. Furio. ff de Obligationibus et Actionibus
et Recipi telligendum est, si Obligatio ista ex consensu
Pupilli fuerit. Nam in Pupillum factum locupletiores
Lat Affio Utilis ex constitutione Divi Pij ff de lega
tis gestis. L. 3. Pupillus. Non tamen ex hac consti-
tutione tenetur ex Obligationem ejus sed tantum
modo Manere Naturalem hoc titulo ff L. 5. in princ. Ubi
Post amdum Contractum Naturali intenditur Actione deni-
L. Titius ff de Obligationibus et Actionibus.
3tia Regula Quod Pupillus sine Tutoris quibus ha
reditatem adire non potest quia licet primo fronte Vide
atur lucrosa hereditas, non raro tamen fit Utilis hare
ditas

ditas continet Aes alienum latens cui exsoluendo ideadendo se temere ob aingere cupiens et ipse hereditas non sufficeret ad exsolucendum ex penitus ghiberi Potuit. Nec obstat si Pupillus Obij ad Annos puenerit posse eum in integrum restitui si ea res inueniretur cum tutor magis Pupillo remintegram seruari quam post ipsam tam cum sapere rem remedium quaerere. L finali. C quibus causis restitutio in integrum no est legendum. L quod heredi tempus adiecit cum Authe tutoris ianobliga ret Pupillus cui hereditas ita Abio nonerat impetrandum posset. Nec quando ex facto tutoris vel curatoris ingerit hereditate autem Abio non tenet Recipere Pupillus obligat Saltem similiter.

Quantum ad 3tium Sic dicetur quod ex sua Authoritate tutoris non admittitur. Semper non admittitur ne in ipsius tutoris velueti si tutor habeat rem cum Pupillo. Prouide in hoc casu dandus est Pupillo spetialis spetator ad litem Sed tamen Nouissime cauture est ne debitor vel Debitor Pupilli admittatur ad tutelam Nisi sit Mater aut Auia quae Matri comparatur Ex Nouella 20 cap. 1.

Titulus Vigesimus Secundus

Quomodo Tutela finiatur

Videamus hucusq; quomodo tutela incipiat et videamus quomodo finiatur et Dissoluatur. Incipit tribus modis Modis aliquot dissoluendae tutelae. Annus Dissoluitur Tutela, finitā pubertate qui in Masculo inijt 14 anno

in fœmina ætis ℔ 12 anno. Vt hic Verbo Illico. attamen hic
Videndum Quod Prudentis Tutoris erit si finita
sit Tutela petere dari curatores Liberi facto. Gœtzian
admonent Liberen Vt petat curatores sibi dari: nisi
enim hoc fecerit a Tempore tutela non liberabit et si
quid ex rebus pueris Vsq; ad 25 annum perierit Ta
Tutori imputandum erit textu in L. Ita a. 5 ff. Tutor
ff de Admin. Tutor. et L. admoneat. qui petere Tuto
res debeant.

2 dus Modus Dissolendæ Tutelæ est Mors Pu
turalis Pupilli ℔ 4to hic. qui eorum quæ Mutæ relatione
constant sublato Uno tollitur et alterum. Tolligetian
igit Morte Tutoris.

3 tius Modus Solvitur capitis diminutione Vel ge De
portatione. Quando propter crimen in Insulam de
portatur Pupillus. hoc etiam tanquam de ex de Tutore
Vt hic et L. si arrogati ff de Tutoribus. desinit enim
esse per Deportationem suus ℔ Mori Vt Leyora de ca
pitis Diminutione.

4tus Modus Captivitate Pupilli ea enim casu expirat
tutela et datur curator bonis captiui Vt Nota Glos hic et
in dicta L. qui Arrogati. 2do

Dubitabis Curatorne ei debeat esse Curator qui erat Tu
tor. Quia Tutor dat Personæ liberæ Vt supra dictum
est Ind. Scriptione tutelæ Jam Vero quia hoc. Captiuus no
cens est libera persona et hoc etiam dicit de Tutore si fuit ca
ptiuus nunc est persona sui libera persona

5tus Modus Succidente conditione Vel ad quam data

erat

erat Tutor a Testatore exigat Tutela ff. si quis dixerit in Testamento filius meus erit in tutela sui quod cum fieri posse videtur.

Leges Angelibet Capitis Diminutio dissolvat tutelam. Sabin. Maximam et Mediam Minimam Veteres regulariter non dissolvere Nisi ea quae sit legitima et cognatis sui quae sui juris erat subjecta alterius potestati non admittit pertalem Diminuionem capitis minimam aliam tutelam nisi legitimam.

Titulus Vigesimus Tertius

De Curatoribus.

Quia dictum est superius Personae sui Juris exeq aliq quae sunt sub Tutoribus alias quae sub Curatoribus sequi. Obi dictum de his qui sunt sub Tutoribus dicendum de his qui sunt sub Curatoribus de quibus hic haec Notanda 1mo definitio Curatio 2do Cuibus personis dari solet. 3tio ad quod tempus duret.

1mum Definitur sic Curatio est Potestas administrandi bona ejus qui propter aetatem vel corporis aut animi vitium res suas gerere nequit. Differt autem Tutela a Cura quia illa datur impuberi etiam qui caret ad regendam eius personam et quidem testamento. haec autem datur ei qui ex Tutelis exceperunt.

2dum Dantur autem Curatores 1mo Pupillis qui tamen in multis Necessaria est Tutoris auctoritas sed datur quasi pupillis sui non possunt consulere. Item tamen habet curatorem qui impubes egressus puberem curatorem. Item minor 25 annis non habet legitimam

Perspnam standi in Judicio. L. acta. § finaliter de Judic.
2do dat. non solum Minoribus 25. annis, sed et Majoribus
vt postea notatur et prodigis. 3tio dat etiam et Pupillis a
legando curatorem vt si Tutor dat. non sit idoneus ad negot
da Negotia Necessaria tamen fraudulenter administrat fraud
alias si fraudulenter administrat Bona pupilli tutor debet remoueri per Judicium vel Magistratum a Tutella tunc ei. Et adiungi curatorem non Tutor, vt hic habetur dat.
3tium Fit quaeritur ad quod tempus dant curatores
& regulariter dari ad 25 Annos completos, sed hic potius
attendenda est consuetudo quam Legis dispositio per quod
refertur in multis Regnis et in Nostro etiam in Jure
communi. Vt patet in Regno Poloniae et Maxime in Sententia
Lege qui 18 anno completo est Lex coronata, et siue
curatore Regnum administrauit. Imo etiam statuit hoc in
Sigismundo Tertio Lege Polonia qui ante 20 annum Lex
coronatus per se non per curatores Regnum administra
uit. Imo ex bulla quoq; Aureâ Imperatoris tutela et
cura Electoralis durat usque ad annum 18 completum. Sed Quaeres An hoc in Prussia sit vt omnino debe
ant dari Pueris curatores. Respondeo quod receptum mo
ribus vt Tutela non finiatur pubertate, sed Non progredi
set ad annum 25 etiam ab. q. Nova Judicia Legibus si q.
tutela manserat vacua sed et Ille qui datus erat Tutor progredi
solum Tutelam sic etiam curatoris officium tales pu-
Matrimonium contraxerit aut sacris sese initiauerit
dinibus Nam in his personis curatio cessat non habet Pu
bus et illa persona adjuncta, quae postea Dicemus
annos

annum sit. Masculi vero femine sint post 18 annum veniam etatis impetrarunt. L. 1. et 2. C. de his qui veniam etatis impetrarunt.

Titulus Digesimus Quartus

De Satisdatione Tutorum.

Rationem dicturum ac de his quæ proponi sunt Pretor edictum proponit, quo compellantur communiter tam ad curatores quam ad tutores spectant. Ait igitur. Duo Mihi videntur esse satisdare edicto huius Edicti effectus satisdationis.

Unum satisdare dicit, quod debet pupillorum pupillarumve bona tueri et conservare. Pupilli vel adolescentis salvum fore. Ut enim satisdare cogunt, ne servare bona pupillorum curatores vel tutores, vel minus aptos ad eam satisdationem prestandam pervenire quod fraudem vel aliquam ministerii magistratum, et infra de Decurionibus scribetur.

Idem effectus satisdationis est, ut non solum exigi possit tutores vel curatores, sed etiam hæredes eorum, ut etiam ipsorum, quin et eorum hæredes mihi et familiæ eorum satisdationem exigant teneantur. hic

Observandum. Quod sic satisdationem exigunt tutores testamento dati, ut non est quod de eorum fide per curatorem solet haberi et diligentia inquiri. Quia aggrobatio est hæc satisdatio mis. de Epistola audientia L. de fructibus. Item etiam tutores et curatores legantur ab ipsis dationem exigunt qui sit idonei. Nec qui inutiliter a testatore dati sunt et a magistratu confirmati et hic est quia inquisitio super conditionem hac satisdationis sit. Et ejus. Ut pianus L. si impuberi. de Tutoribus et hoc facilitem curatore

furiosi. Qui nisi idoneam substantiam possideat satisdare tenetur. L. Ultima C. de curatore furiosi. Et Veteres testamentum facere non inficiuntur Mortali.

Titulus Vigesimus Quintus

De Excusationibus Tutorum et Curatorum seu Curia et Tutela sine Munera Publica quæ etiam nisi a subeundo vocantur. Qui legitimas excusationes habeant et quibus excusationis genus annotant

Septimus excusantur si quis habent liberorum plurimum. Vt Lex Julia quæ qui habent tres liberos in Italia Atque in Provincia 5to. 2do Excusantur Majores septuagenta Annis. 3tio Magistratu exercet Militia. Administratione Reipublicæ Sacerdotio Augurio Litterarum magnitudine. 4to Inimicitiæ tutori ad Tutelæ Pupilli si capitales fuerint recentemente Removendo.

Titulus Vigesimus Sextus.

De Suspectis Tutoribus et Curatoribus

Ditum est supra titulo proximo quos dari non possunt omnes tutela hoc titulo videndum quos dari oportet non posse admitti et admissos de Mala et suspecta administratione et perfida removeri. Principio Amo Qui Suspectus dicatur tutor. 2do Qui accusare possunt Suspectos tutores. 3tio Quæ Pena Suspectorum. Primum Videndum Suspectus tutor Amovendus qui talis

tat

tat & etiam in fine dicendum quod tenetur Pupillo quinde
tur Judex suspectum removere & mittere in ejus locum
& ponere Pupillo Tutorem juxta & requisitam per
simile in Rubrica de magistratibus & Melius dicetur & hic
sequitur Tutor. Ego dicit suspectum ex malis moribus quan
do generaliter dicimus inquisitionem et malis hominibus et ex eo
modum in expendendo & hic 5 finali 300 sequitur alia Nota bene
tuella male versatur & vide hic 5 his. 9° Quando pe
tenden[te] re in mobili Pupilli inter Judicialiter
erat. L. Servum 11 eodem 8° Quando negotium
non fecit Dicta L. 5 tutor 10 & 11° Qui non recte
tutelam gerit, deleci si falsa negotiantur ne Pupil
in substantia exquia hec etiam & tam alimenta pu
pillo possint quo casu non solum & suspectus remova
tur sed & puniatur. Imo propter omissionem defensio
nis Pupilli etiam Tutor & suspectus removetur.
L. finali in Rubrica in fine dicendum & in Verbo Removetur
C. de Administratione tut. sed hic.

Videamus Quod generaliter ex variis & diversis ex
tenjicibus conjecturis & argumentis suspicio probatur
L. 3. §. Pretor. 10 & suspectus tamen non reddit tutor
Suspectus, si alias fidelis et diligens & hic 5 finali
et suspectus 10 & sic

Videtur Quod insufficientia Pupilli non sufficiat ad
eum cum quo pupillus incurrendum. Specialiter
stante patris tutoris alii debere quia non pen Pupillum aque
debet ei ead. et tutor qui in pecunia Pupilli ostentabet

si ad quinquiovem fortunam redierit repetere sumptus.
Bartholin L. Pus alimentorum ff. de Pupillus educari
debeat. facit et textus dicta legis. non enim Tutor
quando dona sua, vel sumptus quos fecit in Alendo
puero, nec Pupillus quando dixisse debet ex dicta Bar
thol. in dicta Lege.
2dum Punctum hic quaeritur Quia causa sane Tutori
suspectum Pupilli R. sane quia dicta accusatio est qua
si Publica, ideo omnibus patet attamen Domini Pan
dectarum non patiuntur admittantur ad tam sinistram de
tum Matris Aviae, sororis Tutricis et similia Judicia pie
tatis Mota. Impubes tamen accusare non potest La
bet. Peto non aliter quam adhibito consilio necessariorum
De aetatis labore ductus temere accusat Tutorem
vel curatorem.
3tium Pera suspecti Tutoris est haec, quod per actio
accusationem eius modi suspecti Tutoris vel curatoris
Accusatus omnino abstinere debet administratione
non attento eo quod interlocutio ejus Judicis non
ferat, cum Judex secundum Imperatores non Putet
materiam animum Finali hic. 2da Pera est si
Judex in sententia expresum removet a para
infamia notatur. Alias si non exprimat, Dubium
tam magis est Utrum famam habeat finali et
L. 4. in Principio ff. Judicium interpretari debe
mus in Meliorem partem, sed hic.

Dubia

Dubitabis An etiam ob culpam possit Tutor infamiabo-
tari. Ego neque illorum Edictum Lex rondisaigit
et nos distinguere non possumus, Certus tamen quod pos-
sit. sed tantum ob Lata culpam si in sententia exprimat
Cæ est quod Lata culpa passim Dolo æquiparet. ff.
de Furtis et Mandati.

Axiomata Tituli XXI

Pupillus sine Tutore conditionem sua Meliorem facere
potest non deteriorem sine Tutoris. 1

In contractibus Veteribus ex quibus Pupillo
contrahit obligatur. Pupillus autem non obligatur sine
Tutoris. 2

Pupillus sine Tutore hæreditatem acquirere non po-
test ff. Favor Pupilli fait contrahentium Laudiane
Legis ut Hæreditatem. 3 4

Auctoritas Tutorum in eo Negotio interponi debet ff. Tuti. 5
Tutoris quod Causa Auctor fieri Requit ff. Domi. 6

Axiomata Tituli XXII

Tam Maxima quam Media Capitis Diminutio quia ff. 1
tollit jus et Agnationis et Cognationis ideo generali
et Civilem quam libertinorum dit et extinguit ff 4.

Minima Capitis Diminutio quia tollit jus Agnationis 2
tollit et non Cognationis Ideo impedit et perimit Lega
tinam Tutelam non Legitimam tollit nec perimit Hæred
et Testamentariam Legitimi. ff 4.

Axiomata Tituli XXIII

Minores 25 annis Negotia sua facere in possunt licet puberes. 1
Impuberes Adolescentes qui atrocem non accipiunt sibi Heres 2.

3 Curator ad certam causam dari potest &c
4 Pupillum habenti Tutor non potest dari § penultimo.
5 Tutor vel Curator Absenti non sistitur cessante § Ultimo
non Vero Provocatorium. Neq. C. de Procuratoribus.
6 Tutores tutelæ et Curatores curatelæ Munus administrare
cogunetur. Axiomata Tituli XXIV
1 Tutores et Curatores non debent Pupillorum Pupillo
rum qui in cura tione sunt Bona consumere nec dimi
nuere hic in principio
2 Tutores et Curatores ad ministrare Munus Tutelæ
et curatelæ compellantur § 2do.
Axiomata Tituli XXV
1 Tutela est Munus publicum. hic in principio.
2 Qui pro Reparatione ædificiorum perpetuum jus Ho-
riæ publicæ intelligunt quibus
3 Bona minorum, quæ alienari aut obligari sine Judicis
autoritate non possunt, aliter quam tutelæ
et curationis causa &c § 3.
4 Datus Tutor ad Unius rem Patrimonium datur non
ultra § 4.
5 Falsa allegatio non nocet § Ultimo.
Axiomata Tituli Ultimi
1 Fames et Status parcendum est § 2
2 Mulier Veteranum Servum congruenter agere non
debet § 3.
3 Acquisitio finis Mortis Rei. § 8.
4 Satisdatio Malevolum hujusmodi tutoris non Mutat

Sed li

sed diuturnis grassandi in se familiari facultate cum Stat.
& Primo
Suspectus indicatur ex Moribus non ex facultatibus Cod.

LIBER SECVNDVS

Continens Titulos XX

Titulus Primus

De Rerum Diuisione et acquirendo earum Dominio.

Explicato primo Iuris Obiecto Deque Iure Personarum consequens explicare aliquem Obiectum quod est Res Et quia constituti Duplici Capite Dominij Iuliet acquirendi quo Iure in Regnerentur Deque hinc et Regenti libro Vigesimo ad Regnum tertium Titulum et quia rem dilligationis quâ Iure ad rem quæritur Deque post libro Regnum à Principio tertio tituli Vigesimi ad Titulum libri septimi sextum. Huius Tituli sunt duæ Principales Partes in Una proponuntur Rerum Diuisiones in 2da eadem Modi quibus de Iure Gentium Dominia acquiruntur Et quia ad cognitionem Rerum debet Esse cognitio Generis & Accidentis. Ideo Primo agitur de Rerum Diuisione quid Nomina Rei Veniat dicendum. Primum Principale Tituli Iuxta Quod Res dividitur in duas Partes in Prima dicitur Quomodo hic Res accipiantur in 2da Quomodo dividantur.

Quantum ad Imum sunt sta Publicum Res sit Le
nerale ideo dicit comprehendere tam ea que sunt Corpo
ralia quam ea que sunt Incorporalia Vt est hu
hereditates Iura &. Lege appellatione ff de Verbo
rum significatione. Item omne Religionem scrupulos
et omina Debitum. & secundum Labeonem in L. 1 ff
de Statu hominum.

Quantum ad 2dum Sic dicitur Res Mancipi
ces que sunt inter Res Patrimonium Res in ea
que sunt in Iure Patrimonii. Res que sunt ex ea
Una Patrimonium dicuntur Hec que non subjacian
tur Iuri Dominio et diuersi Diuisique
sunt in 3 plia Differentia Imo sunt Res Sacre. 2do
Religiose. 3tio Sancte. Sacre sunt que dicen
tur Solenniter et more Maiorum a Pontificibus sunt ser
vate que dicata sunt deo Sacre Vel a Deo ser Ob
Restandum Manera Vel Donaria que Publica causa
Diuorum templis appendantur inter Sacre Res non
annumerari nisi forte ea Donaria ex Pontifi
consecratione facta sint Locupleta. Religiose
sunt a Religione dicte que Sic sacre Religiose et
sunt Loca sepelien dis aut in eis addita, que deinde
Sacra dicta possunt quod ab Eis non recedentur et
Deseruntur. Capitulo consuetudine Extra de consue
Ecclesiar. Vel Mar. Sancte sunt que cetis aliquid
aliqua Religionis imagine quod ea Sic sacre facta
sit dicte ab auctione que subinde sunt ne Violentur

Vt sunt

Vt sunt Leges quæ dicuntur sanctæ ex eo quod eæ per
pœnam à Lege sanitam transgredi non licet. Si
militer Mœnia et Portæ ciuitatum de quo Statutus Tibu
rij Lib. 2. in fine Rubricæ ita Vt Pœna capitis constituatur
in eos qui aliquid in Muros Portas ue deliquerint. Sigis-
mundus Titius in Comitijs pacionis Anno 1588. Vlti
mâ ff. De rerum Diuisione

Res Veri illæ dicuntur in Patrimonio esse populo quæ
subijciuntur Dominio Illi. Et sunt Res priuatæ populares
et Necessariæ et hæ dicuntur esse Iuris humani
quæ Vniuersi Fundique Fundorum aut enim sunt communes
aut Publicæ aut Vniuersitatis aut Nullius aut sin
gulorum. Communes sunt quæ sunt Naturali non tantum
hominibus sed etiam omnibus animantibus sunt Vti
communes Vt est Aër aqua Mare et littora Maris
de quibus infra. Publicæ sunt Flumina portus et Lit
tora quæ licet sint in ditione Dominio tamen propter
certos Vsus qui solis hominibus competunt Publicæ
ita populica dicuntur, et accipitur hic Portus pro Statione
Nauium, eo quod habeant in se Naues tutæ sint. Ripparum
dicitur id quod flumen continet Naturaliter riparum sustinens. L. 1. §. Ripa ff. de fluminibus. Littus Veri dicitur
Maris cuius proprietas est Nullius. Vniuersitatis Bona
res sunt quæ non singulorum seperatim sed omnium
De Vniuersitate Vide Simul et coniunctim sunt desi
gnata Vt hic et L. 1 in tantum §. Vniuersitati §. eodem.
Vniuersitati Veri Nomine secundum Tesoren Intelligi de
bet Collectio plurium bonorum Iuris Nomine specialiter de
putato Vt est Vniuersitas Ciuium Scholarium quæ st

4tus

cademia dijit et Vniversitas Hereticum quidem non esse bonorum Communem Romanum Pisanum Ciuitatis Reipublicæ Aquarum in æario seu in arca Communi. Publicæ sed Ea sunt quæ sunt in Publico Populi quasi ciuitas dicit Glossa in l. 1. §. hæc verbo Rivulis Herodem. Inde in hac illa Regula tenet quod in Riuulis bonis est Traditione Occupanti præditur. Et quare hic. Singulorum Vltimo sunt Ea illa quæ sunt priuatorum hominum et quorum Dominia Priuati homines habent. §. 1. Vijat. de Acq. Rer. Dom. Quantum ad 2dam Tituli Principalem Iuris Hic tractat Imperator de Modis acquirendi Dominium earum Rerum quæ sunt in commercio De quo hic dixit. Modi autem alij sunt Communes Iuris Gentium alij Proprij Iuris Ciuilis. De modis acquirendi Dominij ex Iure Ciuili tractabitur Titulis Sequentibus hic vero in hoc Titulo tractatur de Modis eum Iure Dominij acquirendi inducendis ex Iure Gentium cum hi sint illis antiquiores: qui Modi videntur posse reduci ad tria capita videlt Ad Occupationem 2do ad Accessionem 3tio ad Traditionem et Inprimis videndum est de Occupatione Quæ hic aliud est quam Iusta rei apprehensio causa Dominij Huius autem Occupationis Species sunt sex 1mo Piscatio 2do Venatio 3tio Aucupium 4to Captivitas in Bello 5ta Inuentio 6ta Prædarum Rei habitæ acquisitio de quibus Ordine.

Prima Species est Occupationis Piscatio de qua hic Notandum est Quod quamuis in Fluminibus Publicis et Mari permittenda esse videatur Libera Piscatio tamen haud scandi Libertas esse extenditur ad aggerum Molendinorum Hemeæ et Suspiscandi habeantur Publicis Fluminibus in quorum

Dominio

Dominio et proprietate ripe fluminum ex Usu parve
sunt pro modo latitudinis fundorum Statut Pisarum lib. 6
Tit. de Re Militari in Pratione. Licuit tamen ad ripam
appellere funes ad arbores ibi natas, ligare ancoras ali-
qua cum ad hoc lipparum Jus publicum sit. Prohibet licet
reponere cui libet sit autem per flumen ipsum navigare
L. Riparum Jus ff. de Rerum divisione. Caterum a priva
tis fluminibus qui de in agris Paiuatorum proprijs oriun
et per eorum agros decurrunt Stagnis Piscinis nisi ipsis
Dominis Sub pena furti piscari non licet. Carimini. Ma
gnus in Consuetu Pisticiensi Anno 1368 Statuum Sterbuni
Sub Regimine Pisis.

Secunda Species Occupationis est Venatio. Quae est pro
prie ferarum quae sunt in proprio non in alieno fundo de
nare cum aquitatis non est contrarium Italiquis agri
cum fundum in predictum ad capiendas feras. Statut Pisa
rum. c. 41 Artic. 6 Sunt etiam ex hac ratione quod Venatores
Solent alienis fundis damna inferre sunt ergo legibus con
tinere. Vladislaus Jagiello in Consuetudinibus Cracovien est Ar
tensi Anno 1423. Sunt etiam pro hibet Venatio in alieno so
lo Fructus fundi consistant in Venatione. Unde si aliquis
in eius modi fundo capiat feram, capiam non fecit suam
sed hic. Laudatur. Si fructus fundi non consistat in Vena
tione, qui de debet capturam an Domino fundi an Ve
capienti. et si nihil Domino Venator in vexationem e
ius modi fundum causa Venandi Vel etiam aucupandi an
possit Vel teneri a Domino in fundo, dorec ibi vexatur in
quo casu pro vexatione Vel Aucupio, Quam possit retinari
sed Domino tantum hoc competit Injuriarum contra eum

toren qui sonito Dñi ingressus est fundum iuxta Gloss.
in l. Diuus ff de seruitutibus Rusticis Prædiorum:
et captum efficitur capientis secundum dictam Glossam
in dicta l. diuus. et hæc est quia ferę bestiæ non ita tenentur
in suum esse sicut si quadrupedes non habeant possessionem
ut est tex. in l. 3. §. item ferę ff de acquirendo possessione Idcirco
Quæritur si aliquis in suo fundo capere bestias
et persequi eram, quæ fugiat in fundum sui vicini an
possit prohiberi a Domino illius fundi quominus eam
dominio capiatur et eram ad canibus persequatur
Quod de iure canonico non potest prohiberi iuxta
hoc quod habetur in Authen. de ss. ecc. §. 2. Nisi ecclesiæ
fugitivi servi fuerint et Dominus eos ad ecclesiam
illam persequantur in fundo alieno in quo se servus
potest capi, absque tamen inflictione vulneris et sanguinis
et mutilatione membrorum et si per aliquem non delinquit
canes ipsius sibi reposcere licet. In hoc tamen attendi
debet consuetudo Regionis iuxta Doctores hic
Attamen Observandum Quod etiam animalia
cet alienum fundum ingredi ad capiendum vasos Ap-
pros Lupos &c Nemo Leges, et ibi fundi ad capiendum
venda in vicibus fundorum.
Sed species est Occupationis Aucupium Quod etiã
si quemadmodum et venatio non solum in fundo proprio
sed in Alieno sit licita de iure Regio et Gentium tamen
potest prohiberi Quicquid ingredi ad aves capiendas
fundum alienum. etiã Domino illius fundi id facere si
potest. Et hic et dicta Digna ff de supra Videlicet
Non est Laicorum ad tenendos Dominos Nos in alienis

Agnis

augupari. Quum ex occasione Dictorum possit aliquis dubitare An quemadmodum per occupationem omnium animalium ferorum, ita etiam omnium Avium indifferenter aliquis possit acquirere Dominium ad Respondendum huic dubio hoc sciendum est Quod tam Animalium quam Avium quorundam est Ferus Animo alia animalia sunt Naturæ Mansueta, ut Equina Anseres Agnes &c. Alia Naturaliter fera, sed accidentaliter quoque Naturâ Mansueta et Curata reddita, ut Columbæ Equæ Apes &c. His Legibus Sub. Alia sunt prorsus fera de his itaque Leges Sequentes. Imo Regula est Quod illa quæ sunt Naturâ Mansueta ut sunt Equi Bovi Porci quandoque Occupanti, sed etiam si turbata consuetum Mansuetudinem et quocunque locorum pervenerint et licet animum revertendi deseruerint et ignorent Ubi sint Nihilominus in Dominio Illi permanent dei ut quia ex animo revertendi includat et detineat furtum committat ut his 5 Gallinarum &c. Haec tenet Ff. eo. 2da Regula Quod illa animalia quæ fera sunt Naturæ sed Curata et Mansueta talia ut Equus Bos Vervex Gallinæ et quia amare et revertendi de habere et vendere solent tamdiu Nostra sunt quamdiu retinent animum revertendi et consuetudinem quam si deposuerint desinunt esse sua et fiunt Occupantium. Tunc autem videntur animum revertendi desinere habere cum consuetudinem revertendi omiserunt. ut hic Equorum et dictæ Naturalium Ff. eo et talis consuetudo ex duobus Actibus inscitur. ut est glossa in L. 3 Superbo consuetudine C. de Epis. et Cler. 3tia Regula est quod illa Animalia quæ sunt Naturaliter fera cum

in Nullius int. Dominio, et Bonis occupanti concedun-
tur, quæ Regula etiam ad Apes extenditur, quæ tamen
quam Naturæ feræ sit, de quibus Vide Tract. Privil. l. 3.
cap. 11.

4ta Species est Captivitas in Bello. De qua hoc
Notandum est. Quod capiat hostibus in bello justo, de
re Naturali Vel Gentium efficiuntur occupantium. De
licet L. Haalen 5 finali ff. ad eò in principio Heo-
Nam Dijnonestum bellum nec hostes sunt justi sed
prædones et latrones, ait potius. Deo quicquid de capiunt
non efficiunt sure quidem, et quod adquirunt, abiliis vel Ju-
dicari potest, imo etiam pœnis afficiendi. L. Hoc
ff. de Capt: et postliminio reversis. et Constitutione Sa
gielmis Legis in fonuen Leonis vien. 1447 Lasius
fol. 89 Verbo Postliminium Vsi post
Notandum Quod Res immobiles in bello capte cedunt
Reipublicæ Vel Principi qui Bellum indixit Mobiles ve-
ro cedunt capientibus, quod etiam sure Regni autem est
per constitutionem Principum Regni in fonuen Sacomen.
1588
5ta Species est Inventio. Quando aliquis
in littore Maris lapides pretiosos, gemmas, Vel alias res
ibi latas, et a nullo antea possessas, invenit et ap-
prehendit. Jure enim sure Naturali fit earum Vel Do-
minus. L. item Lapilli ff. de rerum Divisione. Vende
Notandum Quod si quis piam non solum in littore Maris
sed etiam in alio loco Privato publice invenerit aliquas
res, quæ antea habuerunt Dominum sed eas animo
tenendi eas vendere e proprio earum Rerum Dominio dicta
L. Lapilli ff. eodem, proinde Negantes se remalienam

invenisse

inuenisse Iuramentum quo se expurget de gerendo debet.
Item et ijs hoc Observandum hic est, Et in Inventione Le
rum officiatur qui Dominus non sufficit sibi de
requiritur quod apprehensio Vide si aliquis licet prior
Videat aliquam rem pretiosam, ille tamen qui eam post
apprehendit Illius Dominus erit, uti extat communem Sen
tentiam Doctorum.
Ista Species est Inventio Thesauri Et igitur Thesau
rus Vetus quidam depositio pecuniæ alicuius, cuius de
quarum Dominio non constat, et quarum depositionis
Memoria non extat, sic Vt eius fiat qui eam pecuniam
inuenerit, cum non sit amplius cuius ejus alteries Le
gis Inventione hic tradunt Regulas aliquas. Iuxta Legem
Hunc ita Gloss. ff. eod.
1ma Regula Inuenit Thesaurum Ignorantibus
et Fore Magistratibus, siue in suo, siue in alieno fundo quem
reperiat, non tantum suum, sed totus applicatur fisco.
Unica. in principio iuxta Doctorem C. de Thesauro lib.
10. 2da Regula Extra aream Magistratus si quis
inuenit Thesaurum in loco proprio vel in fundo cuius sit
Inventionis Vt hic et dicta L. Unica. ampliatur hæc Lex
La, siue inueniat illum fortuito casu, siue etiam ex labo
rata ad hoc opera: Idem si de alicubi eruendo, non
tamen per artes Magicas quæ vere Thesaurum dicat
ampliat 2do Siue sit inventus Thesaurus in loco in
quo Inventor plenum Dominium habet siue etiam alte
rum Vtile, quale habet Vasallus et Emphiteuta se
cundum Gloss. quæ hic in Verbo. Suo. Quamvis hic in proprio
dari vel Emphiteutica inueniat Thesaurum et tunc

Domini totius thesauri ita vt directo Domino Nihil de
neatur dare, ex quo enim thesaurus
inuenerit in alieno thesaurum, vtilis Dominus sperat
Domino directo et Dominus directus si inuenerit ipse
thesaurum, siue eo ex officio siue Emphiteuta
tenetur vtili Domino restituere dimidiam Partem.
3tia Regula Si quis inuenit Thesaurum in alieno
fundo p̄ fortuitam alicuius hominis in quo Inuentor Recto
le, nec directum Dominium habuit, tunc si is qui inuenit
casu fortuito aut arando, vel alias non tamen animo in-
tigne querendi Thesaurum, Dimidia Pars ei esse debet
Inuentori altera Pars Domino fundi. Sed si ex Intentio
ne querendo inuenit Thesaurum totus Domino fundi
debetur, et nil Inuentori etiam si inuenerit, data ei
per Libertà, siue eum gudsient Dno Volente, siue
Conuenente, siue Ignorante et Inuito eo vt hic in meta
glossa. Iuste enim Natura hoc non patitur, vt aliquis
vnquam sit ditescat ex alieno p̄ medium consilio, vt hic di-
cit Misinginerius. Ampliatur hec Regula Quod e-
tiam hoc facit in Vsufructuario Nam si inuenit the-
saurum in fundo in quo ei Vsusfructus constitutus
est non totum sibi thesaurum acquirit sed solum
Medium Partem, et alteram Domino: quia Vsufructu-
arius non est Dominus fundi. Item dicendum est de
Creditore qui inuenit in bonis debitoris thesaurum inuenit
Non soluto debito, integrum Debitori tenet restituere
thesaurum quia ius fuit Creditoris eundem habet ius
Iure Inuentoris l. si quis in Alienâ. § Finaliter eod.
Regula 4ta Si quis inuenit thesaurum in loco
publico

publico fiscali Cesarei Regij Pet Ciuitatis ꝛ dato ope
rã ꝛ facilitat, p tam ad ipsius, siue Ciuitatis ꝛ Cleri fa
cultates, tunc diuidi apt adijt Inuentor et alienatis
Ot hic et l. 3. ff de iure fisci. Idem dicendum est
de Thesauri inuento in Loco Religioso et Monumen
tis reperto Ot l. ary Thesauri cedat Prælato Mi[nis]te
rijs sibi Ecclesiæ inuentum. Ot Nota cap. 1. de sen
tentia et re Judicata in 6 et l. 3. ff de iure fisci.

2dus Modus acquirendi Dominij de iure Gen
tium est Accessio Quæ est acquisitio rei Mi[nis]ri ad re
rem alterius accedentis ex diuersis adiunctionibus. Hæc ac
cessio est duplex altera Naturalis, altera Industrialis
Naturalis Accessionis sunt species 6 Primo Fœtus ani
malium 2do Alluuio 3tio Insulæ seu Insula 4to
Alueus.

1ma species Accessionis Naturalis Fœtus cuius
Dominium acquiritur de Iure Naturali per procreatio
nem quæ fit ex animalibus Nostris Nostrorum Nostra
sunt Ot hic et l. 2 ff eodem.

2da species Alluuio Ea igitur quæ agris Vnitis ꝛ de
cta sunt a fluminibus publicis iure Gentium per Alluuio
nis incrementum acquiruntur quo autem facilius hæc Alluuio intel
ligatur. Sciendum est unum Quemque Dominum prædi
orum publicum fundo Ripa bona Italiæ ex altera par
te Fluminis sit fundus Vnius et Ripa ex altera Vicini
Dominia alterius. quod itaq; fluuius inter fluens ag
ros ꝛ insensim sine sensu ex alterius Ripa diminu
endo alterius Ripæ adiicit Dominio Ripæ illi cui
acquirit Ot hic et l. 16 ff eod. Statut Pisani

lib. 3 cap. 28. Ter. quid non Latenter Recessim Sed pa
lam repentino quod enim peta Vel Vi fluminis alienetur
do Vel agro adjectum fuerit hoc Manebit in Dominio pri
oris Domini Dicta L. adeo & Proxeteus Mobilia aliqua
vel Vg. Ligna & sijn Alienam Lippa ex Vi fluminis trans
lata fuerint a Priori Domino sure Vindicari possunt.
L. sigua 5 Vbi. H. si certum.

3da Species Alluvii sive Insula que Natat in flu
uio publico sive Mari ad ripam pertinet ad illum qui habet Pri
mam proximam illi Insulæ ex regione Vicinitatis Ethic et
dicta L. adeo. Vbi hæc Notanda 1mo Insula Natans in
aliquo Mari quia est Nullius in Bonis Dei occupanti
conceditur Ethic et dicta L. adeo 2do si Insula Na
tans in flumine Publico efficiebat communi quo Prædia par
te prope ripam Prædia possident Vg pro modo cu
iusq; latitudinis, idest frontis cuiusq; Prædij, et illa
dicti in agro frons, qua Versus Insulam respicit iux
ta Balbum in Rubrica de Legibus divisione quantum
unusquisq; agri cuiusq; spatium est prope ripam tantum
quoq; spatij habet in Insula, et hoc intelligendum
si in Medio fluminis Nata sit Insula alias si non in
Medio illius sit, cuius et ripæ fundo propiores sint.

4ta Species Alluvii Cui hoc modo accrevit fossa
per quam flumen labitur Vnde Balbus appellat Al
luvionem Ventrem fluminis sicut enim stomachus Ani
malis continet sic Alveus aquam supra se comprehendit
est autem Alluvio Subjicijuris ponee flumini con
tinet et cessante eo Juris publici etiam si dimittat

cum Jm.

cum impetu quem omnes possunt opprobare, et officium
eorum, qui in ripa fluminis Predia possident, pro Modo et
regione cuius quisq; Predij prope consistentis. C. Hinc. et L.
in pedum. ff. de Rivis. Eam ad eundem Modum Alluvio
dividitur in eos Riparios quem admodum Insula in flumine
orta Et supra attigimus.

Accessio Industrialis habet locum has Modo. Ac
cessio fructuum, qui fructus dicitur significat, de quicquid
fundus, aut Pecus, aliquid profert renascitur. Divi
duntq; autem fructus duplices in Naturales
les Industriales et civiles. Naturales sunt, qui sine
ulla Naturæ et tanquam gratuito civium Munere, exor
diuntur hominis, proveniunt Et arborum Pecudumq;
Proventus. Industriales sunt, quos Industria hom
is a Naturâ promeretur, Et sunt frumen
ta et fructus. Civiles sunt quos non Naturæ vix
Vebis sed ex Jure ei connexo, Vel ex Obligatione ce
dentium proveniunt Et Merces habitatum Pecun.
Rursus fructus Cubdividuntur Et alij sunt Pendentes
alij Percepti. Pendentes dicuntur qui adhuc fundo
cohærent. Percepti dicuntur dum a Solo separati
sunt etsi nondum in horreum Pecuniæ Facilitatis di
stinctionis Suppositâ. ex Dubio quod hic ponitur
apparebit ad quem et qui fructus pertinent.
Quæritur itaq; si aliquis bonæ Fidei Possessor fundi
a Tale, quem putabat esse Verum Dominum illius fundi
cum non esset, Interim fundus ita emptus per Longum
mum Verum Dominum vindicatus fuerit, et cum Tali

advestituendum fundum. Vero Domino vendemrarch.
Ait idem Titius teneri quoq; ex eo fundo percepta fructus Sempronio restituere. Ad quod de diuisione opus est adhibenda. Quod fructus pendentes nempe qui nondum sint percepti et a solo separati domini debent Vero Domino vna cum fundo restitui. Percepos vero et consumptos non restituet quos suos fecit pro cultura et cura, et propter titulum bonae fidei. Quis mi aquirendi gratia percepisse est. Stabilitus ij lib. 3 cap. Ad Attic. 2. se

Quaritur 2do si idem Titius scies illum fundum esse Sempronij. Nihilominus eundem emerit a laico et possideat an vendemactus ad restituendum fundum tenetur etiam et fructus restituere. Et tenetur restituere vna cum fundo, tam ex fructibus pendentibus quam ex percepis non consumptis: consumptorum autem fructuum aestimatione restituere cogetur. Ideo propter fraudem et dolum. Nam Titius dig. et pet Mal. fi. Dei possessor qui remetqui scies a pacis quam a Domino Vero emit ideo potius rei vendiquam Emptor oppohandus est C. si ex. l. Sempronius 3 ex facto ff de acquirenda vel amittenda possessione. Et dicit Infertur ampliando quod hic de perupiendis muribus in alieno fundo possesso bona fide extenditur ad fructuarios, qui rebus alienis etiam scientes vtantur, tamen fructus suos faciunt quia bona fide et cum Voluntate Domini nimia acquirunt possessionem et Vsumfructum, cui non faceret fructus suos

suos

suos. Statutum Herburti sub nomine Aduitelitas
§. hi vero licentiatis de rerum diuisione.

2dd Speties est Specificatio seu formatio quando
aliquis ex aliena Materia aliquam Speciem confingit
tunc illa efficitur Specificantis. Vide Sed circa hoc
Obseruandum est autem in Materia ad priorem et
priuam Materiam reduci potest aut non potest si potest
reduci. Vg. Lapidem si ex aliena argento confingitur quia
potest reduci ad eandem Materiam argenti, ideo non erit
Specificantis. Si vero non potest reduci ad eandem Mate
riam Vg. Lana si ex ea confingatur annus Vel Linum
si confingatur ex eo tela tunc ista est Specificantis et
Materia habetur pro deperdita. Sed hic Notabis adhuc
Vt Species facta ex aliena Materia sit Specificantis
tria requiruntur 1mo Bona fides Hamma Lat de ali
quis ex aliena Materia Specificans, Vel faciens non
fit Dominus l. de eo. 2do si quis teneatur ad exhibendum 2do
requiritur Vt non possit species reduci ad priorem Ma
teriam. 3tio Vt faciens seu Specificans suo nomine
faciat si enim alterius nomine fecit eius Species
Vel efficitur cuius nomine facta est. l. adeo 3 tum qui
et l. Nisi Volentate teneatur ad exhibendum. Interim tamen
Domino Materiæ datur Actio in factum aduersus Spe
cificantem, ne videatur ex aliena re species facta
ornem Materia. l. de eo exhibendo teneatur ad exhibendum.
3tia Species Commixtio Per quam aliqua to ex diuer
si generis accidentaliter Mutem in certum totum Vt si
ex Tuo Vino, et meo Melle faciam Mistum tunc qui ex

parata ed non possunt fieri petere tegaiis per vtilitatem
Proprietatis quod Iuum est. Ita tamen vt Satisfaciat
Ingredienti a pretio rei, si eius non vult Dominus
fieri in toto.

4ta Species Confusio seu Mixtio Per grandi liquato
ta eius & generis aliud cum constituunt etiam eius & gene
ris petet. Si Mentium Iungerium cum tuo Vino
Ex hoc sit confundam, tam de eo licet Supra de Commix
tione. 5ta Species Sufultura Velut si Signi alicui
am Purpuram Vestimento suo interuisit Sericeo
tum si illud Vestimentum cum Purpura si sic transi
at, vt eadem cum illa Veste Purpura conspici habe
re existentiam tunc Dominus Purpurae potest pe
tere Estimationem sue Purpure. Dejicit exercen
ius modi Purpuram sit in malâ fide dicatur Actio
furti Vel Sch dicti furtiua.

6ta Species Pictura et Scriptura Deqûbus
Notandum est Quod Scriptura cedat chartae nisi
Pictura quia Pictura potior is est, tabulâ. Ita si Pic
tor aliquod Poema Vel Oratio elegans Vel aliquid aliud
scriptum sit in charta tunc Equitas iudicat est
Vt charta cedat Scripturae.

7ma Species Aedificatio Quâ Dominus in alieno fundo
construxit in ipsum et fundum transit. Sed Quaeras
Si quis ex alienâ Materiâ in suo fundo extruxerit Aedi
ficium an possit repetere suam propriam Materiam.
Et quod Materia Dominus eam prius per Iudicem repetere
prohibetur, Rerum species deformetur et Natu
ralis ratio superficiei cedit solo. Verumtamen ex adverso

Le Signo

de Signo Iniuncto, estimationem Materiæ in lucrum con
sequetur. Statutum Pisanum lib. 2. cap. 44 art. 2 sed
Quæres 2do Si Aliquis sciens in alieno fundo ex sua
Materia Domum ædificauerit. Q. Materia ædificij fundo
nec estimationem Materiæ Dominus consequi potest.
Q. nunquid enim consensisse in alienationem Materiæ se
ij videtur ædificauerit in Alieno fundo Nanq. et
Mercedem Inhabitationis et expensas consequetur. Statutum
Pisanum ibi.

Sed Plantatio et Satio Quæres Quia ad agricul
turam pertinens, in Venditione cedit. Q. Planta
in suo fundo ipsi sit, postquam eam radicibus suis perten
tem fixit. Dominus est et fructibus, si in alieno fundo
seminauerit. Statutum Pisanum ibi.

Tertium Caput acquirendi Dominij ex Iure Gen
tium est Traditio cum scilicet Dominus Successio
nem versus eo animo in aliquem transferat, vt ipsum effi
ciat Dominum: ad quæ necessaria requiruntur Duo Po
testas, Nempe vt Traditio fiat a Domino proprio. 2do
Causa Efficax ad transferendum Dominium, Voluti
Venditio, Emptio, ab quibus requiritur non constat de Consen
su Dni et certa Scientia hinc tertio requiritur Consen
sus Domini, qui aequa non sufficit a Procuratore Ven
tradi nisi de Domini Voluntate exprese, vel tacite
constaret: alias Resisteretur stante Depositum an Mutuum
an Donatio. Vltimo requiritur translatio rei in appre
hendentem, quia in rebus Mobilibus contingit eum Re
rum prehendi aliquid. Vltimo requiritur vt Res habilis se
sond ad eum transferendum Dominium. Deficiente et

Pupillus tam in Bonis interdictum est transferre non potest Dominium.

Quare hic Quando quidem dictum est quod Rerum Mobilium traditio tantum fiat Manu, Hereditatum vero Rerum et Bonorum immobilium quæ non possunt apprehendi Manibus, quomodo traditio fiat. Et quod eiusmodi Rerum immobilium transferendum Dominium observandum est de Iure Regni Videamus. Hereburtz sub Nomine Intromissio in quo expressi Regni dicit et docet processum in traditione eiusmodi rerum. Sequendo aliquis acquirat Bona aliqua hereditaria si de titulo perpetuo, sive Obligatorio aut ex Vendicata sive aliquo alio Modo de Heredis qualitate Iuris per Miniserviatem Terræ proprium ab Officio Terræ si de eodem debet investiri et intromitti in tabulis Bona manifestet. Et Nullum latet quin Dominium illius Bonis postessio qui aliqua quo interesse se Extendat habere ad eadem et per Intromissio ex Recognitione Ministeriali debet inscribi et investiri in libris Terræ terræ sensa stegnsen In Districtu proprio Ubi Bona consistunt. Sine etiam Notandum per traditionem Pactum Domus, Credenti Emptione, Venditione, sive Donatione sive Dotis dictione sive per Mutatione rerum Potestatione et Vel quo pia alio titulo, Potest Domus alteri eorum quæ cibus sunt tradita esse Juxta Iguriorum Statutum Libri ij. cap. 11. art. 2do.

Quare insuper Ac etiam aliquando Valet traditio Dominium plenum si fiat sine Vera cibi traditione Et quod non solum per Veram sed etiam ficta traditionem

tionem

tio nem illud à Voluntate seu Patientia transferat Dominium. Veluti si quis tibi aliquam rem commodaverit, locaverit, et postea eandem vendiderit tibi aut donaverit quamvis tibi eam ex eâ causâ non tradiderit et tamen ipse patiatur tuam esse, statim ei tibi acquisitam proprietatem ex titulo inhabili & decente etiam tradition efficit per Voluntatem seu Patientiam quae titulus fictus inhabilis inscriptura titulo habili sequente, ut hic. etc. quâ ratione & interdum Deo &c.

Axiomata huius Tituli

Lex Divini Juris est Publica et Sic. §. 1 — 1

Leges aequaliter omnes obligant nos sunt §. 6. — 2

Piratae apes Jasonis Jacet boves Manet ibi &c. ut Signa — 3

Latini habitio comparatum Rapidato §. 9. hic. — 4

Jus Publicum est Naturali Jure Occupanti non edito §. 12. et 22. — 5

Naturalem libertatem Animalia vehementer intelligunt cum Vel Nostros oculos effugiunt, Vel difficilius capiuntur sequitò §. 12. — 6

Animalia Mansueta Dicuntur, quae veniantur Non concedunt Occupanti, Dequo ea Decumpserit tenet, quia §. 14 — 7

Animalia Mansueta quamdiu fuerint et videntur tandiu comparantur ut libus Mansuetis ibi &. — 8

Animalia quae sua sponte concedunt Occupanti — 9

Animal videtur animum Veretendi desinere habere quia Veterendi Consuetudinem deseruit, §. 15. — 10

Si res ad privatam Materiam reduci potest formae dict Materiae Mixtum Materiae dat formam §. 25. — 11

Accessorium sequitur Principalium cedit Principali §. 25. — 12

Aliud edit quidquid in Insula §. 25. et seq. §. De Plantat

13 Vel seritur §. 32.
14 Qui in alieno solo suis edificat domare censet §. 30
15 Quia non permittit jus Autor. alteri ius esse intelligatur
quam in cuius fundum id fecerit §. 30. et 31.
16 Seriptura cedit chartæ 33. Tabula cedit Pictura §. 34.
17 Bonæ fidei possessor fructus perceptos quatenus sua-
ut titulo ob rem ipso possideat, aut intra fructus modi-
ales, aut eos consumpserit §. 36.
18 Absurdum est homines, cuius gratia, Natura omnes
fructus produxit in fructu habere. §. 37.
19 Thesaurus tantum in sui fundo quæritur. §. cor. §.

I. I. PAULI Secundus

De rebus Corporalibus et Incorporalibus

Titulo 6. Præcedenti dictum est, quibus modis acquiratur Dominium Corporalium Rerum de iure Gentium consequenter dicendum est de Modis, quibus etiam acquiratur quasi Possessio Rerum Incorporalium. Et quia primo videndum est, quæ res acquiri possint, quarum de triplici Modo quibus acquiruntur ideo dicturi de Titulis de Rebus Corporalibus et Incorporalibus, et cum in principio Tituli Præcedentis diximus omnium Rerum Divisionem et quid sit Rerum Incorporalium Jejunum, cum de Corporalibus Nullum dubium sit quod Hæc sit quæ tangi aut cernique sunt declaravimus. Dictum hic Jam agemus. Sed Antequam hic Divisionem de rebus Incorporalibus videbimus, et cum Imperatore Solvemus.

Quæritur hic Quando quidem hæreditates, Obligationes Nomina Debitorum Juniores Corporales aut hic appellentur ab Imperatore Incorporales. Sic et enim in hæreditate res continentur Corporales et Fructus qui percipiuntur Corporales sit et id quod Nobis ex Obligatione Vel Servitute debetur plenum Corporale sit tamen illud ipsum Jus Successionis in hæreditate, sicut et ipsum Usus et Jus Obligationis est Incorporale Et hic et l. 1. ff. de Servitutibus et de Jure Incorporalia dicuntur Jura cum in Jure dicuntur considere quia per Notitiam animi habentur et per Jus quasi Substantiam et Nominantur. Secundus

Doctores hic. Et quorum Numero etiam sunt Sua Prædiorum Urbanorum et Rusticorum quæ Servitutes vocantur de quibus Sequenti titulo.

Axiomata huius Tituli

1 Nemini Res sua Servit
2 Corporales Res dicte traduntur, prout etiam et dicte possidentur. Incorporales quasi possidentur et quasi tradunt et Patientia quo traditionis libet l. Iustier ff de Servitutibus.

Titulus Tertius

De Servitutibus Prædiorum Urbanorum et Rusticorum.

Dictum est superius annumerari inter res Incorporales Sua Prædiorum prout sunt Servitutes. Videndi his sequenti titulo et primo definitur hic Servitus. 2do Dividitur. 3io Subdividitur 4to Species Enumerantur et Explicantur. 5to Quomodo acquirit Servitus constituatur et quomodo finiatur.

Quantum ad primam partem Sic Imo Notandum est quod hic aliter accipitur Servitus quam illa de qua dictum est lib. 1. Quia illæ Servitutes dicuntur esse Personales quia a Persona Personæ debentur vel est in hominibus de quibus dictum Servilis conditionis seu status qui acquuntur Domino Suo Servire. At hic accipitur pro Jure Servitutis gravante Alienam. Unde sic definiri in genere potest. Quod est Jus quod habemus in re Alterius, et Patiatur aliquid in illa

in sua re faciant aut ipse non faciat aliquid in re sua
pontij L. 1. quotiens. 3. Finaliff de Seruitutibus.
Quantum ad 2dam partem Seruitutis huius quæ
hic definitur sunt duæ species principales quædam
enim seruitus dicitur personalis simpliciter quædam reales
ve dicatis.
Seruitus personalis dicitur illa secundum Bartol.
L. 1. ff. eodem titulo Quando res immediate seruit per-
sonæ, et sunt illæ res usus usufructus, et habitatio.
et diuersæ personæ, a persona quæ nihil aliud domi-
natur, et tali persona quæ habet illud ius ex-
tinguitur seruitus quæ etiam dicitur seruitus Mixta
ad differentiam illius Meræ personalis de qua supra
hoc dictum.
Seruitus vero mere realis est secundum Bartol.
et Paul. castren. Ius in re alienâ quod pertinet
ratione personarum nisi quatenus prædio cohæret do-
minanti actiue et seruienti passiue augendo utilita-
tem dominanti prædij, et diminuendo utilitatem
et libertatem prædij seruientis, et dicitur seruitus
realis in hoc tantum et de personalibus sequentibus.
Vbi Obseruandum quod prædium cui seruitus de-
betur dicitur Dominans, prædium vero alterum quod
patitur seruitutem dicitur seruiens.
Quantum ad 3tiam partem huius materiæ de
ritu subdiuidit 3tiam ad diuisionem prædiorum
quia aut aliquis sit prædij rustici quod vocant Præ-
etiam seruitus realis alia est rustica alia vrbana

Ma dicit Iustria Seruitus quæ debetur Iustæo Prædio. Dicendum Ius Prædiorum Vrbanorum dicit. Ædificium gratiâ inhabitandi factum, siue illud Iure sit positum, siue in Vrbe. Vrbana enim Prædia Materia ipsa locus fecit. Iustorum vero Prædiorum est omne illud quod ponitur, siue ædificium quod vel pendum, vel fructuum percipiendorum, vel ingrediendorum aut recipiendorum gratiâ factum est sine illud sit in Vrbe, sine extra. L. Vbi steterit. Quantum ad 4tam Partem dicit eandem speciem Iustæ Seruitutis, Ima scil. Ius deducendi, et Iuvandi bulandi et eundi hominibus per fundum alienum, etiam super Iumenta vel Vehicula. 2da Actus Cui est Ius non tantum eundi sed etiam agendi Iumenta per fundum alienum: Nam Iter est quâ homines, Actus verò quâ Iumenta ducunt. 3tia species Iter vehendi agendi et ambulandi debet habere latitudinem duodenum pedum ubi recta extenditur. Vero Vbi obliquatur. L. 8. ff de Seruitutibus Iustorum Prædiorum Ita vt pos sit commodè et rapidè vehi et ligna trahi absque fructuum lesione. 4ta Aquæductus Cui est Ius ducendi aquam per fundum alienum. 5ta Appulsus aquæ ad aquæ Alienam. 6ta Iuspascendi seu aquæ in fundo alieno. Ima Aquæhaustus ex puteo alieno. 8va Ius coquendi alibi. 9na Ius fodiendi arenam Vrbanæ Vero Seruitutis Iegalis sunt Alia

finis

fingatur ad alicui legatum. Affirmatiua sunt Vt
Altius tollendi officium, stillicidij auertendi. ad ne
gatiua Vt altius non tollendi officium et non aver
tendi stillicidium, et per hoc differunt seruitutes Vr
banorum Prediorum, a seruitutibus Rusticorum Prae
diorum quia Rusticorum seruitutes non constituuntur sine
tione facti sed omnes sunt affirmatiuae Gloss. in
verbo Officiendi ff. de seruitutibus. et hic verg.
Seruitutes Vrbanae sunt Numero 8 Ama est ius
neris ferendi, nocet Quando ex libris tuis seruitus
imponitur Diuini Mei Vt Columna vel Lapis figant
tuis sit futurus, vel si deficerit vel Lapis figant
Vtis vetiicat qui seruitutem debet. Vt licet Glos
de Leg. 2. 2da Ius immittendi signi in aedi
ficium Diuini quia licet habeam Domus suae immit
tem Diuini figere. 3da stillicidij est Exempla
Affirmatiua Iulicet auertendi stillicidij. Aua lega
tua Iulicet non auertendi stillicidij. Seruitus aue
tendi stillicidij est Quando quis debet Ius illud vt
auertere possit aeteorum vel ex deriuare aquam in a
rem vel tectum Diuini. Vt hic et l. 2 Theod. Lega
tiua seruitus Non auertendi stillicidij. Iulicet Quando
is, cuius stillicidium cadit in meam aream illudsn
potest auertere ad suam Domum ita Vt legatum Mi
mea rem, et haec est seruitus Vtilis Vbi est Aqua
in copia. Vt in Aethiopia etiam in aliquibus locis in
Hispania et Longe is Vbi est defectus Aquae et Plu
abundant aqua Marina. Non mihi Vbi ee. t Vt Diuing

ex suo Tecto stillicidium non recipiat quo Magis ego possim recipere in Meam Cisternam.

Ita Servitus est quoq; Duplex Altera Affirmativa Vt alteri tollendi ædes Vicini Vt Iuxta ædes Venti Vel Iuxta ædes defendantur. Altera Negativa Vt deliberatio non extendi ædes & ædes ne proprias operas aperta pectus earum emittant.

Quantum ad Vltimam Partem Tituli Vbi docet quomodo constituatur et finiatur Servitus. Imo ait constituitur inter Dominos Conventionibus pactis Stipulationem et Emptionem et similes Vt hic. 2do in Vltimis Voluntatibus Testamentis vel Codicibus Vt quis testator dixerat habeat ædes Ne altius tollat ædes suas, ne obscuret luminia Vicini Domus Vel Vt patiatur Vicinum immittere Tignum Vicini in Parietem suum Vt hic. 3tio per sententiam arguendo Legis Vnius Augustæ pluribus Constitutis ff de Vsufructu. 4to per Consuetudinem puta si quis Consuetudine introducat Vt teneat aliquis Vicini sui suæ ædibus Luteo aquam haurire l. 8. §. penultimo: et Ibi Do. vers. in Domâ et aquâ Equali arcendâ. 5to per Præscriptionem l. 2. sed. Finitur autem Servitus variis Modis Imo Venditione Stipulatione Præscriptione Consolidatione Cessione Abusu Rei Interitu Rei et Remissione.

Axiomata hujus Tituli.

1 Cui plus conceditur etiam plus concessum censetur. Hujus primi Decisio hujus Regulæ limitatur et illa plus conceditur etiam minus concedi videtur.

Servitutes

Servitutes sine Prædiis non consistunt hic §. 3. 2

Titulus Quartus

De Usufructu

Juxtã Divisionem Expositis Servitutibus Realibus Rusticorum Prædiorum et Urbanorum Sequitur actus de Personalibus Servitutibus. Inter quas Imo occurrit Usufructus de quo hic Imo Quid sit. 2do Quomodo acquiritur. 3tio in quibus rebus non solum Quomodo finitur.

Quantum ad Imum Usufructus sic definitur Est Jus alienis rebus utendi fruendi salva rerum substantiã. Dicitur in definitione Alienis rebus utendi ad differentiam rerum quas nec et possidemus Pignore quia nonpotest Res pignorata a Creditore uti Usurum de Obligatione hic infrã. Dicit Fruendi ad Differentiam Usus Usufructuarius enim omnes suos fructus facit et eos vendere et alienare potest. Usus autem non item quia solum utitur fructibus pro sua necessitate. Dicitur Rebus alienis ad Differentiam Dñi proprij quia proprio Domino fructus non servient Nam ille Res sua Domini servit. Dicitur in primis pro tempore Diuturnitatem hic ad hoc apponitur Quia quousque res illa manet existit Usufructum qui habet tantisper nec res illa non perimatur Finem Si res illa pereat vel perimatur ipsum quoque Jus extinguitur. 2do Quia

Stus

Vsufructuarius, ita debet Vti et frui rebus Vt proprietas rei in salvo sit detegi. Vnde si Vsufructus fundi alicui legatus est debet in boum demortuam Vitia Vel laborum Vsufructuarius alias subsidiare. Similiter et de pecudibus et grege intelligendum. Nam si grex pecudis Vel pecudis Vsumfructum habeat in locum emptionum capitum per fata fructuarius alia submittere debet. Si grex supra de Rei Vindicatione. Sic etiam Iurisconsultus Vt Vsufructuarius si vegetior arbor succisa fuerit non succidat Vsufructuarium.

Quantum ad 2dum sic dicit. Quemodo constituatur Vsufructus et quo scripto per Legem Vel Legem disponit Vt qui Vsumfructum habeat in bonis Adoptivi liberorum suorum et nepotum Filiorum. Licet in Curia Divisionis cum Vel Iudex Vnicuique adjudicat proprietatem Alteri adjudicat Vsumfructum L. Vsufructu. §. Si ff. eod. 3tio Per Legatum Domini filius filiae licet invitae est vendendum Dispicitur ne Vltima Voluntate per testamentum alicui proprietatem relicta pudhereden Vsufructu. dicta L. Vsufructu ff. eod. 4to Usucapio etiam est Prescriptione longi temporis 10 annorum inter Presentes et 20 inter Absentes L. finali in fine C. de Prescriptis temporis. Vltimo constitutis et an et consuetudine aliquando per minimum

exceptis

excepto Jure Legis de Dote Conjugis sui defuncti
retin. et Usufructum.

Quantum ad 3tium Hic quaeritur quibus rebus
constituatur Usufructus et dicit Imperator quod
constituatur in rebus, quae Jure non consumuntur sed
salva Substantia, sive Mobiles sint
Immobiles et Exigua Turbia et Urbana, sive No
biles ut Servi et Jumenta, et alia res quae multo
servari possunt ut hic et L. 3. Cod. de
Quibus Aquem spectent expen. et fact. in Us
fructuaria Vel an ad Usufructuarium an ad pro
prietarium. Et quod Modica refectiones Domus et re
spectant ad Usufructuarium at Magnae Impensae spe
ctant ad Proprietarium. L. cum a. quem. eodem.
Quid autem dicamus quid sit Modica et Magna con
sistit in Arbitrio Judicis secundum Glossam. Sta
tenus in Verbo pertinent. apte finem huic.
Quantum ad 4tum Hic quaeritur quomodo finia
tur Usufructus et 1mo Naturali morte Usufru
ctuarii L. 1. ff de Servitutibus. 2do Morte civili
sicut et Maximae et Mediae Capitis Diminutionis
non vero Minimae ut hic. 3to Tempore si finito il
lud tempus ad quod constitutus erat Usufructus. 4to
Quando quis desinit habere Usufructum et non ti
tur, et inter Praesentes amittitur si non utatur 10
annis inter absentes si non utatur 20 Annis. 5to
Consolidatione Quando Usufructuarius acquirit pro
prietatem Rei Usufructuariae ut hic in fine. 6to Re

vit Mutatione et Interitu rei. Domo enim diruta et in cendio consumpta, si quis Proprietatem suam exedificet, in ea non extinctâ antiquus Usufructus, Regressum habet. et nova si quis habeat Usufructum in aream. Si in eâ Domus edificetur, Deperditur Usufructus Lege vetere potest. Novella Ultimo Cessione Usufructuarij hic enim potest jus suum Proprietario cedere. Sed non extraneo. Nam si hoc faceret, Nil ageret, et non transferretur actum ad eum cui cessit. Cum Jus Usufructus sit personale. hic §. Ultimo.

Axiomata hujus Tituli

1 Usufructus est in corpore et eo sublato tollitur hic in fructu.

2 Usufructus a Proprietate in perpetuum Separatus esse non potest. §. 1. Vera Retinere.

3 Usufructus redit ad Suam Proprietatem a quâ discesserat. §. 1.

4 Res Mutuo sumuntur, vel quasi consumendæ non recipiunt Usum Usufructum. §. 2.

Titulus Quintus

De Usu et Habitatione

Ad Personales quoq; Servitutes Usus et habitatio pertinet, de quibus. hoc Notandum hoc titulo Imo Quantum ad Usum hic definitur sic. Usus est Jus alienis rebus Utendi tantum, et non fruendi. Unde Usuarius est ille qui rebus habet facultatem Utendi Domibus, Pomis, floribus, Foeno, Stramentis, quibus

gnis ad Jurisdictionem ipse. Nemini Clerico expo
tens quit vare aut vendere aut alijs vendere. Sunt
Notanda differentia inter Usuarium et Usufructua
rium. Usufructuarius enim sicut habet facultatem
percipiendi fructus sic etes vendere et non solum
ad necessitatem sed etiam ad voluptatem. hinc
Infertur Quod clerici Beneficiati (cum non sint Us
fructuarij sed solum Usuarij non possunt secundum
Baiarrum et Duarenum et alios Doctores proven
tibus beneficiorum ad voluptatem sed ad necessita
tem. Aliter tamen hodie Ius obtinet.
2do Notandum Quod habitationem. Quod Usuarius
Jus habitationis in edibus alienis et est similis Usu
huic addito quod quis illud habet etiam locare ejus
potest: Si vero solum Usum habet habitationis ip
se solus cum familia et subinde etiam cum hospite
tali ejus potest. Item quod
Notandum Quod habitatio magis in facto quam
in Jure consistit et videtur quasi Domus ipsa esse.
Ideo Mortem tantum finitur Necamittit per non Usum
nec per capitis Diminutionem.

Axioma huius Tituli
Minus Juris est in Usu quam in Usufructu §. 1.

Titulus Sextus

De Usucapione et longi temporis Prescriptione.

Huc Titulo explicant Modi Imperator Dominij acqui
rendi de Jure Gentium ab hoc Titulo incipiendo

ad Modos acquirendj eius q Dominij de Iure Ciuili Romano alij sunt Particulares, quibus Vel singula acquiruntur, vt Vsucapio, Donatio, Legatum et Fideicommissum particulare. Alij Modi Vniuersales, quibus acquiruntur Vniuersitates Bonorum vt Hereditas, Possessio Bonorum, acquisita per Arrogationem, Traditio Bonorum, de quibus sic tanto ynō dicatur. in hoc Vero titulo de quibus ad Particularibus singulis hic agendum est. Imo Quid sit Vsucapio. 2do Quæ Differentia communis 380 Species Vsucapionis enumerantur. 4to Quis Vltimo requisita ad Vsucapionem et Præscriptionem recensentur.

Quantum ad Imam Vsucapio est Acquisitio rei ad jecti Dominij per continuatum tempus in Lege definiti. Quæ Definitio ab effectu sumpta est. Vsucapionis enim proprius effectus est dominij si proprium vt per eam acquiratur et adjicitur Dominium. l. traditionibus. C. de Pactis.

Præscriptio sic definitur. Quod sit Exceptio ex tempore substantiam capiens, quæ Actioni Personali Vel in Rem opponitur.

Quantum ad Eam Inter Vsucapionem et Præscriptionem hæc est Differentia Imo Quia Vsucapio est Jus rem alienam Meam faciens, quam possedi Statuto tempore Legibus in sto titulo et bonā fide secundum præscriptum l. 3. Cod. et obtinet

ex tenui

extentu hic in principio. Præscriptio autem Utilitatum est. Exceptio peremptoria per quam prior Minus subagendo repellit, et pro hac Dd exceptionis antiqui Doctores præscriptionis Dicti sunt. Vt in l. penult. C. de Exceptionibus. 2do Quod proprie sumpta Vsucapio et secundum recentiores est rerum Mobilium Præscriptio Vero Immobilium et rerum Incorporalium secundum Glossam hic in Lubri. tamen prout hic sumitur Capitulis Æstimur referendo ea tantum ad Mobilia quamvis Immobilia, Vt Monet Laby.

Quantum ad 3tium Hic enumerantur species Vsucapionis. Ima Præscriptio Triennij quæ Scribuntur de Mobilibus Vt hic in principio et l. Vna C. de Usucapione quam sequamur quæ Præscriptio etiam habet locum in reperis Mobilibus Exceptis quæ Triennio Scribuntur quia tunc Immobilia in Immobilium quæstione ima et in c. ima de Præscriptionibus 6. Et in 2da Speciei dicit longi temporis videlicet de annorum inter Præsentes et 20 inter absentes quæ Scribuntur de Immobilibus Corporalibus Intemerientibus Sine requisitis sequentibus infra per extra hic in principio et l. Vnica C. de Usucapionibus. 30a est Longissimi temporis videlicet 30 et 40 annorum et per hanc Scribuntur de Immobilia etiam Incorporalia cum bona fide ad quæ Vtentes furtivi et Violenti de Possessores et similes qui per longi temporis Præscriptionem non Vsucapiunt per hanc longissimi temporis Vsucapionem

L. 1. §. adhæc C. de inutilibus Exceptionibus. Leas de Jure Canonico, quo res furtivæ à jure Multo tempore præscribitur propter Majorem fidem. C. finali de Præscriptionibus. Ita Lud. Vagenanus qui asserit Nec Ecclesiastica dicta Præscriptio quia Præscribuntur res Ecclesiasticæ seu Bona Ecclesiastica Corporalia Et sunt fundi Urbana Rustica Prædia & quæ etiam et certis Solennitatibus adhibitis alienari possunt Authentica. quas Mutationes. De Sacrosanctis Ecclesijs Capitulo de Ita. Capitulo ad aures eos §. Quinta est sententia Quia Bona Ecclesia Romana gaudet contra quæ Major Præscriptio non currit, licet Authentica. C. de Sacrosanctis etc. Capitulo ad Audientiam. Capitulo unico Nobis de Præscriptionibus Et quidem tanti temporis curriculi Memoria non extat, Regi attentus et gloss. in Capitulo x. cod. et habet Locum titulo Legitimè constituti. L. de jure §. Aqueductus ff. de Aquâ quotidianâ et estivâ et habet Vim Privilegij. Privilegio equiparatur Privilegio. Capitulo Super quibusdam §. Item de Decimis Significatione. Alias Præscriptiones Vide apud Menochium.

Notandum 1mo De Jure Canonico duæ sunt species Præscriptionis alia quæ est Mobilis et se Movente Spatio Quinquennij Anni et Septimani. Alia Præscriptio Triennalis unius Anno et die

quâ

quæ in bonis Immobilibus Ecclesiarum inter Laicos gerentur an inter Laicos et Ecclesiasticos. de quâ Videatur Titulum 29 Lib. 4. et Glossam Can.

Quantum ad Jus Regni Videatur Statutum Tribus Lib. 3 cap. 10 Tit. 1. et Statutum Verbum Lib. Nomine Lex scripta Novissime constitutione de Lege scripta Item Ecclesiasticarum Immobilium Decani Placitati Tit. Sub Anno 1634. quæ sanctiones disponunt et tuentur matrimonio contra Ecclesiam etiam à Laicis 60 annorum exceptis tantum de Bonis Ecclesiasticis, quæ Patrimonia tradi augeri quibusquam tempore tribuuntur.

Quantum ad 4tum Ergo Usucapio inserta lata fuerit id est L. 12 tabularum et lata in Usucapio seu præscriptio non est introducta propter æquitatem Naturalem quia venumfert Dominus proprio sed est introducta propter æquitatem publicam. Ne Rerum Dominia sint incerta in certo. L. 1. De Usucapionibus et Statutis Tit. L. 1. Tit. in principio sub Titulo

Quantum ad 5tum Ad Usucapionem et Præscriptionem requiruntur 5 quæ hic Pertinent comprehendunt Non Usucapies nisi habuerit talia quinque Bona fides justus titulus Res non Vitiosa Quod verè putavit et tantique et Later. Imo requiritur Bona fides quia licet quis prædium Domini aliquamdiu commodaverit ignoranti illum fuisse. Constituta exuerat de possessione vel alienet sic

dicitur Bona fidei Possessor. 2do Justus Titulus
qui est justa causa Possessionis vel per quem habetur
tur Legitima causa possidendi sufficiens ad acquirendum Dominium. Nisi impedimentum hic. 3tio Quod
sit Res Praescriptibilis seu talis quae Usucapi et
non prohibita Praescribi. Et Res sacra ad Divinum
cultum dedicata Cathedrales Sacrae et liber homo.
Alia vero Res quae sunt in Usu communi quales
B3 aes per traditionem titulo habili Dominio Usu subjugari non possunt et res furtivae fisci non possunt
Praescribi. 4to Traditio Possessionis et Videlicet
Res Praescribenti sit tradita non per vim occupata
vel alio modo a Legibus prohibito. 5to Continua
Possessio non interrupta quia nec hac non currit
Usucapio. capitulo Ne pro possessione. De Legibus
Juris in sexto sed hic
Dubitabis Quaeritur Possessio ad Praescriptionem
Necessaria? Quod Possessio fidelis praesertim sufficiens ad Praescriptionem. Naturalis vero Possessio non sufficit. Ita
Notanda Differentia inter Naturalem et Civilem Possessionem. quae est haec Quod Naturalis Possessio illa est quando homo est proxime et Civilis est illa prout est in hac etiam anima hominis
apprehendit Res ejus habeat Possessionem proprietatis. et
dicitur ille illam Possessionem et Naturalem et fictitiam possidere quia habet pro se corpora liter et animo et fidei.
Si vero eandem Rem ostendit aperuerit apud Judicem

Judicem

Iudex illam diuq; Naturaliter possidere quia illam
corporaliter detinet, ille vero qui eam oppignorauit
dicitur tantum modo illam animo possidere quia eius
solummodo possessionem in animo habet.
Ex his dictis colligitur hic effectus Vsucapionis Mutus
est favorabilis, cum per Vsucapionem Prioris acquiritur
Dominium rerum Mobilium ita Prior tempore Emp-
tus iure et Dominio suo priuetur l. 3. §. 2. de
Quo ex Prescriptione longi temporis videlicet Vsu
a bonorum Vtile tantum Dominium Scribentibus ac-
quiritur non autem Directum et per consequens Vtilis
Actio non directa illi acquiritur. l. finali C. de edict.
Huius Quod per Prescriptionem longissimi temporis
quae est decem annorum Malafide Rei Directum Rei
Vtile Dominium acquiritur Sed sola Exceptio
Prescriptionis. l. si quis emptionis §. d. l. eodem
si Rei habeat bonam fidem tunc quod acquiritur Vti-
le Dominium quia is iam habet et ius vindicandi
et sic ei Actio competit dicta l. si quis l. eodem. Alius
Quod ex Prescriptione immemorabilis temporis huius
inditi non extat Memoria Non solum Valet ad retinen-
dum acquisitum Dominium secundum Baldum ibi
tum et Alios in l. 2. additionis C. de Patris.

Axiomata huius Tituli

Rerum Dominia Nondebent esse Inuentia hic supponi. 1
Quisquis rem alienam vendit vel ex alia similiter 2
Iuditur tutus Committit §. 3. Vnde
Tutum sine affectu furandi non committit furtum. Vnde. 3

Ignorancia Iuris excusata Dolo §. 4.
Error falsæ causæ Usucapionem non parit §. 11
Auctoris Possessio continuatur cum Possessore eius
qui ab illo causam habet §. 12 et sequentibus.

Titulus Septimus
De Donationibus

Alter Modus acquirendi Dominij Ius Gentium Particulare
de Iure Civili est Donatio de qua hic et Inst. quidem
2do Duplex Iuris Titulus Donationis 3io Anne
Legati obvenit.

Donatum ad Unum Donatio est Acquisitio de
Iure Civili per liberalitatem in alium collata Vel Do
natio est Translatio alicuius Rei gratuita ideo Si
ne Mercedis Pactâ Vel expressâ Conventione.
Eadem tum ad Eadem Tres prima Iuris Donatio
nis ponit et secundo Prima est Pura quando
aliquis data fide alteri et statim ei Solite ve
rem quam donat. De huius Translationis Ci de for
mula ap in stat Heburi, sub Hoc Nomine. Altera
est Conditionalis quæ suspendit aliquam causam modo
Vel tempore Vel solutione. Vi: Eadem Donatio
ob causam et illa: Sponsalitia Largitas quæ
fit a Sponso Sponsæ et e contra a Sponsa Sponso
id ante Nuptias propter spem futuri Matrimonij
Ob Notandum De Iure Regni Dore Si inter
venientibus de hac re non contractu
annexis Alberus in Cuen Decretorum Statut Heburi

Sub

sub Nomine Dos Multa ff Dotium et Dotz licium Pri
uilegia esse. Deque Regism. Annus impon Petro
iij ep. 1523. et Statut Hebuen ibi.

Altera Diuisio in hac Secunda Parte Tituli exponitur
Dos mala est in eorum Donatis, que semel Mari
in sinuata atq; per traditionem possessio facta
tenere non debent. Alia Donatio est causa Mor
tis an Nempe Donatio facta donatore existente in
extremis tam se habere, Videt quod Donatarius et Magis
tratuum quasi hæredem Ethic et L. Accedente
tul Pinelli lib. 1 cap. 7.

Quantum ad 3tium Nec quæ ejus Ingratitudinis
nem Revocare possit in aliquo casu. Et possit
ex causa Ingratitudinis quæ fit non omittendo Offi
ter commissione Malefitij aduersus Malefactorem
si det Iniurian graues Vel Iuper Vel Honori Vel
Patrimonio Donatorij quia in fert Iuei iniuriam
Strat. Videat Lehec Statut Pinelli dicto lib. 3
cap. 7.

Summata huius Tituli.

Omnibus vere attribuit quod Donationes Iuc. 1
Vel. qui Mortis causa
Quod semel Donatum inter vivos dispositione non possent. 2
§. 3 Observatum est Donatorem a Donatario Ingratitu 3
dinis Vel damno. dicto §. 2.
Nomina debent esse Debitorum presentanea §. penult. 4
Multa contra Regulas Juris sunt Statuta Fauoribus 5
tatis §. Ultimo.

Titulus Octavus

Quibus alienare licet vel non

Duo sunt in quâlibet acquisitione Dominij hæc spectanda 1mo Res acquisita 2do Modus quo acquiritur 3tio Persona per quam acquiritur. Circa dictum est de Rebus et Modis dicendum est de Personis. Regula quidem in specie Res aliena non potest ab altero transferri ille qui transfert dicitur alienare. Melius ad generalia proferendo Dominium dicit Acquirere. 1mo igitur hic de Personis quæ alienare possunt et quibus alienare licet.

Circa quas ponuntur 1mo Duæ Regulæ Exceptiones et Ampliationes illarum vide sententias Personæ quæ alienare non possunt. 1ma Regula est Dominus rem suam alienare potest id est prout hic sumitur potest transferre Dominium in alium. Sed hæc Regula patitur Exceptionem quia ex Lege Julia Maritus in suo mundo potestate alienare nec etiam prædia dotalia quorum Dominus factus est sua dote.

Infertur hinc 1mo Atque signanter Quod Reges in terris constituta sua non possint bona quæ in suis regnis reddis remittere Regis ejus alienare imponere possit L. 5. de fundo dotali ff. Amplius 2do Reges facere possint transactiones circa res. Amplius 3tio Quod Reges res mobiles quæ servari possunt

servando

seruando secundum Bqueholz. et Doctores. Et soluto Matrimonio. Nam dicunt res quæ non possunt seruari seruando, potest Maritus alienare secundum Doctores in Authentica sine a me. C. ad Senatusconsultum Velleianum. Non tamen hoc auritsi data Dos sit in Numerata pecunia Vel in quibus consistat Numero pondere et Mensura: Quia tunc Maritus potest ad arbitrium suum disponere tales enim res recipiunt functionem in genere Suo Et una pro alia eum onere Solui et Vestitui possit hic tamen.

Notandum Quod in omnibus his casibus in quibus alienatio permissa est Mariti rei Dotalis requiritur Et Maritus soluendo sit et habeat res alias ex quibus Mulieri cognitio possit Et dari debeat Actio hypothecaria C. ad Velleianum.

Ampliatur 1to Quod etiam res Dotales alienatæ a Marito Vindicare potest contra quemlibet tertium etiam constante Matrimonio secundum Glossam in Verbo Interdictio.

2do Cuprilla res sic data Mobiles quam Immobiles alienare non potest sine Auctoritate Iudicis L. 1. ff. de Rebus Eo. Etiam Dotem habens Iuratus rei sine Authoritate Iuratoris secundum Glossam hic in Verbo Iuram. 3tio Prodigus qui Bonis interdictum est L. si Iuens ff. de Curatore habenda Emptione Et filius non potest illa Bona alienare in quibus Pater Dum Filium habet. L. si quis 5. filius autem C. de Bonis quæ Liberis. 4to Vasallus seu Iuris feu

data sine consensu Domini vivente. Nec alienare nec obligare potest. sub pœna amissionis feudi. Capitulo Imperiali de prohibita feudi alienatione per Fredericum.

Altera regula est Quod non Dominus venali engre regit ab hac regula excipiuntur Creditores Ignoratiæ qui pignus in quo Dominium non habebat dissolvere possunt et in alios transferre. Et hic de hic. Notandi sunt duo casus in quibus licitum est pignus dissolvere Primus Quando Convenitum est inter Creditorem et Debitorem de vendendo pignore si intra certum tempus pecunia non solvatur. Secundus si de vendendo pignore nil convenerit tunc Creditor etiam illud vendere potest. Ita tamen ut interpellet Debitorem ut solvat qui si a tempore quintationis et eiusmodi interpellationis non solvat post biennium a tempore denunciationis non vero Ignoratiæ illud pignus vendere potest. L. finali. C. de iure emphiteutico et de Ignoratia Actione et L. si monuerit eo de Ignoratis. Quando vero convenit de vendendo pignore tunc non obstante pacto Creditor adhuc potest dissolvere pignus monitis debitorem de Debiti solutione et non sufficientibus admonitionibus de

denun

denuntiationes fieri debent secundum Bart. et Paulum de Castro. Sed debet esse talis tridium integrum inter unam et aliam secundum Glossam et Bartol. in l. fin. ff. si quis cautionibus. Si contigerit de secundo alias intra decennium et post tales denuntiationes debet expectare creditor biennium. Ultimus quando creditor non potest reperire emptorem tunc pro tali casu fingitur certum tempus infra quod debitor debet dare signum quo etiam creditor judicialiter ordinarie impetrare debet ut sibi liceat super dominio et signis habere quo impetrato debitor adhuc conceditur biennium infra quod ei licet redimere ipsum, dummodo ei solvat totum debitum et expensas et interesse et stetur super hoc casu super damnis et interesse juramento creditoris. Si vero infra biennium debitor non fuerit talem signum tum creditor illud irrevocabiliter possidet. Juxta legem fin. de jure dominii impetrandi.

AXIOMATA

Alienandi potestas, nec solum nec omnis dominio tribuit hi sunt principia. 1

Dotis causa mulieri dominia ad maritum tunc transeunt 2

Qui non potest vendere non potest etiam emptionem facere. 3

Similiter qui non potest vendere quod potest etiam eum pignori accipere. l. 1. §. Ult. de distract. pign. 4

vizee hypothec.

Signa debet tempore venditionis dominium. 5

Quia alias per eam sumpsit ad exhibendum Renetur. §. Ult. 6

Solvens pupillo sine auctoritate tutoris et interdum si 7

ne sententiæ Judicis non liberari. ibid.
Pupillus impubes tutore auctoritante debitum contractum non liberatur. ibid.

TITULUS II.

De quibus personis cuique acquiratur.

Dictum est de personis quæ alienare possunt hic dicit Imperator de personis per quas acquiere possumus Dominium quas sub quatuor generibus comprehendit.

Imo igit acquirimus Dominium per nosmetipsos et qui in potestate nostra sunt, per modos supra enumeratos, et tales legitimos titulos de hic in principio.

2do Per eos quibus Dominium sunt per Instrumento et Ampliatur hoc et Non solum scienti sed eorum Ignoranti et Invito Dominium servus acquirit

3tio Per eos quos habemus in potestate Nam propter Manus quod habet in eos Dominium acquirit L. d. S. per quos agere et de eorum Dominio acquirendo.

4to Per liberos nostros qui hic et acquirit eorum qui liberi sui in aliena potestate personam sequuntur Non tamen limitatur hæc enim in omni pecunia quod filius acquirit hoc procedit. Dixi quos intelligendo.

Obiendum Quod Quidam est Quadruplex Dominium Quod castrense Quod adventitium Quod ad filium pervenit sive profectitium Quod ex re Patris Dicit quod filius impubes dicitur ab Apio contemplatione Patris Ob Quod illud quod per sponsores dati infanti in Baptismo

obti

totam cedit Patri. 2dum Paulianum est Casarense quod ad filium familias pervenit occasione Militiæ, quia hoc Castrense Peculium participat et totum pertinet ad filium. 3tium Paulianum Quasi Castrense quod ad filium liberum ex Officio in Republicâ ejus aut ex studio artium Liberalium acquisivit. Et Dotale. Huc refertur illud Paulianum Quod filius ex Beneficijs Cæterarum artium acquisivit, quod et hoc ad Militiam Castrense pertinere censetur. 4tum Adventitium quod filius familias adeat ex Successione Privatâ et illi advenit velut ex Hereditate ex Testamento ex Ab intestato item ex Successione et Donatione. Hujus Peculij Pater Usumfructum habet, filius Verò Proprietatem. Desinit Peculium Castrense per emancipationem. Pater retinet Usumfructum Dimidiæ partis Castrensis Peculij §. 2. hic L. 6 C. de bonis quæ liberis.

Titulus Sextus.

Nulla Invidia est si quid a Patre profectum est ad eum revertit §. 1. 1

Ignorantium Privationem debet Minui §. 3. 2

Servus qui in Domini potestate est nihil sui habere potest §. 3. 3

Servus hereditatem vivis Domini adeundo perinde habet ac si Dominus adiret ipse. ibid. §. 3. 4

Dominus per Servum Naturaliter Deponens simpliciter possidet Fugitivus Corpus ingressus Usumfructum habet, non possidet similiter ille de acquirendâ possessione. Haec. 5

Qui autem fructum quasi similiter possidet. L. penult. ff 6

si Jus petatur.
8 Petuarius Jugapere non potest §. 4.
9 Per extraneam persona Nobis acquiri non potest. §. genal.
10 Successio ex Testamento & per ius Successionis & intesta to §. Ultim.

Titulus Decimus

De Testamentis Ordinandis

Modis et Regulis per quas Temporalem Dominia Jure civili acquiruntur et explicatis tantis Imperator ad Modos explicandos, quibus Dominia per Universitatem jus et non singulariter acquiruntur et quibus Modis quos hoc Titulo Imperatore ensetur Nos primo hereditatem Dei hic de ipsa quam Veris heredibus postea sit ipsa quae Nobis per Testamentum ac venit quae illa Legitima quae ab intestato. Igitur Pertinens Imo de Successione Testamentaria hic ipso titulo in quo primo definitur testamentum 2do Dividitur et subdividitur in suas species 3tio Quae solennitates requirantur 4to aliqua notantur quae sunt observanda de Jure Regni Nri.

Quantum ad 1mum Testamentum definitur sic Est Justa Voluntatis Sententia de eo quod quis post mortem suam fieri velit. Ad eod. Dicitur Justa Vel quod sit juri conveniens. Nemo enim habere testpe Leges habeant to animo testando. Vel quod sequat Voluntas eve perfecta. Vel quod sit de Voluntate cum solennitatibus.

Quantum ad 2dum Omissis speciebus Jure testa

manto

mentorum, qui erant in usu apud Veteres, hic est ordo
Iudex qui his temporibus regit: Tempus quod a lege Militare Testamentum requirit: Testamenti titulus a lege
gium qui fit Domi extra Militiam, suius Legatum
Testamenti sunt tres, aut species aliud enim est testa
mentum solenne quod fit in scriptis. Aliud nuncupa
tivum, quod fit scripto. Aliud autem est inter
potius fit. Quando scilicet Testator coram testibus ad hoc
specialiter vocatis nuncupat voluntatem, et omnibus testibus audientibus
nuncupat et loquitur. L. Heredes ff. de testa
Solenne est quod est constitutum. Quae similiter
gio et imperatorii constitutionibus. Et hic est textus
Sed cum paulatim et postea hic definit. Quod ultima
tima voluntas defuncti solenniter in testimonio
tia comprehensa.
Quantum ad testimonia solennitatem. Ad testamen
ti hae requiruntur. Imo 7 testes de jure simili qui
Vivente Testatore omnes simul coadunati illud subscri
bant et signent propriis. Et intenduna alteri si vigi
lia et quod unus debet alteri signa sui. Mortuo ipso testa
tore. 2do requiritur quod heredis nomen a ipso
Testatore vel ab hoste testium, testatore dicente
sit scriptum. Salicet per alterum est eius nomen tan
multis testibus quando testatur. Unde
Notandum hic ad subscriptionem testamenti non

posse fieri testes. 1mo Qui ignoti Vitam habent
Vel Muti Surdi Cæci. 2do Qui ob Furorem animi defe
ctum Vel Furiosi Impuberes Pudigni. 3tio qui ex
Regno remouentur a talibus Actibus propter Vitæ
Probæ Delicti damnati de crimine. 4to Propter
Conditionem Vt seruus et in potestate testatoris
positus. 5to Propter Sexum Vt Mulier quæ Nihil
commune in Solidum Ius Militiæ Vel Lin
eæ libros aut tempore pestis cum Militibus non pos-
sunt habere Vel ad plenum cum testificare posset
Nisi sit Mercatrix de Re minus Lenis deprehensa.
Notandum 2do. Quod etiam testimonio nonnulli
debeatur filius Vel frater testatoris si emancipati sint
Similiter Nec Mariti Nec Vxor Nec Nepotes.
Quantum ad 4tum De Iure Regni hæc Notan
da sunt Circa testamenta Ordinanda quod istra
testandi libertas, siue restricta sit Ius Vt de Bo
nis mobilibus, Nobilitas testamento disponere pen
tus non possit Nisi duntaxat de Mobilibus et Pe
hæc est Defaultatem Nobilium ad Exteros inter
Beneficio testamentorum minus cum legitimum
hæredum tollantur. Ita Sim. A. in forum. Stat.
A. 710 Statut Augusta 5to Hoc Testamenta hic tamen
Notandum Quod in Regno Observatur Vt Lex
ad homines Equestris Ordinis et proles de Vetus qui
bus sunt disponere Volentes Mitendi habeat se
ad Vitæ

ultatem. Nulq; quod coram Delegato Regio negotium est adeo firmum atq; validum censetur, ac Judicio Actis publicis insinuatum esset, prout statuit Regia Ordinatio Augustana Anno 1550 Decembris edita.

Notandum 2di. Quod de eo & jure Regni diu non fuit moderandum testamentorum. Ante enim fiunt coram Officio Ecclesiastico aut coram Seculari. Si fiunt coram Ecclesiastico Judicio nihil unum pertinet ad forum Ecclesiasticum, Nisi forte in hoc actum fuisset testamento coram Seculari Officio facto, hinc relatum gata ad pios usus tunc de illo etiam cognoscit Ecclesiasticum. Si vero Testamentum coram Publico Notario sit confectum, propria manu scriptum, vel coram testibus quorum non certus numerus et determinatus (quod quidem ex Novellis Constitutionibus de hac materia testamenta facto erit cognitio Mixti fori non subjecta fuit de Ordinatione Regia Ord. A. 1643. Stat. Hebur. ibi & Ostpria.

Notandum 3to correctionem testamentorum. Mutandorum non esse facultatem Testatori. Testamentum. Ut si plura essent Testamenta prius per posterius Testamentum censetur esse abrogatum. L. cum hic Status. ff de Donationibus inter Virum et Uxorem.

Axiomata hujus Tituli.

Qui possunt ex Testamento capere in Testamento non esse possunt S. C. A.

communis Error.
Testamenta sunt favorabilia et quoad fieri potest ita
sunt interpretanda Dicto §. 7.
Pupilli Vetat ex Vna Domo plures testes in Negotio
alieno adhiberi. §. 8.
Nemo potest esse testis in sua propria causa §. 9.

Titulus Undecimus
De Testamento Militari.

Hactenus de Testamento Paganico dictum est de
ipsius titulo dicendum de Militari in praesentia in quo
aliqua Privilegia Militibus concessa circa ordi-
nanda Testamenta videnda sunt.

Quantum ad Jus Quod Milites impro-
prium imperitiam Juris et Scientiam in condendis
testamentis ad quae Solennitates requirantur in Testamento Paganico hoc Privilegium limitat.
Imo Quod solum ea quae dicti Milites pro tempore
expeditionis illius, qua in castris testamenta fa-
ciunt. 2do limitat Et consuetudo Privilegia
illicite eorum Abusive facere testamentum. vid. §. 1.
3tio limitatur, quia testamentum ita factum sive Mi-
litare ita demum valet et effectum sortitur si Testa-
tor Vel in Militia Vel Castrensi aut Missionis in ea
anno decessit §. si hactenus.
2dum Privilegium Quod filius familias possit
de Testamento de Jure agere.
3tium Privilegium est Quod Miles, modo Mutu

in diversi

in dizeri nec testari potest hic §. Lumin. Pagano Muto, Surdo, Prinsipis permissio speciali est Heres sariâ. Et qui, testamentum facere potest.

Item Privilegium est Quod Testamentum Militis ob tetetiam sibi desinate vel Militum modo ipsa Annum post Missionem Moriatur, quod intelligo post Missionem honestam. Nam Ignominiosa Missis Tollit Privilegia Militi dimit. L. Testamenta eo. tit. de testamento Militari.

Item Quod Testamentum sine Solennitatibus à Militante Militiam factum, et de eis ipsis utile confirmat modo Testator significaverit se velle hoc testamentum tale esse ac si ipsis diebus quibus de Lege haberet.

Ultimum Quod Testamentum Militis non infirmat Capitis Diminutione minimâ quamvis testamenta Paganis hoc modo irritum fiat, de qua infrà dicetur. Quo modo testamentum infirmatur ex occasione Privilegij. Sibi hic positi. Si dicat filiumfamilias Militem posse testari de bonis castrensibus.

Notandum Quod Imperator Trajanus Privilegium dederit ad omnes eos, qui habent emolumentum quasi castrense, servato jure Agnationum. Hoc sit cum de militaribus Solennitatibus sunt similia, quam hic §. Ult.

Actio Mata

Imperitia seu Simplicitas Militaris excusat in pun. L
et bona non operando ultrà intentionem protenat. §. 1. 2
Cavendum ne Vera Judicia Morientis Subvertant 3
Minima Capitis Diminutio Capitis, testamenta Militum non
infirmat licet Pagani testamenta infirmat et irrita facit. 4

Titus

5 Qualiter quasi castrense conferatur castrense.

Titulus Duodecimus.

Quibus non est permissum facere Testamentum.

Postquam dictum est de ijs, qui secundum Vet. Leges testamentum faciunt Nunc de ijs dicendum est, quibus etiam qui Vel Nullo modo, Vel certo tantum Modo aut certis casibus testari possunt.

Primo Filius familias qui sui licet habet Patrem in cuius potestate est, Nec testari Nec codicillari potest, vt hic C. de Codicillis Ibi enim Codicillos ipsemet Iure Codicillorum. Ampliabitur hoc Quod etiam Patre permittente et assentiente non possit testari vt hic etc. qui in potestate eorum. et Ita est Quia testamentum est Iuris publici, et ideo quia non habet potestatem Iure Publico faciendi testamentum Non potest. et etiam non potest ligare quia aliquo inferiore, secundum castrense in dicto C. Limitatur item hoc Regula Quia filius familias de castrensi, et quasi castrensi pecunia testari potest. Et hic. Iura quod

Observandum Quod de castrensi debet testari in extraneos communiter, Non solum Militia Et similia sint ejusdem tituli sed

Ludens inde Bonis Quae etiam possit testari in quibus Pater non habet Usumfructum. Non possit. per text. in C. penult. et Doctores. eorum. Limitatur ad Ea tamen casus Patre permittente testari potest.

2do

2do Impubes etiam si Patrem habeat sive sit Mutus, sive fanina, si annis non excedentibus pubertatem, testari non potest. quia non potuit habere testis et dicere ipsum in Anni non competentibus l. grada tale. ff de testamentis. Item furiosus et Mente capus testamenti factionem non habet. Et dicet infra. Vbi

Observandum Quod tam impubes non confirmatur de stamentum factum ante pubertatem etiam adveniente pubertate tunc etiam non confirmatur furiosus de stamentum factum tempore Mentis sit an adveniente Mente sana. Item supra quia dictum est l. d. in principio ff de curatoribus furiosorum quia furiosus supra comparatur Vbi

Observandum de Solan Regulan quod adultus qui exercit testamentum, etiam contradicente curatore testari potest. l. si pater. eod. Item surdus et Mutus Vel propter morbo laborans, nisi per certa signa testari potest et hic. §. Item surdus. et l. di versetis. eod. attamen surdus, qui potest loqui potest condere testamentum Nuncupatium, et qui potest scribere potest facere testamentum in scriptis. Si Vero Neloqui nec scribere potest testandi facultatem non habet. Limita Surdus tamen et Mutus Nisi potest condere testamentum Et dicendum supra dicto proximo §. quinimo. Item Cæcus non potest facere testamentum, nisi secundum formam Iustiniani de scribat et Nuncupet Et Cæcus si testari Vult, Vbi 7 testes adhibeat et Notarium. qui si haberi non potest adhibeatur septimus, et his omnibus omnia talia debet exprimere, quid dicit

testari sine scriptis per Nuncupationem quia quæ sunt in scriptis testari non potest vt dicit L. hæc consultissima ff. eod. 2do Et in principio statim in situata hæredem non posse legata relicta quamuis in aliquo testamentis hic ad Notetur hæc vsque ibi infra de Legatis 3. ante hæred. 3to Et Octavius sic testis confitetur de capite testamento et voluntate principum et quamuis aliis testibus testamentum subscribat et illud obsignet dicta L. eod. Item captus ab hostibus etiam testari non potest quia interim est servus per optimum statum nimirum fingit servus. 3. penult. sup. de iure person: et in dicitur de capto à piratis hostibus non à Regnicolis quæ interim remanent liberi L. qui à latronibus ff. eod. te stamentum quod ante captum fecerunt in suis valet. et Cornelia ff. de testam. Item Dubium de vetij qui de statu dubitant L. statu ff. eod. Item illi qui non habent potestatem condendi testamentum qui sunt in potestate alterius subjecti sunt Ut servi L. si filius familias. huc referuntur et Monachi regulari ter qui testari non possunt. Authent. ingressi C. de sac. eccl. Item condemnatus ad Mortem Naturalem vel civilem efficitur intestabilis quia est tanquam servus pœnæ ideo Ut testamentum ante factum reddetur irritum. L. cum qui ff. eod. si tamen fecit testamentum et pendente accusatione et inquisitione moriatur priusquam condemnatoria sententia in eum feratur valet testamentum. L. si quis ff. eod. Item si quis commisso delicto propter quod pœna Mortis infligenda ei erat se ipsum in carcere interficiat efficitur intestabilis

intestabilis ita Vt testamentum ab eo factum ante non valeat quia eo ipso quod se interfecit de crimine dicitur fatens seu spiens aliquo modo vel tacite furvis. L. 2. C. eod. Item Iurare vel Manifestare Dominus faciat de Statutionem Iurantium vel Cautionem faciat de Satisfactione. C. quando de Iuris in Iure Item Vasallus de Feudo testari non potest. C. de hac cessione feudi.

Axiomata

Peculium filij familias regulariter computatur in bonis patentis, prout est peculium seruj in bonis Domini ingrati. 1

Impuberibus Testium est animi Iudicium. S. 1. 2

Testamentum quod ab initio non valet ex post facto non convalescit. S. 1. 3

Furor subsequens non infirmat negotium gestum. S. 1. 4/5

Prodigus furiosi comparatur. S. Item Prodigus.

Per literati et mediocriter hominem audiendi et loquendi facultatem qui eis non amittunt. S. Item Surdus. 6

Titulus Decimus Tertius

De Exheredatione Liberorum

Quia non sufficit Vt Testamentum sit Iure factum nisi habiles legitimatibus non expressis Ideo quaerat Vt Testator liberos habeat in potestate eos quos instituat Vel exheredet: et quoniam de Emancipatis liberis mentio est facta nec ne facit ad intimationem Impubis testamentum de hac proxime hic Primo de Exheredatis et quid sit Praeteritio dicitur. 2do Quomodo valeat exheredatio liberorum. 3tio In quibus casibus exheredationis.

Quantum ad Primum Esh aveditatis est expressa
lege pro hæreditatis totius vel ejus partis pertinentibus ad
illum ex lege 12 Tabularum Jure suitatis. Exercitio
vero est tacita hæreditatis emptio vel partis
pertinentibus ad illam eo Jure.
Quantum ad 2dum Sic observandum est quod Esh
reditatis Patris seu Matris Parentumve Ulterius
ne ad non aliter valet nisi facta ex causa Juris probata
et a Testatore adscripta, ita Ulteo non observato de
functi pro Jure testamentum ex capitibus tamen Legi
tis et aliis capitibus Exercitationem.
Quantum ad 3tium Justinianus causas exhæredi
tationis in Novella 115 vero cauit ad 4 capita
ex quibus alie sunt causa esh hæreditationis per quas
laditur pietas per commissum Maleficium, alie sunt per
quas ea pietas laditur per deserentum debitum a
ventibus officium. Postremo vero sunt quæ non dire
cte pietatem lædunt, sed ad aliam turpitudinem per
tinent. Ante Generis Junohæ causa Rapidis a filio
Patri intentata, soluti per Senatum. 2da Accusa
tio quæ tamen licita est in crimine læsæ Majestatis.
De hac tamen observandum cum à quo filius non
exp quæsierit, quod non sit accusatio alicujus se
detectiori de crimine. 3tia Item Spectandum
quod filius si adversus hostis primo ad
versus Rempublicam, ante eum Morere lepet quem ad
accusandum pro ei lege. 4ta Delictis animi eum
to damno, id est vi delatoris ad parentes existens
filius

filius ejus Jus Delationis gravia damna facere
1ta fraus injecta violentis Manibus 2da contumelia
atrox per Verba 1ma impedimentum Objectum quominus
ex alimi Sententijs Pater testamentum faceret. 2da
Insultus quin Noverca. 2di Generis sunt quæ Peta
rem adunt hæc. 1ma Neglectus Parentis furiosi. 2da
Desertio ejus & in captivitate hostili. 3tia Desertio
ejus & in Carcere ob ærs alienum inclusi. Postremo
Pro Generis Cunctis hæc 1mo Hæresis. 2do si filius
Eter Voluntatem Parentum Avenarij Vel Mimi hab
iaverit et in hâc professione permanserit Nisi etiam
talis Pater sit. 3tia Subjectus Seu reus Majestatis
ii. Ultima si filia puditiam prostituerit Nisi id
fuerit Patre eam Negligente Nuptijs collocare post
2. Ætatis annum dictâ Novella 115. Quod tamen
limitat si tantum Amori Venia aut alterius pudoris
impenderit non Vero promissæ et sine delectu. Canone.
Viduæ. 24 Distinct. Can: Meretrices 32 quæst. 4.

Bis septem ex Causis ex hæc filius exhæ.
Si Patrem ferat Vel gravi Edicatei.
Carcere detrusum si Negligit aut furiosum.
Criminis a cavet in Judicijs parat.
Si dederit sibi gravia damna nec hostem regenit
Testari prohibet aut ægrum Jovat
Si Gravius sequitur Vel amat Venitor inimicam.
Non Ego dixerim filia quando ait
Hæc sunt ex quibus Causis filius exhæredicari possit

Axiomata

1 Testamentum a bimitio non valet et postea non confirmatur titulo primo

Cum testamentum rumpitur, totum infirmatur. Nec potest pro parte valere, pro parte esse inutile. S. l. hic. Sensus autem sit cum per inofficiosi querelam impugnatur. Sicut enim potest totum rescindere, ita et pro parte restringere et pro parte valere. ff de inoffic. testam: l. nam et si parentibus

3 Liberi Adoptivi Naturalibus comparantur hic S. A. Silentium militis non ignorantis se habere filium pro exheredatione nominatim facta censet S. paul.

4 Post testis Matris vel per ea quæ Materna ab Avendentium habet vim exheredationis.

Titulus Decimus Quartus

De heredibus Instituendis.

Qualiter testamenta condi debent, et qui possint condere eadem dictum est. Sequitur ne in positione heredis testamentum non valeat, videndum in hoc titulo dicendum est de heredis instatione. Ubi hæc dicuntur. 1mo Quæ personæ heredes instituti possunt. 2do Quot possunt institui. 3tio in quot partes hereditas dividatur.

Quantum ad primum Et liberi homines possunt instituti heredes, et servi et non tantum proprii sed etiam alieni, item persona testatori ignota. Si filii sint alicujus peregrinantis, licet eos testa-

tor

tor Iudex quam Viderit. Prohibetur autem Institutio
Deportati Banniti ad Metalla damnati Item Apo
stat & et Infames, etiam ex antiquo Iure prohibebantur
Vidua intra luctus tempora, ad Secunda Vota convolan
tes Item ex inofficioso como Testamento Natis non possunt à
Parentibus communis titui Item Servus de Adulterio
cum Domina accusatus. Item in certa persona.

Quantum ad Edum Si tot Personas habuerit Instituti
tui haeredes, quot testator Voluerit, et quilibet per
sonis institutis, tot habebit Partes ex hereditate
quot Testator eis assignaverit.

Quantum ad Istum Partes autem hereditatis ita
que variè distinguuntur, ut in Duodecim Partes quarum
quilibet dicitur Uncia duae simul Partes dicuntur Sex
tans, tres partes simul sumptae dicuntur Quadrans,
quatuor dicuntur Triens 5 simul sumptae Quin
cunx, sex partes seu Medietas hereditatis dicit
Semis. Septem Partes Septunx Octo, Bes Iouis
Dodrans, Decem Dextans, Undecim Deunx. Du
odecim simul sumptae dicunt Libra seu As. Unde
qui haeredem in tota sua hereditate instituit, Ille
dicitur esse haeres ex Asse.

Axiomata

Qui est in Utero iam pro Nato habetur. §. 2. hic. 1
Tot Opera assen efficiunt quot Testator Vult §. 5. 2
Militis in testando sola Voluntas spectatur. dicto 3
§. Ver. Neque enim
Impossibilis conditio in Ultimis Voluntatibus pro non t

scripta habetur §. 10
5 Ignorantia Testatoris non facit Inutilem Institionem
§. 11.

Titulus Decimus Quintus.

De Vulgari Substitutione

Dictum est de Instituendis Heredibus sed quia Institutus Hæres non potest, vel non vult esse Hæres Ideò ne Testatoris Voluntas frustranea sit et sic Testator intestatus decedat. Idem Testatores Alios vel alium Heredem substituere Imperamus, hic definitur. Quid sit Substitutio. 2do Dividitur. 3tio Subdividitur.

Quantum ad primum Substitutio est designatio Heredis in primo et secundo gradu facta, Ex. Titius mihi Hæres esto et hæc est Institutio, si verò in Testamento sic dicat, si Titius mihi Hæres non erit tam pronius Mevius Hæres esto et hæc est Substitutio. Vbi Notandum Secundi Substituti Appellatione intelligimus etiam Tertium Heredem et omnes Ulteriores gradus.

Quantum ad 2dum Substitutio est 2plex Altera Directa, Altera Obliqua. Directa est quæ fit Verbis directis, per quam in suis Casibus Substitutus potest auctoritate propriâ Hæreditatem capere. Obliqua seu Verbis Obliquis facta quæ dicitur Fideicommissum Pupillare quod videlicet Substitutus ex et auxilio Magistratûs Ut ipse Valeat unde quæ

hære

hæreditatem, Vt significauit illam primo Instituto habeat et postea illam reddat Substituto, Vt.

Notandum hanc Substitutionem dici Obligationem quia obligat id est reum, verbis ff. non dicetur id est non immediate ad Substitutum directis, sed Mediante ipsa Persona sui Ministerio Substituto restituit hæreditas et ita precario verbum huiusmodi Log. Mando Volo fideicommitto.

Quantum ad 3tium Subdiuidit hic directa Substitutio in Vulgarem, Pupillarem et Exemplarem de quibus duobus in sequenti titulo, in hoc tit. de Vulgari quæritur si Titius hæres non potest esse, Cg. Titius hæres Meus esto, sed si Titius Non erit, Semproniu hæres meus esto.

Axiomata

Quotuplex gradus hæredum Scilicet testator Substituere potest hic in primis: 1

Substitutus Substituto, et etiam Substituto Substituto 2
Substitutus. S. d.

Hæres dicit etiam si qui alteri acquirit hæreditatem 3
S. Ult.

Quamuis alius possit dici eum non hæredem fieri qui non sibi acquirit S. hic supra tit. primo longa: 4

Titulus Decimus Sextus

De Pupillari Substitutione

Altera species hic vocatur Substitutionis quæ est dicta Pupillaris a Pupillo, qui aut Vulgaris a Vulgo. Modi definiendum. 2do dicit Unde originem traxerit

Itq dividitur. 4to Quid Exemplaris dicit.
Quantum ad Imum Institutio Pupillaris est quando Pater liberis Impuberibus in Potestate existentibus instituit heredibus, vel eredem substituit eam institutionem intra tempus pubertatis aut breuius coërcet: Vg. si dixerit Titius filius Meus Impubes heres esto, et si heres non erit sit exheres intra tatem Pupillarem de ea re erit. caius heres esto. Vt patet L. 2. C. eod.
Quantum ad Eduum Substitutio hæc introducta est initio Moribus populi Romani, et hoc Deo quia aut Pupillus si sibi non potest facere testamentum propter defectum ætatis, et supra dictum est Pater pro filio testamentum id officium faciat. et quia hæc in scripto redacta est et reformata hæc Institutio Deo juvante scripta esse intelligitur.
Quantum ad Itium Substitutio hæc est Ex lege Alia Expressa quæ ea omni successione excludit Matrem eius et omnes Ascendentes per lineam Maternam ad successionem filij L. 8. S. 5. ff. de Inoffic: test. Alia Talis Pupillus non Valet excludendum Matrem etiam si substitutus sit Frater Pupillus L. 8. C. eod. Ubi Notabis Inter plures Differas inter Pupillarem et Pupillarem substitutionem hanc esse quod Pupillaris a quovis Testatore et cuius hæreditem potest Pupillaris vero non nisi a solis Parentibus fieri potest et substituit tantum Liberis Impuberibus in pote

state

stat exantibus.

Notabis 2do Lud Mater impuberibus liberis Pupilla
riter substituere non potest, quia impubes non est in
potestate Matris, et hoc est conditio Pupillaris substi
tutionis, Vt Pupillus sit in potestate substituentis
iuxta Doctores post Bartho. in l. 2 vers. Nepotibus
ff. de.

Quid tum ad 4tum, hic Petra Socius Lireyæ sub
stitutionis quid sit dicit, quod est quasi Pupillaris
et dicit Exemplaris Iuc Iustiniana, qui quasi ad
exemplum Pupillaris est facta, et est constituta
in favorem furiosorum, l. Lectum filiæ Mennu
rio vult, hæredem instituto sed si Petrus hæres natus
non erit, vel erit, sed in furore decesserit ei substituo
Semproniam. Epilogata

Ex vulgari substitutione succeditur Patri qui substi
tuit et Pupillari autem succeditur Pupillo cui sub l
stitutum est hic in omnibus.

Pupillaris substitutio est Pars et sequitur testamen
ti, Petra, a quo ita pendet et fit nihil aliud nec nonsos
sit hic S. S.

Titulus Decimus Septimus.

Quibus modis testamenta infirmantur

Hactenus expositum est qualiter testamenta fiunt
aut sequi dicendum de Modis quibus testamenta
sive facta in jure vel quoniam infringuntur duobus
modis videlicet per jus, vel per officium judicis, de quo
sequenti titulo, vel vero titulo quibus modis infirmen

ipso Jure et quomodo. Imo Infirmatur testamentum ipso Jure si factum sit sine solemnitatibus et tunc statim atq; factum est dicit non Jure factum inane, et imperfectum aut nullum. S. o. hic
2do Per Agnationem sui heredis, Nam si post factum testamentum testatori Nascatur filius posthumus Nemo videtur hanc testamentum rupisse.
3tio Rumpitur quoq; posteriori testamento etiam si Jure factum sit prius, quia in posterioni testamento 2do inest tacita clausula derogatoria primi. Vt hic. et L. 2. ff. eod. ca. Jurisconsultus. Inne testamentum.
4to Defectu heredis non adeuntis hereditatem id est si heres instituatur Nolit adire hereditatem aut Quis testatoq; aut eo Mortuo ante quam hereditatem adiret hereditatem mortuus est aut quia conditio defecit sub quâ in 2do testamento institutus est, Nihilominus etiam rumpitur prius testamentum per posterius sic ut primum non valeat Nec 2dum videatur habeat quia in eo Nemo heres existat. et sic videtur redire ad primum Intestati Vt Legitimi heredes qui alias de lege ad successionem defuncti ab Intestato vocantur succedant. Vt hic 5. poster. vi aq quod
Notandum est Quod Vt posterius testamentum tollat primum Necesse est Vt posterius sit validum et ita solemniter factum Vt ex eo possit hereditas adiri, si vero non habeatur. Nam si fuerit

inipes

imperfectum et invalidum Principem solennem Voluntatem perimere non potest. Sufficit Legitimorum Status impedimentum, quod de Jure non solvitur defectum de Regulis Juris in Sexto.

5to Testamentum non Nuptum, sed Nuptum dicitur in quibusdam, quando Virum Persona accedit Veluti per Capitis diminutionem non tantum per Maximam et Mediam, sed etiam per Minimam, quia per quam libet harum amittitur Jus Agendi de Testamento Coelestino

Vbi Notandum Quod si Testator Mortis tempore integrum Statum Veluperet et suæ potestatis existerit tabulæ priores scriptæ et septem signis signatæ fuerint, datur Bonorum Possessio secundum Tabulas quæ in Substantia erat taliter perdidicerse tur enim esse Silentio confirmatum si non apparet Mutata Voluntas Sed

Quæres Quem Testamentum secundum Imperfectum sumpataliquando primum Perfectum. Et quod sic Arno si in 2do dicat Testator se Valeat Vt Valeat Annum, et possessi elapsi fuerint Decem anni Nam Valitura primi Scripta dicit et hæc declaratio debet fieri coram Testibus Testibus Idoneis aut apud Alex. L. Semimus. C. de testam:

2do Inducit etiam primi Testamenti invitationem, Nisi Signi quod consignatur Testamentum Remotio Signorum qui si postmodum casu contingere putetur L. penult: Cod. 3tio Si Secundum Testamentum sit a Milite factum Militari Solennitate

tate. 4to si in 2do inst̃ Instituti veniente ab
vedi tate ab Intestato cum in Instituti voluti fuis-
sent qui ab Intestato venire non poterant. 5to
si in 2do ad Sic clausula codicillaris et si hoc te
stamentum non valet jure testamenti valeat jure
codicillorum qui clausula sustinet secundum
testamentum legitimum in Instituione in Vim alte
rius Ultimæ Voluntatis. de quo infrà: tit: de Codi
lis. Nam talis Clausula inutilis sæpe adimit hæredita
tem iam in Imo testamento datam, quæ postea
confirmatur in veniente ab Intestato ad illam.
Ultimo si 2dum sit factum a Sic causar.

Axiomata

1 Nemo potest de re dere cum duob̃ testamenti §. 2.
2 Quisnam Voluntæ Testatoris Secunda est. dico §. 2.
3 Testamentum solã cons̃ anim̃ Voluntate Testatoris
non infirmatur §. penult.
4 Imperfectum Nullum est id ipso Jure non valet.

Titulus Decimus Octavus

De inofficioso Testamento

Dictum est quibus modis testamenta jure facta
infirmentur ipso Jure sequitur dicendum quæ ratione
impugnentur et rescindi soleant per Actionem huic
per Querelam de inofficioso testamento implorata
ad hoc Judicium Officii Imo igitur hic dicitur Quis rite
fieri sum testamentum, 2do Quid querelam inof
ficii

finis si testamenti. 3tio Cui bus hæc Querella data
4to Aversus quos 5to Quis effectus. 6timis quib⁹
casibus desinit
Quantum ad 1mum Illud dicit Inofficiosum testa
mentum in quo parentes liberos suos Inemissâ causâ
Vel exhæreditant Vel omittunt sine præterunt. dicit
Inofficiosum, quia non ex Officio pietatis factum
et quasi non sana Mentis fuerit parens, cum testa
mentum ordinaret exhæreditando iniquè aut se
veriposilium L. 1. ff eod.
Quantum ad 2dum Hic quæritur Quid sit Querel
la Inofficiosi testamenti, et dicit Quod sit Actio qua
testamentum defuncti accusat quasi non sanæ
Mentis testatore, et non ex Officio pietatis factum.
et petitur Ut testamento rescisso hæreditas sine
ullo hærede a testatore auferatur, et adiudicetur
tanquam primo hærede ab Intestato.
Quantum ad 3tium Hæc Actio datur Querella data
liberis. 2do Parentibus. 3tio Fratribus et Sori
bus, Ut ita aperiatur ipsis via ad succedendum ab
Intestato. Obi
Notandum Quod extra hunc 3plicem Ordinem
personam non competit reliquis Cognatis talis quæ
rella. et quod etiam Notandum Excludendo quod non
solum dat Actio istis 3bus Gradibus et Legitimis
filijs sed etiam Legitimis Ut potest Adoptivis.
Quantum ad 4tum Effectus huius Querellæ is est
is quod per Omnissima Jura rescindatur et eius

quetur Testamentum Genere non ad omnia sed solum
quoad Institutionem Heredis solam Inofficiosi testa
menti inofficio: Reliqua vero Capitula Vt pote Legata
Fideicommissa salua Manent. L. 22. Cod.
Quantum ad Iura Datur Actio aduersus quem
cunq; hereditem Scriptum, vel Iure patique suis
simile sit Dignitatis et Conditionis hic tamen
Notandum quod ista Actio non detur nisi possi
tam hereditatem, querelans se habuisse.
Quantum ad Tempus Sex annorum querella inof
ficiosi testamenti, si illa petens sit de hereditate alia quã proponendo agere possit. 2do
Si quid illi relictum sit aut Iure Institutionis, aut
Iure Legati, aut Iure Codicillorum Vt de egetima
Suppleri potuerit 3tio non det querella post quin
quennium Nam per tantum tempus Edictum
4to Testamentum Militis etiam non solempi ver sa
tum et Inofficiosum non admittit querelam. Vltimo
Si agnouerit quae le quae Judicium defuncti agen
per istam querellam Velut in acceptando legatis
in testamento sibi relictum Vel alio modo tamen
do legatum suo Nomine accepit sed
Dr Ouer Si aliqui liberi caren, et pe eorum
procreationis existen, si interim omnia bona
sua in alios quospiam conferat an agnationes po
sse Nouorum hereque Vt postea si illi posthumus
Nascatur possit dissolui testamentum Vel Bona?

L

Et posse disponi tam Testamentum quam Donationem qui lex non permittit esse testatoris voluntatem sine Prætoris commodo, suam liberorum hæreditatem aliis anteponere deberet.

Ludovicus Do Si Ecclesia sine in pios Usus aliquis omnia sua Bona ex hæreditatis liberis per testamentum sive per Donationem obtulerit an ex hæreditatis Vel Donatio in detrimentum et læsionem Legitimæ liberorum facta valeat. Et non valere nam hoc ipsum æquitatis et pietatis ratio suadet magis, quam favor Ecclesiæ et hoc iuxta D. Augustinum dicentem. Quicunque Vult ex hæreditato filio facere hæredem Ecclesiam, qui erat alienus, qui sua ipsi non, Augustinum ipso de hoc Officio nullum inducet. Sed hic Videat Sapiens Jos. 24 Stat. Herbert. sub Nõe Maternalia Bona et Stat. Liguriæ Lib 3 cap. 3. et 7.

Axiomata

Ex hæreditatis sine Testis liberorum plerumque fit sine causa justa hic ipse nic. 1

Qui contra pietatis Officium testatur, quasi furiosus Videtur ibi 2. 2

Furiosi testamentum Nullum est. 3

Qui non potest agere non potest agendo Finere. Ex. 4

In Officiosi testamenti querella est odiosa quietem a Lege Naturæ Ecclesiam Ex. 3 5

Qui Officio cogi agens sese excusatus. Ex. 4. 6

Quæ tacitas hæreditatis legata filis ab deditque in Officiosi testamenti Ex. Ultimo Sequitur. 7

Titulus Decimus Nonus

De Haeredum Qualitate et differentiâ

Cum ex eventis Testamenti ex mea dispositione haeredipatis quibus Quaeritur in hoc titulo Qualitas Haeredum et Differentia declaratur

Quintuplex igitur Haeres in Jure Differentiâ Nam eorum Sunt Sui 2do Necessarij 3tio Exteranei. Sui sunt illi qui sunt in Potestate Testatoris, Sta Ut Nepos eos gradus ad at Ut filius et Nepos ex filio defuncto Vel Emancipato. dicuntur autem Sui quia domestici haeredes sunt et vivo quoq; Parente non tam successionem quam Dominium continuant Videat hic S. Sui autem. Necessarij Veri sunt haeredes qui Volentes Nolentes succedunt ex L. 12. Tabularum quâ ratione etiam omnia paterna bona creditoribus tenerâ terre cogebantur quod quia durum erat. Quippe aut Nulla hic ex mala causa arguitur posset. concessa erat ab Imperatore facultas, Ut his haeredibus et Necessarijs liceret abstinere ab haereditate ad unas S. A. hic. Sunt autem Haeredes Necessarij Vi delicet ex quia a Domino suo haeredes instituti qui omnimodo sive Velint sive Nolint haeredes fieri cogun tur. Ut dictum est per legem 12 Tabular Exteranei sunt ij, dicuntur qui non sunt in haeredis Morientis potestate, sive sint liberi Emancipati, sive servi Manumissi, sive alia quavis Persona quae liberè possunt

dive

adire hæreditatem Potilam repudiare

Axiomata

Fœmina in potestate liberos non habent. 1

Testamenti factio in hærede requiritur tŷ temporibus set facti Testamenti Mortis Testatoris et aditæ hæreditatis. §2. 2

Extranei hæredibus est potestas deliberandi de hæreditate adeundâ vel repudiandâ. 3

Titulus Vigesimus

De Legatis

De hoc officio testamento et Hærede qualitate et differentiâ absolutis titulis sequitur de Legatis in quo 4 tractantur 1mo Definitio Legati 2do Quot genera legatorum. 3tio Quæ res legari possunt. 4to Quibus modis legata relinqui possunt et quis teneatur de quibus sit.

Quantum ad 1mum Legatum est Donatio quæ ab Defuncto relicta et ab hærede præstanda. Textus hic in primis dicit quæ per Vespasianæ hoc modo inproprie dotari aliquid.

Quantum ad 2dum Olim quatuor erant genera legatorum sicut hæc. 1mum per Vindicationem quæ fiebat his Verbis: Do, Lego, Capito, Sumito. 2dum per Damnationem his Verbis Hæres meus Damnas esto dare. 3tium Sinendi modo his Verbis. Hæres

meus damnus esto sinere, vel sinito illam rem, vel illud aliquid sumere. 4tum per præceptionem his verbis: Illam rem Capito. Sed novissime per vagor, vt omnibus tribus Legis Naturæ, tria et Testatæ, ex quibuscunq; verbis, aliquid Legatum sit, licet Legatarij id petere aequi vel Actione in Personam, quasi ex contractu quia hæreditatem quasi contraxisse videtur: vel Actione in rem, quasi statim a Morte Testatoris Legatarium. Semper hypothecariâ actione tenetur hypotheca, quam habet Legatarius in rebus defuncti.

Quantum ad 3tium hic dicitur, quæ res legari possint et possunt legari tam res corporales, quam res incorporales, vt pote Nomina Debitorum, Jura, vsus, Usufructus, Servitutes, Hæreditates, vel Bona, vt Oves, Greges, Peculia, vel Jura et Corpora, vt Domus et Prædia.

Notandum quod etiam res alienæ legari possint immo etiam et quæ non sunt hæredis, vt talem hæreditatem teneat, et stare et ministrare rei sit legatæ. Sed quæritur hic An res quæ non sunt in rerum Natura legari possunt. Affirmative et videtur Legatum sub modo futuræ rei, puta quâ ratione Partus fructus legari possunt. Et hic aequum quæ sunt et nascuntur non debent solvi priusquam nascantur.

Quæ

Quæritur 2do Si res legata sine facto Heredis interierit, quis damnum debeat pati, & Quo de Legatario periit. Nam Statim ac Mortis Testatoris Dominium Legata acquisit Legatario. Quod sic intelligendum est, de ea tã specie aut de fundo, seruo, Nam aliud dicendum est de ea quæ in quantitate consistit vt Pecunia numerata. quia quantitas perire non potest cum in eâ non spectetur corpus sed æstimatio quod si facto aut culpâ Heredis perierit res legata put cum in peremptorio deberit, tenetur eius rei æstimationem hæres soluere Legatario.

Ad Scribi hic Ay Scribenti Testamentum posse legari aliqua. Ff ex L. 22 tit. de testamentis non ff se dicanti Vero dest ex sententia gratia conjungi ponenti et ff legenti scribendum ab altero Valeat quantum L. 1. §. 3. ff de Legatis.

Quantum ad Vltimum Quibus modis Legatarij tollunt et quâ formâ quæritur. Ff ad Vel pure Vel cum fas ã L. 1 ff de conditionibus et demonstr. Dicitur cum fas ã Legari aliquid, id est rationem ex Testamento sumpta, quæ ã Testatore dicitur se notum esse ad legendum. Vel ad ff adiectã non quo Legatum debetur sed quo eius est Testatio efficax. Vel sub modo Vt quid à Legatario fiat, Vel sub conditione in Præteritum et futurum. Sed ff primum in futurum ff in quo differtur modo quo non pedit quominus effectum sortiatur dispositio.

Ad Xiij Ff ta

Legatum est ab Herede ff standum. hic §. 1. A

meus damnas esto dare, Vel dato illam rem, Vel illud aliquid sumere. Actum Per Inceptionem his Verbis: Illam rem Capito. Sed nouissime Iuge vator, Vt omnibus Pactis Legis Naturæ Pactæ et Interstatæ exquibuscunq; Verbis, aliquid Legatum sit licet Legatarij id persequi, Vel Actione in Personam, quasi ex Contractu qua habet adeundi hæreditatem, quasi contracto inter Defunctum, Vel Actione in rem Actione, Domini, quia statim a Morte Testatoris Res legata transit in Legatarium. Remissione hypothecariâ ratione tollitur hypotheca, quam habet Legatarius in rebus Defuncti.

Quantum ad 3tium hic dicit, Quæ res legari possunt et possunt legari tam Res Corporales, quam res Incorporales, Vt pote Nomina Debitorum Seruitutes item Res Vniuersitatis quæ Vel sunt Vt Corpora, Vt Grex, Supellex, Vel Jura et Corpora Vt Domus Legatum Est.

Notandum Quod etiam Res alienæ legari possint immo etiam et quæ non sunt hæredis Vt Saltem hæres teneatur Æstimationem rei sic legatæ Se Quæritur hic An Res quæ Nondum existunt in rerum Naturâ legari possunt. Affirmatiue et Videtur Legatum sic modo futuras Res petatur quâ ratione Partus fructus legari possunt. Et hic Aequum quod Jouenis Nascituri non debent Patri priùs quam Nascantur.

Quæritur

etiam fuit Titio qui in Sodalitio his posset fatis. Alienum
est quod ad effectum Translationis pertinet in transla
tione contineri debere quam Actionem quam ad emptio
nem. Quid enim si testator Legatum transferat a Titio
Vg. ad Sempronium simul adiecit Titio etiam Ser
pronio. Veluti si quis in Testamento Titium Servum
Suum legari Sempronio, Et ita cum Servum in Te
stamento ita scribat Titio, si decesserit Titio. Delati
quem alium quem legavi Sempronio, Titio eum do
et Lego. Hac enim verba a Titio ad Sempronium trans
ferunt. Sed ita si dicat Titium Servum Meum do Lego
Titio et eum Sempronio Do et Lego. Utrique Ti
tio, quam Sempronio legatum debetur. Sed

Iulius Si aliquis Fundum suum duobus legaverit
et alter Medio Fundi sibi Legatum non adire
vit ac quem Magistratus decerneret altera ad
hac vel omnia ad Legatarium. Sic hic § Sed Vet Sed
illa Lex non accresceret heredi sed Legatario

Axiomata

Legatum in testamento factum et relictum tam A
in testamento quam in Codicillis adimi potest hic princ.
Legatum quibusdam verbis adimi potest hic §. 1. 2

Titulus Vigesimus Secundus.

De Lege Falidia

Dictum est Titulo 20 de Legatis relinquendis et
Superioribus plus de Lege Falidia et transigendis
dicendum de Minuendis ideo hic de Lege Falidia

Primus

lia; per quam Legata diminuunt. Vbi hæc Lex explicatur origo huius Legis. 2do De Lagne spectandâ eius. 3tio docet de Quantitate Patrimonij quo tempore spectanda est. 4to docet quæ prius debeant de Bonis defuncti.

Quantum ad Primum Hæc Lex lata est a Falcidio tribuno Plebis, per quam prohibetur ne Testator hæreditatem Legatis onerare Vel exhaurire. Dicitque Testator hæreditatem Legatis onerare quando Legat vltrà dodrantem, vel vt hæreditatis partem, Puta mendo aliquid pene hæredem. Maneat dicit autem tunc exhaurire hæreditatem, cùm omnia bona sua legata ita vt nil maneat penes hæredem.

Quantum ad Secundum Fit detractio per Legis Falcidiæ scorsum spectari debere in hæredibus singulis id est si Multi hæredes sunt scripti ex certis portionibus quilibet debet habere saltem quartam partem suæ Portionis, quamuis enim testator quartam partem totius hæreditatis, apud Quem hæredem illibata velinquat exemptis quæ pauca Vel Nulla Legata illi solvenda præjudicat, tamen alter hæres poterit conqueri et vti beneficio Legis Falcidiæ, si Portio eius hi de gatis onerata Vel exhausta.

Quantum ad Tertium Quantitas primum deducitur Legis Falcidiæ redigitur ad illud tempus respectatur quis testator Moriens est Non ad illud tempus quo hæres adiuit hæreditatem. Nam augmentum vel detrimentum postea hæreditati contingens diminuta

tarin

tatis non pertinet, sed heredis lucro vel damno cedit
hic s. 2. Pg. Si quis habeat 60 Boues, potest ex illis
legare 50 alicui alteri ab herede qui faciunt boves par-
es Manente ad ultimã partẽ id est 50 boues apud he-
redem. Si igitur 60 boues plus vel minus ex illa qua-
id est 50 boum maneant post Mortem testatoris non po-
heres.
terit ipsi quem legatum est Vti beneficio huius Legis
Falidiæ, sed illud & plus vel minus boum debet da-
num pati: quia nec Bonorum augmentum legatario
getur nec decrementum ea legata minuit.
Quantum ad 4tum hic dicendum quod ratio Legis Falidiæ
non debet inire, antequam aliquid de Bonis defuncti
deducantur et 1mo Lecta impensæ funeris, insuper
facta, quæ omnibus creditoribus etiam Bonis Dote
præferuntur L. et si quis 4 de Relig: et sumpt: funer.
cum ipsa Pietas hoc Magistratibus suadeat, vt cadaver te-
statoris prius funeri demandetur quam debita vol-
uentur. Item pretium Seruis Manumittendis re
licta Falidiam effugiunt. hic
Notandum Quod non deducuntur iuxta Legem Fal
idiam a Legato hæc quæ a Legata sunt adjecta
qui iuxta textum in fine huius: sine fraude Legis Falc:
Notandum 2do De Dote Mulieris non deduci Fal
idia nisi in casu fuerit 3tio si Legatorum Mili
tem fuit 4to si Legator prohibuerit deduci de Lege
Falidiã modo id prohibeat expresse. 5to si heres in
tegra Legata exsoluere, nisi prius baberit securi
torem se fecisse, cum quo Falcidiã pæniteat.

1 Axiomata

1 Voluntas Testatoris in Legis habet hic ius pro ratione
2 Quantitatis Verborum ad quam Latio Legis Falcidiæ
3 respicitur mortis tempore spectatur. §. 2
4 Fragmentum de Elementum hereditatis post
5 mortem Testatoris ventigenis ad heredem spectat
Ex Testamento destituto Legata Rondebentur §. 2.
Ante detrahendum est quod debitum bonorum quantitatem
est, deinde id quod in bonis apud heredem ma
nerevon potest. §. Vltimo.

Titulus Vigesimus Tertius.

De Fideicommissis et ad Senatus Consultum Trebellianum.

Quia hactenus dictum est de Legatis qualiter ea
fiant et adimantur, dicendum nunc est de Fidei
commissis, et eorum Diuisione, de quibus duo titu
li subjiciuntur. In hoc titulo presenti de Diuersa
bus Fideicommissis tractatur, quod hic definis
mus 2do Vnde originem traxerit §. 3io de
clarat 4to De Senatusconsulto Trebelliano.
Quantum ad 1mum Fideicommissum est liberalis Vo
luntas, per quam aliquis alium vel inquit in Vltimâ Vo
luntate id q. Verbis obligatis Vt agentam Testem
quam Quod si ea agendo haeres quis eam diuertere in
stituitur id q. Verbis precarijs a defuncto rogatur.
Vt hereditatem Vel Partem Cuis restituat Fidei

Commis

commissario. Vide hic.

Notandum Quod sit res institutus a Testatore ego tus dicit Fiduciarius ille debet restituere hereditas dicit Fideicommissarius

Quantum ad 2dum Fideicommissum inde oritur dum Homen vt qui non poterant directe instituere dari a Testatore Vel istis non potest Testator tanquam in casu aliquam partem hereditatis legare ei prohibente iure instituebat directo. Et adeo ideo Testator eundem, qui de iure non prohibebatur instituere Fideicommittebat Et totam hereditatem Vel partem eius Nominato in testamento, quem directe instituere non poterat, restitueret.

Quantum ad 3tium Fideicommissum est Efferat aliud Universale aliud Particulare. Universale est hereditas. obligata, per quam Testator hanc eundem instituit, mandat Vel petit ab eo Vt hereditatem totam sibi vel alteri restituat. Particulare Vero fideicommissum, de quo sequenti tit: est illud, quod res sue propria singula de hereditate cum latitet de eadem Titulum legato habet §. 4. supra de legatis. Ll. ff de legatis et fideicommissis l. 2 Communia Legatis. Vide hic.

Quaeritur Quid si talis Heres Fiduciarius instituet nolet adire hereditatem, quis illum compellet ad eandum. Quod Fideicommissarius. Vide hic

Notandum Quod eo casu quando Fiduciarius non

petitur ad eundam hereditatem tenetur totam restituere
Fideicommissario ex Senatus Consulto Trebelliano
ab aquin sportio eandem hereditatem adiens et resti
tuens possessionem sibi deducere vel retinere quam circa hu
reditatis partem
Quantum ad 4tum Senatus Consultum Trebellia
num est Lex a Trebellio Maximo et Arrio Seneca
Consulibus facta ad hunc effectum Ut si hereditas ex qua
fideicommissa restituta sit omnes actiones hereditarie
et tam actiue quam passiue transferuntur ad
Fideicommissarium adeo Vt fideicommissarius
pro herede habeatur et consequenter Prætor habet
Vtiles actiones fideicommissario et contra fideicom
missarium quasi ille pro herede esset. Sed quoniam hic
facta est Mentio Quarte Partis cuiusque speciei suar
tam iuxta Glossam sigillen in 4tam Ad legem
Falcidiam. Prima Quarta erat que debet Asseu
dentibus et Descendentibus et hæc legitima appellat
de qua supra dictum tit. de Inoffic. testam: et illa dun
taxat 4ta Pars Bonorum Paterna[rum] proprie debet
3tia Pars, quando sunt 2, Vel pauciores liberi quan
do Vero sunt plures tunc eis debet semis id est Media
Pars Hereditatis Authen: Nouissima de Inoffic. test.
Ita est Quarta Falcidia qua debet legatario Abso
lvanter deduci de qua tit. supra dictum 3tia
Quarta Trebelliana de qua hic agit que si debet
Heredi de hereditate quam rogatus restituere fideicom

missario

missario restituit. 4ta Quarta est que debet fieri rogato quando sit in testamento Papiri filius arrogatus est pleriq; Vel ipse causa exhæredationis. l. Papinianus §. si quis impubes ff de testi. testam: 5ta est que debet concubinæ quam quis accepit Domitian ei intentione ut eam in uxorem ducere[t] Nam si postea mutato consilio illam expellat, tenetur ejusdem Sctan ti ex stan dare. C. quæ[ad]modum Novella 75 quibus modis dis[s]aturæ efficiuntur Legitimi 6ta Quarta est de qua habetur in Auchen: Collat. 9. Ode vir Quando sit Maritus Dives decedit Vel relinquit Uxorem indotatam et pauperem. Tunc si liberi sint ex Vel pauciores succedit Majus cum Liberis in stan Quem si Veri sint Pueri liberi, tunc succedit cum illis in Virilem Et Portionem Legitimi ejusdem.

Axiomata

Fideicommissa sunt favorabilia §. 1.
Inutile est Testamentum in quo Nullus hæres instituitur 1
Qui semel est hæres non potest desinere esse hæres §. 2. 2
Fideicommissarius pro Hærede habetur §. 3. 3
Fideicommissa tam in Testamento quam ab Intestato relinqui possunt Legata Veronii et Testamento non valent §. 4. 4
Ultima Voluntas tenere debet Neque Heredem §. Ultimo 5
Sequitur

Titulus Vigesimus Quartus.
De singulis rebus per Fideicommissum relictis.

Posteaquam in titulo precedenti dictum est de Fideicommissis Universalibus hic de Particularibus dicendum est. Et primo Quid Fideicommissum singulare 2do Quae res per tale fideicommissum possunt relinqui 3tio Aliqua Notabilia dantur.

Quantum ad primum Fideicommissum Particulare est quando res aliqua singularis, vel species singularis per interpositam personam alteri relinquitur. Et iam supra dictum est ista fideicommissa Particularia facta per omnia exaequata sunt.

Quantum ad 2dum hic dicitur Quae res relinqui possunt per tale fideicommissum possunt itaque relinquitam res Corporales quam Incorporales. Velut libertas, Servus proprius, et Alienus quod intelligendum solum habet respectu ejus a quo heres vel legatarius petit, et fideicommissario etiam. Item et ille qui commodum aliquod a Testatore habet hoc onere gravari potest. Ut hic. et per illam Legem Julianam. Qui sentit commodum. ff. de Legatis Juris in Sexto.

Quantum ad 3tium hic Notandum primo quod Nemo potest plus gravari a Testatore quam ipso sit honoratus. Et hic. et L. filius familias ff. de Legatis exceptis aliquibus casibus hic recensitis per Latam

in gra

in principio.

Notandum 2do Quod etiam non solum res proprias per fideicommissum relinquere potest testator sed etiam ipsius heredis sive legatarij aut quibuslibet alterius, et hic res alienas, et eo casu si quis ea tus est eas tribuere res alienas, tenetur aut ipsas prædes dimere et præstare aut eius æstimationem soluere vt supra de legatis

Notandum 3tio Quod tale Fideicommissum potest fieri non per verba relinquo, nec intersunt illa sint verba præceptiua vt. dicendo præcipio, præcipio, mando, non verò sint, remitto, dest legatum sit peto rogo &

Axiomata

Nemo potest plus vel minus transferre quam ipse habet vel ei competit. 1

Nemo potest ex testamento liberum, libertatem aperte, nisi etiam tempore facti testamenti in eius dominio fuerit. 2

Titulus Vigesimus Quintus

De Codicillis

Quoniam non solum acquiritur nobis ex testamento solenni sed etiam ex codicillis vel ex testamento et vltima voluntate minus solenni ideo in præsenti titulo de his est nobis quid statuendum et prius quam

confii possunt. 3tio Quis illos facere possit. 4to Quomodo confiuntq. 5to Qua forma et effectu illorum.

Quantum ad 1mum Codicilli sunt appendices testamentorum, et sunt quasi supplementa eorundem, quod nomen sure conjuncta significat Ultimam voluntatem minus solennem, et dicuntur Codicilli per diminutionem quod sint parvum testamentum et in sinu gestari possunt, et dicuntq; idem Codicilli ad differentiam Codicis seu testamenti solennis.

Quantum ad 2dum Origo autem eorum cepit ab ipsa necessitate atq; utilitate, quippe cum alias cum non habeant commoditatem condendi testamentum suam Ultimam voluntatem per Codicillos declarent et comprobarent, et Annus erat Lentulus qui eos non fecit, is enim in Africa decedens, Annum ad se arcessit Augustum et filiam omisit codicillos, et petijt Ut ea quid valerent. Augustus vero et filia Lentuli tametsi pure non potuerant eapi ad imperfectum solennem Ultimam voluntatem Lentuli, eam tamen pie hanc benigne adimpleverunt Legata, et fideicommissa Lentulo relicta, Unde postea recepta, hic Augusti exemplum plures deinde secuti ac paulatim in assiduam observationem sunt hæc omnia versa fuit

Quantum ad 3tium Quod possunt Codicillos con

ficere

fiàre omnes, quibus non est prohibitum per Leges
testamentum condere. de qua supra
Quantum ad Actum Potest autem non fieri Scripto, Petetian non in Scriptis sed actu Jurando
Vel declarando hanc esse suam Ultimam Voluntatem. L. finali Cod. Nec requiuntur in his faciendis
Solennitates, quæ in Testamento adhiberi solent
id est Subscriptio, Sigilli Signatio, & testes, sed
Sufficiunt Septem testatis inquit. In quibus etiam
portest. & Mulier testis, quæ à Testamento re-
gitur.
Quantum ad Actum Sic docet quæ sit
forma, et effectus Codicillorum forma itaq; hæc est
Si non Valet Jure testamenti Valeat Jure Codicillorum
et hæc forma seu clausula Codicillaris, ubi usitata
testamentis apponi solet L. Ult. C. Cod.
Effectus Veró Codicillorum est Ut Ultima Voluntas
quæ ex aliquo defectu solennitatis, iure testa
menti non Valet vel ipsa tur Jure Codicillorum.

Axiomata

Cui ob Factii impedimentum, testamentum non
potest facere non prohibetur facere Codicillos. A
Codicillis hæreditas Jure devolvitur, Recedenti

2 potest. Paragrapho penultimo.
3 Milites in Codicillis possunt dare et adimere hæ
reditates. ff. Militis ff. de Testamento Militari
4 Aliquis potest decedere cum pluribus Codicillis
non vero cum pluribus Testamentis. ff. Ultimo
5 Codicilli nullam solennitatem desiderant.
Paragrapho Ultimo
Licet prius Testamentum rumpatur per po-
steriùs, temerè tamen Codicilli non rumpuntur
posteriòribus, Nisi sint contrarij. ff. 2. Cde
Codicillis.

Hæc sunt tradita à Clar.mo Dño Libj
Zanovskj in commutatione hyemali. Sequuntur
Tractatus Commutationis Æstivalis
Quorum Auditor fuit Gracouia in Anno
Domini Millesimo Sexcentesimo Septuage
simo Tertio, simul Praxi Sasoniæ adhærendo.

Sequitur ita q.

Liber 3aq

LIBER TERTIUS

IUSTANIANI INSTITUTIONUM.

Titulus

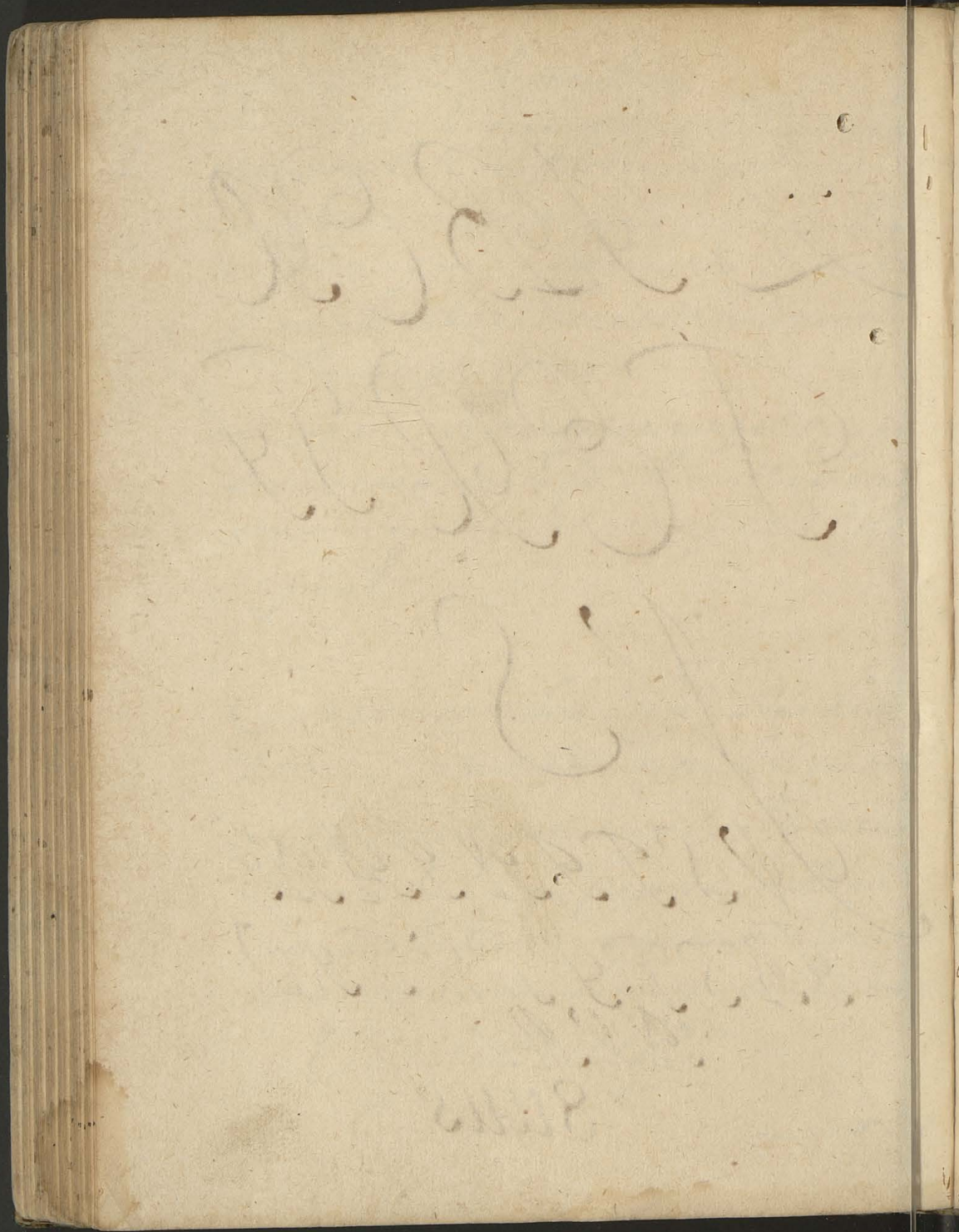

LIBER TERTIVS

Titulus Primus

De Hereditatibus quæ ab intestato deferuntur

Libri huius duæ sunt principales partes in quarum prima de Successionibus ~~ettcetra~~ in 2 dā Imperator de Obligationibꝫ exutat connexis dictorum quæ Decedentibꝫ Iuris ex Titulo 9no libri Decedentis paragrapho finali in quo dictum, & hereditatem Deficiente conditionem id est, quod aliæ hereditates deferantur ex Testamento, aliæ ab Intestato. Et quia in Decedenti libro de hereditatibꝫ quæ ex dicto testamento ad Successores pueniant dictum est subijcitꝫ nunc Titulꝫ de hereditatibꝫ quæ ab Intestato deferuntur. Ex quā continuatione et ordine Iuris ciuilis tota hæc Materia Notanda & regulæ generales hæc Quod Successio ex Testamento Efert Successionj ab Intestato: quamdiu enim Successio ex Testamento adiri potest Successio ab Intestato locum non habet Leg Quamdiu ff

In hoc igit Titulo tria dicentur mo Videndum
qui dicuntur decessisse Intestati 2do In quot
gradibus hereditas ab Intestato disponatur
3tio Quo ordine per singulos gradus deferri
solet hereditas Seiendum.

Prima Pars Tituli

Ille dicitur Intestatus decessisse Imo Qui cum
Jure Testamentum facere potuit non tamen
fecit, vel forte Quem mors vel aliquo quovis
impedimento quominus 2do Si qui non jure
fecit testamentum, qua in testamento omissa
est aliqua juris solennitas, qua ut teneret opus
erat puta testes signati vel si legenda
vel filius familias Steriti est. Patri enim
omnino sunt aliqui non fieri assignati vite
Lieri Leg. Quoties Leges Jubent quis testa
mentum jure quidem firmum fecit sed pos
tea capite Deminutionem contraxit aut posteri
bus suis Postumus Natus est vel si testamenti
factio nem vel ipse habuit sed quem heredem instituit
hoc modo si quibus testamentum non fuerit

ne pronun

ne pronunciàno Et dicit esse hoc aliquo
casu Quo modo dicit testamentu[m] immutari
Quarto et ibi incipit de successione ex
testamento
ex se quidem datum fuit Sed ex eo corruit quod
hereditas adita non sit, sive qui noluit heres
sive quia nó potuit, Vel quod in condone deficit sub
sub quâ fuerat institutus lege cincia inofficiosi
legis de inofficioso testamento
Ais igitur casibus quando quis sic intestatus
decedit hereditas pro testatoris subiectis ho
minis, Ved legis dispositione certo quodammo
dine proximis cognatis deferatur Inde
Et prima legitima hereditas dicit, quæ ab intes
tato ex legem defertur Et est textus in lege
Iuxta pargr de ll Digestis protoco
Hic gradus quoad successionem legitimorum
Successorum distinguuntur in tres Ordines
Mmus e Descendentium Sive Filiorum deficien
liberorum q et quos deinceps posteros appellamus
quos ad hereditatem vocat ipsa Natura et com
mune parentum Votum qui eos sibi impensiores optant

Dig. de Successionum Curatoribus Mortalibus
vis ordine Iuris Parentes Liberis succedunt
et qui Bona Majores appellant
3tig Ord. Collateralium seu transversa
lium, in quo sunt religui a latere coniuncti
sue agnati sue cognati.

Terra Pars Caporali

Ingressa ordo Successionum docet
Unus vadit Ordo ponit Successionum Li
nocr omnes alios Unus e et in Successione
Unus bonum tenet. Dolet enim Superstent
liberi, vel alii ex sanguine descendentes
sive illi sint descendentes, sive collaterales
Et hic in principio et in capitulo si quis
Novella 118. Ratio enim Regalis optabiles
quodam tanta liberis Parentum hereditates
adiicit, Velut ad debitam Successionem
vocando, Et dicit in legitimali lege Codi
et Lib. Quis quos Salve, quod autem dicit Quis
Bonorum Paterorum vocavit lex de Liberis
de Liberis et Posthumis

Limita

Linea Edicta quod filij cum Parentu qui pro
pter crimen Lese Mtis condemnati sunt de
a Patrineq extranei aliis neq ex se causa
to neq ab intestato possunt succedere sed
ipsi Mose volatium et ejus subjiciunt de
diate ut lege Luis quis Paragraphy Modone
ad Legem Julian Majestatis. Item Juris est ta
men dum pro tantum quantum Cuite in filijs haeret
cum quorum Parentes propter haec pro condemna
ti sunt Ita Bonatalium Parentu confiscant
Capitulo dato Lex communiang Paragraph Item
Quia vero exdat de haereticis
Quia vero condamnati propter aliud delictu
Hoc enim bona damnatorum no confiscantur
Jed deservientibus sue advenientibus Legum
Collateralibus usq ad 3tium gradum applicant
Authentica bona damnatorum Modone bonis dam
natis
Jed hic observa quod si liberi emigrando Regnu
filij fiunt ad Apt Superstites tuncco desu
in hoc gradu et tota familia intrant bona et
jura et Regnes et Regnes pij de quibus agitur. Ad quod bona jus regni tenentur

qui d'le cuius di Regovesce Regnes vebra
bant e gond Patri sui defuncti et eo qui
sent Jure quo et ipsi succind Jaserensis
De Ludeis Mo De quaestio hic
Si Semproni Pater v.g. reliquerit tres filios
Caium, Titium, et Luchum, et mortuus Titius reli
quit 3 6 9 vel quatuor filios, hereditas Semproni
Patris post mortem Cui & quomodo et in quot
partes dividet an aequaliter in filios Titij et
inter fratres eius & an in aequaliter. Re
Non dividi aequaliter, sed in capita, sed in stir
pes. Ad quod intelligendum hoc notandum
Quod successio in capita dicitur fieri quando
hereditas dividitur Numero personarum qui
bus defertur in partes suis in aequales por
tiones, ut ibi sint tot partes, quot capita
vel personae, et unus habeat tantum quantus
alter. In stirpes vero dicitur fieri quando par
tes inaequales, quando dicit plures succedere
in locum alterius, qui eam tantum partem acquirunt
quam

quam is in cuius locum succedunt acceptum
esset si vixisset, et No. Numerant succedentis
personæ seu capita, sed unius tantum stirpis
ratio habetur, cuius sunt qui succedunt
et si plures sint et declarat post alios Nizzi
gerus hic paray. cum filiis.
Quantum vero ad Jus Regni Nri de Successione
liberorum sic disponit et Mortuo Patre e-
xtibq filijs et filiabus Dijs tantum in pater-
nis bonis hæreditent, dotâ dote peculiariâ
et modo facultatum expediis sororibus Ster
burtus sub nomine Dos. Cyrionis Seyn.
Comentu Grawen Anno 1588 et pcho
sine ratione familiarum quippe dignita-
ri viris conferri: quod qui nascuntur Pa
tris No. Matris familiam sequuntur Nobem
et caput et finis familiæ est: quamobrem
et honor familiarum perpetuus et diuturnus
augeatur sine quibq difficultate Nobilem
nomen consequi sed et cum virtute exor

ere et Patriæ ad dignitate operã Nauare
ideo hãc raõnẽ Moti Legislatores Pb
mia consultissima eè censuerunt, Ne in
alienas Domos fœminæ ad ex suis exire
rint opes importent hæreditariis. Ad
men filijs nõ existentibus filia potiꝰ pater
nã gaudeat hæreditate, quam Et ad Ulteri
ores agnatos paternos debeat ptinere.
Hoc tamen Custodito, si filiæ eiusmodi
Paternam hæreditatem detinere Pos
sserint, agnati ex familia paternã iux
tã iustam æstimationem uiro ꝑgrin
tatis eam redimere poterunt argumẽto
Statuti Casimiri Magni Anno 1341 De
quo herburtas lib Ruẽ Dos.

Secundus Ordo Descendentium ꝛ ad Suc
cõnem. Si Defunctus liberos nõ reliquitꝰ
do Succõnis legitimæ ad Parentes ejꝰ
deuo Lui bona, et aquis inter eos Paribꝰ
dividenda, Nullo habito discrimine originis
quæ

qualibet ex Paterna quam ex Materna li-
nea ad defunctum quemcumbona. Quæ li-
Mater et Pater non reperiunt, superiores Paren
tes veluti Auus et Auia tam Paterni quam
Materni succedunt Reperi, quasi in stirpes
Nempe dis de Paterna linea dimidium et dis
de Materna linea alteram dimidiam partem
capientibus Deputo Pdeay Statuti Dolensis
libr. 2 cap. 2 in Prefatione
Si vero defuncti Patrem fratres aut Sorores
reliquit, ij ad Successionem deueniunt as
Parentibus cum pari gradu, id est etiam
Auo et Auo d: ita tamen, si cum Matre et
Patre fratres defuncti fratris hereditatem
aprehendant, tot temporis aumentum
excipiunt, dummodo sint germani fratres Pa
ratella 127
De jure vero Saxonico aliter observatur
Defuncto enim suo filio suæ liberis succedunt
solæ Mater et Pater exclusis defuncti fra
tribus et sororibus, etiam germanis, ab utro-

latere conjunctis qui Notatur in Ipeum de sexo
nus articulo 17 Lib. Imo
Vltimus Ordo Successionis est Collateralium qui
do Dj aliquis ex hac luce decedit, nec ascendon
tibus, nec descendentibus relictis: tunc vo-
cantur ad Successionem cognati Nempe Fratres
Sororesue, aut alij qui ex illis generantur Et
Patrui amitæ, auunculi Materteræ, atque
et alie remotiores deficientibus præmijsis
secundum gradus Prærogatiuam, Authentici
Cessante Codice de Legitimis hæredibus. Hoc e
tam seruat et de Iure Regni Statuto Perhen
Lib 3 cap. 3 Capitulo si igitur defunctus Nouella
118. Sed Quæres hic
An quæ dicta sunt de Successione liberorum ex
tendant etiam ad quoslibet descendentes
Liberos. Ad Imo hic intelligi solum Naturales
et Legitimos liberos, id est exuitis et Soluti
quibus Nuptijs creatos, tam etiam illi veniant
Nomine Legitimorum, qui sunt et subsequen
Matrimonium Legitimati, ita et etiam sui

cedant

Consanguinitatis

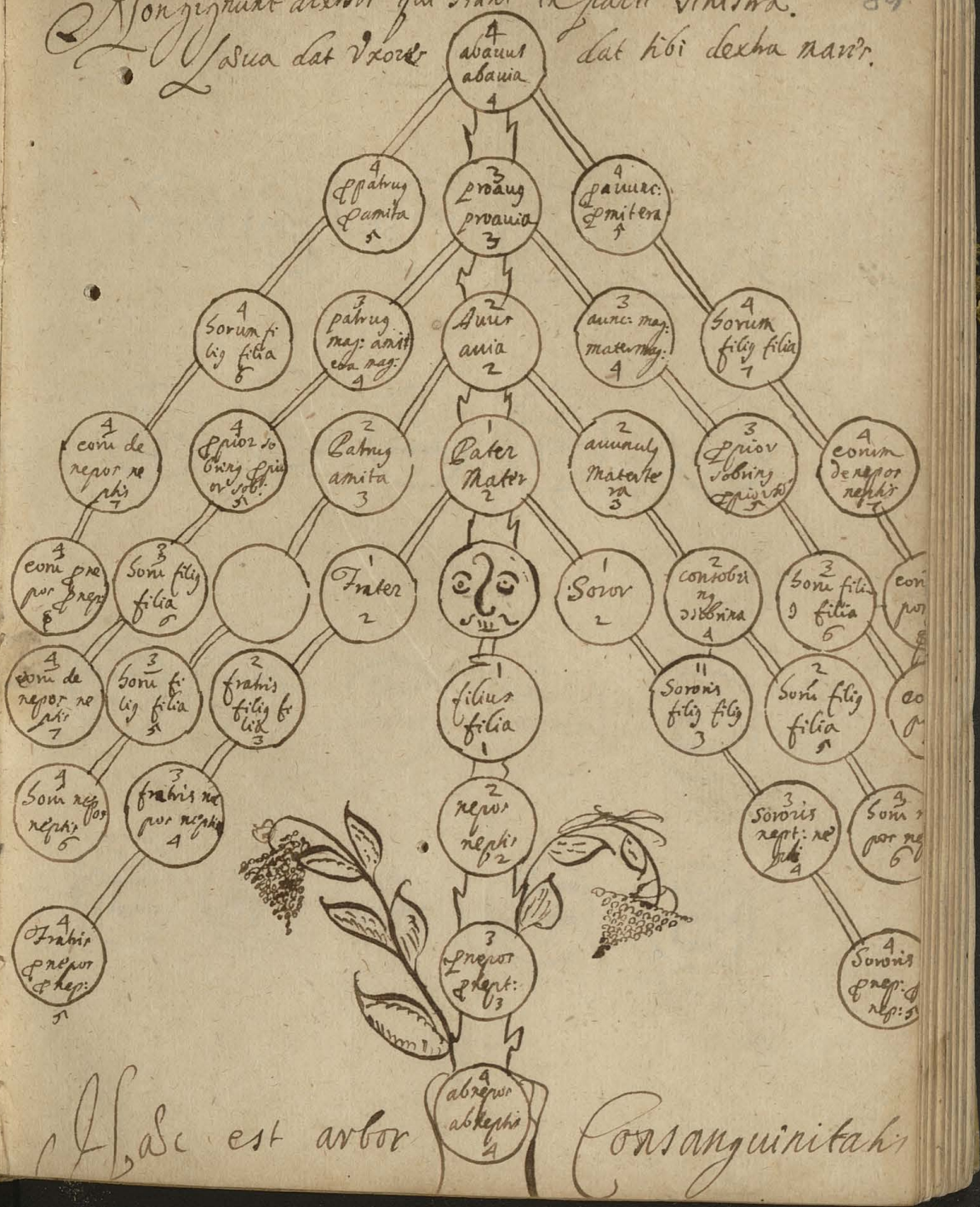

Consanguinitatis

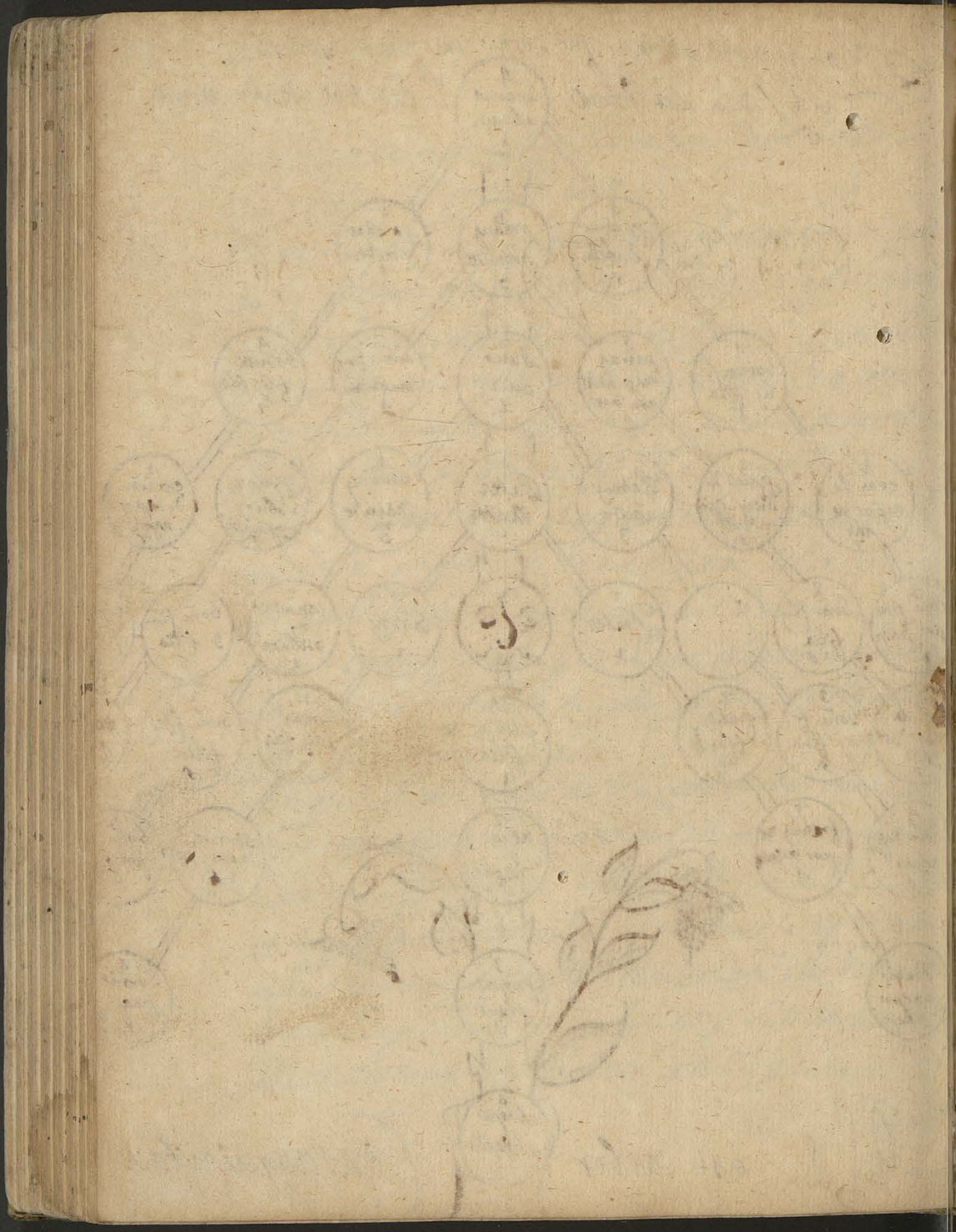

relicty
relicti
fratris

Uxor
fratris
olim
relicta

frater

1mg
Gradus

Soror

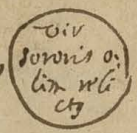
Vir
sororis
olim
relicty

Reli
relict
roris

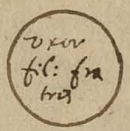
Uxor
fil: fra
tris

fratris
filiy

2dy
Gradus

Sororis
filia

Vir fi
lia
Soro
ris

Uxor
neptis
fratris

fratris
neptis

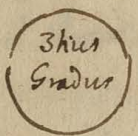
3tius
Gradus

Sororis
neptis

Vir
neptis
sororis

Uxor
neptis
fratris

fratris
neptis

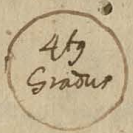
4ty
Gradus

Sororis
neptis

Vir
neptis
sororis

cedant ginde ac legitimi, tam Parentibus quam cognatis: licet alias de Iure Regni Siciliæ non fiat: nam tales ante Matrimonium nati liberi, non veniunt nomine legitimorum, nec venant ad Successionem, quod practicatur solummodo inter Nobiles, illi vero liberi Naturales, qui ex concubina generantur, etiam succedunt Patri, dum tamen Pater habuit Matrem ipsorum in testante hereditatis id est in Dotem Dotium, quod tamen limitatum nam si is qui concubinam habuit, et ex ea liberos suscepit, tum si alios liberos ex iustis Nuptys ne cinquat simul et Uxorem Matrem eorum tales liberi ex concubina nati, nec ad istam partem Dotis veniunt, sed tantum alimenta consequuntur sed quæritur Quid Iuris de Spurij? et declaratio cuius Natis? Spurij ex publicis impudicis Matre qui Patrem sequuntur Matrem vero Patri succedunt, quia eorum Pater incertus est et non debet Matri sed etiam reliquis Matern aliae ex Parentibus, dum tamen legitimis liberis succedunt legitima

parag. 6 Digest. ad Senatusc. Tertullian.
Lud. tamen Iustitiae, nisi mater sit illis hu-
iusmodi non aliter gaui succedent, quam si le-
gitima soboles defuit: et hoc optimae Reipu-
blicae charitudo voluit, ex Memoria Ma-
tris infamiae dedecore, lege Viam Cod. ad Se-
natusc. Orphicianum. Sed illi qui sunt gra-
ui exclamato coitu, et post adulterio, exin-
cestu, omnis poenae successionis sunt incapaces
dum etiam nec communi parentes, recipi libe-
ri Nominandi sunt Lege ex Complexu post de incestis Nuptiis. Nec etiam tales incestu-
osi si habeant parentes in legis non illis succe-
dunt quidem parentes. Modo eumodi incestuo-
sorum liberorum bona debent vindicari a con-
sanguineis, his aduersus alios istud optinere
rent: si enim non vindicarent, et abhinc annos de
incestuosis natis, vel etiam exclamato coitu
genitis per duos annos, tunc fiscus potest
ea exigere, et tanquam a indignis auferre

De legi-

De equitate tamen canonica tales liberi
. extraneos à Parentibus alendi sunt capitulo
Cum haberent de eo qui duxit quæ & alumnos
posuit.
Vel Leges Ultimo si defuerint cognati et agnati
et nulli sint successores, quantumcunque remoti con
gruo gradu distantes, qui vocentur ad hære
ditatem, an affines succedere possunt. Et quod
non succedunt. Affinitatis enim vinculum
successio dat Lege 1ma Codice communia de suc
cessionibus. Sed Fiscus eo casu succedit qui tamen
non excludit a successione conjugem defuncti Lege
Unde Codice Unde Vir. Adeo magna
Filius vivo Patre è quasi Dominus rerum
Paternarum Lege in suis digestis de libe
ris et posthumis, et hic paragrapho Sed
cum Bona confiscantur non potest habere
hæredem paragrapho Sto
Idem Filio moriente Patre in eius bona
succedit paragrapho Sto liberi succedant
in suorum pes eorum Naturalia jura sui

lis vaõ primerenõ potest paragr. 4
Duo Vinula magis ligant quam Unum
paragr. 14
Patruales nõ debent ee liberis ee
potiores paragr. Item.

Titulus 2dus

De Legitima agnatorum Successione

Ad intellectum huius Tituli et trium sequentium
hic de ordine succedendi, qui servabatur defu
re Veteri, et de correctione eiusdem hactenus
sunt Mo Sciendum est Ordinem fuisse Unum
Succedendi suorum hæredum descendentium
seu liberorum, qui erant in potestate Patris
defuncti tempore Mortis: ita Vt eos nulla
Persona quoad Successionem in eo gradu præcederet.
Idus ordo erat eorum qui per Masculum
seu Virilis sexus personam defuncto conun
cti erant, quasi a Patre agnati: Vnde Frater
ex eodem Patre et Fratres filij, qui Fratres
patrueles seu consobrini dicuntur; item Patrui
sunt

Sunt agnati paragraph Sunt autem hic: qui licet retinent et usurpant nomen familiæ et gentis et quique imaginibus utantur: et hi defficientibus suis heredibus: succedebant ita ut etiam defficientibus suis heredibus mater filio nec filius matri, nec etiam pater filio succedebat. De hac successione agnatorum agit in hoc titulo. 3tius ordo erat cognatorum, qui per feminas nobis coniunctæ sunt et defficientibus agnatis 3tio et ultimo loco hic ordo ad successionem admittebat, ut infra de successione cognatorum

Notandum 2do hoc jus antiquum per Justinianum correctum esse et emendatum: ita ut pro tribus ordinibus succedentium jus authenticorum introducti sint videlicet descendentium ascendentium et collateralium vide titulo

Notandum 3tio. Differentiam illam emancipationis et patriæ potestatis quoad successionem sublatam esse. Jam jure antiquo

Pater Naãlis nõ succedebat filio emancipato
non contractã fiduciã, sed ei succedebat Ma-
numissor seu Pater fiduciarius: attamen
succedebat Pater Naãlis et deferebat omnib
agnatis, si contracta fiduciã eundem filium
emancipauerit. Ita etiam et filio Pater Na-
turalis quem habebat in potestate suã non suc-
cedebat iure hereditario, sed iure patrono.
Quæ omnia jura & jus Novellarum sublata
sunt, et ea longè melius Patri consultum
est ut filiis suis intestatis si sinè li-
beris decederent, succederet Pater cum fra-
tribus tamen defuncti fratrum & filij. Item
etiam differentia sexus & jus Agnationis
sublata est: ita ut hodie etiam succedant æqua
liter Parentibus, tam fœminæ, quam alia per
sonæ ex virili sexu descendentes, et æqua
liter partiuntur hereditatem Auth. Sin au-
tem &c. de suis et Legitimis et hujusmodi

Deinde

Cedenti titulo dicta
Notandum 4to. Differentiam cognationis et
agnationis sublatam ee in succonibus: ita ho
die tam agnati quam cognati Masculi et
Fœmin. indistincte æqualiter semper ad
dus Prozatius ad succonem admit
tant Capitulo exhis Horelka 118 Tedtamen
in multis Provinciis hoc Jus antiquum Cognati
onis et Agnationis observari videmus uxta
Mizygelium hic Lui enim filias elocant
solent plerumq; aurare, ob filia accepta
dote renuntiet succoni paterna, idquod
etiam hic in Polonia observat attamen si
talis renunciatio non confirmata Juramento
de Jure non in subsistit, ita filia poste
tem Patris ad succonem Paternam admit
titur lege Pactum Dotale Codic de pactis
nubt. De Jure vero canonico si filia renun
auerit succoni Paterna et Juramento hanc renun
tationem firmauerit Tedinducta absq; fraude

Vel per Metum Vel ꝙ Vim Vel in detrimentum
alterius potest repetere hucusque non obstante
tali Juramento Capitulo Quamvis de
Pactis in Sexto Adjomata
Licet in multis Articulis deterior sit conditio
Feminarum, Legem in Multis Legem de Statu
hominum non tamen in omnibus hic par. 3tio
Quum Obligeadem Agnatio eadem debeatur
et Succo dicto par. 6
3tium. Simplicitas Legibus amica dicto par.
3tio
4tum Proximi appellatione contineatur etiam
plures qui sunt in eodem gradu hic par. 5

Titulus 3tius

De Senatusconsulto Tertulliano

Dictum est supra Patres inter agnatos ad successionem
bonorum defuncti vocari. Nunc testamento ordinato
erat Ut Imperator etiam de successione Matris
Titulum subjiceret, de qua Successione hæc Notanda
sunt Legem Duodecim Tabularum sibi tantum

Volumine

Volumnio Masculis et agnatis et familiarum gen-
tilitio in hereditatibus vt et Matrem ab ii
repelleret, igitur Adriani tempore Senatus Ter-
tullianum pietatis intuita aliquatenus re-
leuauit rigorem legis, admittendo Matrem ad
duos tam Mortui filij quàm sobolem suscitatam, sub
eâ nomini fordore si Mater ingenua esset, et si
esset non ingenua sed libertina, et vestigalis operis
---- tenuem enim admittebat in bona liberorum. Quod
si quatuor pepperisset, quod tamen in Lucia non
erat admissum. Quod quia durum et inopinum
sum erat, casum set fortuitum in Matris admit-
ti detrimentum, Iustinianus istam legem, sine
vlla rerum vocans Matrem ad liberorum succes-
sionem constituens quod et cum fratribus et sororibus
ad virilem partem admitteret, aliorum solis
Codicibus titulo Axiomata vtriusq.

Titulus Octavus
De Senatusconsulto Orphiciano

Hoc Titulo discet quo Jure statutum Sit, Ut liberi veniant ad Successionem Matris. Sta erat e Legem XII tabularum Dispositum quod non Liberi, sed tantum illi qui essent sui adhaerediatem vocarentur. Quia vero Filius non erat cum Matris suus haeres, ideo non succedebat ei intestatae. Dicitur autem quod Filius non sit suus haeres, intuitu Matris, quia illi solummodo dicuntur sui haeredes, qui sunt in potestate. Sed Mater ex eo quod sit femina non habet in potestate filios suos pura Femina sub tutela et adoptionibus. Sed ex capite suorum haec dum non poterant admitti ad successionem intestati Matris, Nec etiam poterant admitti ex capite agnatorum, cum filij non sint agnati Matris, sed cognati, Unde quia in quorum Liberum fuit Praetor qui semper bonorum possessorem habere debet Lege Duodecim Tabularum de quo certo loco Dei convertit Lege XII tabularum Lapsetur cum Liberos ad Successionem Matris, id est Bonorum

Successionem

Unde
Succionem cognatos. At vero quia defficientibus
tantum agnatis filij de iure Pretonio Matri
succedebant, ideo sequent tertium Jus Edicti
Senatus consultum Orphitianum, scilt tale p quod
Filij tantum Imi gradus. excluses agnatis ad
succionem Matris defuncte admittebant. Nepo
tes vero et ceteri descendentes excludebantur
Unde Atum Jus introductum et a Justiniano
Imperatore statutum est hodie Nepotes et ce
teri descendentes in infinitum alia et alijs
ascendentibus succedant, vt hic dicit, quod Jus
etiam extendit ad Pulgo quesitos liberos pra
Nouissime hic habes Axiomata
Mulieribus Jura fauent propter partus periculi
par. ago hic
Idem Casus fortuitus non debet alicui Quidi
cium afferre. Eodem

Titulus Quintus
De Successione Cognatorum

Cum cognati Vt dictum est Feminei sexus Eius cognatione Nobis uingantur: et ideo Lex XII tabularum eos a Successione exclusit ebat: ex eo quod non essent sui aut legitimi heredes. Deos patr suos id liberos et post legitimos id agnatos cognatos quasi tertio ordine Vocandos esse statuit ad hereditatem defuncti eius et legitimis Successoribus. Sunt etiam quæ emancipati inter cognatos Numerabantur Eos tertio ordine eosdem Vocabat Jus antiquum ad tertium Ordinem cognatorum Succedendi. Imperator de vo Nua Lem cognationem in eo Semitus, eos legitimis heredibus Vt haberent constituit.

Axiomata

1 Vulgo quæsiti Vulos habent agnatos gan. 4 Dig.
2 Agnatio Patre cognatio a Matre Cod.
3 Vulgo quæsiti Nullum habere Patre incertum Consanguinitatis Species agnationis Cod. Par.

Titulus Sextus

De Gradibus cognationis

Cum gradus

Cum gradum distinctio sit necessaria omnibus
ad Matrimonia et consanguinea impedimenta cognoscen
da cum ad hereditates et bonorum possiones et de
stamenta ideo de his cognoscendum. Sed aqua
rica Matrimonia observata computatio juris
gentium ideo hic nihil de hac dicendum sed
sic tractatum de eadem computatione libro.
De computatione vero solummodo hic iuxta
jus civile aliqua tradenda et no. Quid cogna
tio. Et do Quotuplex sit. Quid linea quadru
dus 4 Quomodo in linea recta computentur gradus
5 quomodo in linea collaterali.
Quantum ad primum cognatio sic definitur est
vinculum juris seu necessitudinis quae inter
eos qui de communi stipite proxime manent
inter se et cognati dicti sunt Modestinus dicit
putavit quod ab eo cognata sit communis vinculum
ti — Vel ab eodem stipite proxime genitos
gr Supra ff. lege 4 paragr 2. leges legatorum
gr 2 dum. Sed diuidus cognat Quod alia

ONUS

se quilibet dolet adoptio alia Naalis danus
qui de inter vulgo qui nos et senos
alia Naalis obsequiis vtea qui centera
de inueredi qui sunt qui nri ex termi
Augy s. Lursus subundet Naalis et
Cuali cognato Na alia e a sierdentum
id e enim qui Nos genuerunt, alia Dosen
Lentum em Collegui a Nobis gentiliart
Zera Chateratuen qui Regno genuerant
neg ex Nobis sunt gent. Sa eam Nu
Grum sic gen communicarunt. Vel qui
uis xplex e linea cognacionis Eng exige
ca alia transuersa et obliqua Leata
d xplex Ascendentum suc superior et
descendentum suc inferior
Ztio Guidocet quod so linea eo qui gradq
Linea itagge Collectio Personarum eo
eodem stipite descendentium Contineas gra
dus et si singulos cognatos Lege Co gar. lo
dig. de gradibq

Gradq

Gradꝰ vero est transitꝰ a gradu in gradum
et quot sunt transitus in remotione tot
sunt gradus Vel quot sunt generationes tot
eant et gradꝰ

4 Sic queritꝰ quomodo sit computatio gra
duum in lineis rectis Et Can. Ecclesia
in hac iustas iuris Regulas et de iure scri
ptis servata in ista regula

Tot sunt gradꝰ quot sunt generationes ac
proinde ad computationem sufficit: quia semper
generata persona sue etatem duorum sue
decessorum gradum adequat Et inter Patrem et
Filium una est generatio ergo unꝰ gradus. Inter
Avum et Neptem duæ generationes ideo
duo gradꝰ et sic de ceteris. Ascendendo
quippe Pater et Mater duos gradus faciunt
Unum Avus et Avia Item Proavus et Pro
avia 4um Abavus et Abavia 8um Atavus
et Atavia 16um Trictavus et Trictavia
qui vero 32um gradum sunt Maiores Ortyg

communi Re appellant Inter descendentes in 1mo gradu sunt Filius et filia in 2 Negos et Negotis in 3tio Pronepos et Proneptis in 4 Abnepos et abneptis in 5 Adnepotes et adneptis in 6to Trinepos et Trineptis

3tio Ut igitur computatio graduum in linea collaterali et laterali de Jure civili Quod generata persona gradum adjuvat: ita ut quotquot sunt gradus tot quorum unusquisque distantia est gradus interpendit ab uno et ascendendo ad communem stipitem et descendendo ad alium et quot sunt generationes intermedie tot erunt et gradus de uno stipite Regenitore in linea Laterali Duos primus gradus est in linea recta: quia Frater Soror non constituit se sed per Patrem qui Duum genuit quia vero per ascendendo ad Patrem unus et gradus Frater est Frater in 2do gradu

Inquia

lu. qua recta p̄gredendo a me ad Patrem
Auus gradus. qua una generatio: deinde
Pater descendendo ad fratrem p̄ una gene
tio ideo duo gradus est Consequ et Nepos
et Neptis ex Pater Frater Patruus Avun
culus Amita Matertera tria mi gradu
unguntur qua ne Fratrem q̄ meu genuit
Pater et est altera generatio: ideo alter grad
Frater Vō meus genuit filium Neptem Ex
meum ideo q̄ generatio tria et e tria gra
dus. Similr Patrem genuit Auus, et qua
Pater me genuit et Patrem Meum Auus
idem q̄ Patruum meum qua a medio stat
tria gradu: et sic deinceps. Ideo dicitur
Cognatio alterius ex his habet, quod quidem
descendendo ad communem stipitem sed non de
scendendo quod fuit cuiusq; regenerationis
vel persona gradus fuit, quod generatio, et non
singule persone, sed due simule ex his

um et hæc censent, Uno gradu distare et Vy fratrem et sororem Unum gradum faciant.

Axiomata

1um Cognatio Parentum et liberorum incipit a primo gradu transversalium, a secundo in principio

2um Semper generata persona gradum adjicit adeo ut tot sint gradus quot sint generationes personarum par. 7

3tium Satius dicere Cognati gradum, quàm cognationis Nomen, quia multi cognati progenij Nominibus carent, et necessario per circumlocutionem significant, ut Fratris filius fratris Nepos Lege par. 7

4tum Veritas magis oculata fide, quàm per aures animis hominum infigitur par. 9

5tum Nulla antiqua lege servilis cognatio computabatur 5s 10 Præterquam cum agebatur de Muneribus ut[illegible] hendis Suis de Muneribus illud

6tum In successione ab intestato Maior ratio

habetur

habetur Ordinis, quam gradus ad Vltimo.

Titulus Septimus

De Seruili Cognatione

Licet Cognatio non attendatur inter Seruos, quo ad Successorem durante Seruitute, humanitate tamen motus Imperator, ita suggerente sua constitutione cauit, Vt ij qui seruitutis nati sunt de in de manumissione domo Parentibus liberare donatis qui liberi iure cognationis ab intestato succedant, et Parentes eis, imo etiam sibi ipsis inuicem Adiomata

Cognatio in seruis non ciuili Iure sed Naturaliter attenditur. hic

Titulus Octauus

De Successione Libertorum

Hoc titulo hic solum modo notandum, quod Patronus Totam non sequatur sui liberti intestati hereditatem, sed tum demum si sine liberis decesserit ideo in remuneratione tanti beneficij Vltr

quod Eundem cum esset servus manumiserit
et libertate donaverit, Sed idem libertus con-
diderit testamentum tertiam partem Patrono
saltem obtinere debet, si modo no infra centum
aureos liberto in bonis reliquerit 55. de Bonis

Actiones

Omnes Libertinos Sequitur Romani 55 Ultimo

Titulus Nonus

De Assignatione Libertorum

Assignare Libertum Nihil est aliud, quam
cum Patronus habens plures Libertos et proventur ex se vel extis liberis plurib⁹ eundem gratis
liis omnibus vel Unibus Libertum assignat Ulatteri
cui, qui libertus cessante ea designatione
omnium liberorum foret. Ejus rei possim observ
atq in Lithuania ala sq Regni Poloniæ Pro
vinciis, qua Statutis Lithuanicis regnatur
quando Nobiles Methonum suorum filios in bello
se strenue gerentes Boiaros faciunt.

Circa

Circa quod observandum Quod si Patronus habeat multos filios, et unum libertum, tum iste liberus minoris natu filij proprijs erit, etiamsi illum testamento eidem minori natu filio nõ assignaverit. Hoc etiam item Notandum est, quod si libertum habens Patronus moriatur sine filijs agnatis eius & Patron' succedunt isti liberto Uno Loco cognati, usque a gradus Brogatiuam sed dato quod nulli sint superstites, agnatiue cognati defuncti Patroni intestati hereditas Libertis tangẽ vacans deferetur Filio

Axiomata

1mum Quod peruenit ad eum casum, a quo incipere nõ potest extinguitur 5 2do hic

2dum Interdum aliquis per alium consequitur quod per se consequi non potest dicto 5 2do

Titulus 1 Decimus

De Bonorum Possessionibus

Imperator Liuo Gedenti Titulo 9no 5 Vltimo de

aut 4 Modos ee acquirendi Dominij Vniversalis, siue per Vniversitatem Bonorum 1mo. Vel't per testamentum siue ab Intestato 2do Per Possessionem Bonorum 3 Per arrogationem, 4 Per additionem Bonorum. Et quoniam satis dictum est quomodo acquiratur Dominium per Vniversitatem, ex testamento siue ab Intestato, restat dicendum sequentibus titulis quomodo acquiratur idem Dominium Vniversale alijs his 3bus Modis. Agit itaque in hoc titulo quomodo p Bonorum possessionem acquiratur. Circa hoc docet 1mo Quid sit Bonorum Possessio 2do Qua e differentia inter hereditatem et eam Bonorum possessionem 3tio Eadem Possessio diuidit in et subdiuidit 4to hic subijcitur quibus detur Cuiusmodi Possessio, et per singulas species declaratur.

Quoad 1mum Bonorum Possessio sic definitur

nitur Est Jus per̄ sequendi retinendiq; Patri
monij, quod eamiq; amoveretur fuit. Et hoc
Jus introductum e à Prætore, modo ad Supplendam
modo ad confirmandam Legem XII tabularum
Jam enim in extra eam Legem XII tabular filij
emancipati no succedebant Patri intestato
cum alijs fratribus ad hæreditatem Paternam
Per Notij Iniquitate Notabili, Vocauit eiusmo
di Emancipatum filium ad Successionem pater
nam Dicit enim Patria potestas per eman
cipationem tollit naturale tamen Jus San
guinis manet L. unica Sanguinis ff de negot
Juris. Unde hæc in parte Prætor mitigauit
vigorem Juris ciuilis idem Jus emendando
sive Supplendo, concedendo Emancipato filio
Jus persequendi bonorum possessionem.
Quod Edum ff de edictis à Pessoñe differt
vno Quod illa e de Jure ciuili hæc de Jure

Prætorio, quæ ideo comparata est prout su
perius dictum, Vt vela saret mitigaret q.
rigorem Juris Civilis, dum per illud Decreta
Vt pote emancipatos, Matrem cognatos de
duceret, ad bona defuncti; partim Vt confir
maret exequeretur q. Jus Civile, Veluti Vtcon
firmaret bonorum possessionem secundum
tabulas. 2do differt, quod hæreditas pri
vatim, et quidem intra 30 annos (absente e
tiam ignorante) adiri potest Leg. X Cod de
Jure deliberandi: at bonorum possessio non
nisi publica authoritate Prætoris adiri potest
et quidem a liberis intra annum, a reliquis
intra centum dies Vtilis è agnoscenda
L. 2. 345 Cod. qui admitti ad bonor poss.
possunt et hic 5s 5to

Quod 3tium. Hic dicitur Bonorum pos
sessio IIdo in Edictalem seu Ordinariam

qua

quæ datur Iudicis Prætoris simpliciter et sine cognitione causæ: alia est Decretalis siue Extraordinaria, quæ datur cum cognitione causæ extra Ordinem à Prætore Rursus diuiditur Decretalis Vel ordinaria, Vt alia esset ex Testamento, alia ab intestato, id est Vel secundum tabulas Vel contra tabulas, id est secundum dispositionem seu Voluntatem in tabulis seu in testamento expressam, et datur his qui in testamento Instituti Substituti sunt hæredes, et etiam datur pendente conditione permittente eos possidere Bona, ita Vt si conditio deficiat, bona restituant legitimis hæredibus si vero existat conditio Vt illa bona Iure Dominij retineat. Vt. Si quis instituat hæredem sub hac conditione quod ea retinebis bona hæreditaria si filius meus si vero non filius, ea restitues legitimis hæredibus, stante ita tali conditione in testamento apposita, talis hæres antequam fieret vel non

fieret sponsus, non poterat de Jure Civili adire nec repudiare hæreditatem per testamentum delatam. Itaq; adhibuit Prætor remedium et inuitus Civile, ut tali conditione pendente posset authoritate Judicis Prætoris adire eam hæreditatem.

Secunda Species est contra tabulas Bonorum testamentum. Dati primi patres quidem emancipatis liberis, tum etiam Extraneis aut iniqué exhæreditatis, qui tamen Juris Civilis remedio destituebantur, sed etiam labaret Suis hæredibus, si hoc remedio Utimaluerunt quam illo iure dicendi testamentum Et Nullum est Jus supra de exhæreditatione liberorum.

Quantum ad Bonorum Possessionem contestato hæc data quadruplia generi personarum. Mo Liberis ad Bona Patris sui sine testamento Mortui, sue illi liberi sint sui sue manupati, sue ex defuncto Nati sue adoptati

Durante

durante tamen adoptione Et hæc species vocatur
Unde Liberi. 2do datur Bonorum possessio
ex superabundanti agnatis Et hæc dicit speciem
Unde Legitimi. 3tio datur Cognatis id est qui pa-
re civili non dum agnoscuntur Et sunt coniuncti
per fœminas, et qui iis agnationis capitis dimi-
nutione amiserunt Et hæc species dicit Unde Co-
gnati. 4to Datur Coniugibus quos ad Mutuam
Successionem vocat Prætor 5s 100 et 3ais hoc titulo
Quantum ad Extraordinariam Bonorum Pos-
sessionem 1ma e speciei quæ dicit Ut ex Legibus
quæ competit ei, cui ex Nova lege defert Succes-
sio 5s 400 hic Veluti si constituatur per Regem Ut
Studioso hic fraccidente morienti Ine Consanguine
is Suæ testato Suæ intestato Succedat Univer-
sitatis Rector. 2da Speciei Extraordinaria ex
quâ datur Bonorum Possessio Carboniana Hæc
datur tam ex Testamento quam ab Intestato
filio impuberi cui Moretur In extris Status. Ut
deficiet quando agnati dicunt eum esse non fi-
lium defuncti Sed Vel ex adulteris Vel alia Monere S:

nam tunc ei Prætor non dedit hanc Bonorum possessionem per quam mittitur filius impubes in bonorum possessionem defuncti Patris donec pubes fiat Status dilatur et differtur hæc Dilatio usque ad tempus pubertatis L. una in principio ff. de Carboniano Edicto. Per quod extraordinarium Prætoris Edictum duo consequitur impubes beneficium Unum Quod consequitur possessionem Bonorum defuncti patris sui, alterum quod quæ sic Status differtur ad tempus pubertatis L. una C. eodem, et tum postquam venerit impubes ad annos pubertatis agnatis circumscribitur Status ita quod non sit filius legitimus defuncti Patris, quo non probato filius non solum possessionem Bonorum hæreditariam proprietatem retinet per regulam legis qui accusare ff. de Senatu Sed speciei Extraordinariæ datur exemplo Emancipati seu Ventris, quem gerit, dotis tali ff de Ventre in possessionem mittendo: quando, scilicet post mortem Mariti dicit Mulier se ee

Egnatæ

Gpanten: tunc enim favore partus, qui etiam
Reipublicæ natus, mittitur ille in Bonorum
possessionem Matris et tandiu est in possessione
Venter, donec pariat, vel constet eam non esse
grauidam L. una 5. Mulier et 5. final. ff. de Ven-
tre. Imo Adsignata
Imo Prætor jus facit le modo ac vi jus modo ac jus plee
modo confirmat, hic in principio, 2. dum. Heres ab ista
Prætore seu a Lege, vel alijs Juris scitis parte ejus
Dimidia habet 5. 1mo 3tio. Bonorum possessionem
obtinet hic ff. 5. 1mo 4to. Jus succedendi ejus restringens
sed dilatat ff. 5. 1mo 2do. Imo ad hue 5. Ceditque testa
ile mittanfe in possessionem bonorum. ff. de Ventri 5 3to. Levasejus

Titulus Undecimus

De acquisitione per arrogationem

Jerzum geny acquirendi Dominij Omnes valis
in hoc titulo explicat. Adit arrogationem quod se-
quando Paterfamilias se dat in arrogationem
et ideo omnes res ejus tam corporales quam
corporales quæ ejus debet & sunt cedunt arro
gatori. Quod e Venit si arrogatus non reliquit
descendentes nam hi arrogatorem excludunt
glossa hic in Verbo alie

im Jus agnationis quinimo capitis diminutione pe
rit Lar. 2. 2dum filij arrogati comparant filijs na
turalibus 5 ddo eth ec sunt textio nata

Titulus Duodecimus

De eo qui Libertatis causa bona addicuntur

Quantum Jenus Domini Universalis acquiritur per
additionem Bonorum quæ ab dicto introducta
fuit ad Duis Marco ob seruandarum Libertatum
gratia: ne Bonorum possonem aut hereditatem
Nemine adeunte eadem Possones irritas irrent: et
Vt onus feretur honori et famæ defuncti, qui ba
di credebatur, si eius Nomine post mortem Bono
rum distractio facta fuisset. Et hæc additio
sic fiebat Vbi enim scriptus et legitimus hæres
deterreb atur ab hereditate oppressa æmolu
mis alienis turc quilibet suæ etiam Seruus No
minis defuncti, cubat Vel paratus e
rat cauere, id est satisdato aut pignoribus ad eis
creditoribus. Sui Judex Vel Prator ei seruo

De aliam

vel alicui petenti addicebat vniversa Bona de
functi. Quod si nullus erat seruorum, qui liber-
tatem meruerit, vel extraneorum qui sibi talia
bona addici peteret, tunc fiscus ea perupebat
et dabat quod debebat in fiscum. Commissarij
perinde acsi adita esset hereditas per-
tum hic # fixum pata

Titulus Decimus Seruus

De Successionibus sublatis quæ fiebant per Bonorum Venditiones

Erant olim duo modi ex Senatusconsulto
Claudiano, qui in vsu esse desierunt. Prior
contingebat per solennem Bonorum emptionem
variis ambagibus fieri solitam: hodie debitore non existente soluendo datur credi-
toribus Bonorum Possessio, officio Iudicis constituto
curatore, qui per eorum Bonorum dispensationem
satisfaciat creditoribus textus hic in principio.
Alter Modus erat acquirendi per Senatus prælat
Libertas Tertium modo penultimo. § penultimo
Libertas quæ semper competit reuocatur § ultimo
cessante causa cessat effectus § penultimo

Claudianum quo statutum fuerat, ut si libera mulier seruienti Domino consensisset, seruus eius transiret in potestatem illius cum toto patrimonio. Si vero Dominus consensisset tantum eius libertatem foret. Hoc senatus consultum quamuis renouatum fuerat a Vespasiano adhuc grauiter sustinamus. Quia leges hoc constituerunt, ut pro seruili, tam atrox absurdum esset, ut requitia serui damno sa foret Domino

Titulus Decimus Quartus

De Obligationibus

Hic ordo habitus Legi Iuliae Papiae introductus est, et secundum eum ad precedentes sic continuata quae continuo sumet per glossam Pubij et Alia ex 5ª finali supra de Iure Naturali Gentium et Ciuili. Vt dicit Omne ius quo utimur pertinet aut ad personas, aut ad res, aut ad actiones. In primis igitur loco dictum est de personis in ordine loco et statu Vnde ad hunc titulum de

bus corporalibus et incorporalibus et qualiter
Dominium rerum acquiratur tum de Jure Gen
tium quam Civili. Restat igitur ut de actionibus
dicatur. Sed quia Obligatio est Mater Actionis
L. Liet 5 La Obligatio ff de Procuratoribus et
secundum Ordinem Materiae debet praecedere filiam
ideo Imperator omittit hunc et alios sequentes
titulos. Usque ad 5tum Titulum. Sequentes in
clusive de Obligationibus Conventionibus et deli
ctis ex quibus Obligatio et tandem actio pro-
venit. Hujusque Titulus continet solum de
finitiones et Divisiones quae ad Intentionem
nevalia prius sunt cognoscenda antequam ad
specialia deveniamus.
Primum Sic definitur Obligatio Juridicum
aliud est, quam Necessitudo Juris adstringens
debitorem Creditori ad dandum aliquid vel fa
ciendum. Debitor enim est qui promittitur hoc
obligatus est ad dandum vel faciendum aliquid
Creditori ei sibi et qui fidem ejus secutus est
Nam Creditor a credendo appellatur L. 10. ff

de Verborum significne

Quantum ad 2dum hic ponit quemia Divisio Obligationum et dum hanc aquisitionem alia est Naturalis, alia Civilis, alia Naturalis et Civilis simul. Naturalis est, quae solo Divino aequitatis Sustinetur non adiuta aliqua jure Civili: Unde ex tali Obligatione no datur actio: Quia si aliquis promittat sedatarium Ego quum, licet ex ista promissione obligetur ex aequitate et Naturali Obligatione ad eundem equum dandum, sed tamen non potest exhac promissione ab eo aliquid promitti venire in Judicio.

Civilis est quae a Jure Civili habet Vim ut Virum aliquod, sed ad Necessitatem desit, quae per exceptionem Elidatur, et Nihil exigi possit Ego si quis daret Chirographum alicui quod ei debeat Centum florenos, et non Numeraverit pecunia ab eo, hic ratione talis Chirographi est obligatus Civiliter sed non Naturaliter: quia non ac

cepit ea

cepit istos centum florenos, et potest elidere hoc Chirographum per exceptionem dicendo, se quidem dedisse recognitionem de pecunia non numerata se similiter si quis centum florenos deberet alicui creditori et iste creditor fecit pactum cum debitore de non petendo tali debito: manet quidem Obligatio civilis ex tali debitoris, et posset agere contra illum creditorem per exceptionem elidet tale debitum dicendo, quod pactum intervenerit de non petendo isto debito centum florenos.

Alia est civilis et naturalis Obligatio, quæ equitatis et juris vinculo nititur, actionemq; parit efficacem, et cum effectu agendi etta lis Obligatio hic definitur.

Altera Divisio est quod alie sint Obligationes civiles, que ex legibus sunt constitute velut ex stipulatione, alie que legibus comprobantur, vti ex venditione, ex emptione ex locatione, conductione. Ex dan Prætorio

quas ex sua Iurisdne Praetor coarctuit
qualis est Obligatio de pendio, et dcr in vers.
Verso.
Tertia Diuisio Obligationum quaedam sunt
ex Contractu, quaedam ex quasi Contractu
quaedam ex Maleficio quaedam ex quasi
de quibus sequentibus Titulis sed primo vi
dendum de his quae ex Contractu Nascuntur
quarum quatuor sunt species omnes enim
Obligationes contrahuntq re ipsa Verbis
Scto Literis 4to Consensu de quibus or
dine sequenti: Axiomata
1mum Pacta sunt servanda Lege 1ma de
Pactis 2dum Dicitur Praetor edixisse in ipsius
Lege inter stipulantem 5 Si Stichum dig. de
Verborum Obligationibus.
3tium Sola Naturalis Obligatio non habet
effectum exigendi Lege Iuris Gentium 5 Da
tum Nulla Lege de Pactis 4to

4tum

Iſtitu. Licet vola ſuilis obligatio Actionem parat contra ciuilem obligatum, tamen habet effectum 5 Imo infra de Exceptionibus

Titulus Decimus quintus

Quibus modis re contrahitur obligatio

Quoniam dictum est quatuor modos esse ſpecies quæ ex Contractu Nascuntur: de Magistratibus igitur nobis tractandum est de Contractu qui re contrahitur quius sunt ſpecies Quinq; Nempe Mutuum, Indebitum, Commodatum, Depositum et Pignus. Sed antequam de his ſingulis ſpecialibus diſpiciamus, aliqua sunt Imo notanda a IIdo igitur Incidendum est quod Contractus duorum plurimue de aliqua re consensus, siue conuentio: quæ quidem conuentio est Nomen generale ad omnia pertinens, de quibus homines cum ſe inuicem Vel distrahere possunt: deo Nulla sit Obligatio quæ non habeat in ſe Conuentionem Quo Notandum, quod hæ Obligationes quæ re contrahuntur inde habent denominationem: quod nos

Omus

sufficiat in illis consensus mutuus requiratur
quod non est in illis contractibus innominatis.
qui nomen proprium non habent tamen o
bligant ex causa dotis dationem vel
pactum eorum contractuum innominatorum
formæ in quatuor genera reducuntur. Primum
est. Do vt des 2dum Facio vt facias
3tium. Facio vt des 4tum Do vt fa
cias: in quibus contractibus non intervenit
conuentio. Sed ex solo intervento causæ one
rosæ videlicet datione vel facto alteri
ad dandum vel faciendum obligatur. Cum enim
plura sint negotia quam verba, ideoque
non superest aliquibus negotij nomen, brevi
tatis verbis nempe in pactum proposita ali
one, quisq; quod tuum est consequitur. Nos
notato veniamus nunc ad speciem contractus.
Mutui & speciei mutuum. Et inde appellatus
esse scribit Paulus Jurisconsultus sub lege 2 in prin
cipio. Sed dare ergo videtis. Quod ex meo tuum
fiat, sine quod id, quod a me tibi datum esset ex

meo tuum

neo tum fit Vsdeita definiri potest. Quod
sit Contractus, quo quantitas vel Lege data
non in specie sed in genere
Circa quod Notandum quod tria occurrere debent
in Mutuo Imum Vt sit quantitas quæ datur
quod Nomine venit vel quæ Pluribus consistit, quæ
ne Mensurâ, Numero, vel pondere constet Ju
ris generis sunt Vinum frumentum, Oleum, pe
et Pecunia.
2do Vt Dominium rei tradite a me Mutu
ate transeat in accipientem seu Mutuantis.
Unde qui Mutuat ab alio pecuniam, illius tan
qm Dominus habet liberam dispositionem.
3tio Vt reddatur res non in specie sed in genere
et tantundem reddatur eius & qualitatis et
bonitatis Vt Vg. Pro Dolio Vini Hungarici, a
Lud in genere & reddatur eiusdem qualitatis
Hungarici et bonitatis.
2da est Species Indebitum i. de re illud
quod quis per Errorem solvit quod non debuit.
Et hoc ideo annectitur hic Mutuo, quia id quod
quis solvit et non debuit, tanquam Mutuo repe

tere debet. et est
3tia Species Commodatum et dicitur
Commodatum quasi commodo utendi da-
tum, et definitur sic. Quod sit alicuius rei ad
certum usum gratuito facta concessio, ut
eadem res non deteriorata et non alia
eiusdem generis reddatur. Unde notandum
Hanc esse differentiam inter Mutuum et Com-
modatum quia rei commodatae Dominium
non transfertur in commodatarium. Unde
infertur quod periculum seu amissio rei com-
modatae sine culpa Commodatarij euenien
Commodantem uti Dominum concernit. In
mutuo vero, quia Dominium transfertur in
acquirentem Mutuj, ideo periculum rei ad
um pertinet.
4ta Species est Depositum Quod dici
esse etiam Contractus per quem gratis aliquis re-
cipit custodiam rei alienae sibi commissae. Unde
et Commendatum dicitur § 4to hic. Circa quod
Obseruandum quod depositarius quandocun-
que repetenti reddendus est, etiam ante tempus Dep-

ritum

situm; quia totum hoc Negotium, quemadmodum Utilitate Deponentis: ita etiam et Voluntate eius dirigitur, quam Mutare potest lex una § penultimo ff depositi.

Sta Species est Pignus. Quod etiam sic Contractus per quem Debitor Creditori in securitatem Obligationis traditur res aliqua. Et est duplex. Aliud est Pignus in specie, aliud Hypoteca. In specie Pignus est quando res Mobilis traditur Creditori. Ut Vas argenteum. Vestis. Hipoteca vero, quando traditur res immobilis et Obligatur Creditori, ut Fundus, Domus, qui statim et ac Solutum est, tenetur res Obligata restituere, aut si res hipotecata est ab ipsa rei possessione discedere: Deng; hipotecata in casu si res depereat vel deterior efficiatur, tenetur de isto de lata culpa non item de casu fortuito et culpa levissima Ded. Laeves. Quid intelligendum hic sit per casum fortuitum, Dolum, Latam culpam & Levem. Casus fortuitus est infortunium, quod nec consilio Nostro Viribus averti potest

vg Inundatio Fluminum, Mortalitas gregum,
frugum calamitas.
Dolus est quando quis machinatio ex de
stinata voluntate in damnum alterius legem
fit de dolo
Culpa denique est negligentia vel imperi
tia quando quis alteri damnosa. Et est tri
plex alia lata alia levis tertio levissima
Lata culpa est non perspicere nec curare
nec cavere, quod omnes sani & mentis pru
dentes et providentes Deoque gratia dotis suspi
cione non careat vocatur Dolus Supinus.
Distinguit tamen a Dolo, quod dolus est ex
destinata voluntate, lata vero culpa ex re
missa et permittente voluntate consistat. Le
vis culpa est in eo, qui eam diligentiam rebus
alienis non adhibet, quam quisque suis rebus
propriis adhibere solet. aut etiam qui omittit
eam diligentiam, quam boni patres familias solet. Levissima culpa est qui
alicui committit in eo, qui omittit et negligit
eam sedulitatem

eam Dubitatem, quam diligentissimus quisq;
Prætor ideoq; ei opponit Exactissima diligen
tia. Quod in hoc exemplo declarat. Nam si
quis Noctu Ostium Domus non clausit, etre
liquit apertum Latam culpam committere
dicitur. Si Vero non clausit alias vero fe
nestras, quam Vt de plano intrari possent
dicitur Leuem Culpam commisisse. Si Vero a
liquis fenestras Versus publicum Vemsticoru
alias in quibus domestici dormiunt non Mu
nuit scire eis periculi dicit commisisse Leuis
simam Culpam. Quod si Nihil horum argui
potest, etres sublata sit furibq; Ex Lege
per effossum limen ingressis hid dicit Iulia
adidisse.

Titulus Decimus Sextus
De Verborum Obligationibus

Obligationibus quæ Ve contrahuntur exequi
consequens est Vt subiungamus ea in quibus
Verba constituunt formam, vide ex Verbis con
trahi dicantur, et quoniam Verum Nomen ti

pulationis Ideo in hoc titulo dicit. Primo Or
de dicat Stipulatio Do Laid sit et qua
licunque fiat Stio Quotuplex et quis sint
earum Quo Ar sit earum Vs in Novo Regu
Quantum ad primum Stipulatio dicen
a Stipulo quod apud Veteres firmus appella
batur sone a stipite desidens Vel ic in
fine Unde Stipulatio quasi firme Obligatio
sicut supra dictum quod etiam Glossa hic ani
mat super Verbo Firmum dicens aliquid
solitum fuisse in stipulatione dari in signum
contractus Obligationis, sicut apud Hebreos
quandoque Datio dextre intervenire solet.
Quantum ad Secundum Stipulatio legun
tur sic. Quod si Pretextatus Turis qui is
Nominatus qui non stat quidem con cepti
one Verborum quibus de qui interrogatus re
spondet se daturum Vel facturum ille qui
interrogat Lege 5 S Stipulatio Ille Idem
Ut si quis interrogat aliquem hi Verbis. Pro
mittisne mihi dare centum aureos et ille re
spondet hi Verbis Promitto Vel spondeo

Sum ex ta

Sum ex tali interrogatione et responsione alterius. Verborum obligatio nascitur, quae dicitur stipulatio. Unde qui stipulatur id est interrogat non dicitur spondere vel promittere, sed dicitur. Ibi alterum per responsionem obligare. Quantum ad primum sic dividit stipulationes quod alia sit certa alia incerta. Certa est quae continet aliquid certum in substantia in qualitate et quantitate. Incerta est quando quid promittitur sub Generalissimo vel subalterno vel cui si quis promittit in genere aliquod. Nunc tantum pro pleniori intelligentia quae dicitur ex generalitate est stipulationis certa, et non valet tantum dando alium vel passurum promissor liberatur stipulatione. Item si aliquid promittitur in genere in fenione cum modo sit aliqua certitudo quae certa sit finibus contineatur. Si promittatur equus bonus tunc valet stipulatio. Item si non sit aliqua certitudo vel si promittatur in genere illud quod non sit in rerum genere

Numero et mensura Nec aggravet de quanti-
tate et qualitate id inquam non datur et nisi in
casibus Notatis per Jasonem et
Doctores in Lege. Stipulatus Aureos
potest in Dote, quæ promittatur non ex
pressâ Quantitate, attamen valet pro
missio et debet aestimari pro Modo fami-
tum et dignitate Patrimonii Viri Lege cum
post. 5 gener ff de jure Dotalibus
Effectus Stipulationis est iste quod ex
edatur Lex Actio ultro Condictio cer-
ti generalis, quæ datur quando aliquid cer
tum in Stipulationem deductum est, Qdo
datur Actio ex Stipulatu Quando Juris
tum venit in Stipulationem.

Quantum ad Ultimum Sciendum est
de jure Regni Poloniæ Verbales istos Pac-
tiatus non adeo æstimos et valdos, ita ut
in Judicium deducti adimplendi pe
teneris sine absolvantur quod etiam
usu et consuetudine observatur tantum
ideo, Ne Nobilitis ff Nuda Verba Obligationis

et debiti

et debiti. Ollo Negotio implicetur. Quo etiam
calumniis foret aperiuntur. Deo hoca
quid Bononiensis observatur. Et etiam Literam
Obligationes seu hirographa privatorum
exigui fore sint momenti, nisi ipsa fides et
equitas Debitorum sustentet eo amplius
insenescentes in Alta Cassere induce
bunt mutatione, nisi intra Unius Anni Cur-
sum ad Alta Terria transferuntur tunc
demum enim perpetuae firmitatis in omni
bus Sordonibus et Cayautis obtinere
ne unt Statutum Herbur. sub Nomine
Insignito Axiomata
1 Quod pure debetur statim petitur S
ddo lit
2 Quod indem debetur statim de betur
Ed peti prius non debet quam dies venit
et Breve at dato S 2do
3. Quod est in Conditione non est in Obligatione sed
in spe tantum S 4to
4 Spes Sordonalis ad heredem transit dispo
5 4to Ver. Ex Sordonalibus 6 S Spes Sordonalis
Legati ad heredem transit quia legatarius
nondum Conditionem legata Lege Decimus

Titulus Decimus Septimus
De duobus reis Stipulandi et promittendi

Dictum est de stipulationibus quae inter duos non plures contrahuntur. Sed quia etiam in eadem stipulatione duae pluresve personae intervenire solent, tam a parte stipulantium quam a parte promittentium, ideo hic titulus subjungitur ab Imperatore de duobus reis.

§ In quo quaeritur 1mo Qui dicantur rei 2do quis effectus ejusmodi stipulationis

1mo Rei non tantum dicuntur criminis accusati vel a quibus etiam aliquid in judicio petitur, sed generaliter cuncti, de quorum re agitur. Duo igitur rei stipulandi vocantur, quibus ab uno eadem res seorsum etiam singulis nempe in solidum promittitur, vel etiam a pluribus qui plures rei promittendi dicuntur.

2do Effectus ejusmodi stipulationis est

iste

isse: quod quilibet stipulantium singulariter
solidum actionem, et quilibet in solidum promittentium obligatur ad soluendum: quod
tamen non soluente alij non rei debendi
Sic etiam per ex stipulantibus recipiente
in alteris actionem perimit. Hoc tamen
Dum stabilio, quod talis recipiens ex stipulatione teneatur habe cauere de ipsa
re debitori, si forte de noua alter
pro eo succedere molestet et conueniat lege Fideijommissa S. Adeuero ff
de Legatis Axiomata
In Obligatione duorum reorum debendi reciprocatur
tiretur et semel tantum soluitur hic
Titulus Decimus Octauus
De Stipulatione seruorum
Quoniam a solum liberi homines sed et seruis
stipulandi possunt hic de his breuiter
videndum
Dicitur enim seruus ex una persona ns

habet Jus stipulandi tamen ex persona
Domini qui est caput servi hoc Jus stipu-
landi habet. S. Omnes infra de Noxalib
Actionib. et perinde habetur ac si Dominus
stipulatus fuisset ipse. Lege Quando enim
ff de verbor obligationib. Et hoc amplius
quod nec solum hoc habet Jus ex persona
Domini Vicentis sed etiam ex defuncti:
tunc enim postquam Dominus Quid ut
postea stipulatus et acquisierit vicentius
relictati, et ipse inquit per servum Domini
Lucium stipulatus sum hic Quidquid ex
meis acquisierit hereditati et ipse servus
vendi acquisierit Lege ideo ff de acquirendo
rerum Dominio.
Hoc tamen limita Non procedere in eo quod
meus facit sed in eo quod meus Juris ff si
servus stipulatus sit et sibi liber post
fundam fuerit, sibi tantum acquirit Quia
et fundum acquirit non Dominus et hoc in quo facit

quæ facti magis sunt quæ Juris ad Jesum
pertinere possunt Lege. 44 t de fon
dionibus et Demonstrationibus quæ Juris
sequi sit expectat
Hinc infertur ex pura stipulatione hic
Liberos existere in Patria potestate per
stipulationem Patri acquiri vere Lege Iu
uina Digest. de Verborum oblig. cum Pater
et Filius una persona censeantur lege fi
nali in fine Jodue de Imputationem et alij
Inscriptis Substitutio aliquando. Axiomata
Servus ex persona Domini Juris
gentium habet hic inprimis jus.
Hereditas defuncti Personam repræsentat
sibi
Facta sunt personalia in eos egredun
tur Personam

Titulus Decimus Nonus
De divisione Stipulationum

Quid sit stipulatio, et per quas personas sti-

pulemur licitum est, dicendum quo modo eædem stipulationes dividantur, quarum hic divisio recenseatur quadrifariam.

Una est Judicialis, quæ a Mero in dicio profigiatur, quæ est meræ Jurisdictionis, et talis est cautio de dolo, quæ fit in judicijs in bene Judicium deve in Judicium deductâ restituenda Item cautio de persequendo Servo, qui in fugâ est restituendo, & pretio hic in principio.

Alia est Prætoria quæ ex Mero Prætoris officio interponitur, id est quando Prætor, vel Judex mandat, ut Vicinus caveat alteri Vicino, de resarciendo damno, quod occasione ædium Vicinarum timetur, tum etiam quando stipulantur Legatarij ab hærede de æquo fide subeant, de legato. Stando hic 5 Petenda Quando nec ex officio Prætoris nec ex Mandato, sed ex conventione Privatorum partis stipulationes committuntur (ut quando obet) quarum tot genera sunt, quot genera

verum

rerum contrahendarum. Nam etiam et Nomine Corpti, Depositi, Mutui, et Commodati, Stipulationes interponuntur, Nec Alium generi potest Negotium, cuius confirmandi causâ tales Stipulationes adhiberi non soleant. Acta Spei est Communis Stipulatio, quae et iubente Iudice extrâ Iudicium, et interdum eius dem Officio Iudicis in Iudicio proponitur, Vt quando iubet Iudex Tutori, rem pupilli salvam fore, Vel quando mandat, Vt aliquis nomine alieno agens in iudicio faciat cautionem de rato, id est qua lisunq; Sententia fuerit lata, sive in favorem sive non in favorem, cauet eius Nomine cuius fa cit, et agit in Iudicio rem ratam à suo Principali habitura. Axiomata

Quae suâ Natura Dominio Alio exempta sunt in Obligationem Nullo modo deduci possunt Secundo, tituli sequenti

Titulus Vigesimus
De Inutilibus Stipulationibus

Dictum est de Utilibus Stipulationibus, dicendum de inutilibus.

1mo itaq; Stipulatio est inutilis ipso iure ratione rei quæ in stipulatione deducitur Vg. Si quis rem quæ in rerum Natura non existit, aut esse non potest, in stipulationem deduxit, Veluti rem qui iam mortuus est Vel hippocentaurum.

2do Inutilis Stipulatio est, ratione conditionis, Vbi si in eã apposita sit conditio impossibilis Vel turpis.

3tiã Ratione Dissensus Vg. Quando aliud interrogatur aliud promittetur.

4to Ratione Personæ Vg si interveniat persona inhabilis in Stipulatione, Vt puta impubes, mutus, infans, prodigus, Vel interdictus

5to Ratione formæ id est si in illã intervenit defectus aliquid id est si Ille mirum congruens interrogati non respondeat promittens, Veluti si ego Stipulor Saium, tu mihi promittis Sejanum, Vel aliam rem, aut si ego Stipulor pure

tu mihi

tu mihi promittis sub conditione vel vicissim
ego stipulor in diem, tu praesenti die promit
tis aut stipulor ut mihi promittas ad Calendas
Junij, tu vero gondes daturum te Idibus Febru
arij. Quibus casibus inutilis est stipulatio
quia non concurrit utrius q; consensus, in idem
placitum, nisi stipulatori illico placeat diver
sitas responsionis, tunc enim alia stipulatio
contracta esse videtur. Axiomata
Alieni facti promissio non valet ff. de verb.
et 21 hic Utile per inutile non vitiatur ff. 10
de reg. hic
Vox filij est tanquam vox filij, et contrà
Vox filij tanquam vox patris dicto ff. 4to
Impossibilis conditio vitiat contractum ff. 12
Turpis promissio non valet ff. 27

Titulus Vigesimus Primus

De Fideiussoribus

Hactenus dictum est de stipulationibus, sed
quia fideiussores sine stipulatione non obli
gantur Lege Blandij Cod. eodem ideo subij

atur hic Titulus de fideiussoribus in quo quid sit fideiussio dicitur 2do in quibus obligationibus intervenire possunt. Fideiussio est contractus qui verbis constat accedens firmandæ obligationi aliena. Unde Fideiussor est qui pro debitore principali fidem suam interponit apud creditorem cum quo succedaneam fait si contigerit debitorem fide bonis deficere.

2dum In omnibus autem obligationibus Fideiussores dari possunt sive illæ verbis sive litteris sive consensu contrahantur. Attamen hæc sententia limitatur ut non in qua illa obligatio quæ ex illicitis causarum causarum aliove simili obligationibus oriuntur, non tenet fideiussio, quia sicut iste qui amisit pecuniam in ludo si illam non reddat et promisit reddere non tenetur ad eam reddendam, ita et fideiussor qui fideiubet reddere non tenetur pro illo cui hac fideiussione

Nec a

Nec si aliqua potest inventari eo nomine Actio per Regulam illam Ubi non tenet principale nec accessorium tenebit, unde no capitulo inter dilectum de fide instrumentorum et capitulo ultimo de rerum permutatione, et Lege ima ff de electoribus Pup. et Statutum Herbarti sub Noe Ludg Sarilorum

Limita 2do Quod non valebit fideiussio que intervenit pro reo tuyi et contra bonos mores, et pro contractu Legibus improbato Lege cum lex ff eodem de aleatoribus

Sed Quares An in causis criminalibus aliquis fideiussores possint se obligare Extinguendo si crimini poena corporalis

Ultimum supplicium vel membri alicuius amputatio, perpetuatio et alia eius generis ponatur Fideiussorem non obligari: si vero crimen Multeta pecuniaria sequatur posse se obligare Fideiussor Statutis Pisanis lib. 3tij cap. 6 et 7. si quis in simile

Eodem. Sopta non observanda de jure Regni Et Valeat possit ee interessio fideiussoris in Atta Perusina vel Castrensi ab

quo Fideiussore in id debet teneri ut
tine bi debitu & primitus bona Stabu
Reybus. sub Nomine Fideiussor
Obseruandum 2do 3tia Lex ff ha bet
Fideiussor 1mo Vt non in plus obligetur qa
principalis debitor. 2do Vt non possit Mo
lestari ante excussionem principalis ejus
Fideiussor in solidum se obligatus. 3tio Quod
si sint Confideiussores qui & non Loseri
mi si pro rata nisi singuli in solidum se
obligauerint Vel quilibet interuenient an
mo nouandi obligandi.

Extincta
Obligatio Fideiussoris transit in heredes
si Vero hic 2dum Lu beneficium sibi re
latum Vel remittit sibi debet imputari &
Ito 3. Lus in ejus heredes non potest qm
in principali 5. Sto

Titulus Vigesimus 2do
De Literarum Obligationibus
Tertia species Obligationis quae ex Contractu
sicut est ex literarum obligatione de qua
fit primo Et quo modo contrahatur tum etiã
quid de

quid de ea statuet Jure Regni Nri.
Primum Obligat aliquis literis se scripsisse
debere etiam id quod sibi numeratum non est
Nimirum quod quis in instrumento recognitionis
cum confitetur in eodem se certam pecu
niam accepisse quam non accepit
Deducunt an ex tali scriptura aliquis se
mendum Leges possit se ligare & stricto
Jure obligari non enim videtur quis teneri
sese scripsisse Debitorem: Jo. Citatus. Cod de
non Numerata pecunia. At Veri ex aequo
et bono non deuta Numeratio ac potestas
Judicio chirographum repetendi debitor op
ponendo exceptionem non Numeratae pe
cuniae dicendo siquidem Chirographum
scripsisse sperando quod si pecunia mutui
data esset Verum sibi non esse Numerata
Vbi Notandum quod intra biennium et quid
continuum ex praescripto de Justiniani ista
ceptio est opponenda: Nam post biennium ex
cipiens non audietur. Jmo Codicis
Quantum Vero ad Jus Regni Nri hoc Statu
tum ex Statuto servandi sub hoc Jnscriptis

Quod Literarum Obligationes seu Chirographa privatorum exigui sunt fere momenti nisi ipsa fides et æquitas debitor sustineat.

Titulus Digestum 2tus
De Obligationibus ex consensu

Quarta Regula Obligationum est ex consensu de qua hoc titulo in quo Imo Enumerantur Obligationes ex eo de meo consensu de quo Romani Vepiant tales Conventus.

Quantum ad Imum Sic enumerantur Quæ ex Obligationum ex consensu quarum sunt hæ Imo Emptio 2do Venditio 3tio Locatio 4to Conductio 5to Societas 6to Mandatum. Dicitur autem istis modis obligatio contrahi ex consensu: quia Regis Scriptura, neq; Oblatio opus est, Nec dari quid quod Reale est, Et substantiam capiat Obligatio Sed sufficit eos qui Negotia gerunt consentire: Unde inter absentes per Epistolas Vel per alios possunt talia Negotia geri. In aliis Veris Contractum generibus non sufficit Nudus consensus, Sed per consensum

Scriptum

Verborum est necessaria, vt in literarum
obligatione; vel Præsentia et verba vt in
stipulatione: vel Datio denique vt in contra
ctibus qui in re sunt Lege Iulia de Obli
gationibus et Statuo Primus ij lib. 3 capite 1mo
Quantum ad quæritur quo
modo veniant hi contractus Re agendi con
tractus bonæ fidei hos omnes: quia in his
non solum venit id quod à contrahentibus
dictum est, verum etiam quod Iudicis sen
tet æquitas, quod scilicet alteri alter ex
æquo et bono præstare oportet, quamuis in
id non sit expressum
Vbi notandum Differentiam inter hos et
alios contractus. quidam enim stricti iuris
hanc esse, quod in his contractibus stricti
iuris, non aliud inter eos contrahentes præ
quam quod diserte expressum fuerit secundum
infra de actionibus
Titulus Digestorum Quartus
De Emptione et venditione
LIBER

Enumeratis speciebus Contractuum qui oriuntur
ex Consensu in hoc titulo ma specierum explo
catur. 1mo speciei quæ est Venditio et Em
ptio, et primo definit quid Emptio et Venditio
2do ad quem periculum rei venditæ pertineat
et commodum 3tio Qualis natura Venditionis
Quantum ad 1mum Emptio et Venditio ipsa
mul, quæ sunt sibi correlativa ita definiun
tur. Quod sint Contractus ex solo consen
su provenientes postquam de re vendita inter
Emptorem et Venditorem et de pretio eius
conventum sit. In quâ quidem Emptione
et Venditione quamvis rei venditæ traditio
non intercesserit, Nec pretium eidem Imme
ratum sit tamen fidere et pretio conven
tum sit, vera, quia est ex obligatio, ipsius
Venditor tenetur rem tradere quam vendi
dit, et Emptor tenetur pretium numerare
Hic Observandum. Ex substantiam Emptio
nis constituendam hæc tria regulariter re
quiri 1mo Consensum, 2do rem non præsen
tem 3tio pretium in pecunia numerata hinc in
ferem

Fert. Quod si aliquod vitium sit in re venditâ
vel si furtiua sit vel vi ablata, vel quæ
sit extrà commertium humanum, vt puta res
sacra religiosa sancta, liber homo, velcetera
dat malo in graue damnum et iudicium sit
alterius enentis vel vendentis, vel res vacuæ
tæ vitiosa non consistit venditio. Quod ta
men limitatur. Nam si emptor sciat rem quæ
emit esse vitiosam et conuenit de illâ cum
venditore, videt emptio: vel si ignoret sed
ita emptum hic statuit Priuilegij lib. 3 cap. 6
Quantum ad 2dum sticque ista ad quæ per
tineat periculum rei venditæ. Et Quod
emptione perfectâ ad emptorem pertinet
etiamsi emptori res nondum sit tradita.
Quod tamen limitatur: nisi sit venditor
in mora rei tradendæ et non constaret
de requisitione emptoris et negligerit vel
si etiam res periret aut à domo venditoris
statuit Herbur. sub hoc Inscriptio Ius est in
Jure ad 2dæ lib. de Venditionibus

Quantum ad Etum Hic locet Quæsitum
Vendionis et eos ea quod Venditor de rei Ven-
ditæ Evictione Emptori ipso jure teneatur quam-
uis se pro obligaverit expresse caveatur
Sed de Jure nostri Regni in Venditionibus re-
rum Immobilium in Alta Pervitoeij Cuius ongo
bona consistunt instrumentum Venditio
nis est Necessarium et in eo infrascripto
Evictio exprimi debet Ligis in Consuetu
Pervitoeij 1523 Puncto Quarto de Vendi
tionibus amplius Vide Parisium.

Actionata

Pars sunt a Legibus non facere et imperfecte
facere hic infrascripto
Emptio inc certo pretio Nulla est in primis
hy et 5 Imo
Pretium in sola Numerata pecunia consistere debet
Periculum et commodum rei Venditæ ad Emptorem
respectant 5 Etæ
Venditor præstat dolum et culpam non casum for-
tuitum, nisi expacto 5. Anno Etæ.
Dominium rei Venditæ manet penes Venditorem
usq; ad traditionem facto 5. Etæ

Lucas

Quæ non sunt in commercio Venditio possunt

Titulus Vigesimus Quintus

De Locatione et Conductione

Tertia et quarta species huius tituli explicat et vno quid sit definit 2do quæ interuenire debeant in hoc contractu 3tio. Quando finit hic contractus. 4to Ad semper integram Mercedem consequendam Locator sto Quid Emphiteusis et quæ obseruanda circa illam.

Vnum Locatio et conductio sic definitur quod sit contractus iuris Gentium bonæ fidei, quo datur vsus rei, aut operæ, certa Mercede constituta: perficitur, hic contractus solo consensu, Nimirum simulatque conuenerit inter contrahentes. Et ver. sit locata tenet locatio et conductio, prout et Venditio et Emptio. Dicit, in definitione Bonæ fidei quæ in solum venit id, quod contrahentes exigerent sed etiam veniunt ea de quibus nec cogitatum est vt Dig. conductor, qui in soluendo mora fecerit, teneatur et Usuras præstare etiam sine illis circa contractum nihil est præstitum

fuent Leg. 2da. 12, 13 Cod. Eodem. Dicit
Greca in definire certã Mercede quã ab
initio circa Locationem fit dictum de
Mercede non e proprie locatio et Conductio
neq; actio locati datur. Dq; Si Sartori ve
stimentum sarciendum quod dederit nullã
merce de constitutã, sed posea tantum
quantum interesse noluerit, iste senten
tus erit innominatus, et exeo labiana
tio Verius est verbis suis in Factã quasi
de Loco Negotio
2dum In quo hoc Contractu hæc substantia
lia intervenire debent Mo Consensus
2do Merces certa Stio res quæ locatur
quæ etiam in Venditione licet hæc tria
intercurrant tamen Locatio a Venditione
eo differunt, quod in Venditione res proprie
tas alienetur, in Locatione vero Dominii
in alium transferat
3tium Finit hic Contractus Finito tempore
Sed etiã et ante Finitum tempus potest Lo
cator iuste exigere Conductorem, ex domo

Conductã

conductã vno si pensionẽ conductor nõ solue
per biennium 200 sibi Domo Vers eg male
tractandum male vtat Celso vtet Neppo
et Lege 59 ff de Regulis Iuris Item si colla
centes aedes Vellet Locator retinere ffo
si suboleat necessitas per quam ipse Locator
in digeat habitatione Domus Vel si quis Nu
habitans Veletad Magistratus Vrbanum
Lege edes Codice Locati. Vltimo si Locator
aedes prehenderit aedes ee nõ salubres aut pe
riculosas, poterit a contractu discedere.
Aduertendum hic Notandum, quod mortuo Con
ductore non finitur conductio sed haeres eius in
Conductione eodem Iure succedit: est enim
haeres eius Iuris potestatis et Iuris, huius fuit
defunctus Lege 52 ff de Actis
Item si quaeritur an semper Locator Mere
dem pro quã locauit debeat conuenire Rylon
semper hanc interdum pro rata damni dati
repetitio Mercedis faciendae est, Vel si Conductor
desierit posse vti vel conducta fructus stan
tes percipere, ob vim tempestatis Vel alium

cali Vtium, fo steuri, in cursum aut alium ca sum fo atuer, qui Multo consilio prouidevi Vela ueat, potuerit. Quod tamen limitas, Ni fertilitas Vbi edens subsequenten sterpleat sterilitatem Anni Vadentis, per Vonenan te remissam vel exigi faciat. cuius vationis qualitate posita est Lege. 16 5 4to Hodi et Lege 8. Cod. Coden.

De Iure tamen Vsi Regni hic Observa quod quamuis est Fide bonâ omne damnum in re conductâ, Vi Maiori, qui resisti non potest, ma gens debeat locatore Vel tari conductori tamen hoc etiam in Contractu Locationis et Conductionis Certum fundorum solentis Si caueret Conductor, Vt Nempe si Vi tempe statis calamitose Vt potè grandinis, flumi num inundationis, bellis etiam agminum ema sione et deua statione hostium, pestilentia Morbi, incendio, aliisve id genus casibus emer gentibus, quibus humano consilio obuiamiri non possit, damnum in fructibus aprosum da tum sit, id omne periculo Locatoris Vel de at forma locationis fundi sine Arendatus

Herbor

Herbur. sub Noe Ingero Statu Pisis. Locato
Laudabilib de Inquilinis.
Sed hic versum Quaeres Quodi extra istu casu
vel detentio facta sit, cuius periculo subiacebit
Lex. Si res conducta dolo mali, aut culpa lata, et lem
perierit, erit damnum conductoris et periculo
suis peribit.
Ubi Nota. Quod sub Culpa comprehenditur vicia
dolo Imperitia, coitractus, Error, Negligentia,
quae omnia suo Authori debent nocere. Unde
si Conductor citra remissam eam diligentiam
Quam diligentissimus Paterfamilias
in rebus suis adhibere solet et tamen res locata
vi maiori, aut aliquo casu fortuito perierit, lo
catoris periculo peribit Lege si vectori. Conductio
Ultimum Quia etiam non est Emphiteusis sub
mihis Vendition et Locatione, ideo de ea subiun
hic et definitur Emphiteusis sc. Quod sit con
ventio, qua in perpetuum, aut ad certam Om
posteritatis seriem gradum, alicui fundi
tradatur Ius, retento directo Dominio et trans
lato Utili, in Emphiteutam sub hac conditione

quando pensio exhibendo Emphiteuta
soluat
Sed Quæres An Emphiteuta ius suum alienare, et in alium extraneum transferre possit
Et non posse nisi Domino directo consentiente: ibi enim si Vult Efferur extraneus Emptori, Veluti eum consentiens habebit pro investiturâ quinquagesimam partem Lege 3tia
De Iure Emphiteusis
Quæres, Cum Quoniam dictum est, Emphiteusim esse similem Emptioni. Vnde si Emptori res aliqua casu fortuito pereat, ad Emptoris periculum pertinet, an etiam si res Emphiteutica eodem casu fortuito pereat, spectet damnum ad Emphiteutam. Et Quod Emphiteutam non redundat totius rei interitus sed tantum rei deteriorati Lege Una 5ta §to
Eod tit de Emphiteusi. Item etiam ab hoc fiunt
alienatione et productione, quod Emphiteuta
no potest regetere a Domino, Expensas que
in perpetuam pprietatem fecit Lex Eod
titulo De Iure Emphiteusis Quia hæc
Emphiteusis in sacro sancto significat
go huius

go huius et nominis et contractus est de stabili
fundi perpetuo alieni fruendi tradanq; de
indem fundi prouidentiore curâ, et impensiore
cultura, meliorati fiat: ideoq; hic contra
ctus est similis emptioni et uenditioni et conduc
tioni refertur ad earundem speciem. Sed quia et
am dissimilis est et in omnibus non eorum
mi, ideo distinctus est et proprium speciem
constituit
Locatio et conductio Similis emptioni
et Venditioni hic inprimis
Locatio non est sine certa mercede Stus
hic. Facta insuper conuentum continentem
tum, quam uenditionis Et Stus
Rei emphiteuticæ periculum si tota pere
reat ad Dominum pertinet, si uero pars in
tereat, spectat ad emphiteutam dicto par. 3
conductor omnia debet facere secundum legem
conductionis, et si quid in lege determinatum
fuerit, idem est bono et æquo. Et tale 5. penultim
conductor tenetur diligentiam exactissimam
non casus fortuitos, docet 5. penultimo

cond autio transit ad heredes par. Ultimo

Titulus 20 Septimus Sextus

De Societate

Quinta species Contractus quod solo consensu perficit est Societas. quæ hic 1mo Definitur et dividitur 2do Quomodo in eadem Valeant Conditiones. 3tio Quomodo Solvatur.

Quantum ad 1mum Societas est Contractus consensu initus quo inter duos plures ve ad vel atq; operæ qui ca lucrum et damnum communicantur. In quo Contractu duo potissimum considerenda Lucrum 1mo Quod videlicet superest deductis expensis et damnum quod videlicet abest deductis impensis. Dividitur autem Societas 2plicitur 1mo Quia Alia est Universalis id est totorum bonorum alia Specialis id est Partium Lucri, hoc est Unius Negotiationis vel Olei Vini Frumenti &c.

Quantum ad 2dum Hic Queritur quomodo debeant in Societate convenire Resp. 1mo Valent, quod ad 1mum Socium duas partes lu

cri aut da

cri aut damni pertineant Vt 5 imo hic Dr
Vt ad vnum Sociu[m] duæ Partes lucri et ter
tia damni pertineat 3 ad Vt alter Socius
pecuniã conferat, alter Verò ego conferat
nisi iuam operam, et tamen Lucrum commu
ne fit 5 2do hic 4to Vt alicui Lucri partem
ferat, et de damno non tenea[tur]. Lucrum
autem hic intelligit Vt dictum est de lu
cro damno quod accepturus est 5 4to Verum de eo
Sed Quæritur si de Partibus nihil conue
niat inter Socios quomodo diuidendæ
sint. Dr in partes æquales tum lucri si
ue damni: si Verò in conuentione partes
expressæ sunt hæ seruari debent 5 imo
Quantum ad 3tium. Soluitur autem Soci
etas 1mo Renunciatione tam ab Omnes
Socijs cum Justâ causâ, tum ab omnibus se
tiam sine causâ 5 4to 2do Morte horum So
ciorum siue Naturali siue Ciuili Vel Max
imâ Vel ne diã capitis diminutione, alterius
ex Sociorum; adeò Vt si plures sint, morte etiam
Vnius Societas Soluitur inter superstites
3tio Finito Negotio cuius causâ contracta sit

Societas § 6to 4to Confiscatione omnium bonorum alicuius Socij. 5to Cessione bonorum omnium q.ę. Quando Socius obstrictus est creditori bonis suis, ad hoc ut cuitet carcerem, tacitam solvitur Societas. § 2do. Solvit. Prodest autem cessio bonorum ad hoc ne cedens bonis in carcerem detrudatur lege una ff de Cessione bonorum: Non vero ad hoc ut a Debito liberetur: quia si ad pinguiorem fortunam deveniat, cogitur creditoribus satisfacere, vt notat p.t. tex. Capituli. Bodo ardus extra de Solutionibus. vers. Gotardo Sed Quæritur hic Si vnus ex Socijs non tam adhibeat diligentiam quam alteri quid sentiendum est de hac Societate Quæ. Sufficere quod tam diligentiam adhibeat quam quisq; in rebus suis adhibere solet: Unde ad Exactissimam diligentiam Societas non est artanda. Et quia parum diligenter socium sibi associavit debet sequi suppeperdere tuæ imputare debet. Bonus hic. Status Societ. lib. 3 cap. 7 nu. Titulo de Societate et Mandato

Actiones

Axiomata huius Tituli sequenti Titulo lege
hæc Verò sunt Tituli XX lx

Quumq; debitum soluente debitor liberatur ff de Negot. gest. l
Quumq; dij soluitur eo modo quo ligatum est ff eodē: 2
Promissio quidi causâ facta a pupillo non obligat
pupillum, sed tollit priorem obligationē, facta autem sine
ullum habet iuris effectum ff Eodē 3
Donationes non præsumuntur nisi expresse facta sit ff Eodē

Titulus 20 Septimus

De Mandato

In hoc Titulo tractatur de 4tā Specie quæ
oritur ex contractu, solo consensu Obligationes
untur. 1mo Quid Mandatum 2do Quomodo
contrahatur. 3tio Circa Materia. 4to Quid
togma. Ultimo Quibus modis solvatur
Quantum ad 1mum Mandatum est contractus
quo quis bonâ fide Negotium alicuius alterius gra
tuito gerendum committit. Ex quo contractu Utro
citro; obligatur tam Mandans quam Mandatarius:
Mandatorius quidem est Mandatarium indemnem servare:
Mandatarius Verò est susceptum impleat Negotium
Lex. 1ma ff Eod. Diitur Vero in definitione gratu
ito ad differentiam conductionis et Locationis
in quâ Merces intercedit: in Mandato Verò nulla

Merces intervenire solet, sed originem habet
ex Officio et Amicitia. Unde si quis tutori
potiendo Vestimenta dederit, Nulla ex ea con
ventione de solutione nec progressa si ta
lia vestimenta amiserit, contra eum Mandator
habebit Actionem Mandati non locati
Quantum ad 2dum Mandatum contrahitur
Vel expresse Vel tacite. Expresse si quis his
Verbis Negotium mandet. Ego, Mando,
Volo, Facite, tunc quis videt, suum Negotium ex
pediri per alterum, et non illum, imo ejus et peti
tur hoc fieri: Vel ratum habet illud, quod ab
altero gestum est. Unde sicut et alteri jungi po
test, ita et Vendere Vel Locare Mandare
Quantum ad 3tium. Materia Mandati sunt
res licite, Nam rei turpis nullum est Mandatum
Nulla Obligatio, Nec Vlla Actio, qua Mandans
Vel Mandatarius competere possit Sic hic illud
quod L. 6ta ff 6to ff Cod. Levis culpa in de se
quendi, et non ab imputare debet qui aggressus
est rem illicitam, ad quam nullo Juris Vinculo e
rat obligatus. Quod si tamen quis ex Mandato
alterius quid admiserit turpe, tum Mandans qui

et Mandatarius

et Mandatarius obligantur ad poenam Leg. 46 ff
de Regulis Juris
Quantum ad 2tam Forma Mandati est 1mo et
sic apponatur a 3e Mandatum fideliter diligenter
adimpleat et exequatur. 2do Ipse non excedat fines
Mandati, nam qui excedit videtur aliud quid facere
et sibi imputare debet, si Negotium non habeat
ratum a Mandante.
Quantum ad 3tium Hic notandus quibus modis sol.
vat Mandatum et 1mo Solvitur Renuntiatione Manda
tis id est si Mandatarius nondum cepit Mandas
exequi; nam et una pars integra a Mandato renuntiare potest
semel contracta obligatione, id quia non licet
tiente Negotiatore Conditionem in alterius injuriam
Lege 5. ff. de Obligationibus et Actionibus. 2do Morte et Lege
alterutrius dissolvit. 3tio Renuntiatione Manda 7 5 ff de
tarij: Nam licet dictum est semel suscepta Mandatum Mandatarius explere teneatur, tamen
prout Mandanti non licet Mandatum revocare sicut Mandatarius
ita etiam non licet et Mandatario renuntiare Man
dato ne contra alterius claudi et. Axiomata
Negotiorum gestio est quasi Contractus §. 1. 1
Item absentis Negotia facile curavit qui impensas repetere
posset §. 1mo. Qui tutelam subibit nullum Negotium cum 2
pupillo contrahit §. 2do 3

4 Rei communis sine societate est quasi contractus §. 3.
5 Qui hereditatem adit quasi contrahit cum legatarijs §. 5. ex
6 cum Gedicio. hereditatem quidq; ex causis in pos. et §. 5. Ob.
Solutio indebiti, est quasi contractus de diuorc. §. pen.
7 Indebitum accipiens obligatur quasi ex Mutuo. §. penul.
8 Qui legatum loco pœnæ relictum falso inficiando condemnato
indupl. §. Ob. idem est si soluet ei qui ex edicto pœnæ nomine
§. sed furti.

Titulus 20 Pandectarum

De Obligationibus quæ ex quasi contractu nascuntur.

Post Obligationes quæ proprie ex contractu nascuntur dispiciendum est de illis quæ nascuntur ex quasi contractu quarum hic species explicantur et recensentur.

Quantum ad illum sunt species quinq; Obligationum quæ nascuntur ex quasi contractu Negotiorum gestorum 2da Tutelæ et administratio 3tia communi dividundo 4ta Hereditatis petitio 5ta Solutio indebiti. Sed priusquam descendamus ad explicandas has species Dubitatur hic Quare iste Obligationes dicuntur nasci ex quasi contractu Et quia in illis nulla est consensus reciprocus, qui solus videtur contrahi constituit Vlpianus duos alios Obligationum fontes tam ex fa

tum ex facto Omnis Pasus Obligatio, qui quidem hoc
Nomine dicit accedere consensum, huic forma
etiam alter. Verè dicitur accedere consensum in
vi interpretatione eius, consensum supplet ipse
Iud. Iubemus vel amissa ad unam speciem
una species itaque est Obligatio Negotiorum gestorum
Quando Quis aliquis, sub Iponte alienum Negotia sine
Mandato Domini gerit et exequitur. cuius quidem
Obligationis magna Utilitas in eo Vertitur: ne
indefensi absentis, et ignorantis, si Negotia eius
Negotia aret, subeat aliquam ejecturam fortunæ
Vel famæ non Indefensus absens. Igitur hic
Iedubitatur an ex hoc quasi Contractu potest
dari Actio. Et posse et directa et contraria
et quidem Negotiorum gestorum directa datur
Ei cuius Negotium est gestum, adversus
ipsum gestorem, ad hoc, ut gestionis rationem
reddat, restituat, quidquid in quoquo
modo consecutus fuerit. Et à cui Dari restituat
et Stet id quod non sic gesserit Negotium
Ut oppotet L. 2da ff et L. 20 de Negotij gestis
contraria vero actio datur gestori adversus Do
minum rei gestæ cuius absentis et ignorantis

Negotia vtiliter gesserit et dat ad hoc vt quid
in rem Domini de suo impenderit vel soluerit id ei restetur vna cum vsuris iuxta
facti arbitrium. Quod ampliat vt etiam teneat Dominus rei gestæ, quamuis negotium ex animo
eius non successerit, dummodo gestum sit agentis vtiliter et diligenter l. 1 et
lege 13 Cod. Cod. Non enim cuilibet officium damnosum esse debet.
Quæ species Obligationis ex Quasi contractu est. Administratio Tutelæ. Licet quamuis se Tutor non obligauerit pupillo, tutelam
in vtiliter administrare, tamen tenetur quasi se obligaret l. Aquis absentis 5. Tutelæ ff. de
Negotiis gestis. Status Paulus lib 3 sent. 7. Vnde
ex hac Obligatione datur actio directa et contraria. Directa datur pupillo aduersus Tutorem
vt reddat rationem tutelæ eius et soluat id quod
ex ea vi vel dolo ad se conuertit. Contraria vero actio datur aduersus pupillum, qui
repetit sumptus et impensa in rem pupilli
facta. Talis species est. Communio quæ vel
est Particularis, aut Vniuersalis, Singularis si
ne Particularis est, vt si duorum pariter duobus
donata

donata legataue fuerit. Vniuersitatis Vero est
de Iure, vt Idiotæ pariter hæredes instituti
sunt. Quo casu si alteruter aliquid de proprio
suo impenderit in rem communem tenebitur alteri
restituere non proprie ex contractu quippe cum
Nihil inter se contraxerint, sed quasi ex contra
ctu, in quo veniunt Personales Actiones quod
Nimirum alter alteri præstare obligatur. Ex Commu
nione autem Vniuersitatis, et ex communione
singularis, Nascitur Actio, et quidem ex commu
nione singularis directa Nascitur, quæ dicit
Communi Dui Iudici, aduersus eum qui detri
net rem communem ad id vtea diuidat et quæ
rat alteri ex soui perceptis contraria Vero
datur alteri, vt sumptus in rem Necessarij im
pensi restituantur, et vt damnum dolo aut cul
pa datum præstaretur, ex communione Vero Vni
uersitatis Nascitur Actio familiæ Herci
scundæ qua quisque hæres suum habet, vt eques
a communione discedere Nimirum vtrumque
Litem ait ex distribuens et Prætor omnia
quæ vbique sibi in hæreditate impendant
Lex. 1ma, 4, ff Familiæ Herciscundæ

Alia Species Exheredationis additae sive ex
Testamento, cum Heres obligatus in Testa
mento Legata voluta Juravit quamvis de Ca
sum in quibus Ab Legatum et tenetur Testatore
Nihil contraxerit: is enim qui hereditatem
adit videtur quasi contrahere cum creditoribus
hereditariis et Legatariis Ut de tota hereditate
tum solvat et Legata. Et sic Heres quoque hic
statuit Pius ubi et Lugd.

Ultima Species est Solutio indebiti quam Im
perator recensuit in Titulo de Obligationibus quae
ex contrahuntur sed non eo fine quod sit vere con
tractus, Verum quod non possit esse efficax nisi
res id est Numeratio pecuniae intervenerit. Sic
Vero is Imperator repetit Cum Species tum
modo, et originem eius indicat. Circa quam
solutionem indebiti Notandum Quod is qui bona
fide et ignoranter Indebitum illud non potest repetere: qui
a fide et ignorantia esse. Ille autem qui per Errorem Ju
ris habet Conditionem indebiti. Quod aptius
Vt etiam is qui cum dubitasset et incertus actionis
et animi esset, et tamen solvit potest tamen
solutum Indebitum repetere. Servatis tamen

dubitatio

debitantem esse creanti similem L. Ultima
C. de condictione indebiti et L. cum per creditorem
de regulis iuris. Sed tamen ut de creditore omnis
contentio quietetur, consultum fuerit, etiam solutione
quis protestetur, vel denique fove pecuniam solutam
si appareant eam non deberi L. ima de condictione
indebiti; alioquin tacita cogitatio nihil prodesset
Lege. Quod quisque Cod. de condictione indebiti.

Titulus 2dus
Per quos Nobis personas Obligatio acquiritur

Quoniam diximus titulo quo in libro dd. Quod
Deputatum non tantum per nos ipsos, sed etiam
Filios familias, et servos quidquid hi
tibi alieni Nobis fide bona servientes, ita etiam
et per eas personas possumus Obligationem quae
rere. Sed eatenus, quatenus etiam per dictas perso-
nas queritur dominium. Unde quae dicta sunt de
eo titulo quo hucusque sunt referenda

Titulus Ultimus
Quibus modis tollitur Obligatio

Explicatis modis per quos Obligatio inducitur expli
candi sunt demum, quibus eadem inducta finitur

Qui quoniam iure ecclie. Det enim ipso Jure
tolluntur Obligationes Vel per Exceptionem
quando Vel manente Obligatione et Actione Reg
opponitur Actionem excludit, Ideo his Exceptionib⁹
adsolemnibus sequentibus reiectis hoc Titulo vertitur
sententur modi solutionum, quibus sive Obligatio tol
litur. Imus Modus est Solutio Quod est ejus quod
debetur Prestatio tertij hic fit quam solutionem ve
rè fuit et censeatur rete[?] pactus hoc Observandum
IIdo Debet fieri a eo qui debet et qui habet libe
ram veram Suamque administrationem L. Quod
Sinali ff. Cod. Potest etiam fieri et a alio De
bitore Nomine et Mandato.
IIdo Faciendo ei cui debetur, IIItio Cum quod de
betur neq; enim aliud pro alio invito creditore de
tur dicitur debet: si tamen res credita non attenderit
fuit hic exercitus creditorem si velit ibi satisfiena
liam rem accipere. IVto Totum debitum solui debet
et partem Nemo accepture cogitur: propterea
quod partialis Solutio multa habeat incommoda
L. plane ff. Familiæ erciscundæ: tamen si non
fecerit ullum detrimentum creditoris videtur quis
posse cogi per Judicem accipere partem L. quidam
ff. de Judicijs. Vltimo debet fieri dicta loco

Loco L.

low. l. ma ff. de lo quod certo loco dari oportet
Eod modo est Acceptilatio per Creditorem
cum sibi acceptum ferre dicit sibi a Debitore
quod debebat reddidum esse. Et hac potest fieri
quamvis Solutio Delegatio facta non intervenerit Nam
per solum se Creditor dicendo animo liberat Debito
rem a debito hic Est Acceptilatio non Est Acceptila
tio Vulgo Quietatio fieri
Iste Modus est Novatio Dicit Obligatio
prior in aliam Modum stipulatione Vel in tenen
te transfusio. Dicit transfusio. Quia ea in ea non
non est omnino perimere Obligationem sed tantum
in aliud genus Obligationis mutare l. 2do ff. de
Novat quam Novationem hoc Notandum Quod ea duobus
modis fieri potest 1mo Manente eadem persona
mutata aliquo modo causa Obligationis et hoc
vocatur Novatio dicta. Debiti in debitum ex causa
Acceptionis transfundatur in debitum ex causa
stipulationis. 2do potest fieri Novatio Manen
te tam persona Debiti Quando quis vice sua debitum
rem Creditori et talis Novatio communiter dicitur
Delegatio. Ad quam ut fiat tam necesse est Obliga
tum Creditorem inter se dare et stipulatio per quam obligat
sua quasi Obligatio l. ma ff. de Novationibus
Et Ille Modus Consistit in Diversis quos tenemur

12mus

Vinculum Obligationis consensu posito. Sed hoc ita
intelligendum est ut ad hoc res integra sit. Nemo
si nulla data, vel traditio ex Obligatione, sit se-
cuta, aliis studuit. Dissensus priorem Obligatio-
nem dissolvit. Sed opus erit actu priori simili
Nemo vt illa Traditio, Datio vel quo actus. Lima
ti. Quando liceat a Conventione discedere
Sed Alteri hos modos Dano et alij. Minuun Compensa-
tio, quæ est Debiti et Creditæ contributio cum
Nempe Creditor Debitori, etiam ex aliqua causa
debet, et Debitum compensatum Creditore.
Item. tollit Obligatio Confusione. Debita cum succes-
dunter Bona Creditoris cum bonis Debitoris qua
confusione tolluntur ex Obligationes inter ea
contractæ: quod sit cum alteri alteri heres exi-
stit. Debitores ff de Fidei. Item per Assignatio
nem Debiti, videlicet si Creditor pecuniæ debi
tam temere vel usat a cupere, a Debitore can
consignat et deponit in publico et deo ipso
ve liberatur ab Obligatione sortis et Usurarum
L. acceptam et ibi Gloss. C. de Usuris.
Ultimo tollit Obligatio per Interitum rei de
bitæ, ejus, quæ sine culpa Debitoris, tam ex tempo
re liberatur Debitor a debito, cum ex casu vel
Latenter intereat Domino Leg. si ex legat. ff de

Personis

Verborum Obligationibus

LIBER QUARTUS

De Obligationibus quæ ex delicto

Expositis Obligationibus libro precedente quæ ex Contractu vel quasi assumpsimus hic parte libri ultima per Titulos explicat Imperator Obligationes ex delicto: quæ eo differunt ab Obligationibus ex Contractu quod hæ nascantur ex diversis generibus Delictorum et ex consensu verbis, literis, et re. Illæ vero nascantur ex una solummodo causa id est ex ipsa re delicto facto quod cadit in nomen Maleficij late intendo. Maleficium. Hæ vero quæ nascuntur ex delicto habent quatuor genera delictorum. Nempe Furtum Rapinam Damnum iniuriam in quibus omnes et quisque horum Titulo de Furto et uno quidem sit dicit duo vero duo genera declarantur. Quibus verbis significat furtum, et quando excusatur. 4to Dicitur de Damno ope et consilio furtum factum esse. 5to Quæritur an illi qui sunt in potestate alterius dicantur furtum committere. 6to Quid actio furti competat

Tono Lyc de Pena Furti
Sed Quia Generalia debent Specialiter declarari
delictum sit Genus ad furtum et rapinam pro-
ut dicendum est Quid sit delictum et Quotuplex
Notandum ita Quod Delictum est Factum di-
citur sine offensio contra Legis Statuta vel
Vel Publicum vel Privatum - Publicum ille
dicitur quod ad Lesionem Reipubice Detrimen-
tum Utilitatis tendit et publice Legibus Vindicatur
Deque Delictis ad Latorem Legis Criminum
tum Vero est quo aliquis Privatorum Lesionem
quod per Privatam Actionem persequitur Delicta
persequitur ad quem ea res pertinet. Ex delicto
ejus publici tantum ejus Criminaliter ex Priva-
tis Vero ordinarie Civiliter agitur. Extra Ordi-
nem Vero interdum etiam Criminaliter agitur. Hoc
Notatis descendamus ad Partes Furti
Quantum ad Unam Ait de Genus Furti Quod
sit fraudulenta contrectatio rei alienae Mobilis
et Corporalis invito Domino Lucri faciendi gratia
Vel ipsius rei Vel etiam Usus Vel Possessionis.
Dicitur in Definitione Contrectatio Quia sola
cogitatio furandi non facit furem L. Una Gloss
Dicit rei alienae In re enim propria furtum
non com

no committit; quod tamen limitat. Nam vicino Pos-
sessis Debitore subtrahente Creditori rem suam ob
pignoratam dicit Furtum committere Debitor
Quod tenet limitatur. Nec enim furtum committit
in re communi, quam vere communem si Socius non
vult, et causa privandi Socium parte sua Rei Ex
Causis sua tenet. Furti L. Si quis et alibi D. Fur.
Si quis. Dicit, Fraudulenta Furtum enim sine fau
de et animo furandi esse non potest. Dicit, Inui
to Domino Sic enim ex Dni Voluntate fieret fur
tum committere &. Si credat hic. Dicit, Rei
Mobilis Quia in rebus immobilibus ob suam im
mensitatem Furtum esse non potest. Dicitur Ul-
timo ipsius rei Dolosus Usus Rei Possessionis
Nam tribus Modis potest contingere Rei Furtum
fieri. Quo enim, aut lucratur rem Dominio De
fectum, quis alienam rem surripit et aufert Domino De
fert lucretur rei ipsius Rem Ex sua Possessione
Dicit, De Deposita hoc Titulo 5. Furtum fecit
et Lucrat, totam Possessionem Veluti in Creditori
Debitor pignus subtrahit vel alias. Et aliquando hic
Quantum ad Eam Partem Furti. Duo genera sunt
furti, aut enim est Furtum Manifestum hic exemplicet
L. 23 de Furtis, aut est occultum. Manifestum est

Quando Furis flagranti crimine furei comprehendit
Veluti in loco vbi Maleficium commisit, Vel etiam in
aliquo loco publico, Vel prius antequam eo perueniat
Vbi destinauit eo quo Manere amfurto: idem et
iam est si non deprehendatur. Sed congiticturis Do
mino, Vel alio et acclapetuplicet abiectare eum
fugerit hic in textu et Lege si quis in seruitute. Sed
Non manifestum furtum est, quando tunc demum de
prehenditur cum perlatum est furtum ad locum de
stinatum L. Sucipit ff eod

Quantum ad vtilem. Ex Explicatione Doctorum
colligi potest Quod Furtum non solum consistit in
motione rei alienæ Sed etiam consistit in motione
cuiusunq; rei seu contrectatione Vel etiam ipsius
vsus Vel Possessionis inuito Domino: Veluti si Pignor
vtitur Pignore sibi dato, Depositarius seu depositi
commodatarius seu commodatæ ad aliquem vsum ipsi
cuius abest aut ve commodatæ Vel alterius rei
commodatam sc. Furtum hic: item si in Verbo perdu
xisset. Item Furtum consistit in libero pomerio Vel
in Latrâ potestate constituto, Quamquis hos subtrahit
Furtum committit: Item Vt dictum est in debitore
rem suam Pignoratam subtrahente creditori.
Quantum ad Vtilem sic dicitur de Equi suo qui
consilio Furtum factum est. Proinde hic videndum

quod ille

quod de teneatur Furti qui Status consilium et opem ad
Reardum furtum, Velut si quis exculpat Nummos
ex Manu Rea à Spectatione, Vt eos alius apprehendat
Sexan hic. Fac tamen limita quod Status opem si
nesciat ad quid hac operis pia Vt Velit eos ne
non Furti Sexan hic 2do De qui teneatur Furti
ex Ope et consilio debet sequi Furtum Dixi qui
omnino dare vel ita ad committendum Furtum non
teneatur nisi illud sequatur. Secundum Platam et
concordat Textus Juris Saxonici Artic. lo 13. et
2do Lib 2dr Vbi hoc dicitur ampliando quod vere
ptatores Furum, autrei furtiva aut furi consilium
Prantes sic comunicantur pari pene puniendi.
Fuge plenius.
Quantum ad 3tium sic notandum quod Servi in
Domini Vel Pij in Patria potestate constituti
si servi pientes aliquas Patri Vel Domino Fur
tum committant, et res ita efficiuntur furtiva et Pia
osa Vt Ducat; nunquam possit. Quaquis Hos
attamen ita hoc notandum quod licet Filius Bona
te furtum committatur, non tamen datur illi Actio Fur
ti ad ipse: quia ea est Actio famosa, ideo ingredi
inter Patrem et Filium l. non debet ff. de Obligat.
quae ex inter Filium et Patrem Servum et Dom
Nullus et l. his Nulla de Judiciis dem et de Re

re faciente furtum in rebus Marita. Hoc tamen Notandum quod licet constante Matrimonio Uxor furetur non tamen tenetur furti, sed diuortio facto conuenitur Actione rerum amotarum L. 1 mo et ve. eventis ff de actionibus rerum amotarum.

Quantum ad Illum Sicque actio cui competat Actio furti. Ibi intelligendum quod Actio furti ingredit.

Notandum quod contra furem dant Multe actiones: et breuitatis Actio hic ad exhibendum, que est Vindicatio ipsa rei, de qua dicit infra de Actionibus Mta est Vindicatio que datur ipsum furem, et quemcunq; possessorem quidem ad penam, sed ad ipsam rem furto subtractam, reuocandam a quocunq; possessore. Hec actio igitur soli Domino et eius heredibus data est ne ejus quod interest furtum ne fieret factum: quia non potest eius mag dici sibi data et adquisitum L. x aut. Si Notatis de condictione furtiua ff 2da est Actio que dicit Condictio furtiua, que etiam non penam, sed rem ipsam prosequitur furtiuam, ita quod vivente existat contra quemcunq; ipsi interest L. 2. ff de condict furti: et hec Actio competit etiam Domino et eius heredibus contra ipsum furem eumq; heredes licet adquisierit furem Lyc. sure ff de rei vind. et supra de condict: et hic.

Notanda Differentia inter Condictionem furtiuam et Vindicationem, quia per Vindicationem furtiuam datur contra quemcunq; possessorem rei furtiue a Domino tantum modo datur contra furem et eius heredes.

Item

et pro quo agit furtus passus. Si vero agat furiosa alter ex consuetudine Romanorum secundum Lazium ex Ma lefitio fur suspenditur. Ista tamen generalitas restringi tur, vt si quis parasum vel modicam rem furetur, vt poté non attingens 5 ℔ aureos hungaricos, fur talis virgis ca sus defigatur. Si vero furetur 5 vel vltrà suspenditur. Ampliatur secundum ius Saxonicum hæc generalitas vt etiam extendat talis pœna ad eos, qui res furtivas pro aspiciunt, et furibus opem & stant.

Glossata

1 Omnis obligatio, quæ ex delicto nascitur, ex re nascitur
2 Furtum lege naturæ prohibetur § 1
3 Furtus sine affectu furandi non committitur § 7, et § pen
4 Voluntarium sit furtum § 8 gl. ad dum Necinuria Aut. 5 Et hic.
5 Dolicta quin debent magere impunita § 8
6 Inter patrem et filium Dus et servum indistinctè consistit § 12 Altrò datur ei cujus interest § 13
7 Vxi huse veniumbere quam in personam agere § ca
9 Quod legi placitum amplius displicere non potest
10 § 16 Impubes pubertati proximus § dolus pax § Olt

Titulus Secundus

De vi Bonorum Raptorum

Secundo species est delictorum privatorum. Rapina quæ in hoc titulo explicatur, et primo definitio ejus dicitur et quis dicatur fur. 2do quomodo committatur et quæ pœna.

cui dat Affro
Quantum ad vnum Pagina sic definit Quod vis violenta et dolosa rei mobilis inuito Domino ab Latiue faciendi animo qui est pagina dicit vis bonorum ereptorum spes distincta a furto Potest vis violentia ipsa furtum violentia non continet L. 2 § sicuti Ideo furtum sed latitum atq; inspiciendum an pactus etiam vel absente dicit sua mea familia comum mensa plurimum non obstiterit, vt Item videat an vero hoc fauat Me vel sua mea vel absente. Videsne hoc dicere vt agina furto quod si ignorans conspiciat fuit vel apprehendat dicit ex alterius Pactor vero semper dicit Manifestus, etiam si non apprehendat nec conspiciatur.
Quantum ad Edictum cum Pagina sic furti speciem dictum est, oportet vt qui dicat Pactor hoc fecisse dolo malo inuito Domino et vt pariter vim alienam. Ex lege Comitia ab eo qui vim propriam ab inuito per vim ouerexit quet, vel qui vim auferet putans per vim hoc sibi licere Retamen hoc modo contingat illud in legibus, Voluit Imperator hanc vim non esse impunitam Statuit, vt si quis vim quam vi eripiat, si vero per vim proui fuerit a Domino eius fuerit. Si vero alienet eam restituat vim passo, et estimationem eius rei, cui vim passo Et ita tenet etc.
Quantum ad Etiam Pactor ipse ex Edicto si autem furto commisso, Ideo tamen Actio esse videtur

eo quod

eo quod in furto Vera sem furtiuam, quadoque ibi pecora
adstituta sit, in Vagina Vero, continetur in pena aqua
duplici et ex eo raptum abstata L. 4 Vendideyo 5 cum
Raptor ff de furtis. Ibi dicit quod Raptor dicatur esse
fur Manifestus

Quantum ad Vltimum Quemadmodum furti Actio
non solum Dno sed etiam cuilibet alteri, cuius interest
rem suam salvam habere quatenus tamen ex eius bonis
fuerit ita etiam cuilibet non solum Dno cuius interest
Actio, raptori lat. a quo quaq; rem habente in suis
bonis, vt pote Dno Vtili Possessori Locatori L. 2. 5 18
ff eod. Axiomata
Raptor est furi in omnibus. hic in prin. L. 2 5 unica ff de ei
Lex gravius delinquentes debet leniùs puniri hic in fin.
Ignorantia furis excusat a Dolo, non a culpâ 5 mo
Ff tamen: sup: de Vsucapione
Delicta non debent manere impunita 5 to

Titulus Tertius

De Lege Aquiliâ

Hic duo capita Damni vi et iniuria 1 mo. 2 do Quomodo
ex lege Aquiliâ Vindicanda declarat. 3 tio Duabus Actio
nibus ex ea lege dantur
Quantum ad primum Huius legis caput 2 plexa est per
quam damnum indicatur. Aliud consistens in occisione
Vsui et perditis pecudibus aliud consistit in Vulneratione
eorum duorum aliarum rerum deprauatione.

Quantum ad 2dum Principium Caput quod dicit, stat
in occisione Serui injuste Leadis si vendicat, ex hac lege
Dr quod occidens debeat, Serui peculii Quæ æstimatio
brem Dño solvere tantam, quantam ea res eo Anno
anni proxime preteriti in bonis fuit. Unde
Infertur si aliquis Dominus habuit Servum qui erat
Sartor vel artifex aliquis, et post factam eam in
tra stanum, et ita occisus est ea ars vel Mutilatus non
debet solui tot eam seu Mutilatæ, sed æstimatio ejus
ieund a est, tanquam Utilis Serui et Artificis. Impli
atur hoc quod non solum venit in æstimationem quod in
corpore peculii, vel Serui perempti, sed etiam quod ex
occasione rei peremptæ in re alia, et Instrumento aliquod
aliquis patiatur, quod declaratur hoc exemplo Dñi La
tiat aliquis Lanam in Equo Dñi ex quadrigis occisio
non solum in æstimationem venit illi equi occisi, sed
etiam reliqui tres, quia occasione illius Equi occisi
iam Minoris sunt pretij, alij tres propter disjunctionem
nam ad essent tres jungi et habebant Sanitatem Instru
mentorum et Colloris, ideo ad est disjunctionem non fa
cit posse haberi tali equi Utiles, qui referat Colo
rem illos tres. Ideo æstimatio in eundo non solum dis
cedit Equi Utilis sed et aliorum trium.

Quantum ad 3tium Caput Legis Aquiliæ quod
dicit in lesione Serui vel quadrupedis, quod ea in
dicatur, Ut si quis Servum vel quadrupedem quæ

eadem Numero

eadem Numero est Vel eum quadrupedem, qui etiam pecudis Numero non est, vt sunt canes, feras, & huiusmodi aliquas In animatam reperit, fregerit considerit, damnum q̃ inuria dederit. Et tanti damnatur, quanti plurimi in eo anno fuerint. § Cap: 3 hic L 27. § Seq L. 29. Eadem Ad

Lucretius Quid Iuris sit si quis ex ru occiderit aut furtum dederit Seruo Vel pecudi. Ex eum Quo teneri hac Lege Aquilia, vbi enim culpa non est, ibi nec pena debet esse § Itaq; hic Nisi tum culpa casum Dederit quae faci at hac Lege eum teneri ne culpa sit impunita. Inde qui in loco insolito, nec ad ia in Landum destinato, sagitta Vel globo transeuntem traiecerit, et iamsi hoc faciat sine intentione reperitur culpa. Item qui proprie Via publicam aut Viam alienam, Ex: putan deiecto ex arbore damno transeuntem occiderit, et non tempestiue prolamauerit aut alio signo transeuntes non admonuerit tenetur Ad Legem. Item Medicus Chirurgus si per imperitiam Seruum alienum Secuerit, viue sperans ei Medicamenta dederit, Nec minus et ille qui Iumenta ee equum indomitum eunde conscenderit, et ex infirmitate aut ignorantia eum regendi aut eum eius retinere non potuerit et transeuntem impetu equi occiderit ici & ex hac Lege tenetur.

Quantum ad Ltem Ex hac Lege duntaxat Actiones Vna directa Ex: con eum qui suo corpore et damnum dederit in corpus alterius Damnum dederit. Edo datur

Actio Utilis si quis No Manu sua Necessario rem, sed ex occasione damnum in corpus dederit Dig. In Ludendo alienum pecus vel famelicum canem vel ita vehementer agendo, vt rumperetur, vel ita exagitando, vt fugeretur Actio datur in Factum Actio contra eum qui non corpore damnum dederit Nec Corpus Lesit Sed alio modo damnum contigerit Dig. Si aliquis Mortis periculi Motus impeditum vt fugeret vinculis solueret L. 9. §2. L. 11 §2 D, L. 7 §3, et 6 Flodea

Axiomata

1 Valet argumentum ab Authe, Loëgarum §mo
2 Vinia ipsi iniuria ipsi facere licet quod enim quisq; tuto fa[cere] sui corpori fecit, siue fecisse existimat, dum modo fecerit quia Moderamine inculpatæ tutelæ §c.
3 Lege Aquilia tam ex Dolo, quam ex culpa quis quid admittit §Ultro. Ludg. noxia culpa Vacat §4 L. Nullus fund
4 5 Culpa non in faciendo consistit §4 et Sequenti
6 Imperitia eius qui sciam profitetur culpæ adnumeratur §. 7.
7 Culpam facit qui id agere dicit, quod sua vires superat
8 §. 8. Leges Actiones ingiharedem non tranſeuntes §.

Titulus Quartus

De Iniuria

Quarta species Delicti privati est, quæ dicitur

a alien

à alio dicit Contumelia, Sequû hic 6mo Quid sit et quot modis committat. 2do Quotplex sit 3tio Per quas Personas quis dicat pati Injuriam 4to Qualiter vindicatur Injuria. 5to Quomodo etiam eadem de jure Regni Ari vindicetur.

Quantum ad 6mum Injuria est delictum in alterius contumeliam et contemptum dolose nos admissum. et committit tribus modis, Scilicet Re, Verbis, et Literis, Re committit 6mo aliquis pugno pugnat aut fustigatur. 2do Verbis cum quis aliqui Injuriâ dicit. 3tio Literis cum quis famosum libellum vel carmen pro Infamiâ alicujus conscribit componit vel edicuat quod pœna est Capitalis L. Tria C. de famosis libellis.

Quantum ad 2dum Duplex est Injuria, alia levis alia Atrox. Levis est illa ad quam leviter et levi ex causâ ab aliquo inferre pulsatur Unde etiam Nec filiæ Patre, Nec liberti a suo Patrono, Nec etiam quis a suo Superiore cedi debet sine Rationabili causâ nec Christi, quoniam illis solum modo, ex justa causâ moderata permittitur castigatio, non autem extra causam. Atrox vero injuria quæ si contumeliosior et Major æstimatur et dicitur Malefician vel ex facto absque armis quibus infertur Ut si Virum alicujus Matris Sit vel Filiæ perpetuum, vel ex Persona Ut si Magistratus Patri, Patronum, Viri Nobilis injuriam patiatur vel &c

loco Vt si quis in foro, theatro, aut in conspectu
Judicij Injuriam passus fuerit. Vel ex loco Vitae
vi. Dig. si in ludo, Vel in fanè quis patiatur.
Quantum ad 3tium Locus autem quis pati
Injuriam non solum ipse in persona sua dirigit
Vt pote Paterfamilias et Materfamilias, Verùm
etiam in alijs personis, quæ potestati alterius
Vel affectui subjiciuntur. Quales sunt liberi
Exos, Servus, quibus Personis illata Injuria
parit Actionem Patri, Marito et Domino. Hic
patet L. 16 §. Ultimo ff eodem Tit
Quæritur hic An aliquis excusetur ab Actio
ne Injuriarum p. Actio Veritatem Comicij Hono
excusari illos, qui Animo deposito Contumelia
inferendæ aliquid objiciunt, Vt pote in con Subo
ca Lose in Vitam prolabente L. 5 C. eod. Ex
cusari Vates eos, qui famen objiciunt Sacræ Immuni,
Reipublicæ Vel Vindictæ sui Juris et ignes
cendi gratiâ. Unde contra priores dat Actio
Injuriarum propter causam Contumeliæ, quæ De
vita objecti non tollit. Contra Posteriores De
non dat, quia non eo Animo dicunt Vt objiciant
contumeliam L. 5 C. eod. et L. 18 ff eod.
Quantum ad 4tum Ex Injuriæ qualitate de

Actio

Actio Civilis et Criminalis, et qui & qui similiter agit pe
tit veram estimationem facti condemnari in pecu
niam Criminalem sibi Accusatori applicandam.
Sin autem criminaliter agit, petit veram arbitrio Judicis
corporaliter puniri L. 7. § Ultimo ff. eodem, et Mutilatae
membra fisco applicatur.
Tolli Actionem Injuriarum morte tam Actoris
quam Rei 2do remissione injuriae vel expresse vel
tacita id est silentium elapsum Anni. 3tio dis
simulatione Id est si injuriam passus statim ad ani
mum suum eam non revocaverit. Cap. 13 de Regulis
Juris in 6to
Quantum ad 4tum Videlicet ad Jus Regni hoc Jure
constituta sunt Poenae pecuniariae de vulneribus actio
nibus, insidiis, Ictibus, et Verberibus. Item Enormia
Vulnera et Mutilationes majori pecuniae luuntur.
Vulnus Utpote sanguineum in facie et Amputatione
cuiuslibet digiti Marcis 30, Exauriculatione Dentis 20 Mar
cis, Mutilatio in pede Manu, oculo, Naso, Labiis dimidio
capitis poenitio. Si Vero Vulnus inflictum sit existibus
barbae in loco Voluntario. Illi Vero Vulnera sanguinea
non in facie, nec ex quibus Mutilatio sequitur pendent
20 Marcis. Invidum Vulnus Marcis 6. Digitis Stig
mosis ad Annos 1588 Constitutis 263 Pare aliter Statutum
Sed Si aliquis Ludendo Velocando, Nec deliberato

animo Vulnerauerit Aliquem ad Vulneris Satisfactionem condemnandus est. Si Vero in tenebris lumine extincto aliquis Vulneret, ita Vt ignoret, qui Vulnerauerit, ille vere est Vulneris qui candelam extinxit. Statim. Magno in Comen. Vid. Lucen. 1547. Vide alg. Statut. Lasij. Qui Vero Detinet aliquem apud se Priuato carcere detinet, Criminis publici accusetur Ita Vt accusare possit detentor Dominus pro detento, tum et Servus pro detento, tum qui libet amicus pro detento amico. atg. ita punit Detentor pena Leo Marcian. et dandepoena sione turris in fundo per Spatium Medij anni, demum punitur tribus diebus tantundem, quantum aliquem detinuerit, eâdem Sessione turris. Insuper damna oia detentionem passo, qua Juramento comprobare possit, detentor resarcire debet. Tum Vita Vulnera si qua habeat in Lista detenti, vitra Statuta Solvere debet detentor. De quibus Vide Constone, Sigismun. Stertij Varsau. 1588 fol. 263 Jus Cracou. in Comen. 1593. Constitutum. Exuipiunt tabki paris Domini Servos Suos fures, et Perfidiosos Captiuantes, et detinentes

Quantum ad Verbales Injurias quae sunt aggressiones exigui Momenti, Nisi in facie Judicij objiciantur

antur aliquibus crimina, vel Protestatio an aliquem Criminalis instituatur: tunc enim agere potest ad poenam talionis affectus eius animo de iniuria. Secus etiam in factis, si proponantur verba honorem alicuius laedentia. Quae tamen verbis dicit vel fugillat, et citra quam petatur sessione tuta sit. Statuta Ebur. sub hoc titulo. Quantum ad libellos famosos nihil additum est de iure Regio, quantum ad earum poenas, nisi quod libelli infamantes aliquem inserantur in Acta Audientiae potest tamen et de famoso libello agi Criminaliter in Comitiis Regni. Statut. Pinhensis cap. 44

Axiomata

Iniuria fit re, verbis, et scriptura §. 1 1

Iniuriam aliquis patitur non solum per se sed et per alios. 2

Aequum est uxorem a viris defendi iniurias a Proximis §. etc. 3

Servis nulla iniuria fieri intelligitur sed dominis eorum fieri videtur §. etc. 4

Poena pecuniaria pauperi magna est poena §. 5

Iniuria dissimulatione aboletur §. Ultimo 6

Titulus Quintus
De Obligationibus, quae ex quasi delicto nascuntur

In hoc titulo recensentur ii qui ex quasi delicto tenentur

Imo teneatur ex quasi delicto Judices, qui ex imperitia minus sententiam aliquem laeserunt et teneantur laeso in aestimationem damni, alterius Judicis moderandam. Dico, talis Judex, qui male judicat diuturnam facere, animo periculose se opponit, accedanque subjacet. Et si dolo malo Judex judicavit, id est ex evidenti gratiâ, inimicitiâ vel per sordes, id est per corruptelam in universa litis aestimatione damnatur. L. 16. de Jud. et ex Jure canonico in Capitulo 1 in 6. de sententia et de judicata talis Judex excommunicatur. Sed hodie non tenentur Judices secundum regulam hanc, qui ex imperitiâ sed tantum ex dolo, quem si commiserunt in sententiâ notanda infamiâ, mulctantur, et in quibusdam, quod corruptelam acceperunt, et in duplum ejus, quod permissum illis fuerit, et in casibus criminalibus confiscatis bonis, in exilium mittuntur. L. 2. et Authen: Nov: de pœnis Judicis qui tenere &c. Sed quæres, cur Medicus teneatur et Chirurgus ex delicto, si aliqui ex imperitia eius moriatur Judex vero solum si male judicat, teneatur ex quasi delicto? Et vere hic sup: de lege aquilia. Dissimilitudo est, quia Judex ad judicandum tenetur. Medicus autem, non tenetur ad curandum, sicut enim

venit

berum est curam suscipere Vel non, ac proinde ex de
licto Dej obligatur male curans.
2do Tenetur ex quasi delicto. Si ex aliis aedificiis
seu fenestris, dejiciendo Vel effundendo ibi qua Vulgo
iteretur quamvis habeam jam num datum sit. et dat
Actio in duplum contra Inquilinum, Exhæreditio est quod
non providerit Ne per eos quos secum domi habet da
retur damnum existere publicæ Utilitate commeatus
Itinera publica sine metu esse. Eadem actione prohibi
etur Suspensum quid habere ibi quâ Vulgo astiteri, cu
ius casus sit periculosus. Dolus Vero est si aureos
liberi Vero hujus casûs 50 aureos. Vulneratis faciendæ
Condemnatio ex Judicis arbitrio, habito respectu im
pendiorum, atq; aliarum Operarum quæ ex Medici
absunt text. hic. Vers. Cui similis. Sic tamen
Notandum Quod filius familias, seorsim a Patre
habitans, si aliquid ex ædibus ejus Suspensum
Vel effusum damnum alteri intulerit, minime
ex hoc casu Pater obligatur: cum nulla sit in eo
culpa. Unde ipse filius familias actione intentari debet
hic in text: Versu Si filius familias.
4to Ex hoc quasi delicto tenentur Exercitores Navis
Stabuli et Cauponæ, et tenentur ad reddendum in du
plum, quod Viator Vel Vector, de rebus suis aut

Sarcinis amittit, in eorum Nam, diversorio Vel Stabulo. et Nauta est quodlibet Exercitor Nullo Commisserit in hoc Maleficium ng est tamen omnino extra culpam, talium famulorum operâ Utens, qui furantur. liberatq tamen Lando Rite. L. Ult. huic autē Actione ff Nautæ Caupone &
Limita tamen hoc quod Caupo, Stabularij Tenentq hac Actione panali, de facto Viatoris Vel Vectoris, Ut potè quis ignotos promiscuè recipiant Sed de eorum facto In Simplum conuenire possunt ex quasi contractu, cum in se mutuo diem recipere videant. L. 1. ff eodem § 2.

Axiomata

1 Qui per Imprudentiam peccat, qua ratione delinquit in
2 prouc. hic Ex quasi delicto ff. Pater Noxe nec ḡen.
3 Qui operâ Malorum Rem Vitiosam est vel Vt

Titulus Sextus

De Actionibus.

Duobus Objectis Institutor Civilium explicatis, Altero de Jure personarum, altero de Jure rerum, Ultimo erit de ultima parte libri primi Agnit explicandum, Objectum Ultimum, de Jure Actionum in hoc

Titulo

Titulo In quo 1mo definit Actio in 2da parte diui-
dantur 3 duplex Actiones, et singularum Diuisiua
Regulae explicantur.

Quantum ad 1mum Actio sic definitur. quod sit facul-
tas persequendi Iure tributa quae apud Iudicem
quis petit quod sibi dari aut restitui debet. Ubi
Nota Quod Verbum Debet licet proprie dicitur de
eo quod ex contractu Vel Maleficio Vero aequiui
ex Maleficio debetur. hic tamen generaliter
accipitur ita Vt etiam ad rem ea pertineat quae
Nostra Nobis restitui petimus. Vt non tantum
extendatur ad Actiones personales haec definitio
Sed etiam quae in rem sunt et petitionis Nomine ueni
unt. L. pecunie 5 Dt. de Verbor: Significatione.

Quantum ad 2dum Actiones hic diuidunter Ex
duplici. 1mo Secundum Materiam. 2do Secundum Quan
efficientem, 3tio Secundum formalem finalem. 4to
a Parte rei petitae 5to ab ipsarum Actionum qualitate.
Vltimo a quantitate Executionis. de quibus Diuisi-
onum Regulis 1mo quo recensebimus Ordine videbimus.

De Diuisione Actionum Secundum Materiam

In hoc puncto diuidantur primo Actiones Quaedam
iacent in Re et personales. 2do Quibusdam
Actio tam realis quam personalis, 3tio Quorum de
Subdiuidatur Actio realis. 4to de aliis realibus

Actius

Actionibus Incorporalium Verum.

Primum Actiones sunt alie in rem, alie in personam. Unusquisq; enim aut ex eo agit, qui sibi obligatus est aut ex contractu, aut ex Maleficio. Vel etiam agit contra eum, qui nullo Nobis Jure obligatus est sed Nostram possidet. Unde patet differentia inter has Actiones, quod Actio in rem sit realis, qua rem Nostram ab alio postulamus possessam et petimus. Actio vero in Personam sive Personalis, per quam petimus Nobis dari aliquid vel fieri: Cuius generis Actiones sunt personales, ex contractu vel Maleficio vel ex quasi contractu, vel Maleficio, et ex iis ex quibus oriuntur. L. actionum ff. de obligi.

2do Sic quaeritur an detur Actio Personalis. Quod detur ei cum quo sita ex Obligatione contracta eum qui ex obligatus ad hoc Ut det vel faciat secundum Obligationis formam. Realis vero datur Domino rei aut habenti Jus in re contra quemcunq; possessorem apud quem res est, non ad hoc Ut det res aut res quas Noster habet sed amplius Nostra fieri Negotia sed Ut restituat. Unde patet Differentia inter has Actiones. Nam realis Actio dicit Vindicationem, quae dicitur a Vindicando. Dicit Dominium Nostrum, Vel quasi dominium asserendo Vel asserendo Jus quod habemus in re. L. 25 ff. de rei Vindicatione. Personalis vero Actio dicitur condictio Ut dicetur infra

Jus

3tio Sic subdiuidit Actio realis, quod alia sit Directa, alia Utilis. Directa illa dicit, quæ competit et datur Vero Domino, aduersus quemcunq; possessorem. Utilis vero quæ datur Domino Utili, Vt illi qui habet Utile Dominium in re petita Vt est Vasallus Emphiteuta & hoc etiam Notandum Quod in rei vindicatione sit Actio rei persecutoria, solummodo ad res corporales et non corporales pertineat, Vt hic in textu. Deo non dat talis Actio ad res incorporales Servitutes: proinde Utenhas Actiones, sunt aliæ similes introductæ quas res incorporales vindicantur. de quibus infra.

4to Regitur Utenha Actione realis, quæ solùm dantur pro rebus corporalibus, Vt dictum est, cessent aliæ per quas persequerentur res incorporales sunt similes prodita esse voluit duplicem Actionem Pro vindicandis his rebus incorporalibus. Alteram Vtilem confessoriam alteram Negatoriam. Confessoria est Actio in rem competens Alicui ratione Iuris Vel Servitutis sibi debitæ Vel fundo suo Vel quasi suo L. Si quis diuturno § finali et L. Iuran et Actio § si Servitutem. Indicetur et dicit Confessoria, quia Actor Componendo confitetur et asserit sibi competere Jus in re; et non refert an aliquis proponat hanc Actionem Verbis Negatiuis Vel affirmatiuis, quia sensus quam Verba Magis attendi debent Juxta capitul. Intelligentiam

extra de Verb. signific. hæc autem Actio data pro debitis rebus incorporalibus, vt pote pro Seruitutibus personalibus realibus. de quibus dictum est in lib. 2do. competit autem hæc Actio, et Domino qui habet directum Dominium, et Domino vtili L. 9. in fine ff. de rei vind: Negatoria vero Actio est realis, qua quis vindicat seu asserit libertatem fundo suo, et Negat alteri seruitutem. Vt si quis intendat, sibi non esse aduersario suo vtendi fruendi, eundi, aquam ducendi et cetera hæc Actio ex iure Dominij, quod vt in re nostra retineamus integrum, æquum est vt illud defendamus aduersus eos qui volunt imponere seruitutes rebus nostris L. 2. de Seruit: Vrb. dic: et hic § Vi Versa contra declarat Negat:

Diuisio secunda secundum causam Efficientem hic prima præmissa definitione Actionis ipsius, et Pratoria diuiditur in Quinque omnino species hic Pretoris verba significans.

Primum Actiones Ciuiles sunt quæ ex legitimis ciuilibus causis descendunt. Vbi notandum per legitimas causas hic intelligi Obligationes Dominicas aut Iuratorio certo Iure ciuili ad Actionem producendam introducta, vel comprobata.

Pratoriæ Actiones sunt quas Pretor ex sua Iurisdictione comparatas habet § Ista hic. Id est quas Pretor ex suis Edictis proponit et inuenit, ad iuuandum

sup.

supplenda et corrigenda Iura Ciuilia. 2do Actiones Prætoriæ sunt duplices. aliæ in rem aliæ in personam. in rem sunt hæ 1mo Publiciana 2do Vendicatoria 3tio Pauliana 4to Seruiana 5to quasi Seruiana. In personam vero sunt itidem 5 1mo de pecunia constituta 2do de Pauliano 3tio quæ ont ex Iureiurando. 4to Actiones Penales 5to Prædiciales Actiones. quæ licet ex Iure in Personam Nascantur tamen in rem esse videntur.

De Actionibus Prætorianis in Rem. Iam ad eromnes quæ in rem sunt dicendum pecu 1mo est Publiciana a Publicio Prætore dicta et est Actio in rem Quæ datur ad vindicandam rem, ex iusta causa traditam. Nondum vero Vsucaptam in casu in quo Vsucapta illaesa sibi cadita amittatur et ad alium pene hiat tertium: Nam si talis rei ex iusto titulo ad ita et Vsucapta esset et eo ipso Vsucapionem amitteret illius possessio pro eius rei Vindicatione tuetur Actio Ciuilis non Prætoria, hæc quæ appellatur Publiciana. Notandum tamen hic hanc Actionem dari competen libet huiusmodi rei possessori non titulo nisi vero contradictorum Dominum.

Secundo species est Actionis quæ dicitur Rescissoria Quæ datur heredi in rem et quæ rescindit Vsucapionem, quæ esse cœpit tempore pristino vel do mino ne vel cuperadam Vsucapta Prætor Vsucapta quæ Vsucapiam Vsucapta fuerit. Vnde Legis potest hanc Habere eæ eandem Superiori Publicianæ.

qua illa Vel Capionem nondum completam adimat
hac Vero persona Vel Usucapionem iam completam
vel non det.

3ta Species est Pauliana dicta. Per quam vero
cantur ea, quae in fraudem creditorum alienata
Vg. siqui Signa se debitor esse alicui et pecunia
debita soluat ex suis bonis Vendite, Dolo malo
in fraudem creditoris: tunc ea ab creditor potest a
gere hac Actione contra illum qui talia dona emit:
hoc ita, possunt facere et heredes creditoris et agere
Vt haec res in statu et vendatur, quod in fraudem a
lienatum est quasi nunquam alienatum esset.

4ta Species est Seruiana dicta a Seruio Pa
store inuenta per quam qui experit de rebus obsi
gnatis Signoris sure per Mercedibus fundi terentur.
Pars Colonus Vel Inquilinus importans res suas in
fundum conductam ea de Videtur suo Locatori de
gage: Vnde in defecta solutionis potest agere cre
ditor proinde rebus tanquam sibi debitis ex Obli
gatione per Mercede fundi non soluta.

Acta hic Colonum dicimus qui consuit Fundum Rusticum
Inquilinum Vero qui habitat in Vrbanum.

5ta Species est quae dicitur Quasi seruiana et est
Actio tibi Pignoris in Rem etiam si pecunia cau
dita et stipulata ducta ad exemplum seruiani,
quae datur creditori in rem agentem super bonis ex
pressis debitoris Vel generaliter et tacite

Di

obligata, ad consequendam eius & Veri Possessionem.
Datur igitur Vt eandem Possessionem Petat a Venditore possit petitorio a Debitore non fuerit empta

Titulus Septimus
De Actionibus Retentionis in Persona

Quibus sunt hae Species. Una constituta Pecuniae quae fit contra eum qui pro se vel pro alio se Solutum constituit id quod pro alio se vel alium ex qualibet causa etiam ex Iure gentium, Naturali Captum Obligationem debet. & de hac Instituta Pecuniae

Secunda est de Pecunia Lege compellitur ei qui a Filio familias Vel cum Servo Pecuniam habente contractum est Actio de Peculio.

Tertia species est Actionis factum de Iureiurando Qui iusiurandum fecerit Adversario Iusiurandum deferente in Iudicio, aliquid sibi deberi: at datum ei Actio ex Sacramento. Iusiurandum est Species Voluntatis

Alia species Actionum Praetoriarum est Actionis cum Peculium et Summa. Una de Peculio contrario: et haec est Actio contra Patris qui Filio aut Servo Peculium constituerat aliquid est Actio Peculii quod Iurisconsultus percipitur ejus a proposito Pater malo per se vel per alium corruperit vel Aliquam substraxerit tegendorum & Praedae quod Iuris. Pana huius de Iure fuit erat duo aureorum. Hodie Dein Magistratuum Contemptores, ac Mandatorum Violatores, qui Decretorum Programmata Edicta Statuta negligunt

Collegij Prætorij Vel Curiæ publice proponi solent
Vel tulerint, corruperint Vel quælibet pecuniaria
pœna via volent pupillo habitâ ratione circumstantiarum
arbitrio. Doctorum. hic. in fine. per totum
Secunda est specialis qua disponitur quod quis
patrem Vel patronum Vel quemcumque alium Vel
amicum Vel potestatis Vel honoris Vel reverentiæ non potuit Vel debuit Vel in
jus Vocavit quæ debet esse expressa de jure
communi.
Tertia Species Penalis. Ut damnum nonnullis
quibus ex testamento in jus Vocatum. pro 5. pœnalis
sive hoc faciat per se vel per alium, quorum sub
judicem competentem non venerit. Et hoc est titulus
Ad Legis eum qui in jus Vocatis
Quarta Species Actionum Ex bonis mandatis sub
divisionis Ex divisibilis est mixtitia. Ama
quando oritur de statu alimentis Liberis Legitimis
Vel unus et hæc quæ a Doctis Liberalis. Ex quando
quidem oritur de ingenuitate. Tria quæ sit de
parte agnoscendo per quam filius vel est filius
contendit Vel asserere se præsumptione juris de jure
nisi filius qui ex bonis principalis judicium accepit
causa gradus ex quibus Vel asserat se tendens filium
se esse non videri in summa
Quidquid mestus quando Vel status controversia inciderit
et pronunciatur aliqua actione oriundo cognoscetur
de statu hominis, postea de actione quæ inde dispo-
ex status eius definitione dependet Vel si alium

objecta

obijcit quod dicit Plebeius non Nobilis, quod ut dictum
est est lex non licet quod per ministrum. De ea ligo
gequa causa persona conditione respectantes. Aliquid
Digesti lib. 5 cap. Et et ij. §. hic. Prequales in Actione
Petitoria Petitio Actionum a causa finali
Secundum ea tenendum dicunt. Actiones vel fama
immo enim sunt Actiones vel persecutoriae. Quales
sequitoriae vel ex quibus Mixtae quibus persequimur et
ipsam rem et panam.
Actiones vel persecutoriae sunt quibus persequi
mur id quod Nobis ex patrimonio abest. Vel persequi
mur quod nostra interest habere aut aliquid potest
esse. Pluriter. Vel illud abest aut esse nostra quod penes
alium est. Vel abest Nobis id quod Nobis a bali fieri
Unde Notandum est. Quod unaquaeque Actione
reali vel persecutoria dicimur agere vel Petitio
tione proutdictum est in principio huius tituli.
li. Quando vero agimus Actione ex contractu et
pote ex Empto Vendito et Locato Conducto quibus
bis debetur dicimur agere Actione personali vel
persecutoria. Unde apparet aliam esse Actionem
realem vel persecutoriam aliam Actionem personalem
vel mixtam persecutoriam: licet omnes Actiones
ones personales sunt in personam non tamen ita
sunt in personam ut per eas solum negotium ger
sone faciamus. Nihil amplius consequimur a nobis
Ut a Petitione agentium id quod Nobis ex aliqua
causa debetur. Notandum tamen hic ex textu

de Actione Depositi Quod quamuis illa sit Actio
Personalis Nihilominus tamen in quem casu Bonae
fidei est Actio persecutoria sed etiam persecutoria
Penalis. Si quis apud aliquem deposuit eum tunc
tempore incendii tempore ruinae Naufragij et tu
multus et vi Depositarius eius modi iniuriatur
rem Depositam apud se fuisse et per Deposuerit eam
quin eatur debet etiam restituere Depositum et
condemnari in simplum Depositi id est tantam
poenam debet luere quanti ea res Deposita
fuit Haec ita est. Quamvis eo casu grave esse videa-
tur Fabere quippe ex re sua potest adversus Infi-
delem Usurpata et in tempore eum impedire Reser-
tatis deprehensos quo consulti illis aequissi-
mum est
Secunda Actio est Persecutoria Penalis
quae oritur ex Delicto per quam poenam persequi
mur Utuntur intendimus alium Actionem fuisse
Tertia est Mixta Quae tam ex parte quam ex pe-
quendae causa instituta est Ut si quis ex Actio-
ne Vi Bonorum Raptorum tunc potest Alterum pe-
tere Ut eius modi Rapta condemnetur in quadrupli
in quo quadruplo pars rei vindicatoria continetur
Unde et rem persequi Actor et poenam sinunt.
Vel hinc probatur. Nam Ex hac Actione Mixta
dentali et Rei quae sunt partim in rem partim
in personam et prima est Actio Familiae erciscundae

sive here

sive hereditatis. quæ datur tum coheredibus quando
vellunt à communione dividere et alteri communi petit
Divisionem hæreditatis. 22. et 23 familiæ erciscundæ.

2da est Actio communi dividundo, quæ datur
illis, inter quos est aliqua communio ex causa Legati vel Donationis, vel alia quacunque exceptacausa
à Coheredibus. et datur ad hoc vel tres Legata duobus
vel 3bus vel etiam data inter eos dividat
vel Adjudicatum Litigatur inter hanc Actionem et
familiæ herciscundæ hanc esse. quod per hanc petitur
quod totaliter egreditur, per illam vero petitur quod
dirimatur communio vel portio fundi vel domus
alicujus.

3tia est Actio finium regundorum, quæ competit
illis qui confines habent agros et desiderat hoc officium
vel quæ terminis dirimantur a diversis quibus
Defiuibus finitimis, quorum do fieri debeant et
quæ illi Regni et per quem disterminari et quod
officium disterminantis Judicis. Virgilius noster
Vide statuta Regni sub hoc Sopra terminibus sub hoc
mine humanis sed et agrorum arva sub hoc
Cyclopendrii lib 5. parte 2da pertotum
Vel 2do loco Quomodo habeat Actiones dicendum
esse in Personam et in rem. Quod in quantum
petitur vel tantum ad Divisiones disterminandi
tantum dicatur Actio in rem. in quantum vero petitur
ab altero aliqua Stationis personalis id est fa-
ctus personalis et ser vel usufructuarius ex persona ille

livrandam hereditatem facta Petitione mere personalem
in tantum dicunt Petitionem esse et ipso jure mixtam
hac Actionem. Junctis igitur Petitione et Vindicatione mixta
quam in rem Actionibus Petitoria Litigatores et Actores
Rem

Vta Divisio à Quantitate rei petitæ —
Cum infinitæ sit objectum in re de hic in hoc tribunali
Statuis Modus Panarum Petitur quibus et quantum
tum illi pœnarum persequi liceat. Unde Secundum
Quod Actiones Pœnæ persecutoriæ vel sunt ex simplo
Vel in duplum Vel Triplum Vel quadruplum et
Ultra nondum progressum in pœnis ita ut Neminem liceat ad pœnam Simplicem vel Duplicem aggredi. Ad
quæ hodie in desuetudinem abeuntes omittuntur hic ejusmodi Quinquagenariæ, quas Poenas
Sigonius vocat Poenas Centumviralis ac vel
Magnum textum hic a S. 21 Vsque ad 27

Quinta Divisio sumpta a Forma Actionum dum
dicunt Actiones duum formam quodammodo habere Bonæ
fidei alias Stricti Juris, alias Arbitrarias

Bonæ fidei sunt ejusmodi in quibus Actiones quæ
ex contractibus Quasi Contractibus descendunt et sunt
hæ Omnes Illæ Actiones ex Empto Vendito,
Locato conducto actio Mandati Depositi Commodati Pignoratitia Institoria Negotiorum gestorum
quæ ex Pactis et Actio Negotiorum gestorum
quæ patrifamilias Servi Servique Communis Quidquid ob eam hæreditatem accedit Actio in factum Depositi Pignoratitiæ

quæ de

que de estimato ꝓponit et que ex permutatione
petit quia permutatio plenam Emptionis obtinet vim
petitio hæreditatis quæ competit tam In negotiorum
gestore, Iam procuratore à negotiorum gestore nec
in hac ꝑ petitione hæreditatis ꝓtinus ꝑsona
est et h. Mutuo Veniunt Item Huc ex Stipulatu
Lecte. Verum quemadmodum ꝓcæteris in superio
ribus titulis quæ descendunt ex pluribus actu et quæ ex
tractu Nullam Mentionem feci mus Actionis ex æsti
mato et permutatione ideo Sciendum hic Adjiciendo æsti
mationem et permutationem esse eiusdem Quod æstima
tum ait ꝓ contractu quo res ex eo ꝓpter æstimationem
Legis Julii de pendat et Non sit penes eum qui de ꝓpri
tradidit incorrupta re data ut ꝓ Lege Julia Vendi
ta et æstimata ꝓ æstimatio ꝓ solvatur l. 1. ff. de
æstimatoria Actione ibq; superius eius quidem de
Æstimatam re cepit. Permutatio vero ꝓ contractus
quo res res commutantur. Et pro hac æstimatione
et permutatione ꝓ dictum est de præscriptis ꝓ verbis Actionem
ꝓ scriptis verbis ideo quia aliquando Nihil ꝓ præ
gressum fuit ut Puta si Ego grando Tibi superest Falernum
et tum Nomen contractus ꝓscriptis verbis nempe
in factum pro ꝓscriptis Actione quasi Quia ex
consequi l. 1. ff. de ꝓscriptis verbis et in factum actio
ne. Stricti vero Juris Actiones sunt plerique reliquæ
omnes ex his supra numeratis bonæ fidei Actiones
Deluti actio ex Stipulatu et quæ ex Contractu Mutui

dantum L. 2 ff de rebus creditis
Sed Objic per illa Actiones dicam bonæ fidei alia
Verò stricti juris & quamvis Nulla Actio bonæ fidei
careat debet tamen in illis Actionibus bonæ fidei quæ
Compensationem admittunt clarius exuberat et ex quo
commodo extenditur quam Objicitur etiam ad ea de
quibus inter contrahentes nihil expressè convenit
est sed ex æquo et bono quod dicit Nihil veretur quin
observandum Ego: Verè est Vendita lege in lege potu
erunt dictum Et empto de pretium non solvente
Et quasi pretij emptor Venditori pignus tenet Nec tamen
non solum ad pretium solvendum sed similetiam ad
id standum & quasi pretij condemnare potest quod
facere non debet in Actionibus stricti juris Sic etiam
in Emptione et venditione in quâ compensationem ex bonâ
fide inter contrahentes tacitè introductam Ne Ver
Vendita et Empta dicis aliquo tenentur ab ore et ex
quo recedatur inutilis pene quamvis enim de hoc
nihil expressè actum sit inter contrahentes quod
forsan Emptor viro Emptionem de dicis interim non
adès meditatus fuerit Nec illud a Venditore
sibi postea caveri tamen si forte postea quem
pus illud dicam emerserit Lex debet ex bonâ fide si
ve ex æquitate contra Venditorem agere
appellatur Dehibitoria ad dissolvendum Emptio
his pactum Et tempore dehibeat de est dedat

Venditori

Ven dition iven Ditio an Venditam et ille illi bonus
poret in vestitate ex Empto S. redhibitione se
quentibus de Aedilitio Edicto in aliis Locatio
bus exercendum est
Actiones vero Actiones sunt quae ex arbitrio Judicis
pendent in quibus permittitur Judici ex aequo et bono
secundum cujusque rei de qua agitur Naturam aesti
mare quemadmodum Actor satisfieri oporteat et
ubi absque Judicis Actoris satisfactio fieri debet secundum arbitrium ejus de cujus
Actione agitur in Venditione Publicana generi
ana et partim in Locatione Vectigal Metus causa de
Dolo fundo ea quod certo loco quid unum est tradi
bendum
Ultima Divisio est a Quantitate condemnationis
Quoniam quaedam sunt Actiones quibus solidum quod
debetur consequimur. Quaedam vero sunt quibus non
semper id quod nobis debetur per sententiam nanciscamur
ideoque ea causa quae condemnationem in solidum non
patitur ideo hic aliqua exempla ponuntur eorum
quae non condemnantur in totum quod debent.
Unum Exemplum est in Patre qui hic convenitur
pro debito filii quod contraxit Vel Dominus pro
debito servi non tenetur plus solvere nisi tantum
quantum in peculio filii familias Vel servi reperitur
hic S. Stezza. Item ipsa aequitas suadet Pa
quis ex pactis alieno non teneat ad solvendum

L. 47 §. 2 ff. de Pecul. et L. 10 et 23 ff. de Reg. Iuris.

Secundum Exemplum In Actione ex Stipulatu de dote Quia Mulier quæ agit contra Maritum non condemnatur ad integram quantitatem dotis reddendam sed solummodo id quod tantum quatenus commode facere potest et habere retento sibi tantum de Bonis quod reget. Et hoc ob reverentiam quam debet Marito præstare debet. §. Item si de dote hic et L. Maritum ff. solut. Matrimonio. Sed tamen ipse Ego eadem Actionis et Judicium dirigetur contra Bona Mariti. Non excusatur à tota quantitate Dotis reddenda L. 1 tem ff. solut. Matrimonio. Ille doloso suus dolus profuit quod etiam servus in aliis contractibus ex parte Actionis L. 1 tem ff. de Rei Judicatâ. Limita tamen hoc Beneficium quod dicas competentiæ non competit hoc diligenti prospexit sed ipsum Marito quia datum est hoc privilegium ob reverentiam Mariti quæ non habitat in hærede Item etiam Beneficium competentiæ competit et Muliere quæ agit contra Maritum dicitur L. Non Obstante Quia etiam Mulier non assequitur totam dotem integram Actione Expensarum Necessarium quæ dicitur fecerunt dotales perirent Sed non Actione Expensarum Utilium quæ non Minuunt dotem Multo minus Voluptuariarum L. Quia ff. de Ædilitio Mancipiarum, et hic in textu, Versus propter retentionem

retentionem. Item
Hoc Priuilegium Competenti a Competit etiam Paren
tibus Patronis eorum & Parentibus et liberis eo
quod indignum esset propter reuerentiam ei
debitam Vbi a quam facere possent, eos a liberis
et libertis exputi. hic qui testu. Versu. Et si quis.
Item extenditur qd Soluos Et non exactiantur a
Solo in plus, quam facere possunt eo quod et Solue
re contineat aliquod Impietatis.
Item extenditur et ad Donatorem ut is non exac
tiat a Donatario Illis in quantum facere potest
ne illi sua liberalitas damnosa sit.
Item Datur hoc Priuilegium illi Qui bonis cessit
ne grauatis abiens et quidem propter Miserationem
que cessioni et eum non haberet Sedentem fuit tamen
cum exactione posse Vbi quam facere potest si po
stea ad pinguiorem fortunam redierit. Finali hic.
Lud. Verum est quatenus alii cedenti in fortunio Bo
na sua apposuerit Et fere tempore Boli. Ranfagni in
centia liauca limitate. Decretorii enim et quilibet
mo cedendi contra uit Depita hoc Beneficium non ob
stagatur. Cap Ne Clides ex Maltiam fuere. Dosa
in Sequit. de cessione Bonorum
Item dicit hoc Priuilegium et extenditur ad Domi
Dos Illum Scholares Milites Doctores Clericos L.
Miles ff de reiudicata. et C. Rodogridus de Solutione
est a. Ex ea ratione quod Sint Parentes adere nostri

lios teneantur. L. Si quis alieneris per totum titulum
ff de liberis agnoscendis Sta etiam ex ea ipsa
te Rationis hos vel propter civilitatem publicam vel
propter reverentiam quasi uere debeant, et non
totum abilijs quod debent consequi.

Axiomata Tituli 6ti

1 Obligatio Seruorum ex Actione parit S. 1. sopiuncta
Lege licet S. ea Obligatio Actione Creditoribus
2 Aequitas scripto juri opponitur dicto S. 4. sopiuncta
Lege plane. &c. de Edictis
3 Objectari Jus debet ei qui Jus S. sto con. seruen.
4 Stipulatio simplex Actionem parit S. 9
5 Ex Conpacto Ejus Serui pater vel Dominus non de
net Arresti sed Jure Praetorio quatenus restinge
antur S. 10.
6 Religiosi Juris ratio standum est S. 11 con: L. quod
si deferente 2. ff de Dolo.
7 Omnes in rem Actiones sunt rei persecutoriae S. 17.
8 Omnes Actiones ex Contractibus sunt rei persecutoriae
excepta Actione Depositi ex Mixta est autem tu
tus in de mutui ratione Causa deductum fuit. g.d.
9 Vide S. 17. Actiones ex delictis partim sunt poenales, partim
mixtae partim sunt rei persecutoriae de Conditionibus
ut S. 18 et supra hoc c.
10 Mulier ad dotem repetendam habet Privilegium tacitum
putaonis quae bona dotis ei tacite hypothecae sunt
nis Lege Bonorum: L. Quit: in prima: 5
11 Bona fide judicis libera potestas permittit Judici ex Bono
et aequo Stipulationi pro tantum debitum tantum debeant S. 30.
12 Non liquida ad hoc tempus non sit compensatio. d. S. 30
13 In Judicio arbitrario permittitur Judici ex Bono et aequo secundum
rei de qua agitur Naturam aestimare quid unicuique ob ministrationis

offert

oportet §. 34
Sententia debet esse certa §. 32
Lucius Titius petit plus petere videtur. dicit: Dens. plus semis 14
pon. 15
In obligatione alternativa electio est debitoris quod debeatur. 16
2. In obligatione generis electio est debitoris qui speciem probat 17
de Dens. plus quam conf. anni §. 32 §. Ult. 1. 2. pond. dicit: Iudex 18
cum condemnare debet non in quantum Actor petit sed in quantum
probare debet etiam si plus petierit quam debeat petere §. 34.

Titulus Quod cum eo qui est in alieno potestate negotium gestum esse dicitur.

In aliquot locis Titulis superioris quod non solum ex proprio sed etiam ex alieno contractu conueniri possumus ideo Edicto Praetoris quod cum eo qui in potestate alterius est Imperator continuauit hoc titulo et subiecit species quibus ex personis alterius in potestate constitutis nec etiam liberi hominis aliquis conueniatur. 2do subiecit Exceptionem Imperator Senatus consulti Macedoniani qua se potest Paterfamilias conuentus ob Mutuatam pecuniam filii tueri.
Ima Species est. Quod Filius Seruum Alienum sciente Patre vel Domino ex contractu filii vel seruum emancipauit vel contraxerit L. 1. ff. Quod cum eo
2da Species quae dicit Alui Exemtionis quae data in Libertatem ex contractu Magistri Nauis, nisi ei non gratis adpositus erat non adscendere debet Nauis hic dicit. Quicquid ex quibus quae eius ex Nau pertinet: Magister vero Nauis cui totius Nauis cura incumbit et Dolo dicit Factor L. 1. §. Magistri ff de Exercitoria

Stra est Exercitoria. Quæ exercetur in navi
in eum redditur qui tabernæ Institorem vel navis
gotiationi præfecit de omnibus quæ ei gratia contra
xerit præstare tenetur. Et hæc est quare tam Insti
tor quam Exercitor navis, respectu hujus actionis qui
contrahere videtur in eadem obligatione, quam ille
qui habent sententiam est. Inde Ulpianus lib
tonis et Pomponius scribunt omnes sententiæ et obli
gationem ex actu Institoris et Magistri contrahi
ri ex regula quæ dicit. Ex quo personæ
Lucrum capit eius factum præstare debet L. 146 ff
de Regulis Juris.
Quarta Actio Tributoria, sive Distributoria. De
qua inteligenda
Notandum est Servos olim, sicut et filios familias
habere solitos fuisse peculia aliqua a Dominis
tionibus separata, quæ dicebantur peculia ipsi
Domini vel Paterfamilias illius potiebatur filius
vel servum negotiari ex eorum consensu et pro
hac actione tributoria: qua cogebatur peculium
quatenus negotiatione obligabatur, inter omnes
Si diversis distribuere pro rata portione aut si
ti aut si fraudulenter distribuisset cogebat iniqui
tem emendare. §. 3. Ultimi ff de tributoria. Nec ex
eo pecuniis Dominus aut Paterfamilias si quid debi
ti filiis vel filiis fuisset deducere poterant. Lic §. 4to.
Quod si ignorarent filium vel servum negotiari
ne tenebantur tantum actione de peculio et quatenus
ad eam pervenit. Sed de eo deducebant omnem

quod ipsi

quod ipsis Petitis in quorum potestate sunt debebatur
Quinta species erat Actionis de peculio ex causa pecu-
lij vel Dominum condemnet ex causa filij vel seruj
quatenus est in peculio de quo supra dictum.
Sexta species est Actio de in rem Versu quâ
ex contractu filij familias vel Serui Pater vel Dominus
condemnatur quatenus in rem suam versum est.
Quantum ad quem Finem Tituli Hic quæri
An ex Mutuâ pecunia filiofamilias data agi possit
ter familias tuendi aliqua exceptione et Respon-
det exceptionem senatusconsulti Macedoniani pro-
bet ideo causa pecuniæ filiofamilias ei dari non
atq; debeat. Si quis igitur filiofamilias Mutuam pe-
cuniam dederit Nec ex proprio contractu filius Nec de
eius peculio Pater teneantur sed tenentur alteri con-
ter inuatur hâc exceptione Senatusconsulti Macedo-
niani hic §. illius proprie. Et cujus exceptionis cau-
sam dedit improbitas eorum qui pecunias dictis Macedo-
nis quasi filiifamilias ac fraudulenter adolescentibus ad quem
ius luxus Mutuas pecunias solebat dare creditis
Nominibus ex quo debitores filios liberare et sepe fi-
te Lucretium invidiabat: quinimo ejusmodi filij ob-
rati quæ a patribus Pecunias Mutuo sumserant labefactabant
L. 1 ff de senatusconsulto Macedoniano.

Axiomata Tituli Sexti

Obligatio personalem actionem parit § 1 comm. L. 1
liget § ex obligatio ff de Juramento
Aequitas stricto juri Derogat § dicto 4. comm. L. fola

2/3/4/5/6

aut S. C. de Jud.
Dic est ea ratio debet esse ei qui Jus S. S. con. Sed
Si non fatis sui iuris Actionem habuit S. 9
Ex contractu filij vel Serui Patri vel Dominus non
tenetur nisi de Peculio sed Juvet Praetoris gratia nisi ejus
ubi S. etc.
Ad Legem Juliam de vi Publica et S. de L. quod ide-

TITULUS DECIMUS

De Noxalibus Actionibus,

Diximus superius quomodo ex contractibus Serui vel
filij familias Pater vel Dominus teneatur. di-
cendum est quomodo ex delictis eorum solvi ex sola
sede ex quem quod delictum Utpote furtum Rapinam da
mnum iniuria damnum ex iuxta, proinde si Dus. Ano
Quomodo hae Actiones eneq. Dominus Pater etiam be
neficio ex delicto filij Patet

Quantum ad Actum Si Servus Noxiam aut delictum
aliquod privatum commisit. Dominus Noxali Actione
obnoxius ad Delicti aestimationem potest de ea damna
ore nomine pro Solvendum aut ad tradendum Servum
si Noxam fecit in Potestatem ejus corpore vinctum
dari Sed

Quaeres Cur Praetor hanc Actionem permisit Cum
alternativam potest Delicti Dominus subire
mationem solvere et Damnum dare et Servum Noxa
dum potuisset petitionem Actoris repellere Actionis
extinctionem Damni vindicati. Et Delictum quae ex
set Pretor judicavit operae Dominum Noxae ex admi
so delicto Serui quam quanti ipse Servus sit. hic inest
tus Sed

Quaeres

Quæres 2do An etiam aliquando teneat Dominus in solidum ex delicto serui. Et minime dicis. Mandauerit vel ratum habuerit delictum committens. l. 2. §. 2. et l. 3. §. vlt. ff. de Ed. Vide etiam si deliquerit seruus in eo Artem cum Domino contulit. l. vlt. §. 5. ff. de Publicanis. Dein tantum similiter tenetur, sed et hoc sic intelligendum est quod Dominus teneatur in solidum ex delicto serui tunc quando aliquid ad commodum Domini exeret ipso Domino scuente nec prohibente et si tunc ex illo exercitio aliquid ad ipsum Dominum peruenit. Et sic intelligitur l. 1. §. Constituit. ff. ex quibus de seruis. Maxime cum ille Actus tractum habuit aut in quem ex persona Domini suscepit administrauit. Nec alias dicas tamen tradendo hoc debere locum Dominus quidem deliquisse videtur quamuis deliquerit in publicis ergo l. 1. §. vlt. ff. de Publicanis. Nec etiam Ad tantum quia Dominus non mandauerit delictum si autem tabulam in Stabulo vel loco in quem conducunt negotiatores de quo tenebit Dominus. Ma regardus de Negotiationibus. Conclusione Ego. Nisi non bauerit eum tantum esse negotiandi in alio loco mercem non potuit

Quantum ad 2dum Nicquæritur An ex Legitimatione filij spurij et ex eius delicto possit obligari Pater et hæc Actio comuna. Non obligari. S. P. hic. ades Nec eius nomine Multa condemnari possit et ratione suæ portionis filij spurij vel ex Testamento quem Pater habet in Bonis adventitijs filij spurij non tamen ex bonis aduentitijs quæ non potest retinere ex Multa filij delictione de publicanis ff. l. 3.

pepult. de Legatis. Continuatio Luminatorum de-
ferente ad ff. de Dep.

7 Omnes in rem Actiones sunt rei persecutorii ex-
cepta Actione Depositi. L. 17

8 Omnes Actiones ex Contractibus sunt rei perse-
cutoriæ excepta Actione Depositi quæ Mixta
est cum tumultu incendij ruinæ Naufragij cau
sa depositum fuit. dicta L. 17

9 Actiones ex Delictis partim sunt pœnales
partim Mixtæ, partim Sunt rei persecutoriæ. Et
conditio sufficiat. L. 19 et supra hoc tit. Reliqui

Titulus Nonus in fine Libri de Axiomatis

Si Quadrupes pauperiem fecerit

Licet Prætor universorum quæ ex facto hominis nascuntur in-
dicia in se suscipiat, Attamen quædam ex his proprio Edicto
tabulantur. Et hæc Actio noxalis adversus Dominum ita
etiam datur. ex noxa servi ex eadem Lege adver-
sus Dominum pecudis, quadrupedis, ex Edicto Damni
dati vel Damni dati ad hoc. Et vel Damnum vel iniuriam
vel ipsam Lex dupedem noxæ dedat. Quinque enim hu-
tigo quæ situm quid sit Pauperies. 2do pro quo
dat Actio eiusmodi. 3io quomodo cessat. 4to quid
sit inter Canes et alios feros

Damnum Pauperies est damnum sine iniuria facien-
tis datum; Nec enim potest animal quod sensu aver
et ratione caret iniuriam. Iniuria enim a-

Consilio

i Consilio &c. vide si &c. hic in princ. L. 1 ff eod

Quantum ad 2dum Hac Lege cavetur Dominum Animalis quod damnum dedit pro quanto aestimatione damni dati &c. Hoc est Animal quod damnum dedit debet dare &c. si damnum petat &c. et ejus aestimationem damni dati &c. hic in princ. L. 1 ff eod

Quantum ad 3tium Est hac Lege Animal insigatum ab alio stetit et perussit aliquem damnum agere teneri in factum ex Lege Aquilia. L. 1 §. 4. 7. ff eod. 2do si duo pueri ob ejus jam Mulieris aut Equi ejus plus Merata in aliquem onus cecidit. Sed si pecudes alienas legatum legavi tantum quia hic dicunt Pecudes id est non omnes Naturam sed Domini quia in alienam legatum immittit Dominus et quasi ne teneatur Lege Aquilia: Adhuc si non omnes tenetur Actione in factum L. 40 ff ad Legem Aquiliam et L. Ult. §. 1 eod

Quantum ad 4tum Si fera bestia &c. post cujus fugam Domini in libertatem se vindicavit et alium ejus in tuerit vel in corpore vulnerit non potest Dominus tali bestia quondam competit quia jam Domini illius bestia desinit esse, ubi se in libertatem vindicavit hic §. Ult.

Quantum ad 5tum Si in conflictu pugilatorum et si ejus Taurum Dominus perierit hoc juris statuitur Et Pomponius Actio de Damno detur annus Tamen

Latus

La exsimit ab Pugnan. l. 1 §. 10 ff. eod.

Ultimo hic queritur quid iuris sit de his qui testamentis aliquid damni fecerint. Et si in publico quid. Ulpianus ait si quis in publico balneo vel theatro fenestram habuit vel etiam fenestram fecerit et alius aliquid moverit. Et edictum hoc datum ad ducentos aureos si homo liber ex ea re occisus fuerit. Si autem tantum laesus sit aestimationem damni iudicis arbitrio tenetur, quia liberi hominis nulla aestimatio fit, hoc etiam iuris senatur in reliquis rebus corruptis proquanto actio datur in duplum. l. 42 et 43 ff. de aedilitia actione et §. 2. hic de.

Notandum quod dicit in publico illud fieri damnum si aliquis effugeret et in tabernam vel aliquam domum se reciperet, dicit enim quod fugientem persequi cessat haec actio. Nisi solutas in diem fanis erat. l. 2 ff. hoc titulo.

Titulus Decimus

De his per quos agere possumus

De actionibus et natura earum hucusque dictum est. Sequitur dicere de exercitiis earum. Unde hic primo quaeritur per quos agere vel agi possumus. 2do An in omnibus causis per alios agere liceat.

Unum Possumus agere per procuratorem (al. cognitorem) scilicet et curatorem, si pupilli vel furiosi sit nomine vel de

tem Del ataten
non possumus
constituendo
2do Licet is
curator. In
sane Si qu
l. 1. ff. an per
Si minor vel
l. Obtinet de

Titul
De Sat
Quoniam per
cidunter m
tur Et vertia
uent a de qu
tuplex 2do
Quantum ad
sarium fait m
43 de eius son
Dies autem
Judicialis dep
cio visto id est
mu nebit. 2do
tis aestimati
id est quod is
bitur sonne

tem Vel statem Vel Legitimationem interes. Judicij
non possumus ita Procuratorio Nomine introduxit Quæ agere possumus et excipere
2do Licet in causis Civilibus semper intervenit Tu-
tor. In Criminalibus vero Regulariter tantum ex
parte Rei quam Actoris intervenire prohibetur
L. 3. Tutor vel Curator causa Appellationis vel deprecatio-
nis ei à Vel exequiatur Vel Convenias Persona filii
L. Ultimâ C. de Minorij.

Titulus Undecimus
De Satisdationibus

Quoniam per impossibilitatem Rei Vel Actoris Judicia
eliduntur maximè si per alios exerceantur ju-
tur Et sortiantur effectum Satisdationes sunt adimi-
enta de quibus hic. Et 1mo Quid Satisdatio et quo
tuplex 2do 4. Regulæ traduntur de Satisdatione.
Quantum ad 1mum Satisdatio est cautio qua adver-
sarium facimus securum pro eo quod à Nobis petit de
re Judicio vertente L. 3. ff. qui Satisdare cogant. Du-
plex autem est Satisdatio alia Extraordinaria alia ex
Judicio alias de quâ hic. Quæ ex Judicio sunt vel 1mo Judi-
cio sisti id est quod Reus ad exitum litis in Judicio per-
manebit. 2do Judicatum solvi id est Cautio pro lis
æstimationem præstabit. 3tio de rato habendo
id est quod is cujus Nomine lis suscepta ratum habi-
turus omne quod gestum erit.

Quantum ad 2dum hic dicuntur Regula 1ma
Reus suo Nomine fonuentus non cauet Judicatu Sol-
ui Sed solummodo cauet pro suâ Persona de stando
in Judicio Manebit ad terminum litis et pro hoc Sta-
bit cautionem iuratoriam Vel Judam recognitoriam
§. 5 hic si non poterit fideiussoriam Stare in qua
qualitate quilibet sua persona Unde cauet non
discedere sine Venia a Judicio et Vbi causa fue
cubuerit cauet quod Stare paratus sit expensis
litis.
2da Regula Dui alienu Nomine agit si dubita
tur an sit Procurator, Vel Tutor Vel Curator Negre
satisdat rem ratam Dominus habiturum §. 3. hic.
3tia Regula si Reus Coeps Procuratorem dare
paratus sit is pro eo Judicatum solui fideiubere po
test ita Vt in eam causam Vres suas obligat et insuper
pro suâ persona cauet id Reus quod tempore
dictandæ sententiæ in Judicium Veniet Vtili satis
faciat Vel etiam si non Venerit fideiussoria satis-
datio satisfaciet nisi fuerit appellatum §. 4. hic
4ta Regula Qui reum absentem defendit satisda
re debet Judicatum solui: Reus enim alienæ Vtilitatis
causa defensor inteligitur.

Titulus Duodecimus

De perpetuis et temporalibus Actionibus et quæ ad hæredes et in hæredes transeant.

Expositis diuersis Actionum generibus et personis

per

per quas agere possumus per consequens videndum
est de tempore videlicet quo agere possumus. Ex
inde ad hoc. Sciendum Imo Imperator duplicem
facit divisionem Actionum videlicet in Perpetuas
et Temporales. Ideo easdem dividit explicite ita
ut ubi a sint quandoque heredes transeunt et aliaque
contra heredes transeunt.

Quantum ad Imum Hic Imo Dividit de certis
in Temporales et perpetuas Actiones. Perpetua dicun
tur ideo quod olim ante finitionem temporis proponi
potuerint quales sunt illae quae ex aliqua causa suis fi
lis pariter descendunt Verum de Dominio Verum jus perpe
tuo in ipsa re l. 1 ff de Usucapionibus. Bono pu
blico fuit introducta Usucapiones et eodem inquit
et Actionum Praescriptiones ut essent aliquis litium
finis Videamus easdem actiones finiri ita 30 annos
Vel 40 intentari possunt sed per longi temporis
cessationem extinguuntur S. hic. l. 1 et 7 C de Praescrip
tionibus. Temporales vero sunt Actiones illae quas Pre
tor supponendi juris fictionis praetio introduxit et ita
per finiuntur anno hic S. A. Quod accipiendum est de
his Actionibus quae Penam non sequuntur. Cujusmodi
est Actio de Ei Bonorum raptorum. Et dictum est su
periori titulo. Excipitur tamen Actio Furti Manifesti
Quae licet sit Actio Poenalis tamen est perpetua
hic ei est in fine positum.

Sciendum De jure Regni Wi. quod Actio furti inter
dum est temporalis Nam accusatus de furto et accusans si

in Prâsima Villa vel Parochiâ Manentium tunc
Obiectio et Exceptio annalis Prasonis objici po
test et habet locum contra agentem. Si vero Actor
et Reus sunt ad inuicem distincti et ut Civis sum
est non Morantur in Civitate tunc Actor ipso facto
pro furto excluditur per Exceptionem seu Prasti
ptionem triennalem.
Quantum ad 2dum Hic altera Divisio datur
Vt sit actio que detur heredi et contra heredem
alia que non detur heredibus nec contra heredem
alia que detur heredibus nec contra heredem
Imo ita est Actiones Heredibus et contra heredem
dantur illa que sunt rei persecutoria de his quod
Actor in Idem tantum res petitio possessionis contra
heredem competere potest. Si enim possessio
ad eum Nopervenit heres non tenetur. L. 24 de
rei Vindicatione. 2do Mere Actiones sunt que
non dantur heredibus Nec contra heredem sunt
Vt potest Actio iniuriarum §. 2. hic. Defunctus e
nim iniuriam Viuens passus que ad actionem iniuri
arum non instituit per dissimulationem iniuri
am abolevisse Videtur. Vltimo. Super de Iniuriis.
Et Hâc est quia quem Actor iniuriarum ad poenam
petat non debet subijci heredi ex delicto alieno.
Denique dicunt quod dant heredibus sed non con
tra heredem, et sunt tres ligne Actionum penales rei
et ex eis intententur adversus defunctum et dep
et si fuerint ad forum contentiosum vel si ex delicto

defuncti

defuncti Iuerum pengs hæredem resdet §. 1. hic Del
desegdunt ex dolo in contractu admisso L. 12 L.
49 ff de Obligationibus. tafes li et sint § duafes
dansunt contra ipsius defuncti hæredem. Ioan
nes aduertendum quod Actio de dolo non detur in hæ
redem datur quam quatenus ad eum peruenit L. 17
et 26 ff de Dolo

Titulus Decimus tertius
De Exceptionibus

Hucusq de Actionibus, et earum accidentibus dictum
est, dicendum consequenter de Exceptionibus quæ
tanquam arma Actionibus opponuntur. Siquidem
nam Actor mouet actionem contra Reum, ita Reus
Actori exceptionem tanquam clypeum obijcit quo
diuersa dicit quod Reus excipiens dicatur fungi par
tibus Actoris, in hoc tantum ergo Actio definitur Ex
ceptio. 2do Quatuor Diuisiones earum Assignan
tur. Quantum ad Primam Exceptionem sic definitur
pianus L. 2 ff eod Quod sit quasi quædam exclu
sio quæ obstat et opponi Actori cuius petitio ad eruendum
id quod in intentione condemnationem ve deducitur est.
Quantum ad Secundam Diuisionem Exceptionum Prima Quod sit alia perpetua alia temporalis
2da Quod alia sint perpetuæ quæ semper obstant alia
dilatoriæ quæ ad tempus. 3tia Quod alia sint Personales

alia Reales, 4ta Quod Actiones diuiduntur in tot genera quot sunt species

1ma Diuisio est Specierum alia ciuilis alia Praetoria ciuilis est quae descendit ex Legibus Plebiscitis Partibus Iuris quae Diui Legis habent Otpotestate ex Responsionibus ex Senatusconsultis et ex Iurisubstantian capiunt quales sunt Exceptio Senatusconsulti Macedoniani et Velleiani Praetoriae sunt 1ma Quod Metus causa Qui enim iustum Metum actus pronisit stricto quidem iure ad Landum et faciendum obligatus est quia etiam mala voluntas attamen quia non est liber consensus actio intentata per Exceptionem Metus inefficax redditur

2da Exceptio Dolimali Et si quis dolo inducti est de aliquid promittendum stipulante per hanc exceptionem actio intentata provo promisso eludit dicendo quod dolo inductus fecit id promittendum

3tia Quam quis impugnat Actionem ex eo quod sibi roue lapsus et aliquid promiserit stipulanti hac exceptio locum habet ideo non facta quia nomen non habet

4ta Non Numerata Pecuniae Nam qui dixit Chirographum se debere ne cognoscens quod acceperit postea liberet illos non recepit et non Numerauit quae exceptionem actio rege litis

5ta Iactis quenti et hâc Actio Debitor qui pecuniam Creditori se debere petat Debitum si certo tempore vel loco potest se debere petenter hâc exceptione Vnde

petens

petens his 4 Modis dicit plus petere. Dicitur ap
tempus petere Re Quando tentum petit cui illi
nihil promissa. Dicit plus petere tempore quando
peregit creditor cum Debitore non se repetiturum de
hoc mutua bienniu, etiu petitante. Dicitur
petere plus loco quando petit ea cui ei quod debe
bat reddere vienne. Ultimo ille petit plus causa
quando creditor promisit Vg pro debito accipere
quem unqz equum;
Et post petit Melioratu vel ien Det quando genera
liter aut alterutrie promissum non certa specie petit
Ota Exceptio Iurisiurandi Ran Iuramenta Prin
a Leo qui ex delatione Actoris iuravit se non debere
li aut non peremptoria dicenti quod subsecutione debiti
cum Iuram Non sit Mag Soluendo Obligationis absti
ere potuit pro debito petitor quid quid tandem con
demnatio postea dicere Deus qui iuramenti potest pe Exce
ptionem hanc edicere cum post Juramentum prodebet
qui dicit non se debere Ad ea deferente Actore iura
vent: quod petit et tempus ad quo subsecutam pariter de
ferentis Iuramentum et si Juramenti non petatur
de debitum.
Ultima Exceptio Rei Judicat a Romanis sententia
Judicis non absoluta a Debito quod dicit subsecu
tum etiam ex sententia non sit mirum sollendo Obli
gationis. Unde et petitor dicitur adhuc Actio pro
Debitore ob durantem Obligationem tam civilem
quam naturalem Leg. Julianus ff de condic. indebiti
h. et tamen sententia dum Vim quod a quo debuit
Creditor, exceptione rei judicate rei judicatis vires

conuentibus Vno Vtegit Iudex de eau
se inter Reditorem et Debitorem Ideo Prætor ea
causa Iste interea Personas Iudicis Mater
D. N. I. cunctis tribuit de Exceptionibus
Secunda Diuisio est Exceptionum Quedam sunt
sunt Exceptiones perpetuæ et peremptoriæ aliæ dila
toriæ et dilatoriæ.
Peremptoriæ sunt illæ quæ Principaliter
extinguunt ipsum Negotium principale
vis sua tollit. Exceptiones tales sunt Mandati
Velleiani Pacti contrarii Iuramenti Remissionis
Transactionis Dolimali Metus Cohabitationis
Infectum et hanc exceptionem habent illi quod Nulla
tempore Reus Oppositionem habeat illi enim Actio
nes habeant certum tempus finitum vnde quod dicit
ante Iudicium deductum altam Exceptionem perpe
tuam sunt peremptoriæ et hæc est quæ in potestate
Actoris est vt experiatur quando velit
agit Non extantem in potestate Rei quando ex
cipit Temporales sunt Exceptiones quæ dantur
pro tempore Nocent et tempori solummodo dila
tionem tribuunt. Exempla habemus septem quinque
vis alia sententia Iudicis Negotium differendi
vel satisfactionis dilatoria. Sententia Iudicis
pronunciat dilatoriæ illæ sept. Iudicis incompetentiæ
allegatio quæ Actori priori opponit cognitionem
et Maxime in his Regnis Iudicium dicasteria
tum quod causa decidi pertinent Requirun
tur Rei ves. Iuramenti Et quæ inter
dum vel Iu

dum vel Judex competens, tamen non ejus Judicio
dicendo opponi possunt Exceptiones vel forte Judex
sit ejus habilis Persona ad Judicandum &c. vel non sit
Nobilis Vel Indigena vel sit Minor Ebrius Bannitus
non Juratus, vide plura Tractata Tract. Exceptionum
Dilatoriarum Personalium Judicii ordinarii
ordinem. Stat. Dilat. lib. 4 tit. 16 in Praxi &c
Exemplatori Exceptionum Solutionis Vel Satisfactionis dilatoriarum sunt quæ dant spatium Solvendi et Stando in quo quis debeat quibusmodi certæ
cepto ad videndum petendo ante tempus vel dicendo
vel conditionaliter Mandato executum fuisse
nisi non recte quia agit actor ultra petita Exceptiones
ante tempus petere videntur Submovetur

3tia Divisio Exceptionum Quod alia sunt Personales alia Reales. Reales sunt omnes illæ
perempto ipsa re censita quæ ita rei inhærent
Ut etiam hæredi et successori jure competant. Personales vero sunt quæ uni Personæ residentes
tantum sunt ad alias personas Ut Exceptio Legis
Oppenianæ videamur quasi facere possit Legem
dictum est tit. Ja per non in Obtinia Majoritatis Privilegium
quamvis tales veniæ exceptiones non negandum
Personam emit qui in quo Genitum. 7 Heed et S.
infra de Explicatione &c

4ta Divisio Actionum Quod earum Quæ sunt Exceptiones
genera quot sunt Causæ a quibus hæreditas Ut ma
sunt Metus exceptio dolo pacti non Numeratæ pe
cunia Juris jurandi &

De Iudic. Quando debeant iuris Exceptiones opponi. Declinatoria opponi debet coram eo in Iudicio. Aliter enim forte ex hoc sua à aliquid tales Exceptiones censeantur posse tegi an post litis contestationem opponi. Et pro solutum modi exceptiones opponendæ ante ingressum litis sed etiam pro parte ante iudicium inchoatum. Nec videndo Reus Ridetur opponere Personam iudicis et Agentium Procuratorum in L. in Exceptionibus ff. de probationibus. et ante eas Exceptiones contra iudicem uno debet opponi. Perpetuales vero et peremptorie opponuntur post litem contestatam, quando quid ipsam causa concernant et iudicium constituunt, et non impedientibus litis contestationem. Sunt autem quædam quæ ante litem positæ impediunt litigium ingressum et dicuntur Dilatoriæ Exceptiones vel iudicatæ Declinatoriæ Iurisdictionis Iurisdictionis et aliæ plures quæ velut post litem inchoatam opponuntur. Et sunt falsi Documentorum Examinationis.

Postquam vero iudicium recepere cepit opponi possunt velut impertinentiam Nemo putetur attamen illud tenendum quod illæ Exceptiones quæ non causam impugnant sed executionem possint semper opponi. Et Exceptio Macedoniani. Leg. tamen ff. ad Senatusconsultum Macedonianum Exceptio competentiæ Ordinem impetens &c. Ne

Sciendum

sumus. Et de re iudicata sunt etiam non impugnabiles
tepti an sed ex eius non Moderantur et hoc sentent
dum est de alij personis quibus in dubio benefi
cium appetentes de quo supra in fine tit. et
titulo.

Titulus Decimus Quartus

De Replicationibus

Quemadmodum Actor omnia res in exceptionem
seu non ante proponere debet, de hoc exceptio
nem opponit quae Actoris exceptionem appellat, repli
catio post probationem Actoris duplicatio Excep
tione opposita vero post Actoris oppositis pleni
Ultimo vero triplicatio et quadruplicatio dan
progressus regulariter. In Supremâ autem
Lithuaniae curiâ quae Colpo Tribunal appella
non datur Ultra duplicationem nisi ex causâ
Iudex aliter decernat Neque id nisi in dubia
tum causae gravioris facti allegationes

Titulus Decimus Quintus

De Interdictis

Postquam dictum est de Personis et Exceptio
nibus superest ut dicamus de Interdictis in
quo tamen de quibus Interdictis ordo dubitandi
Interdictorum sit.

Omnium fere veterum Interdictorum granitorum
Formae proditae sunt quibus Praetor ex Edicto

aut quasi Possessionem eius contendebat aliqd
fieri inhibebat aut prohibebat, tanti per quod
proprietatem diuidi caret quae formula erat
appellantur ideo interdicta quod dicerent inter litigantes dicenda. Interdictum est ergo
his formulis expletur. Interdictum est ergo ex
edicto pro possessione vel quasi possessione re
gie data
Quantum ad 2dum Diuidunt interdicta hic. Vno
quod dat in proprietaria quibus dicere aliquid
fieri ideo Vni fieri possidenti 2do vel sunt mere
tutoria quibus dicere quibus aliquid restitui vt pote
Possessionem eiusdem possessore ejectum aut. 3tio
sunt exhibitoria quibus iubet aliquid exhiberi vt
puta tabulas testamenti
Mutitat Generis interdictum quod adipiscendae
Possessionis tendit ad Possessionem de nouo acquirendam
vbi tantum vtile est qui Possessionem desyderium
habuit adipisci desiderat tamen illi quem
Agatur elatet postea euitetur. hoc interdictum pegatitium Bonorum Bonorum
competens ei qui ex Edicto data est Bonorum Possessio
ex hoc tea[m] per bonorum data, competit adipiscendae
tyri vel quasi vel ut quasi possidet pro herede vel pro
pro[ut] ideo quia se heredem esse opinatur. Alterpos
sidet pro Possessore id est qui nullo iure possidet de
fraudandi vel latendi gratia sciens alterius esse
eadem hic de quo pro herede. Superior diuisum est
interdictum Quorum Legatorum quod de hereditate
vel Bonorum Possessione datur Legatariis de resti
tuendo

tuonem fœtum hereditatis, quæ progenii autem non
ex voluntate hæredis legati nomine acquirit &c
ff. ad legacon. Sub hac specie etiam mortis petitio
terdictum Salvianum quod datur agenti in prædijs lo
stijs ad prædijs vendant Locatoren Agrum Colonum injur
dum illatum id gratia Mercedis Conductionis l. 2. §. 1
ff. eod.

Secundi Generis Interdictum est retinendæ pos
sessionis et hoc interdicto agitur ut Locatori quæ habet
tenentur: cuius species sunt duæ Alia Utipos
sidetis quod competit pro rebus immobilibus et alia
species est Utrubi quod competit pro rebus Mobilibus
Circa hoc Notandum 1mo hoc interdictum Uti Pos
sidetis datur opponenti 1mo Ei qui agit directe
possidere. 2do Quod Locatorem non Stellatus possessor
sanè Viatulam aut precarij Tamen ab alio et non
ab adversario eandem possessionem etiam Precarius
habeat per hoc interdictum Vincit l. 3. in princ: ff. Uti
possidetis. 3tio Ut docet Actor quod si Locatori bet
in Locatore dest quod illum non tenat Uti possidetis
bipo eo quod possidet. Vide hanc Interdictum Mo
ribus Italis in Use est Judicium Locatoris quod Vocant
Manutentionis

3ti generis est Interdictum Uti Locatori
nis et hoc competit ad Locatorem ejus pro quo pecunia
dum fuit Unica species est Interdictum Uti Pos
sidetis et competit pro adipiscenda Locatione Verum Immobilium tan
pro Mobilibus est Alio Utrubi Locatori Agrorum Ei qui
eam possidebat sine Naturaliter sine fuit ibi tempo
re Locationis sine eam possidebat per vim per

alium L. 1 § Lequit et § Leo Severus ff de Vi et Vi armata. Sine iusto possessore autem inuitum non et Leo de iust et iure. Interdictum datur quotiens vi ab alio Vi aut clam aut precario possidebat sed etiam vi a bono deijciente. Quod dictum odium spoliatj nisi in uetum est Vt olim etiam exceptionem Dominij admitti etiam in retinendi possessione oblatâ: Quo etiamsi non mate dicit exceptionem istam Dominij admittendam esse si certum sit Dominium et notorium spoliatorem eo quod dominium qualecumque possit.

Titulus Decimus Sextus

De pendente litigantibus

Iam sunt exponenda ea iuris Obiecta de quibus Controversiæ et Actiones: quoniam igitur ex his quibusdam dictis quotidie oriuntur Iudicia quæ statim super eo Vt dictum de Iudicio quod Iudices ipsi proponunt eo huius tituli pendentibus litigantibus Vt dictum est. Primo Dicendum est Quemlibet litigantem Quoquo modo rem litigiosam alienare et temere litigantes. Quantum quidem Officium litigantem est Ne temere ad litem prosiliant et quid Amens Actoris Officium est Vtilium iuris Legum Et in Judicium quæ in quæstionem deducere debet ne frenter Vel Calumniandi Latronum Rem ligiosam Latronis seu Latronum Rem pœnalis sub pœnis in Iudicio et.

Quod Quum Hæc quæ dicta sunt non habere possint effectum Vel defendendi quoniam temere litigare et calumniari aliquem coercitum tenetur dicere et damnare sive etiam dolo

etiam dolo et Malitiâ S. P. Reneditis Imo cõëretur ipsa
vamente (alumpidie in quo hoc iurare teneat Imo Quod
sibi de iusta videat. 2do Quod nihil in eâ inficiatur
3tio quod non falsis probationibus Utatur. Quod si qua
tio Malitiosa inde petetur, et nihil eo Nomine indi
dabitur. 2do cõëretur restitutione expensarum
eo quotando quod damna illata ipse debitor ad eo set
Lucrum ipsum evasit Vg. si artifex aliquis per litis dilatati
on en quotidianum quetum intermisit. 3tio cõër
cetur infamiâ quæ sequitur ex condemnatione in
iquibus casis S. S. hic. quam evitare quis possit
te supersedendo, et Utaq; soluendo ad quæ iuris quod
illi debet S. L. supra de perpetuis. Similiter si ex causa
consuetudinis per quam sactionem quæ dilatationi
nisi cum infamia imminet non excontractu sequitur de
licto S. S. hoc tit. Veletiam ex stipone de dolo. tunc
nim si quis timore non sigat cum aduersario de pre
cio Diferet se ipsum condemnare suâ sententiâ. ali
as si prece ejus impetrauit ne secum ageretur. Vel
etiam Officio Judicis tunc sigat qui pareve est illæ
se. Cum Mulctâ Judicio Soluendâ cõëretur tam
qui Vocat in Judicium Latronum Argentes et Supra tu
mpetas personas Non petitâ licentiâ a Judice et
si iam Comprehensus aut liberatus Latronum condemna
tur ad soluendam Mulctam 50 aureorum. De neglec
na cessauit expante quippe privatâ et Diffentâ
vatione cum Judicium sit Romani sed hodie iuris so
lita. lib. 10. Decretal. Possit autem de hac sententiâ re
tacij ab alijs impugnatur, proinde in hac ambiguitate

Opinionem bonum equitati debere esse cedentem Ob
tones distinguendo Et si de grauiori iniquitate Laven
tis et Modestia filij quæ vellet deponenti aggra
veat debeat cessare Mulcta si Vero Vel leuitas ip
si lenitis ad Iudicium Vel provocatis Laventi in sub stan
tis apparet Et ita hæc pœna de iure statutis cœer
cetur filius Ad Iudicium Lauentes Soluendum &c.
Sed quia tamen mortuo Patre impune citari
potest alias sean Et non impune citationis Patet
tuus Leges dicent L. 3. de Iudic

Titulus Decimus Septimus

De Officio Iudicis

Ex positis Officij Litigantium Restat Videre qua
ad Iudicij Officium pertinent hoc igitur titulo Imo de
finitum Quis sit Iudex et quid in eo requiratur. 2do
Officium Iudicis Et facta diuisio et declarata. 3tio
Quomodo secundum Leges iudicare debeat aliquot e
xemplis illustret.
Quantum ad Imum Iudex est qui Iurisdictionem habet
Vel is qui habet potestatem publicam de causis dicendi
Iudicandi quam non habent ab eo qui in patria non est
Iurisdictionem constituentem L. 3. ff. de Iurisdictione Iudicum
Et hæc bina requisita habet Iudex requiritur Imo Et po
testatem habeat. 2do Et eam habeat in causa de
qua lis inquietur 3tio Et non sit suspectus Lex
L. 3. de Iudic
Quantum ad 2dum Officium Iudicis est Ex lex a
liud exercendum aut non Vel Nobile aliud Rationem
seu Merce

seu Merenarium. Nobile est quando extraordi
nario Motu Judex constituit Judicium Valde inqui
sitionem de Crimine cuius Memoria celebratur Fa
ma existit: qualiter extra ordinem procedatur
dopo Vedi aux: Licet non concedo ij quibus Judex est
Diaria Actio Ob in restitutionem in integrum Mino
rum 25 annis tum ætatis causa ignorantiæ Advocato
rum Medicorum Professorum decernendo. Francisca
norum jndustrian Ob Locatio ita Actio locati stetit
L. 1 ff. de Varijs et extraordinarijs Judicijs L. de ff. de Mer
cedibus

Merenarius sive Ordinarium Officium est quando Ju
dex non impertit Officium suum quia id potestati alterius
illius impertitum vult ut Officij est Compensatio est
Officij Merenarij Officium est Vt Judex Litigantes
audiat causas, Reos examinet allegationes et
probationes atque dijudicet caveat ne Partium Jus
dat per impotentiam sive ignorantiam tempus
tempus agere. Illud tamen Maxime animadver
tere debet ne aliter judicet quam Legibus Pactionibus
aut Moribus probatum sit neve Judex non sit Moderator
Legum sed Origo Pertinax Deniq Vt Sententia sit
conformis libello absolutoria Vel cum aut ordinando
in eo quod de altera fuerit in judicium L. 18 ff. com
muni Dividundo

Quæstiones Hinc discere quo modo Vendendæ Le
gis Judex debeat et Objiciunq aliquot exem
pla Supponi itaq in Praxi libros Actionibus Vbi di
cet si pergere alienus alium dantem jus Legis sed
non habet Dominium si estimationem Dari Debui dedi

tionem Rose Ran si pius condemnauerit pridem rosa
Rose sagaret & postea eque Rose debitū inoluerit
est in lege cautum de condemnationibus actionum
quas hic in principio. & l. 6 §. 1 ff de re judicata. In
utroque vero realiter sententiandum de re debita
Nihil probauerit reus nisi Seruum Manutepeb.
etiam si Titius ipse postea debitum exolueret
unde l. A §. Et si in rem. ff de edendo. sic enim de
titor probauerit suum esse Seruum eundem equum de
mandabit adversarium eundem equum restituendum
tā l. 173 §. 1 ff de legatis juris. quia cessā
piens restitutionem et tanquam non expletam reddi
endo, fructus esse, omnino tamen restituere imperat
quamuis restituere sit quidquid ipsa actori
ex lite est. Nam Militem ad locum ferendam minus
Seruus hac re non possit restitui, et peregrinandum
sibi Seruus sit restituendus, quamuis judex possit
omnia decernere modo id petat actor suis rationibus et caueat
de fideiussore, vt intra tempus quod ei locum erit ex
trinsecus de existimatione litis soluendā. ne ipse
rejudicata.

In Actione vero Personali sic sententiandum. Si
Respondens condemnatus existit et certa quidem res
Ut tutio eam ipse Judex restituere. Si autem non ex
tat de electione non potest adversarius condemnari indulgebit adversarius Reus et insa
quorum patitur ad solutionem pecuniam exquirat. Si
tert tamen hoc tempus Judex prorogare debebit
re.

Titulus

Titulus Vltimus

De Publicis Iudicijs

Postquam in primo libri huius dictum est de priuatis delictis, ex quibus non accusatio sed actio oritur vetei datur qui læsus est, et postquam in iisdem dictum est de Actionibus et interdictis sufficienter, Vltimo restat dicendum de Accusationibus, quibus publica omnes crimina iudicijs, ideo de his in hoc titulo et primo quid sint Iudicia publica 2do in quo conueniunt et differunt a priuatis delictis 3tio quomodo diuidant Vltimo enumerant et explicant species eorum. Quantum ad primum Iudicia publica dicuntur ea quæ certa aliqua lege constituta sunt et dicta populo quasi populica ea quod omnis de populo accusationi et persecutioni iudicij permissa sit, aut potius quia populum pertinet facinorum publicorum quietem gratia vindicanda tuendarum cognitio et vindicatio C. l. hic. Quantum ad 2dum publica et priuata iudicia in hoc conueniunt quod tam in illis quam in his offeratur libellus, in iudicio fit litis contestatio testes producuntur probationes et sequitur sententia atque executio. Mandatur. Differunt autem in duobus primo in instituendo iudicij nam publica iudicia ex ipsius quorundam accusatorum, priuata vero actoris. Accusatio eo tendit vt admissum crimen publicæ vtilitatis causa in exemplum vindicetur. Actio vero ad persecutionem iuris priuati spectat

2do Differunt in exercendo quod publica Judicia
fera ant observingente se Reum retrayere ad pœnam
talionis per Inscriptionem Libelli vel cognitionem
so et in Privata conjecto quod in Privatis Judiciis
est incognitum. Sed hæc hodie et plurimum sunt
tempora per L. 7 de Accusationibus

Quantum ad Istum Sic dividunt Publica Judicia
quod sunt alia Capitalia alia non Capitalia Capitalia
Vel sunt quæ Ultimo supplicio per Mortem Naturalem puniuntur
tur finiuntur. Non Capitalia sunt ex quibus Ledi
antur pœna imposita aut in corpus aliqua exer
citio aut relegatio. Ex omni autem Judicio Publico
sive Capitali sive non Capitali condemnatus efficitur Infamis.

Quantum ad Ultimum Sic enumerantur et
explicantur Species Quod crimen Judiciorum Publicorum Majestatis ex L. Julia crimen Læsæ Majestatis. id est Machinatio subditi contra Imperii Majestatem per quod crimen non solum male
ligetur illud quod Latine dicitur Læsa Majestas sed
aspirantia sed etiam Principis diminuitur Majestas
et quod contingit variis modis Vel ut Statuæ
in Scholando Vestibula sive ejus aut hominem
Monetam adulterinam cudendo Rostra Vel Principis
crimen Læsæ Majestatis in Perduellionem tantum Legis
perpetrat Vide Machinatione conspiratione et quod
dicit Papinianus in Vitam Regiam

Lata hujus Criminis Sedet Pœna in Statu et Servitute
hi Ser

his verbis expressit Matthæus haereticq[ue] nempe Regem
deprivari titulo, et gravi pœna et pignoris
nus omnia eius Mobilia et immobilia publicanda the
sauro Regni infligenda proles ejus tam Masculi
na quam Feminina ab ea capacitate successione perpetuo
depulsa et honore et nunquam deinceps quavis dignitate
et honore, sed una cum patria et propria
domo in barbaris perpetuo mancipii loco detenta
et quod ab hujusmodi Regia Majestate
De Lucemburgica, eius primum exclusa fuerit de na
tione est de qua Regina Sophia in gruen. anno 1388
Ita pene est Verum hic, quia in illo tempore
attendant postea: Inde hæc primum gravissimum
quia ad universam Regni Hungariæ observandam
pertinet Vide etiam ille diu Perduellionis quidem
pœnam affectui vel aut Mutationem et pœnam
nem status Regni quod universa etiam genera pœ
Principis Mortis. L. Sacrilegi. Extra Ad Legem
Lata et Ethomanus in Comentario de Perdu
ellione
Lana de jure civili est ea de qua est Lex
Majestatis. Et Mors quæ per gladium infertur. De
Consuetudine. Vero Membra in quibus sedent. De gen
dati juridicus quibus dicerpuntur. De jure
Vero Regni Nulla est certa pœna sanxita sed iuxta
qualitatem excessus pena eius primi juxta de Regi
nogni. Legis m. Stephanus Rex supra allegatus Regina
pena data est potestas etiam spiritualis de latione ipsi
Instigatione cum Situ Marschalci Regni Aeneas
ea eum instituere et continuare

Notandum tamen hic, hanc speciem contineri sub cri-
mine Laesae Majestatis, quam speciem sub Lege illa
etiam. Notandum quod omnes illi dicuntur Perduelles, qui
hostili animo contra Remp. sunt animati, seditiones con-
citant, conspirationes cum hostibus externis ad perniciem
Reipub. faciunt, arcana Reipub. sibi concredita vel publi-
ces Reipub. externo hosti ab eis produnt, vel qui et
foedera cum finitimis inita rebellionem ipso facto demo-
strantes convellunt.

3tia species est ex L. Julia de adulterio, quod
est alieni tori sive conjugii violatio, sive fiat tantum
committitur a conjugata cum non conjugato, cum solutâ
agente L. fugitivus ff de Verborum significatione; in-
ta vero Canones tam Uxor quam Maritus hoc crimen in-
currit Canone Nemo 32 quaestio 4ta. Poena ex L. Ju-
lia non fuit capitalis, sed relegatio in Insulas, Deporta-
tio in Insulas. L. auxilium. 5. ultimo ff de Minoribus.
L. Miles ad L. Juliam de Adulteriis. Nisi quod in qui-
busdam capitaliter vindicatur, si hoc crimen ita exi-
gentibus circumstantiis. Postea inducta poena Mortis
ob hoc crimen a Justiniano L. transigere C. de trans-
actionibus. Item Poena amissionis Dotis, quae appli-
catur innocenti Marito, et Donationis propter Nuptias
quae applicatur innocenti Uxori, salvâ liberis si extant
proprietate. L. Consensu et L. finali C. de repudiis. Ea-
dem L. Julia stuprum cum Adulterio promiscue pe-
tractat, dicere sunt tamen ad hoc, quod Adulterium fiat in
Nuptam, stuprum in virginem et Viduam honeste vi-
ventem. Poena ejus, si citra vim committatur, in ho-
nestioribus

honestiripius dimidiæ partis bonorum publicatis
in humilioribus corporibus exercitium legeone
Viennensium ea debet pœnis ipsa aqua
ex l. Julia de publica proposita est. l. 3. §. ne
tera ff ad l. Juliam de Publica
Ita species Legis Cornelia de Sicariis est Homi
cidium quod vltore ferro hac Lex persequitur qui
ca quæ. Notandum esse ipsa Lex Homicidium Volun
tarium tempore Necessarium et casuale.
Voluntarium est cum quis ex deliberato pa
ratu ex odio aliquo velut insidiose occidit sibi Cor
nel. De jure legis tale homicidium inter publica
crimina relatum est in personas ita vt pœna publi
ca de qua transigi non potest sit ei constitutus an
none anni 2568 of. 32. qui est servi turnis in
fundo. 12 Ita vsitate quinquennium et sex septima
rum spatio statuerunt. qui hoc homicidium
Sedulo et sclopeto fecit tale homicidium est in turris
in fundo duplicatur et si committitur tela plectun
homicida Ita sessionem furvi 240 Marcis
et sclopeto 480 Marcis, et de hac pœna Nullis con
sanguineorum transigere licet subeat pœnales
vitæ turris, eo tempore spatio ea Const. Ut sup.
Necessarium Vero homicidium est qui sine ul
lo vitio voluntatis in aliquem occidat et pro hoc tantum pecu
niaria Multatur Jure despectum pendit et ita ser
vo furvis liberatur Stat per Cor. Ut Sup.
Casus Est inquo Nullatenus Nulla dolus Mal

ASTUS

lus malus animus committit sed infelicitas potius
quam Mala Mens in eiusmodi factum impulit con
do aliqui vel licite operari. Et hinc modo pro mandato
Ordinarii appareant non Meretur Explicari Ra
cessario homicidio equiparat de hoc Vide C. Liber
etur et Sequentia cum gloss. a exem de homicidio
Voluntario et exempli. Non exurabis tamen le
qui in ciuitate Vilia in hominum frequentia vel in pa
tenti genere aliquem ex insperato occideret
De iure ciuili Non solum Homicidium dolo aut ca
speratum penis sed gravioribus etiam
Capite Veneno ex arte Magica Sumministratum
tione Suggestibus Vere odiosis l. fin. ff. de Male
ficijs. Hic Lege etiam punitur et punienda
Sta Species est Legis Pompeiæ de Parricidio in
quo est superbi gravius et vere hic Parricidium
Latinum primum et ab omnibus quo Maior debet Reve
rentia et circa quem Severior animadversio exigit.
Pena ex. Pompeia de Parricidijs est quia Lex
Romana proposuit est pro posita Legi vel pro Legi
tale primum quo modo puniebat Multa exempla De pa
rricidijs Storia in suo publico exercitio Proben Institutati
bus.
Hic tamen Notandum quia alias Personas de gen
tibus quam Parentes occiderit et si tale Homicidium
Nomine Parricidij non est tamen Pandectæ patris pa
rum Legis Cornelia de Sicarijs l. penult. ff. eod.
et hic in textu.

Sexta

Sexta species Legis Cornelia de falsis. Falsum
autem est veri immutatio ex fraude cui proximum
Poena est per l. Cornelian de falsis lata postissimum
de testamentis falsis conscriptis signatis vel tabulis
inde et testamentaria dicta. Et est ibi ultimum
Supplicium in seruos Degradatio et Bonorum pote-
statis in liberos text: hic. et l. 1. §. finali in fine
et capitale Supplicium si ita exigit Magnitudo
Gigantis l. Boi communis fere
De Iure Regni Et sententia Re in falsario stetur
vel poena infligantur Vivian lexibus a jure ex-
pressis et Imo quidem in eo casu si quis alienos ho-
mines falsas Decemviros fecerit falsum signum
signis Domus et de ultimum Supplicium sumpsisse stat
Rebor. sub hoc de falsario. Item eadem si quis sti-
tiores Pannos aut Vestimenta falsitò tendat ipso
facto Pannos amittat fisco Lanibus seorum duplo
et Latanio vertua applicandis Item de falsas
et calumniosas sectes introducat promulgare
ex eisque puniendis secundum arbitrium Judicis. §.
quorum exemplum materia falsarij proxima lite
iti de falsis et ex arbitrio Judicis condemnandi de
bent. De hoc vide Stat. Rebor. sub hoc schemate
ex quo agnoscas Pœnam Dei ee arbitrariam
Nona species Legis Iulie de vi. Hæc crimen
inferri videtur de est alia Privata alia Publica. hæc
armis illa sine armis congressu et Vaice vel di
dere est est tit. ff ad l. Iuliam de vi publica et vi

privatâ. hanc Stram punit L. Julia de vi pub-
ca. et privatam qui de reputatione Publica Lex
tertia Lata bonor ereptio, Lex. Jul. de ad-
interdicit ne quis Plures supplicia affligat quam
mouit etiam ipse Augustus decernere quam Mor-
tis Poenam. Sta. Lex. Julia de vi pub-
Quantum vero ad Jus Ius Regni nō spectat quod
Vis publica dicta interdictis Mosis. Autin Poen
tibus suis omittit. Facta autin Domus incendio
aut in Aedificio et aggressio autin Vapulatione
Quantum ad Publica homicidia Foeda statuere
gne dein Observandum est Quod expressis Verbis
vigilat Quod si quis in armis Vel in armis insi-
dias et Seditiones ad Sententiam praeferentia
ad Quentione sue Generales sue Extraordinarias
aut ad Judicia Veniat tanquam Lari communis
Violator pacis capitis puniat: quam si fore fuga
quaereret Bona eius confiscantur. Quod statuit
ad quas suis Personas adiungitur et praemi
nentiae extendatur. Stat: Habuit ius Regendi
Simplex jus exstat in toto titulo ad exemplum
Legis publicae: qui Verum Scripti ut omnipo
tunis acclamationibus non Senatus debita re
verentia ad Judicia Vonire Sympserit Mulcta
pecuniaria puniendus esse a Judicia Justitiae Legis
applicanda pro arbitrio. Vide plura de Judicio
Veritatem in Comptuario Sezebii Lane 3.
Quantum ad Invasionem Domus hoc Observ
andum

candum quod Ethoc crimen committat requiratur
in primis vt violenta in domo alicuius habitan-
tis manu armata inferatur. Nam alias si non
ex intentione temperet sed casu et fortea ex ca-
sione aliqua vel obrietate portenta ex potu lis
temperiem compleret et aliquem ex familia Domi-
ni Domus vulneraret non potest talis actus dici de
violenta invasione alicuius intentione inuadendi
domum tanquam violator reputetur, donec aliq.
in tali casu puniri debet stat. Ferbur. sub hoc
titulo. Notandum hic Dominum accipi non solum
eam que est familiarum proprie sed quodcunq; domi-
cilium siue illud habitetur sit siue non habitetur
sicut sua in villa sua in horto. Leges. Lex Romana
5. Dominum de furtis.
Notandum item de Mercatoribus et Nauibus
nibus non volumus in omnibus proponi, videlicet
in hospitijs, templis, cimiterijs, et aliis immu-
nitatibus, ut supra Stephano in Senarum. Pasco. 45. 7. Con-
stone fol. 173. Unde cavendum est ne exceptionibus legis
etiam minora delicta puniri, cum in alijs
in stat. Pauperibus Liberis
Quantum ad Laboratorium et Gradum hoc
Notandum cum in omnibus operibus magis in-
tentio spectanda sit tum in hoc facto maxime
propter et spolij, itaq; si quis ea animum spo-
liandi aliquem ipso itinere aggressus est delictum
interimat non furti vel spolij dicendus sed homicidij

minis non reuerit sed homicidij potius vel Cui
nerorum inflictorum Stat. Herbur. sub Rubr. de Ep
tanen qui vocatus erat Reus de crimine vide
retur et verum aliquam dedit excusationem
ta recepto regulatur sue subsequenter de Mul
ieribus sue hoc sue non.

Hic Notandum. Quod deprehensio fratricidij
dicis sonet equitatem in ea parte in loco aucto
tione tum in villa quam in quitese. Quia hoc ad
itinerantibus peregrinis non possunt et quia ingens
furor de ipso publico malefactio deprehenso fieret
ex vindictis in judicio respondere nisi teneq ca
ptiuata. Nec aliquam possibilitatem negotium
allegare potest qui a tali Reatu sine suo dam
gabit proinde commisso crimine Notorio. secundum
Statuta non milieq debet proijci. Nemine
captiuato. nisi sine Victim Stat. Herbur.
Cui hoc sine.

Quantum ad septimum. Quem locum
sensa rum est quod hoc crimen committi pote
rum. Vel in villa vel Mutera. Maximum est
tractandum. Quia pene adiungit. et ex primeuo
capitulo tit. Iuuenilio. 3 cap. 6. artic. f
in prefatione. Quod tamen primum sane. Liber
tus et Ingenius. Ignus. Legi. Diuatique honoris
vel eadem dicuntur Herbur. Cui hoc septem

Sentien

Sentienter quod illi qui fama privantur quoad
vicarios non puniantur: dum famam et vitam pari
passu ambulent: Sed quis quis vitam amisit pena
condemnatur sequitur et ipse sententiam suam sub
vadat Obiens quod bonum fuerit exequi
in loco capitali a Loci capitaneo fieri debet. Sigis.
Augustinus: Garsanien. Anno d. 532. Nichtamen
Notandum Quod si Pastor Virginem aut Mulie
rem cum consensu Patris Patruj consanguinei
pena honoris citatis deflorauit liber promittibus
Sed Virgo consentiens Sacerdote et Testibus Lora
tum privilegiatur: Non consentiens vero omnia sub
Integra Iura retinet. Sigis. A. loco sigilli Statu
tor. loco sigilli Sub Noë Pastor. De Iure vero Cano
nico quamdiu et Virgo rapta in potestate Rapto
ris Nullum potest inter eos consistere Matrimo
nium per quod Trident. Sess. 24 cap. 6. dele
Fontaine
Octava Species est Crimen Lesa Majestatis quod
committitur quando quis interficit etiam sub
Pretitu autoritatis quominus quis interficiat
et in rem suam Pertrahat per quam Publicam et
crimen Majestatis Juris Divini aut Sacrile
gium L. 4 ff. ad L. Juliam de Peculatus. L. Sacrile
gij ff. eod. Animus crimini sit capitalis pena et ex
vi vitij Imperatorum L. 1. C. eod. crimine Lesa Ma
Ad hoc crimen pertinet etiam falsa Moneta Falsi

cuiusest pena Ultimum Supplicium et Bonorum confiscatio Verbum sub Roe Margta. primum de Lege Julia quod comprehendit Omnes Exactores Emptiones Locatores Conductores Venditores Regno aliquando quicquam fuit Nulla exstant exempla. Etiam ita Lex Imperatoris hic in Roo Regno de quibus quam priores Leges et Exercitationes de quibus quae nisi erat Locatores et Sacrilegos ad Legis ad damnationem multos etiam Quisque exercitatores furca suspendi. de Crimine Locatores quaque Leges tam statuit Juris ad Sua Statuta Lib. 2 cap. 9 tit. de Legis

Ord Species Plagium Quod est Supposi sig libertis hominis Et Venditionis ita Emptae furtum dato malo facta. Committit autem Plagium plenum quando Vendendo. et dis pignus Furto. Plagium non est hoc ei hominis decipere vendendi nisi fallendi causa Plagium Vero est suppressio tam ingenui hominis quam servi. Quis dominus erat tempore Numerandi Leges facta Metalli Plagiatus Fabiae Plagiarii. Ex Constitutionibus Vero Para Plagiarii Manus aut Libertus Bestiis obiicitur in pigeris Vel gradio Spinae uertibus Plagiatus Fabiae Plagiarii

Decima Species Habitus qui est cum honores

Offiàad

Officium Judicum Dispensibus vel privilegiis aliquibus
hic exigebat. Huic primi Judicium est Innoxiq
quod integritatem Reputationemque dignitatem et
Generis insignem celebrioremque pertinens quo quam.
Pena ambiens est nos quia contra famam
L. 5. ff de Lege Julia ambitus. Sunt alia Dispo
nitur privatione Beneficij Suspensione Excom
municatione juxta capitula de ea subiecta in Cons
Vagantibus et ne rixantibus
Undecima Species Crimen Repetundarum
Quod committunt qui in Magistratu existentes
Munera accipiunt et quidagant contra Officium
Vel non agant quod est sui Officij ff ad Legem Julian
Repetundarum Movetur demum post depositam
Administrationem accepto a Judice quanto. Cod
titulo Quando Praeses provinciarum in Judicij
Scripte pronunciarunt Pena est Quadruplum accepti
pecuniarum pena Vel per Milites cum tertio acti
vo gatur exilium L. 5. ff ad Legem Julian Repe
tundarum Movetur quoque adversus gentem Mau
daxe est cum pena L. finali. C. eod Titulo
Duodecima Species est Crimen fraudata
annona quo tenentur hi qui frumenta alte
rius q[uae] ei ad annonam spectantis Emptionem
Venditionem aliove modo quae ejus fraus

latores: dicuntur flagellare Annonam
Pœna est Viginti: Auveorum Lege se
unda in fine. digestis ad Legem Juliam
de Annona et interdum pro qualita
te admissi criminis, pœna etiam infligitur
extraordinaria Lege Sexta Digestis de ex
traordinariis criminibus.

Notandum hic.

Quod hæc dicta supervacua videntur cum
sæpe crimina non inferant pœnam cui nulla
Lex;

Sed solum dicendum est pœnam pecuniariam quibus
dam criminibus additis ultimo crimen pecuniæ. Cadunt
quod committitur per eos, qui publicam pecuniam
in arcum vel sum delegatam retinent petunt vel sum publi
cum eadem non consumunt et per eos committitur
apud quos peccet pecunia publica ex locatione re
ptione alimentaria actione aliqua quasi ex. et 4
ff. de ad Legem Juliam Peculatus

Sed Quæritur an si is qui primum peculatus fuit
petendarum ex tertium de vel qui et pro hoc
crimine vivens non convictus fuerit post mortem
eius

civ. cognoscendi possint. Et possit exequi in hiscrimini Lege Julia Peculatus, et iniquum est de hac re quæsitis a Patre non posse pecunijs gaudere ex alterius impendio sed leve parti compendio celat L. Quod dicimus ff. quod Metus causa.

Hæc quo ad textum Imperatoris Justiniani pro temporis hujus qualitate dicta sufficiant

Signata

Tituli Septimi

Verbo a disputatio Vitanda est in princ. Vers: et qui cong: L. 1. ff. de orig: Juris. 1

Qui conjunxit cum Servo justo Domini contrahente fidem Domini segui videtur §. 1 2

Peculium intelligitur deducto eo, quod Servus Domino debet §. 2 3

Luxuriosis libertis obnoxiis periculum parentibus imputet. §. 7 4

Pacta sunt aliquid facere et faciendi non facere §. 8 5

Tituli Octavi

Iniquum est legitimam servo [illegible] ultra jus onus corpori Domini damnosam esse §. 1. 1

Inter Dominum et Servum nulla obligatio nec ipso testo §. 6 2

Quod in eum casum deducitur in quo in ipsere non p 3

testinfirmatur dict. §. 6. Vide Exceptio. huius Legis in fi. ex Contrario supra de Legat.

4 Magis afficimur periculo quod in filiorum Nostrorum quam quod in personâ nostrâ contingit §. Dle.

Tituli Primi

1. Brutum animal non potest videri iniuriam facere quia sensu caret §. 2.

Tituli Decimi

1 Multa casu accidere quæ hominibus impedimento sunt quominus rem quam ipsi exequi possint eo ordine perducant

2 Lavator solo conductus constituitur §. 1.

Tituli Undecimi

1 Nemo alienæ rei defensor idoneus est nisi satisdatione §. 1. et §. 2.

2 Perfectior iuris doctrina ex quotidiano iudicum usu percipitur §. 6.

Tituli Duodecimi

1 Omnes Actiones sunt perpetuæ in rem.

2 Pleræque Actiones ex Contractu sunt Annales eo ordine.

3 Petitio hæreditatis tam directa quam Utilis est perpetua eo ordine.

4 Actio furti est perpetua eodem princ.

5 Ex Maleficijs pœnales Actiones in hæredem non competunt plerumque tamen hæredi competunt §. 1.

Tituli

Tituli Decimi tertij

Exceptiones reorum defendendorum gratia compa 1
rata sunt in prine:
Sæpe quod iustum est iniquum est eq & prine: Vide 2
Aristotelem lib. 5. Ethic: cap. penult:
Pactum conuentum non tollit obligationem ipso iu 3
re sed ope Exceptionis. §. 3.
Iniquum est aliquem contra pacta condemnari. dicto 4
§. 3. quia pacta sunt seruanda signa de societat:
Iniquum est de periurio queri. §. 4 comun. L. quod 5
si deferente ff de Dolo
Sententia absolutoria non tollit Actionem ipso iu 6
re sed ope exceptionis §. 5.
Infamis in Iudicio Deputatur iure ciuili eo quo
test dicto §. Vlt. Iure Canonico non potest 3. quæst 7
7. cap. infamis et cap. seq.

Tituli Decimi Quarti

Pactum per posterius non tollitur ipso Iure
sed ope Exceptionis ut prin: con: lex si Vnus 27. Pa 1
ctus non peteret ff de pact:
Quod a fideiussoribus petitum est ipso rei peti Vide 2.
§. Vlt. comun. L. aduersus 29 ff de ex: et ope: qui arbit:

Tituli Decimi Quinti

Si constet Reum possidere Iure ciuili non potest 1
Actio petitoria instituta §. 4. iure tamen Canonico

potest. extr. de cau: poss. et prop: cap. 3. 4. 5.

2 Dem non potest esse Possessor, et in Iudicio Actor. dicto §. 4. con. §. eque super. de act.

3 Commodius est possidere quam petere. dicto §. 4.

4 In pari causa id est Reutro Litigatorum melior conditio contra petitorem iudicatur dicto §. 4 con. 4.

5 Possessio per alium acquiri et retineri potest §. §.

6 Solo animo possessio retineri non acquiri potest. dicto §. §.

Tituli Decimi Sexti

1 Cauendum ne fauore hominem ad litigandum Sprocedant. in princ.

2 Multum interest Rerum ex delicto aliquis an ex contractu debitor sit. §. 2.

3 In ius Vocatio est principium Actionum in Rem ordinarium §. Ult.

Tituli Decimi Septimi

1 Iudex non debet aliter iudicare quam legibus aut Constitutionibus aut moribus proditum est in princ.

2 Bonæ fidei Possessor nec de fructibus consumptis nec de re ipsa tenetur §. 2. con. §. sequi. ad Bonæ

3 Ad diei litis contestatæ omnes fructus rem iudicati vestigui debent. dicto §. 2.

4 Per adiudicatio Dominium transfertur in eum cui adiudicatur §. Ult.

Tituli Decimi Octavi

Magna

Magna diversitas est inter Judicia Publica et Privata in primis: 1

In crimine Laesae Majestatis punitur affectus licet non sequatur effectus. ff. de Poen. l. 5 in princ. 2

Ex Lege Julia Majestatis
Sacerdotio aque consulis accipetrandi delictum debet puniri ff. 6. 3

Cedat haec Lectio Ad Majorem Dei Gloriam Meam in Jure profectum et Patriae emolumentum. Finita est die 5ta Septembris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Tertio.

Joanne de Konarij Firlej Konarski manpa

Continua tio exinde Cedentium Axiomata

Mulier ad Dotem repetendam habet Privile 10
gium tacitae Stipulationis, quae bonae fidei est tacitae hypothecae et Praelationis ff. de Pign. l. Quic in princ. ff.

In bonae fidei Judicijs, libera potestas permitti 11
tur Judici ex Bono et aequo pro unum rei de qua agitur Naturam aestimare quemadmodum Steven.

estimandi quantum Actori restitui debeat §. 33

12 Non liquidi ad liquidum non fit compensatio §. 33

13 In Judicijs arbitrarijs permittitur Judici ex bono et æquo secundum ea de quâ agitur Naturam æstimare quemadmodum Actori satisfieri oporteat §. 34

14 Sententia debet esse certa §. 32

15 Qui plus forte petit, plus petere videtur dict. Versu. plus autem con. d. §. id

16 In Obligione alternatâ electio est Debitoris quid malit solvere con. L. 2. §.

17 In Obligatione Generis electio est debitoris quam speciem solvat de versu plus autem con. L. cupio 32 §. Ult. ff de condit. indebi.

18 Judex eum condemnare debet non in quantum Actor petit, sed in quantum probavit sibi debere etiam si plus probaverit quam petierit §. 34

Et hæc quæ sic inter Parenthesin ad alteros §§. referenda